

הַקְּדָמָה

מִי הָאִישׁ הַחֲפִיץ חַיִּים, מִי הַחֵם עַל נַפְשׁוֹ בְּאַמֶּת, מִי הַחֲפִיץ לְזִכּוֹת
 לְעִבּוּדַת הַתַּפְּלָה, שְׁעַל יָדָהּ מְקַבְּלִים עֵקֶר הַחַיּוּת. כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב^(א):
 תַּפְּלָה לְאֵל חַיִּי. וְעַל יָדָהּ מִשְׁפִּיעִין חַיּוּת לְכָל הָעוֹלָמוֹת, כְּמוֹכָא בְּסֵפֶר
 "לְקוּמֵי מוֹהַר"ן" (תַּלְמֵי א' סִיּוּן ט') יִשִּׁים לְבוֹ לְהַדְבָּרִים אֲשֶׁר נִקְבְּצוּ וּבָאוּ בְּסֵפֶר
 הַזֶּה. אֲשֶׁר יְדַבֵּר בָּהֶם מִמַּעַלְתַּת הַתַּפְּלָה וְהַתְּבוּדוֹת בְּמָקוֹם מְיֻחָד,
 לְשִׁפּוֹךְ שָׁם נַפְשׁוֹ וְלִבּוֹ כְּמִים נִכַח פְּנֵי ה' וְלִבְקִשׁוֹ עַל כָּל מַה שֶׁיִּחְסַר לוֹ
 לְהֵאָדָם, הֵן בְּצַרְכּוֹ הַנְּשִׁמִּים וְהֵן בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם וְרַק עַל-יְדֵי־זֶה יָכוֹל
 לְהוֹשִׁיעַ בְּכָל דְבָר. כִּי הַדְרֵךְ הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה הוּא הַדְרֵךְ הַיֵּשֶׁן שֶׁדָּרְכוּ בּוֹ
 אֲבוֹתֵינוּ וּנְבִיאֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים וְזֵרוּנָם לְבָרְכָה מֵעוֹלָם. כְּמוֹ
 שֶׁמֻּצֵּנוּ אֶצֶל אָדָם הֶרְאִישׁוֹן שֶׁאָמַר הַכְּתוּב^(ב): וְכָל שִׁיחַ הַשְּׂדֵה טָרָם
 יִהְיֶה בְּאֶרֶץ כִּי לֹא הִמְטִיר וְכוּ' וְאָדָם אֵין וְכוּ', וּפִרְשׁ רַש"י, וּבְשִׁלְיִישִׁי
 שֶׁכְּתוּב בּוֹ תוֹצֵא אֶת־הָאֶרֶץ^(ג), לֹא יֵצְאוּ, רַק עַל פְּתַח הַקְּרָקַע עֲמֻדוֹ, עַד
 שֶׁבָּא אָדָם הֶרְאִישׁוֹן וְהַתְּפַלֵּל עֲלֵיהֶם, וַיִּרְדּוּ וַיִּצְמַחוּ הָאֵילָנוֹת וְהָעֵשְׂבִים.
 וְכֵן אֶצֶל נַח מוֹכָא בְּזֵהַר חֲדָשׁ^(ד). תָּנוּ רַבָּנָן, מַה הִשִּׁיב הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-
 הוּא לְנַח כְּשִׁיִּצְאָ מִן הַתְּבָה וְרָאָה כָּל הָעוֹלָם חָרֵב וְהִתְחִיל לְכַבּוֹת
 עָלָיו וְאָמַר, רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם נִקְרָאתָ רַחוּם הָיָה לָךְ לְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתֶיךָ.
 הִשִּׁיבוּ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, רַעֲיָא שְׂטִיָּא. כַּעַן אֲמַרִית דָּא וְלֹא בּוֹמְנָא
 דְּאֲמַרִית לָךְ, כִּי אוֹתָךְ רָאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי בְּדוֹר הַזֶּה^(ה) וְאֲנִי הִנְנִי מְבִיא
 אֶת הַמַּבּוּל מִיָּם וְכוּ'^(ו), כָּל הָאִי אֲמַרִית לָךְ בְּדִיל דְּתִיבְעִי רַחֲמִין עַל
 עֲלָמָא וּכְעַן דִּיתְאָבִיד עֲלָמָא פְּתַחַת פּוּמְדָא לְמַלְלָא קְדָמִי בְּבַעֲזִין
 וּבְתַחֲנוּנִים. כִּיּוֹן דְּחֻזָּא נַח כָּךְ הַקְּרִיב עֲלוּוִין וְקַרְבָּנִין וְקָם וְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו
 וְכוּ'^(ז), וַיִּרַח ה' אֶת רִיחַ הַנִּיחּוֹחַ^(ח) זֶה רִיחַ תַּפְּלָתוֹ וְכוּ', עֵין שָׁם.

(א) תְּהִלִּים מִב, ט. (ב) בְּרֵאשִׁית ב, ה. (ג) שָׁם א, יב. (ד) פְּרֻשַׁת נַח. (ה) בְּרֵאשִׁית ג, א. (ו) שָׁם ג, יז. (ז) רועה שוטה, כעת אתה אומר זאת ולא בעת שאמרתי לך כי אותך... כל זה אמרתי לך בגלל שתתפלל על העולם, וכעת שנאבד העולם פתחת פיך לדבר לפני בבקשה ובתחנונים. כיון שראה נח כך הקריב עולות וקרבתות וקם והתפלל לפניו וכו'. (ח) שָׁם ח, כא.

וכן מצינו אצל אברהם, כשאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם ועקת סדם ועמרה כי רבה^(ט), מיד ויגש אברהם ויאמר וכו', והרבה דברים נגד הקדוש ברוך הוא בתפלתו אולי יש חמשים צדיקים וכו' אולי יחסרון וכו', וגם דרשו חכמינו זכרונם לברכה^(י), על הפתוב: וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם^(יא), שתקן "תפלת שחרית". וכן אמר הקדוש ברוך הוא לאבימלך, השב אשת האיש כי נביא הוא ויתפלל בעדך וכו'^(יב) ויתפלל אברהם אל האלהים^(יג) ואמרו חכמינו זכרונם לברכה, במדרש רבה שם^(יד), כיון שהתפלל אברהם התר הקשר הזה. וכן מצינו אצל אליעזר עבדו, בלכתו לבקש הזווג של יצחק בנו פרש שיחתו לפניו יתברך בתפלתו, ויאמר ה' אלקי אדוני אברהם הקרה נא לפני היום ועשה חסד וכו'^(טו), ודרשו חכמינו זכרונם לברכה, במדרש רבה שם^(טז) שאמר, רבנו של עולם: התחלת - גמור, הינו שפעל אברהם בתפלתו ובקשתו שתתן לו את יצחק למאה שנה, גמר עמו חסדו למצא הזווג לבנו.

וכן מצינו אצל יצחק, ויצא יצחק לשוח בשדה^(יז), ודרשו חכמינו זכרונם לברכה^(יח), שתקן "תפלת מנחה" ואמרו שם במדרש רבה^(יט), צפתה רבקה שידי שטוחה בתפלה אמרה, ודאי אדם גדול הוא מיד שאלה עליו מי האיש הלזה ההולך בשדה לקראתנו^(כ). ואחר כך כשראה רבקה עקרה פתיב^(כא), ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו, ודרשו חכמינו, זכרונם לברכה^(כב), ששפך תפלות בעשר, דבר אחר שהפך את הגזרה בתפלתו.

וכן מצינו אצל יעקב פתיב^(כג), ויפגע במקום, ודרשו חכמינו זכרונם לברכה^(כד), שתקן "תפלת ערבית" ופרש שיחתו לפני השם יתברך

(ט) בראשית יח, כ. (י) ברכות כו: (כ) בראשית יט, כז. (ל) שם כ, ז. (מ) שם שם, יז. (נ) וירא נב, יג. (ס) בראשית כד, יב. (ע) חיי שרה ס-ב. (פ) בראשית כד, סג. (צ) ברכות כו: (ק) בראשית ס-טו. (ר) בראשית כד, סה. (ש) שם כה, כא. (ת) בראשית רבה סג, ה. (א) בראשית כה, יא. (ב) ברכות כו:

וְאָמַר, אִם יְהִי אֱלֹהִים עַמִּדִי וּשְׁמִרְנִי וְכוּ' וְנָתַן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבָגַד לְלִבָּשׁ וְכוּ'^(א). וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה, בְּמִדְרַשׁ רַבָּה שָׁם^(ב): נִטַּל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שִׁיחָתָן שֶׁל אָבוֹת וַעֲשָׂאן מִפְּתַח לְגַאֲלָתָן שֶׁל בָּנִים. וְעוֹד אָמְרוּ בְּמִדְרַשׁ רַבָּה^(ג): כָּל הָאֲרַבְעֵ-עֶשְׂרֵה שָׁנִים שֶׁהָיָה יַעֲקֹב בְּבֵית לָבָן לֹא שָׁכַב בְּלֵילָה וְכֵּה הָיָה אוֹמֵר, הַמְּשָׁה-עֶשֶׂר שִׁיר הַמַּעֲלוֹת שֶׁבְּתַהֲלִים כִּי יַעֲקֹב עָסַק בָּזֶה בְּיוֹתֵר לְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל לַיְלָה כַּמּוּבָא^(ד). וְכֵן כְּשֶׁשָּׁלַח הַמַּלְאָכִים אֶל עֵשָׂו אָמַר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ הַצִּילָנִי נָא מִיַּד אָחִי וְכוּ'^(ה).

וְכֵן כָּל הָאֲמָהוֹת הַקְּדוּשׁוֹת עָסְקוּ בְּתַפְלָה וְתַחֲנוּנִים. וְאָמְרוּ בְּמִדְרַשׁ^(ו): לָמָּה נִתְעַקְרוּ הָאֲמָהוֹת בְּשָׁבִיל שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִתְאַוָּה לְתַפְלָתָם וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה^(ז) עַל שֶׁרָה כְּשֶׁנִּלְקְחָה לְבֵית אַבְיִמְלֵךְ כָּל אוֹתוֹ הִלְיָלָה הִיְתָה שָׂרָה שְׂטוּחָה עַל פְּנֵיהָ וְאוֹמְרַת רַבּוֹן הַעוֹלָמִים וְכוּ', וּבְרַבְקָה כְּתִיב^(ח): לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה^(ט): זֶה עָמַד בְּזוּיָת זוֹ וּמִתְפַּלֵּל זֶה עוֹמְדָת בְּזוּיָת זוֹ וּמִתְפַּלֵּלָת. וּבְרַחֵל מְצִינּוּ שְׂאֲמָרָה, דְּנִנְי אֱלֹהִים וְגַם שָׁמַע בְּקִלִּי וְכוּ'^(י) נִפְתּוּלֵי אֱלֹהִים נִפְתְּלָתִי וְכוּ'^(יא) וּפִרְשׁ רַש"י בְּקִשּׁוֹת הַחֲבִיבוֹת לְפָנָיו וְכוּ' וְכֵן כְּתִיב בָּהּ^(יב): וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים וַיִּפְתַּח אֶת רַחֲמָהּ. וְעוֹד כְּתִיב בָּהּ^(יג): רַחֵל מְבַכָּה עַל בְּנֵיהָ וְכוּ'. וּבְלֶאֱהָ כְּתִיב^(יד): וְעֵינַי לְאָה רַכּוֹת, וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה^(טו), שֶׁהִיְתָה בּוֹכָה וּמִתְפַּלֵּלָת שְׁלֹא תִפְּלַ בְּחֻלְקוֹ שֶׁל עֵשָׂו.

וְכֵן כָּל הַשְּׂבָטִים כָּלָם הִלְכוּ בְּדֶרֶךְ הַזֶּה כַּמּוּבָא^(טז). וּכְשֶׁשָּׁלַח יַעֲקֹב אֶת בְּנֵימִין עִמָּהֶם אֶל יוֹסֵף אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל^(יז): אָמַר לָהֶם יַעֲקֹב, הֲרִי הִבְסַף וְהֲרִי הִדּוּרוֹן וְהֲרִי אֲחִיכֶם וְכוּ', אָמְרִין לָהּ צְלוּתָךְ אֲנִן בַּעֲיָן, אָמַר

(ג) בְּרֵאשִׁית כֹּט, כ. (ד) בְּרֵאשִׁית רַבָּה ע-ו. (ה) וַיִּצָא, ער-יא. (ו) עֵין בְּרֵאשִׁית רַבָּה סח, יד. (ז) בְּרֵאשִׁית לב, יא. וְעֵין זֶהר ח"א, קסח: (ח) בְּרֵאשִׁית רַבָּה מוה-ה. (ט) שָׁם מ-א-ב. (י) בְּרֵאשִׁית כה, כא. (כ) רַש"י שָׁם. (ל) בְּרֵאשִׁית ל, ו. (מ) שָׁם ח. (נ) שָׁם כב. (ס) יְרֵמְיָהּ ל, א. יד. (ע) בְּרֵאשִׁית כט, יז. (פ) ב"ב ככג. מִדְרַשׁ שֶׁכַּל טוֹב וַיִּצָא כט-מו. (צ) עֵין רַבְנּוּ בְּהוּי, פְּרֻשַׁת וַיִּגַּשׁ, עה"פ וְהֶאֱנִשִּׁים רַעֲי צֶאֱן. (ק) בְּרֵאשִׁית רַבָּה סוּף פְּרֻשָׁה צא.

להזן אם צלותי אתון בעיני ואל שדי יתן לכם רחמים וכו' ⁽⁷⁾, מי שעתיד לומר ליסורים די הוא יאמר ליסורי די. וכן בשתיקה יוסף בבית האסורים הרבה להתפלל לפני השם יתברך, כמו שאנו מתפללים ⁽⁸⁾: מי שענה ליוסף בבית האסורים הוא יעננו. וכן בשלקח יוסף את בנימין כתיב ⁽⁹⁾: ויגש אליו יהודה, ודרשו חכמינו זכרונם לברכה ⁽⁸⁾: מצינו הגשה לתפלה.

וכן אבותינו פשטו במצרים כתיב ⁽²⁾: ויהי בימים הרבים ההם ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל שועתם אל האלהים. וכן על הים כתיב ⁽³⁾: ויצעקו בני ישראל אל ה'. ואמרו במדרש רבה ⁽⁷⁾: יונתי בחגוי הסלע וכו' השמיעני את קולך ⁽⁷⁾. השמיעני קול לא נאמר אלא השמיעני את קולך, אותו הקול שכבר שמעתי במצרים, כי הקדוש ברוך הוא מתאנה לתפלתן של ישראל וכו', עין שם.

וכן משה רבנו, עליו השלום, ידוע בדברי חכמינו זכרונם לברכה, כמה עסק כל ימיו בתפלה ותחנונים על עצמו ועל ישראל. חטאו בעגל – ויחל משה וכו' ⁽¹⁾, וכתיב ⁽¹⁾: ואתנפל לפני השם ארבעים יום וכו'. ובמדרש רבה ⁽⁷⁾ דרשו על הפתוב ויחל משה, שלמד אותו הקדוש ברוך הוא איך להתפלל לפניו ואמר לו: אמר כך, עשה את המר מתוק וכו'. אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: לא כך אמרת לי במרה, הוי מתפלל ואמר עשה את המר מתוק, אף עכשו חלי מרירתם של ישראל ורפא אותם הוי ויחל משה. וכתיב בזהר חדש ⁽⁸⁾: מהו ויחל, מלמד שהתפלל עליהם עד שאחזתו חלחלה. רבנן אמרינו, עד שנתן נפשו עליהם מן העולם הזה ומן העולם הבא דכתיב ⁽⁹⁾: ואם אין מחני נא ⁽⁹⁾ (ועין גם במסכת ברכות) ⁽²⁾: חטאו במרגלים ויתפלל משה ⁽²⁾, במתאוננים

(7) בראשית מג, יד. (8) בסליחות. (9) בראשית מד, יח. (א) בראשית רבה מט-יג. (ב) שמות ב, כג. (ג) שם יד, י. (ד) שיר השירים רבה ב-ב. (ה) שיר השירים ב, יד. (ו) שמות לב, יא. (ז) דברים ט, יח. (ח) שמות רבה מג-ג. (ט) פרשת נח. (י) שמות לב, לב. (כ) דף לב. (ל) במדבר יא, ב.

וַיִּצְעַק מֹשֶׁה וַכו' (ב), וְכֵן בְּמַרְיָם בְּשִׁנְצִמְרָעָה כְּתִיב (ג): וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל ה' "אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ". וְכֵן בְּשִׁנְגֹזָר עָלָיו שָׁלָא יַבְנִים לְאֶרֶץ כְּתִיב (ד): וְאַתְחַנֵּן אֶל ה' וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנוּם לְבִרְכָהּ, בְּמִדְרַשׁ רַבָּה (ה) שֶׁהַתְּפִלָּה תִקְטָ"ו תְּפִלוֹת כְּמִנֵּין וְאַתְחַנֵּן, וְאִיתָא (ו) שְׂאִם הָיָה מִתְּפִלָּל עוֹד תְּפִלָּה אַחַת הָיָה נֶעְנֶה. וְעַיִן שָׁם בְּמִדְרַשׁ כַּמָּה תְּפִלוֹת שֶׁהַתְּפִלָּל מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַסְּתַלְקוֹתוֹ. וְכֵן עַל יְהוֹשֻׁעַ הַתְּפִלָּל יְהוֹשֻׁעַ מְעַצֵּת מְרַגְלִים (ז).

וְכֵן כָּלֵב בְּשִׂרְאָה שֶׁמֹּשֶׁה לֹא הַתְּפִלָּל עָלָיו הִלְךְ וְהַשְׁתַּטַּח עַל קִבְרֵי אֲבוֹת לְהַתְּפִלָּל שָׁלָא יְהִיָּה נֶסֶת בְּעֵצַת מְרַגְלִים (ח).

וְכֵן אַהֲרֹן בְּעַת הַנִּגְנָף בְּמַעֲשֵׂה קִנְיָה, וַיִּקַּח אֶת הַמַּחְתָּה (ט), וְהַרְבֵּה אִז מְאֹד לְהַתְּפִלָּל לְפָנָיו ה' יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁאֲנוּ מִתְּפִלָּלִים (י): מִי שֶׁעֲנָה לְאַהֲרֹן בַּמַּחְתָּה וַכו'.

וְכֵן פִּינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הַעֲדָה (יא), כְּתִיב (יב): וַיַּעֲמֵד פִּינְחָס וַיִּפְלֵל. וְכֵן יְהוֹשֻׁעַ בְּשִׁחְבוֹ אַנְשֵׁי הָעַי מִיִּשְׂרָאֵל, וַיִּקְרַע יְהוֹשֻׁעַ שִׁמְלוֹתָיו וַיִּפֹּל עַל פָּנָיו אַרְצָה וַכו' וַיֹּאמֶר אֲהָהּ ה' אֱלֹהִים וַכו' (יג).

וְכֵן בִּימֵי הַשׁוֹפְטִים בְּשִׁחְטָאוֹ יִשְׂרָאֵל, וַיַּחַר אֵף ה' בְּיִשְׂרָאֵל וַנִּתְּנָם בְּיַד אוֹיְבֵיהֶם. מָה עָשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל, וַיִּזְעַקוּ אֶל ה' (יד) עַד שֶׁרַחֲמָם עֲלֵיהֶם וַהֲעֵמִיד עֲלֵיהֶם שׁוֹפֵט וְהִצִּילָם, וְכֵן הָיָה בְּכָל שׁוֹפֵט וְשׁוֹפֵט.

וְכֵן שֶׁמֶשׁוֹן הַגְּבוּר בְּשִׁנְקָרוֹ פְּלִשְׁתִּים אֶת עֵינָיו, וַיִּאֲסְרוּהוּ בְּנַחֲשֵׁתִים וַיִּקְרָא שֶׁמֶשׁוֹן אֶל ה' וַיֹּאמֶר זְכוּרֵנִי נָא וְחִזְקֵנִי נָא אֶךְ הַפַּעַם וַכו' (טו).

(מ) שְׁמוֹת יו, ד. (א) שָׁם יב, יג. (ס) דְּבָרִים ד, כג. (ע) דְּבָרִים רַבָּה יא-ט. (פ) עַיִן נַחַל קְדוּמִים, וְאַתְחַנֵּן כַּה. (צ) סוּטָה לֵד: (ק) זֶהר וַיִּקְרָא, קִנְיָה. (ר) בְּמִדְרַשׁ יו, יב. (ש) בְּסִלְיָחוֹת. (ת) בְּמִדְרַשׁ כַּה, ז. (א) תְּהִלִּים קו, ל. (ב) יְהוֹשֻׁעַ ז, ו. (ג) שְׁמוּאֵל-א יב, יג. (ד) שׁוֹפְטִים טז, כח.

וְכֵן חָנָה כְּאֲשֶׁר ה' סָגַר רַחֲמָיו, וַתִּתְפַּלֵּל אֶל ה' וּבְכַח תִּבְכֶּה וְכו' וְהָיָה כִּי הִרְבֵּתָה לְהִתְפַּלֵּל^(ח). וְדַרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרָנָם לְבִרְכָה, בַּמִּדְרָשׁ^(י) מִכָּאן שֶׁכָּל הַמִּרְבָּה בַּתְּפִלָּה הוּא נֶעְנֶה. וְכֵן אָמְרוּ בַּמַּסְכֵּת יוֹמָא^(י), צַדִּיקִים – כָּל זְמַן שֶׁמִּרְבִּין בַּתְּפִלָּה, תִּפְלָתָם נִשְׁמַעַת. וְכֵן כְּתִיב אֶצֶל חָנָה^(י): וַאֲשַׁפֵּךְ אֶת נַפְשִׁי לְפָנָי ה' וְכו' אֶל הַנַּעַר הַזֶּה הִתְפַּלֵּלְתִּי וְכו'^(י) וַתִּתְפַּלֵּל חָנָה וַתֹּאמֶר וְכו'^(י), וְדַרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרָנָם לְבִרְכָה^(י): הִתְחִילָה סוֹדֶרֶת דְּבָרִים עִם וְדוּיִים.

וְכֵן בִּימֵי שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא כְּשֶׁנִּבְרָו הַפְּלִשְׁתִּים עַל יִשְׂרָאֵל, וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל קִבְּצוּ אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל הַמְּצַפְתָּה וְאֶתְפַּלֵּל בְּעַדְכֶם אֶל ה' וַיִּקְבְּצוּ הַמְּצַפְתָּה וַיִּשְׁאֲבוּ מִים וַיִּשְׁפְּכוּ לְפָנָי ה' וְכו'. וּפְרָשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים^(י) שֶׁשִּׁפְּכוּ לִבָּם כַּמִּים. וַיִּזְעַק שְׁמוּאֵל אֶל ה' בְּעַד יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲנֵהוּ ה'^(י).

וְכֵן כָּל הַנָּבִיאִים עָסְקוּ הַרְבֵּה בַּתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁמְצִינוּ אֶצֶל אֱלֹהֵינוּ שֶׁאָמַר^(י): הִי ה' אֱלֹהֵי עַמִּדְתִּי לְפָנָיו, וּפְרָשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים^(י): אֲשֶׁר אָנִי רְגִיל לַעֲמֹד לְפָנָיו בַּתְּפִלָּה. וְכֵן כְּשִׁמַּת בְּנֵה שֶׁל הַצְּרַפִּית כְּתִיב^(י): וַיִּקְרָא אֶל ה' וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי תִשָּׁב נָא נֶפֶשׁ הַיֶּלֶד וַיִּשְׁמַע ה' בְּקוֹל אֱלֹהֵינוּ. וְכֵן בְּהַר הַכְּרִמָּל כְּשֶׁקִּבֵּץ אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל וְאֶת נְבִיאֵי הַבַּעַל וְרָצָה לְגַלוֹת לָהֶם שֵׁיִשׁ אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל כְּתִיב^(י): וַיִּנָּשׂ אֱלֹהֵינוּ הַנָּבִיא וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וַיִּשְׂרָאֵל הַיּוֹם יוֹדַע כִּי אַתָּה אֱלֹהִים וְכו' עֲנֵנִי ה' עֲנֵנִי. וְכֵן עַל כָּל הַנְּסִים שֶׁעָשָׂה אֱלֹהֵינוּ, אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרָנָם לְבִרְכָה^(י): וַאֲלֵישָׁע כִּי עָבַד בְּרַחֲמֵי הוּא דְעָבַד. וְכֵן בְּיוֹנָה הַנָּבִיא כְּתִיב^(י): וַיִּתְפַּלֵּל יוֹנָה מִמְּעֵי הַדָּגָה וְכו'. וְכֵן בְּחִבְקוֹק כְּתִיב^(י): תְּפִלָּה לְחִבְקוֹק הַנָּבִיא עַל שְׁגִיחוֹת וְכו' וְכֵן עַל כָּל הַנָּבִיאִים דָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרָנָם לְבִרְכָה,

(ח) שְׁמוּאֵל-א, י. (ז) מִדְרָשׁ שְׁמוּאֵל ב-ב. (ז) דָּף כַּט. (ח) שְׁמוּאֵל-א, טו. (ט) שֵׁשׁ שָׁם, כו. (י) שֵׁשׁ ב, א. (כ) מִדְרָשׁ שְׁמוּאֵל ד-א. (ל) שְׁמוּאֵל-א, ז, ה. (מ) רִשְׁיִי שֵׁשׁ בְּשֵׁם תְּרַגְמוֹס יוֹנָתָן. (נ) שֵׁשׁ פְּסוּק ט. (ס) מְלָכִים-א יז, א. (ע) שֵׁשׁ בְּמִצְוֹת דָּוִד. (פ) שֵׁשׁ פְּסוּקִים כא-כב. (צ) מְלָכִים-א יח, לו-לז. (ק) מְגִלָּה כו. (ר) יוֹנָה ב, ב. (ש) חִבְקוֹק ג, א.

בְּמִדְרַשׁ רַבָּה^(ט): וּתְפִלַּת צְדִיקִים יִשְׁמַע^(כ) אֱלֹהֵי נְבִיאֵי יִשְׂרָאֵל. וְעַיִן יִרְמְיָהוּ כ"ז, כְּתִיב שָׁם^(ב): "וְאִם נְבִיאִים הֵם וְכוּ' וּפְגַעוּ בָהּ צְבָאוֹת".

וְכֵן דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, הוּא עֶסֶק בְּיוֹתֵר כָּל יָמָיו בְּתַפְלָה וּתְחִנּוּנִים וְזַעֲקוֹת וְשׁוֹעוֹת לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וּלְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַד שְׂזוּכָה לְחַבֵּר מִזֶּה סֵפֶר תְּהִלִּים הַקְדוֹשׁ שֶׁכָּלוּ מֵלֵא צְעָקוֹת וְשׁוֹעוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְחֻכְמֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה, דָּרְשׁוּ בְּזִהָר חֲדָשׁ^(ג): וַיִּשְׁלַח אֶת הָעוֹרֵב^(ד) זֶה דָּוִד שֶׁבֵּא מִיְהוּדָה שֶׁאָמַר אֲנִכִּי אֶעֱרֹבְנִי^(ה), שֶׁהָיָה קוֹרָא תְּמִיד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּעוֹרֵב וְכוּ', דְּבָר אַחֵר שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בְּהָרִים (לְהַתְּבוֹדֵד שָׁם וּלְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ) כְּעוֹרֵב דְּכְתִיב^(ו): וְדוֹד עוֹלָה בְּמַעְלָה הַיּוֹתֵם עוֹלָה וּבּוֹכָה וְרֹאשׁ לֹו חֲפוּי וְכוּ'.

וְכֵן שְׁלֹמֹה בְּנוֹ כְּשֶׁבָּנָה אֶת בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ כְּתִיב^(ז), וַיַּעֲמֵד שְׁלֹמֹה לְפָנָיו מִזִּבְחַת ה' נֶגֶד כָּל קְהַל יִשְׂרָאֵל וַיִּפְרֹשׁ בְּפִיו הַשְּׁמַיִם, עַיִן שָׁם כָּל תְּפִלָּתוֹ בְּאַרְיֵכוֹת.

וְכֵן חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה בְּחִלּוֹ כְּתִיב אֲצִלוֹ^(ח): וַיִּסַּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל וְכוּ'.

וְכֵן בְּדִנְיָאֵל כַּאֲשֶׁר הִצְרִיךְ לְהַגִּיד לְנְבוּכַדְנֶצַּר בְּתֵרוֹן הַחֲלוֹם כְּתִיב, אֲדִין דְּנִיָּאֵל לְבֵיתָהּ אֲזַל וְלַחֲנִנְיָהּ מִיִּשְׂרָאֵל וְעִזְרָיָהּ מִלְּתָא הוֹדַע וְרַחֲמִין לְמַבְעָא מִן קְדָם אֱלֹהֵי שְׁמַיָּא עַל רָזָא דְנָא וְכוּ'^(ט). וְכַאֲשֶׁר גָּזַר דְרִינּוֹשׁ הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר כָּל אִישׁ שִׁיתְפַּלֵּל מִן כָּל אֱלֹהִים וְאֲנָשִׁים עַד חֲדָשׁ יָמִים יִשְׁלַךְ לְגַב הָאָרְיוֹת כְּתִיב שָׁם^(י): וְדִנְיָאֵל עַל לְבֵיתָהּ וְכוּיִן פְּתִיחֵן לֵיהּ בְּעִלְיָתָהּ נֶגֶד יְרוּשָׁלַם וְזִמְנִין תְּלַתָּא בְּיוֹמָא הוּא מְצַלָּא וּמוֹדָא קְדָם אֱלֹהֵהּ, וְגַם כְּשֶׁנִּשְׁלַךְ לְגַב הָאָרְיוֹת הִרְבָּה לְהַתְּפַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ

(ט) יְלִקוּט וַיְרָא פַחַ. (א) מִשְׁלֵי טו, כט. (ב) פְּסוּק יח. (ג) פְּרֻשֵׁת נח. (ד) בְּרֵאשִׁית ח, ז. (ה) שָׁם מג, ט. (ו) שְׁמוּאֵל-ב טו, ל. (ז) מְלָכִים-א ח, כב. (ח) יִשְׁעִיָּה לח, ב. (ט) דְּנִיָּאֵל ב, יז-יח. (י) שָׁם ו, יא.

שָׁאֲנוּ מִתְּפַלְלִים^(א): מִי שֶׁעָנָה לְדַנְיָאֵל בְּגַב הָאֲרִיּוֹת וְכוּ'. וְכֵן שׁוֹעַ וְצָעֵק לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עַל הָרַבֵּן יְרוּשָׁלַיִם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב^(ב): וְאַתָּנָה אֶת פָּנָי אֶל אֲדָנָי הָאֱלֹקִים לְבִקְשׁ תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים בְּצוּם וְשִׁק וְאַפֵּר וְאַתְּפַלְלָה לְה' אֱלֹהֵי וְאַתְנוּדָה וְאַמְרָה אָנָּה ה' וְכוּ' הִטָּה אֱלֹהֵי אֲוִנָּךְ וְשָׁמַע וְכוּ' וְעוֹד אֲנִי מְדַבֵּר בַּתְּפִלָּה וְכוּ'. עֵינַי שָׁם כָּל תְּפִלָּתוֹ בְּאֲרֵיכוֹת.

וְכֵן חֲנֻנְיָה מִישָׂאֵל וְעֶזְרִיָּה כְּשֶׁנִּשְׁלְכוּ לַתּוֹךְ כְּבִשָּׁן הָאֵשׁ כְּתִיב בְּזֵכֶר^(ג): מִאֵן שָׁזִיב לְאֵלֵינוּ עַל דְּהוּי מַצְלֵן קָמִי קִדְשָׁא-בְּרִיךְ-הוּא וְכוּ', עֵינַי שָׁם וְעַל זֶה אָנוּ מִתְּפַלְלִים^(ד): מִי שֶׁעָנָה לְחֲנֻנְיָה מִישָׂאֵל וְעֶזְרִיָּה בְּתוֹךְ כְּבִשָּׁן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ.

וְכֵן בְּעִזָּרָא כְּתִיב^(ה): וְאַקְרָא שְׁם צוּם עַל הַנְּהַר וְכוּ' לְבִקְשׁ מִמֶּנּוּ דְרַךְ יִשְׂרָאֵל וְכוּ' וְנִצְוָמָה וְנִבְקָשָׁה מֵאֱלֹקֵינוּ וְכוּ' וַיַּעֲתֵר לָנוּ. וְכֵן כְּשֶׁנִּשְׁאֲאוּ יִשְׂרָאֵל נְשִׁים נְכַרְיִוֹת צָעֵק עִזָּרָא מְרָה עַל זֹאת: בְּשִׁתִּי וְנִכְלַמְתִּי לְהָרִים אֱלֹקֵי פָנָי אֵלֶיךָ וְכוּ', עֵינַי עִזָּרָא ט' כָּל תְּפִלָּתוֹ בְּאֲרֵיכוֹת.

וְכֵן מְרַדְכֵי וְאַסְתֵּר בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה צָעֵקוּ וְהִתְפַּלְלוּ הַרְבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, כְּמִבְּאֵר בְּמַגְלַת אֶסְתֵּר וּבְמִדְבַר רַבָּה אֶסְתֵּר וּבְתַרְגוּם שְׁנִי.

וְכֵן אַחֲרֵיכֵן בָּאוּ אֲנָשֵׁי כְּנָסֶת הַגְּדוּלָּה וְסִדְרוּ לָנוּ כָּל הַתְּפִלוֹת שִׁיתְּפַלְל כָּל אָדָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּשַׁחֲרִית בְּמוֹסָף בְּמִנְחָה וְעֶרְבִית, וְכֵן כָּל חַכְמֵינוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, הַקְּדוּשִׁים הַתְּנָאִים וְהָאֲמוּרָאִים הָרַבוּ מְאֹד לְהִתְפַּלְל לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ כְּמִבְּאֵר בְּמִסְכַּת בְּרָכוֹת^(ו) תְּפִלַּת הַתְּנָאִים שֶׁסִּדְרוּ לְעַצְמָם לְהִתְפַּלְל אַחֲרֵי תְּפִלַּת שְׁמִנְיָה עֶשְׂרֵה, וְכֵן סִדְרוּ לָנוּ הַרְבֵּה תְּפִלוֹת בְּפִרְטוּיֹת עַל כָּל דְּבַר וְדְבַר, כְּגוֹן תְּפִלַּת הַדְּרֵךְ^(ז). וְכֵן תִּקְּנוּ כְּשֶׁנִּכְנַס הָאָדָם לְמוֹד אֶת גְּרָנוּ יֹאמֵר: יְהִי רְצוֹן

(א) בסליחות. (ב) דניאל ט, ז. (ג) ויקרא נו. (ד) בסליחות. (ה) עזרא ה, כא-כג. (ו) דף טז, יז. (ז) ברכות כט:

מִלִּפְנֵי ה' אֱלֹקֵינוּ שְׁתַּשְׁלַח בְּרָכָה בְּכָרֵי הַזֶּה^(א), וּבְשֹׁנְכֶם הָאָדָם לְמַרְחֵץ יֹאמֵר: יְהִי רְצוֹן מִלִּפְנֵי שְׁתַּכְּנִיסֵנִי לְשָׁלוֹם וְתוֹצִיאֵנִי וְתַצִּילֵנִי מֵאוֹר הַזֶּה וּכְיוֹצֵא בּוֹ לְעֵתִיד לָבוֹא^(ב). וְכֵן בְּשֹׁנְכֶם הָאָדָם לְהַקִּיז דָּם יֹאמֵר: יְהִי רְצוֹן מִלִּפְנֵי שְׁיִהְיֶה עִסַּק זֶה לִי לְרַפּוּאָה וְכוּ'^(ג), וְכֵן בְּשֹׁנְכֶם לְכַרֵּךְ יֹאמֵר: יְהִי רְצוֹן מִלִּפְנֵי שְׁתַּכְּנִיסֵנִי לְכַרֵּךְ הַזֶּה לְשָׁלוֹם^(ד), וְהַחֲלִיטוּ וְאָמְרוּ הַלְוֵאֵי שְׁיִתְפַּלֵּל הָאָדָם כָּל הַיּוֹם כָּלוּ^(ה).

וְכֵן אַחֲר־כֵּךְ בָּאוּ בְּמֶה צְדִיקִים וְעִסְקוּ בַתְּפִלָּה הַרְבֵּה וְחִבְרוּ תְּפִלוֹת וּפְיוּטִים הַרְבֵּה, עַד שֶׁבָּא הָאֵר"י הַקְּדוֹשׁ, זָכַר צְדִיק לְבִרְכָּה, וְתַלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים וְחִבְרוּ לָנוּ גַם בֵּין בְּמֶה תְּפִלוֹת כְּמוֹ הַסֵּפֶר "שְׁעָרֵי צִיּוֹן" וְכוּ' וְאַחֲר־כֵּךְ בָּא הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ זָכַר צְדִיק לְבִרְכָּה, וְעִסַּק הַרְבֵּה בְּהַתְּבוּדוֹת וּבַפְּרִישׁוֹת וּגְלָה גִדְּל מַעֲלַת הַתְּפִלָּה כִּידוּעַ בְּסִפְרֵים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁנִּתְיַסְדּוּ עַל יְסוֹד חֻכְמַת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ, זָכַר צְדִיק לְבִרְכָּה.

וְעַיִן בְּסִפְר "סוּר מֵרַע וְעֲשֵׂה טוֹב"^(א) לְהַרְבֵּה הַצְּדִיק מוֹרְנוּ הָרַב רַבֵּי צְבִי מוֹיֶדֶטְשׁוֹב שֶׁכָּתַב שָׁם, אִין לֶךְ מִבְּחַר הָעֵת לְהַתְּבוּדוֹת כִּי אִם בְּשַׁעֲה זֹו אַחַר חֲצוֹת לִילָה לְעַמֵּד וּלְבַקֵּשׁ עַל נַפְשׁוֹ הָאֲמֻלָּה אֲשֶׁר נִתְּרַחֲקָה בְּעוֹנוֹתֶיהָ מִמְּקוֹר הַחַיִּים, וַיַּחֲפֹשׂ בְּשַׁעֲה זֹו כָּל מֶה שֶׁעָבַר, וַיְדַבֵּר מֵעַל לְבוֹ כְּעֶבֶד לִפְנֵי רַבּוֹ בְּפִשׁוּט יָדַים וְרַגְלַיִם בְּדַבְּרִים רַבִּים לֵאמֹר כִּי־נִפְגַּע לִפְנֵי אָבִיו, וּבְכָל לְשׁוֹן אֲשֶׁר יְדַבֵּר בַּתְּפִלָּה בְּלִשׁוֹן הַמְּדִינָה שֶׁמְדַבֵּר בְּלִשׁוֹנָה וְשׁוֹמֵעַ, לְמַעַן יִרְוֶץ דְּבָרוֹ מִהַרָּה מִכָּאֵב לֵב אֲשֶׁר כּוֹאֵב עַל עוֹנוֹתָיו וּפְשָׁעָיו וַיִּבְקֹשׁ מְחִילָה וּסְלִיחָה, וּבְדַבְּרֵי הַזֶּה^(ב): מִדְּחַרִּיב כִּי מְקַדְּשָׁא לָא אֲשַׁתָּאֵר לָנוּ אֵלָא וְדוּי דְּבָרִים בְּלִבְד וַיִּבְקֹשׁ מֵאֱלֹקָיו שְׁיַעֲזְרֵהוּ לְעַבְדָּתוֹ וּלְיִרְאָתוֹ בְּלֵב שָׁלֵם וַיֵּאָרִיךְ בְּעֵינָיו זֶה וּבּוֹדָאֵי זֶה נִבְחַר מִכָּל הַתַּעֲנִיתִים וְכוּ' עַיִן שָׁם, וּמְבִיא שָׁם גַּם בֵּין בְּשֵׁם סֵפֶר "בֵּית

(א) בָּבָא מְצִיעָא מ"ב: (ק) בְּרַכּוֹת ס. (ר) שָׁם. (ש) שָׁם. (ת) שָׁם כֵּא. (א) חֻלְק 'וְעֲשֵׂה טוֹב', דָּף לֵב: (ב) פְּרָשַׁת נִשְׂא דָף קכ"ד.

מדות" כתיבת יד המיחס להאר"י, זכר צדיק לברכה, שצריך האדם להתבודד בינו לבין קונו וידבר לאל יתברך רבות, כאשר ידבר העבד אל רבו ובן עם אביו, עד כאן לשונו.

וכן כל תלמידי הפעל-שם-טוב, הקדוש זכר צדיק לברכה, הלכו בדרך הזה עד שבא נכדו הוא אדונינו מורנו ורבונו הקדוש אור האורות אור הגנוז והצפון הרב רבי נחמן, זכר צדיק וקדוש לברכה, מברסלב בעל המחבר ספרי "לקוטי מוהר"ן" ושאר ספרים וחדש הדרך הישן והקדוש הזה, שדרכו בו אבותינו מעולם ועסק הרבה בתפלה ותחנונים והתבודדות בשדות וביערים, כאשר יספר לקמן בהנהגותיו הקדושות עין שם, ואמר שכל עסקו הוא תפלה^(ג) והוא האיר עינינו בחשכת אפלתנו ללמד אותנו דרכים ישרים איך להתנהג בזה. ואמר פעם אחת לאנשיו: תנו לבבכם לי ואוליך אתכם על דרך חדש שהוא הדרך הישן שדרכו בו אבותינו מעולם. וגלה לנו אשר אין שום עצה להנצל מגדל התגברות היצר שתמיד הוא שוקק ומתאנה להכשיל את האדם. רק על ידי התבודדות אשר כל אדם באיזה מקום וזמן שהוא ובאיזה מדרגה שהוא כפי אשר כל אחד יודע את נגעי לבבו ומכאובי נפשו, יקבע לעצמו מקום מיוחד לשפך שם לבבו לפניו יתברך מפל מה שעובר עליו בלשון שאנו מדברים בו ולבקשו, שיקרבהו לעבודתו יתברך ויעזרהו שלא יתפס ברשת הבעל דבר חס ושלו, ואפלו אם כבר חס ושלו, נכשל במה שנכשל אם לא יתיאש עצמו מצעקה ותפלה להשם יתברך, יזכה בודאי לקום מנפילתו, ואמר בזה הלשון: אפלו אז מע פאלט אין אבלאטא אריין, שרייט מען און מען שרייט און מען שרייט און מען שרייט אפלו אם נופלים לתוך בויץ, צועקים וצועקים וצועקים], וכן עוד דבר מזה בכמה וכמה לשונות.

(ג) ליקו"מ ד, ב, סימן צג.

וְכֵן גַּם עַל צָרְכֵי הָאָדָם הַנְּשִׁמִּיִּים הַזֹּהֵר מְאֹד, שֵׁיתְפַּלֵּל הָאָדָם עַל כָּל דְּבַר שֵׁיחָסֵר לוֹ הֵן דְּבַר גְּדוֹל וְהֵן דְּבַר קָטָן כְּמוֹ בְּסֵפֶר "לְקוֹטֵי מוֹהַר־יָן"⁽⁷⁾ עַל פְּסוּק: טוֹב ה' לְכַל⁽⁸⁾, וּפְרַשׁ שָׁם: טוֹב ה' לְכָל הַדְּבָרִים הֵן לְרִפּוּאָה וְהֵן לְפְרִנְסָה וּכְיֹצֵא. כְּשִׁמְאַמֵּן כֶּךָ בְּיָדָי יִהְיֶה עִקְר הַשְׁתַּדְּלוּתוֹ בְּתֵר קִדְשָׁא בְּרִידָהוּא (הֵינּוּ רַק לְהַתְּפַלֵּל אֱלֹוֵי יִתְבָּרַךְ עַל כָּל דְּבַר וְדְבַר) וְלֹא יִרְדֹּף אַחֵר תְּחַבּוּלוֹת רַבּוֹת כִּי אֵינָם מוֹעִילִים כָּלָל. וּמַעַט דְּמַעַט הַמוֹעִילִים אֵינּוּ יוֹדְעַ מֵהֶם וְאֵינּוּ יָכוּל לְמַצָּאם אֲבָל לְקַרֵּא לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא זֶה טוֹב וּמוֹעִיל לְכָל דְּבַר שֶׁבְּעוֹלָם וְזֶה יָכוּל לְמַצָּא תְּמִיד. כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ בְּנִמְצָא תְּמִיד עֵינַי שָׁם.

וְאָמַר שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְקַבֵּל כָּל הַשְּׁפָעָתוֹ וְהַצְטָרְכוֹתוֹ רַק עַל-יְדֵי תְּפִלָּה וְעַל כָּל הַדְּבָרִים הֵן דְּבַר גְּדוֹל הֵן דְּבַר קָטָן יִתְפַּלֵּל לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם לֹא אֵף שֶׁהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ נּוֹתֵן לוֹ כָּל מַה שֶׁצָּרִיךְ הוּא כְּמוֹ בְּהֵמָה שֶׁהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ נּוֹתֵן לָהּ גַּם כֵּן כָּל הַצְטָרְכוֹתָהּ בְּלֹא תְּפִלָּה. וּבִפְרָט לְעִנְיַן עֲבוֹדַת הַשֵּׁם בְּיָדָי אֵין שׁוּם עֲצָה רַק תְּפִלָּה וְאָמַר, שֶׁהַתְּפִלָּה הוּא עֲצָה כָּלְלִית וְשָׂרֵשׁ לְכָל הָעֲצוֹת הַמוֹבְאִים בְּסִפְרֵי הַקְדוּשִׁים, כִּי אִמְנָם סִפְרֵי הַקְדוּשִׁים מְלֵאִים עֲצוֹת נּוֹרְאוֹת וְנִפְלְאוֹת עַל כָּל דְּבַר וְדְבַר בְּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם. עֲצוֹת ה' אֲשֶׁר לְעוֹלָם יַעֲמִדוּ. אֲבָל הָעֲצוֹת בְּעֲצָמָם קָשָׁה מְאֹד לְקִיּוּמָם, וְעַל כֵּן עִקְר הָעֲצָה הִיא רַק תְּפִלָּה וְהַתְּבוֹדָדוֹת. וְאָמַר שֶׁמִּקְטָן וְעַד גְּדוֹל אֵי אֶפְשָׁר לְהִיזוֹת אִישׁ יִשְׂרָאֵלִי כִּי אִם עַל-יְדֵי הַתְּבוֹדָדוֹת.

וְגַם חִזַּק אוֹתָנוּ מְאֹד שְׁלֹא יִפֹּל הָאָדָם בְּדַעְתּוֹ כָּלָל כְּשִׁרְוּאָה לְפַעֲמִים שֶׁנֶּעֱשָׂה לְבוֹ מְטֻמָּטָם מִחֲמַת גְּדֹל הַדְּחָקוֹת וְהִיסוּרִים הָעוֹבְרִים עָלָיו בְּנְשִׁמִּיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת אוֹ מִחֲמַת טְרָדָתוֹ בְּמִשָּׂא וּמִתָּן וְאֵינּוּ יָכוּל לְדַבֵּר אֶת אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ, כִּי יִקַּר מְאֹד בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּל דְּבוּר

(7) חֶלֶק א, סִימָן יד, סְעִיף יא. (8) תְּהִלִּים קמ"ה, ט.

וְדַבּוּר שְׁזוּכָה הָאָדָם לְדַבֵּר לְפָנָיו יִתְבַּרַךְ מֵתוֹךְ עַצֵּם דְּחָקוּ וְעִנְיֹתוֹ בְּגִשְׁמִיּוֹת וְרוּחָנִיּוֹת. וְאָמַר אֶפְלוּ כְּשֵׁאִין הָאָדָם זוּכָה לְדַבֵּר לְפָנָיו יִתְבַּרַךְ רַק דַּבּוּר אֶחָד וְאֶפְלוּ רַק רַבּוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם בְּלִבְד גַּם זֶה יִקָּר מְאֹד אֲצִלוּ יִתְבַּרַךְ. וְלִמַּד דַּעַת אוֹתֵנּוּ אֲשֶׁר בְּעֵת שְׂרוּאָה הָאָדָם שֶׁהוּא רְחוּק מְאֹד מֵהַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ וְלִבּוֹ מְטֻמָּטָם מְאֹד וְאֵינּוּ יֹכֵל לִפְתּוֹחַ אֶת פִּיּוֹ, מְכַרַּח הָאָדָם לְחַפְשׁ בְּעֵצְמוֹ נִקְדוּת טוֹבוֹת הַנִּמְצָאִים בּוֹ עֲדִינִן וַיִּחְיֶה עֲצָמוֹ בָּהֶם וְלַהוֹדוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ עֲלֵיהֶם, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִפְתּוֹחַ פִּיּוֹ וַיֹּכֵל לְהִתְפַּלֵּל וּלְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבַּרַךְ כְּרֵאוֹי כְּמִבְּאֵר בְּ"לְקוֹטֵי מוֹהַר"ן (חֶלֶק א' סִימָן רפ"ב) עַל פְּסוּק: אֲזַמְרָה לְאֱלֹקֵי בְּעוֹדֵי⁽¹⁾ עֵינַי שָׁם.

וְכֵן הוּא בְּגִשְׁמִיּוֹת גַּם בֵּין כְּשֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם צְרוּת וַיִּסּוּרִים שׁוֹנִים וְהֵם אוֹטְמִין אֶת לְבָבוֹ, עַד שֶׁקָּשָׁה וְכִבְד לּוֹ אֶפְלוּ לְהִתְפַּלֵּל וּלְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ וְצִעְרוּ לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ, אִזּוֹ דוֹקָא צְרִיךְ הָאָדָם לְחַפְשׁ וּלְמַצֵּא אֶת הַהֲרַחְבוֹת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ מְרַחֵב לוֹ בְּתוֹךְ צְרוּתָיו וְהַטּוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ עַד הִנֵּה וְלַהוֹדוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ עֲלֵיהֶם וְעַל-יְדֵי-זֶה בּוֹדֵאֵי יִפְתּוֹחַ לְבָבוֹ וַיֹּכֵל לְהִתְפַּלֵּל וּלְצַעֵק לְהַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ כְּרֵאוֹי. וְעֵינַי בְּ"לְקוֹטֵי הַלְכוֹת" הַלְכוֹת כְּלָאֵי בְּהִמָּה⁽²⁾ שְׁזֶה הוּא בְּחִינַת לְעוֹלָם יִהְיֶה אָדָם מוֹדָה עַל הָעֵבֶר⁽³⁾. וְעַל-יְדֵי-זֶה יֹכֵל לְהִיּוֹת וְצוֹעֵק לְעֵתִיד לְבּוֹא בְּחִינַת לְךָ אֲזַבַּח זֶבַח תּוֹדָה וּבְשֵׁם ה' אֶקְרָא⁽⁴⁾. וּמְפָרֵשׁ בְּזֶה מַה שֶׁכָּתוּב אֲצִל דָּוִד⁽⁵⁾: מִזְמוֹר לְדָוִד בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אֲבִשְׁלוֹם בְּנֵו ה' מָה רַבּוֹ צָרִי וְכוּ', כִּי עַל-יְדֵי שֶׁהִתְחִיל לְזַמֵּר הַמְּזוֹמֹר וְלַהוֹדוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ מַה שֶׁאֲבִשְׁלוֹם בְּנֵו רוֹדֵף אַחֲרָיו, כִּי סָתַם בְּרָא מְרַחֵם עַל אָבִא⁽⁶⁾ עַל-יְדֵי-זֶה הִיָּה יֹכֵל לְצַעֵק כְּרֵאוֹי אַחֲרֵי-כֵן ה' מָה רַבּוֹ צָרִי וּבְלֵא הֵעֲצָה הַזֹּאת הִיָּה קָשָׁה לוֹ אִזּוֹ לְצַעֵק לְהַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ כְּרֵאוֹי, עֵינַי שָׁם וְעֵינַי לְקַמֵּן בְּפָנִים הַסֶּפֶר הַזֶּה (אוֹת מ"ט).

(1) תהלים קד, לג; קמו, ב. (2) הלכה ד, סעיפים ד-ו. (3) ברכות נד. (4) תהלים קטז, יז. (5) שם ג, א. (6) ברכות ז:

וְאָמַר, אֲשֶׁר עָקַר הַכְּלִי זֵינן שֶׁל אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי לְנִצָּחַת אֶת יִצְרוֹ הָרַע
 הוּא רַק הַתַּפְּלָה וְהַתְּבוּדָה וְעַל-יְדֵי כָּל דְּבוּר וְדְבוּר שֶׁל
 תַּפְּלָה וְהַתְּבוּדָה הוּא מְנַצֵּחַ הַרְבֵּה, כַּמּוּבָן כָּל זֶה בְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן
 (חֵלֶק ראשון סימן ב.). וְאֶף-עַל-פִּי שְׂמִיחַת שְׂאִין רָגַע בְּלֹא פָּנַע⁽⁷⁾, בְּוֹדָאֵי הָיוּ
 צְרִיכִין לְקַיֵּם אֵין רָגַע בְּלֹא פָּנַע וּבִקְשָׁה, אֶף-עַל-פִּי-כֵן גַּם מַעֲט
 הַדְּבוּרִים שְׂזוּכָה הָאָדָם לְדַבֵּר לְפָנָיו מִתּוֹךְ עֵצֶם דְּחָקוּ וְעִנְיֹתוֹ בְּאִיזָה
 פַּעַם בַּיּוֹם וְנוֹשָׂא עֵינָיו לְמָרוֹם וּפּוֹרֵשׁ כַּפָּיו לְפָנָיו יִתְבַּרַךְ גַּם זֶה יִקָּר
 מְאֹד אֲצִלוֹ יִתְבַּרַךְ, וְכַמְבֹּאֵר גַּם בְּזִהַר הַקָּדוֹשׁ⁽⁸⁾ עַל פְּסוּק: תַּפְּלָה לְעֵנִי
 כִּי יַעֲטֹף⁽⁹⁾, כַּמָּה וְכַמָּה יִקָּר אֲצֵל הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ תַּפְּלַת הָעֵנִי אֲפִלוּ הָעֵנִי
 הַמְתַּפְּלִל עַל צָרְכָיו הַגְּשָׁמִיִּים עַל חֶסְרוֹן פְּרֻנְסָתוֹ וְכִיּוֹצֵא עֵין שָׁם.

וְעֵין בְּ"לִקּוּטֵי הַלְּכוֹת" (הַלְּכוֹת תַּפְּלַת הַמְּנַחֵה הַלְּכָה ז')⁽¹⁰⁾, שְׂמִיחַת שָׁם, שֶׁכָּל שָׂכֵן
 וְכָל שָׂכֵן כְּשֶׁאָדָם מְרַגֵּשׁ עִנְיֹתוֹ וְשִׁפְלוּתוֹ בְּמַעֲשָׂיו הָרָעִים,
 וּבְפָרַט כְּשֶׁנוֹפְלִין עַל הָאָדָם שְׁנֵי מִיְנֵי הָעִנְיֹת שֶׁהוּא עָנִי מִן הַדַּעַת
 מִרְבוֹי קַלְקוּלָיו הָעֲצוּמִים וְגַם הוּא עָנִי וּמְחַסֵּר פְּרֻנְסָה מְאֹד וְהָעִנְיֹת
 וְחֶסְרוֹן פְּרֻנְסָתוֹ מְבַלְבֵּל אוֹתוֹ מְאֹד, וְכִשְׂמִשְׁכִּיל עַל דְּרָכָיו וּמִטָּה לְבוֹ
 לְהִרְמוֹזִים וְהִכְרוּזִים שֶׁהַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ קוֹרָא אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם, וְרוֹאֶה שְׂאִין
 לוֹ שׁוֹם תְּקוּהָ, כִּי מִיְמִין וּמִשְׂמָאל אֵין סוּמְךָ. מַעֲשָׂיו מְקַלְקְלִים מְאֹד
 וּפְרֻנְסָתוֹ דְּחוּקָה, וְאִשְׁתּוֹ וּבָנָיו צוֹעֲקִים לָחֶם וּפְרֻנְסָה וּמְלַבּוֹשִׁים וּשְׂאָר
 הַצְּטֻרְכוֹת הַהִכְרָחִיִּים, וְכִשְׁהוּא מִתְגַּבֵּר מִכָּל זֶה וְשׁוֹפֵף שִׁיחוֹ לְפָנֵי הַשֵּׁם
 יִתְבַּרַךְ מִתּוֹךְ עֵצֶם עִנְיֹתוֹ וְדָחַקוּ בְּבַחֲיַנַּת תַּפְּלָה לְעֵנִי כִּי יַעֲטֹף וְכוּ' זֶה
 יִקָּר מְאֹד אֲצֵל הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ, וְכַמוֹ שְׂפָתוֹב⁽¹¹⁾: כִּי לֹא בָּזָה וְלֹא שָׁקַץ עֲנוֹת
 עָנִי וְלֹא הִסְתִּיר פָּנָיו מִמֶּנּוּ וּבְשׁוֹעוֹ אֱלֹהֵי שָׁמַע, מִכָּלֵל שְׂרָאוֹי לְבִזּוֹתוֹ
 וּלְשָׁקְצוֹ וּלְהִסְתִּיר פָּנָיו מִמֶּנּוּ, אֲדָרְבִּים רַחֲמָיו וְאֵינּוּ מְבִזֶּהוּ וְאֵינּוּ
 מְשָׁקְצוֹ וְכוּ', עֵין שָׁם דְּבָרָיו הַמְתוּקִים מְדַבֵּשׁ וְתַבִּין לְנַפְשֶׁךָ עַד כַּמָּה

(ל) שְׁלִי"ה, עֶרֶךְ יוֹד"ב, פְּתוּכַחַת חַיִּים דְּרַךְ מוֹסֵר. (מ) פְּרֻשַׁת בְּלֶק: (נ) תַּהֲלִים קב, א. (ס) סְעִיף מ, מד. (ע) תַּהֲלִים כב, כה.

צָרִיךְ הָאָדָם לְחַזֵּק עֲצָמוֹ בְּעֵגֶן זֶה שֶׁל הַתְּבוּדוֹת וְשִׂיחָה בֵּינֵנו לְבֵין קוֹנֵנו
בְּכָל מָה שְׁעוֹבֵר עָלָיו.

וּפְעַם אַחַת אָמַר שְׂיִכּוּלֵין לְהַכִּיר בְּאַחַד אִם יֵשׁ לוֹ הַתְּבוּדוֹת. הֵינֵנו
כִּי עַל-יְדֵי-זֶה נִתְגַּלָּה עַל פְּנֵינוּ בּוֹשָׁה וְיִרְאָה גְדוּלָּה מִהַשֵּׁם
יִתְבַּרֵךְ, וְלֹא לְחַנּוּם מִתְאַר הַפִּיטוֹן^(ב) אֶת מִרְאֵה הַפְּהִין הַגְּדוֹל בְּצִאתוֹ
מִבֵּית קִדְשׁ הַקְּדוּשִׁים כִּי־יֹשֵׁב בַּסֵּתֵר לְחִלּוֹת פְּנֵי מֶלֶךְ, מִרְאֵה כְהֵן. וּמִכָּל
זֶה תִּבִּין לְנִפְשֶׁךָ מַעֲלַת הַמִּתְבוּדֵד וְהַיּוֹשֵׁב בַּסֵּתֵר לְשִׁפְךָ לְבוֹ וְנִפְשׁוֹ
כַּמִּים נִכַח פְּנֵי הַשֵּׁם. גַּם גְּלָה לָנוּ, שְׁעַקֵר הַזְּמַן לָזֶה הוּא בְּלִילָה, שְׂאֵז
בְּלִילָה יִתְבוּדֵד הָאָדָם בֵּינו לְבֵין קוֹנֵנו וַיִּפְרֹשׁ לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ אֶת כָּל
לְבוֹ וַיִּחַפֵּשׂ הָרוּחַ טוֹבָה הֵינֵנו הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת שְׂיֵשׁ בּוֹ עֲדִין וּלְבַרְרָם
מִתּוֹךְ הָרוּחַ רָעָה וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֹּר תְּמִיד תְּכַלִּיתוּ הָאֲחֵרוֹן לְעוֹלָם הַבֹּא,
כְּמוֹ שְׂמִבְאָר בְּלִקְוֹטֵי מוֹהֲרֵ"ן (חֶלֶק רִאשׁוֹן סִימָן נ"ד)^(ג), עַל פְּסוּק: אֲזַכְּרָה
נְגִינָתִי בְּלִילָה עִם לְבָבִי אֲשִׁיחָה וַיִּחַפֵּשׂ רוּחִי^(ד), עֵין שָׁם.

וְכֵן הַזְּהִיר מְאֹד לְעַסֵּק הַרְבֵּה בְּאֲמִירַת תְּהִלִּים וּשְׂאֵר תְּחִנוּת וּבִקְשׁוֹת
וְלִמְצֵא אֶת עֲצָמוֹ בְּתוֹךְ כָּל הַמְּזֻמּוֹרֵי תְּהִלִּים, שְׂאֹמֵר כִּי רַק עַל
עֵגֶן מִלְחָמַת הַיֵּצֵר נִתְיַסֵּד כָּל סֵפֶר תְּהִלִּים וְעַקְרוֹ נֶאֱמַר בְּשִׁבְלֵי כָּל
אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שְׂיִנְצַל מִמִּלְחָמַת הַיֵּצֵר הָרַע וְחִלּוֹתָיו שֶׁהֵם עַקֵר
הָאוֹיְבִים וְהַשׁוֹנְאִים שֶׁל הָאָדָם שְׂרוּצִים לְהוֹרִידוֹ לְשָׂאֵל תְּחִתִּיּוֹת חֵם
וְשָׁלוֹם.

וְכֵן הַזְּהִיר מְאֹד לַעֲשׂוֹת מִהַתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת, הֵינֵנו שְׂבִכָּל מְקוֹם שְׂיִלְמוֹד
הָאָדָם יִתְחִיל לְהַסְתַּכֵּל עַל עֲצָמוֹ כַּמָּה הוּא רְחוּק מִכָּל זֶה עַל-יְדֵי
מַעֲשָׂיו הָרָעִים וַיִּשְׁפֹּךְ עַל-יְדֵי-זֶה אֶת לְבוֹ לְפָנָיו יִתְבַּרֵךְ וַיִּפְרֹשׁ עַל-יְדֵי-
זֶה אֶת נְגִיעֵי לְבָבוֹ וּמִכְאוּבֵי נִפְשׁוֹ בְּאוֹתוֹ הַעֵת מִכָּל מָה שְׁעוֹבֵר עָלָיו,

(ב) בַּתְּפִלַּת מוֹסֵף שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים. (ג) סְעִיף וּבְסוּפּוֹ. (ד) תְּהִלִּים עוֹ, ז.

וְאָמַר שְׁנַעֲשֶׂה מִזֶּה שְׁעֲשׂוּעִים גְּדוּלִים לְמַעַלָּה. וְאָמַר שְׁעַדִּין לֹא עָלוּ שְׁעֲשׂוּעִים כְּאֵלֶּה לְפָנַי הַשֵּׁם יְתַבְּרַךְ כִּמוֹ אֵלֹהֵי הַשְׁעֲשׂוּעִים שְׁנַעֲשִׂין מִן הַתְּפִלוֹת אֵלֹהֵי שְׁעֲשִׂין מִן הַתּוֹרוֹת. וּבּוֹדָאֵי יִזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה לְתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה וּלְחַיֵּי עוֹלָם. וְכֵן אָמַר פֶּעַם אַחַת לְתַלְמִידוֹ הָרַב הַצַּדִּיק הַקְּדוֹשׁ רַבִּי נְתָן, זְכַר צַדִּיק לְבִרְכָּה, בַּעַל הַמַּחְבֵּר סְפָרֵי "לְקוּמֵי הַלְכוֹת" הַגַּל בְּתַחֲלַת הַתְּקַרְבוֹתוֹ אֵלָיו וּזְכוּנוֹ לְבִרְכָּה, בְּעֵת שֶׁנִּכְנַס אֶצְלוֹ פֶּעַם אַחַת לְבָדוֹ וְסָפַר אִזּוֹ לְפָנָיו אֵת כָּל לְבוֹ. וַצִּוָּה אִזּוֹ עָלָיו אֲדוּנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ, זְכַר צַדִּיק לְבִרְכָּה, כַּמָּה הִנְהַגוֹת וְדַבָּר עִמּוֹ אִזּוֹ הִרְבֵּה דְבָרִים הַמְּשִׁיבִים אֵת הַנְּפֶשׁ לְהַחְיּוֹתוֹ וּלְחַזְקוֹ בְּעַבְדַּת הַשֵּׁם. וּבְתוֹךְ דְּבָרָיו לָקַח אוֹתוֹ אֲדוּנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ, זְכַר צַדִּיק לְבִרְכָּה, בְּיַד הַקְּדוֹשָׁה סָבִיב כְּתַפְּיוּ וְאָמַר לוֹ בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "אִזּוֹן וַיִּטָּעַר אִזּוֹ זַעְהָר גִּיט אִזּוֹ מַעַן רַעַט זִידֵי אוּיִם דָּאִם הָאָרֶץ פֶּאָר הַשֵּׁם יְתַבְּרַךְ אִזּוֹ וַיֵּא פֶּאָר אִיִּין אֲמַתָּן גּוּטָן פְּרִיִּינָד" וְהִלָּאָה טוֹב מְאֹד כְּשֶׁמְשִׁיחִין אֵת לְבוֹ לְפָנַי הַשֵּׁם יְתַבְּרַךְ כִּמוֹ לְפָנַי חֵבֵר טוֹב אֲמַתִּין. וְהַדְּבוּרִים הָאֵלֶּה נִכְנָסוּ בְּלֵב תַּלְמִידוֹ הַקְּדוֹשׁ מוֹרְנוּ הָרַב רַבִּי נְתָן, זְכַר צַדִּיק לְבִרְכָּה, כְּאֵשׁ בּוֹעֶרֶת מִמֶּשׁ וְהַבִּין תַּכְּפָּה אֲשֶׁר רַק עַל־יְדֵי עֲצָה זֹאת בּוֹדָאֵי יִזְכֶּה לְכָל מַה שְׁצָרִיד בְּעַבְדַּת הַשֵּׁם, כִּי כָּל מִינֵי מַחְשָׁבוֹת שֵׁיִסְבֵּב הַיֵּצֵר הָרַע בְּדַעְתּוֹ וְכָל מִינֵי מַנְיַעוֹת שֵׁיִמְנַעְנֵנוּ כָּלֵם יִסְפֵּר לְפָנַי הַשֵּׁם יְתַבְּרַךְ וַיִּבְקֶשׁ מֵאֵתוֹ רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים עַל כָּל דְּבַר שִׁיעֲזָרְהוּ לְהִיּוֹת כְּרָאוּי לְאִישׁ יִשְׂרָאֵלִי בְּאֲמַת.

וְגַם סָפַר מוֹרְנוּ הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי נְתָן, זְכַר צַדִּיק לְבִרְכָּה, כִּי בְּעֵת שֶׁדָּבַר עִמּוֹ אֲדוּנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ, זְכַר צַדִּיק וְקְדוֹשׁ לְבִרְכָּה, מִמְּעַרַת אֱלֹהֵינוּ שֶׁהָיָה שָׁם בְּעֵת הַיּוֹתוֹ בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, אָמַר לוֹ אֲדוּנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ, זְכַר צַדִּיק וְקְדוֹשׁ לְבִרְכָּה, שְׂאִזּוֹ, בְּעֵת עֲמִידַתוֹ שָׁם, נִצְטַיֵּר בְּעֵינָיו מִעַמֵּד אֱלֹהֵינוּ שָׁם לְהַתְּפַלֵּל וּלְהַתְּבוֹדֵד שָׁם. וּבְזֶה הַלְשׁוֹן אָמַר לוֹ: "אִידֵי הָאֵב מִיר אוּיִם גִּימְאֵלֵט אֵט דָּא אִזּוֹ גִּישְׁטאַנִּין אֱלֹהֵינוּ אִזּוֹן

הָאֵט זִיךְ אוֹיִם גִּירֵעַט דָּאָס הָאַרְיֵן פֿאַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ" וְצִיִּירְתִּי לְעַצְמִי אִיךְ שְׂכָאָן עָמַד אֲלֵיהוֹ וְהִשִּׁיחַ אֶת לְבוֹ לְפָנַי ה' יִתְבָּרַךְ]. וְסֵפֶר מוֹרְנֵנוּ הֶרֶב רַבִּי נֶתָן, זְכַר צַדִּיק לְבִרְכָה, שְׂאֵז נִתְעוֹרֵר וְנִתְחַדֵּשׁ וְנִתְחַזַּק בְּיוֹתֵר לְעַסֵּק תְּמִיד לְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנָיו הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל דְּבַר שֶׁחָסַר בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הִבִּין אֹז מִדְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים הָאֵלוּ, שְׁגַם אֲלֵיהוֹ לֹא זָכָה לְמִדְרָגָתוֹ, שְׂלֹא טַעַם טַעַם מִיָּתָה וּקְבוּרָה^(ר), רַק עַל־יְדֵי תַפְלָה וְהִתְבּוּדָדוּת, כִּי הָלֹא כָּבֵר אָמַר, אֲשֶׁר כָּל הַצַּדִּיקִים לֹא בָּאוּ לְמִדְרָגָתָם, רַק עַל־יְדֵי הִתְבּוּדָדוּת בְּתַפְלָה וּבִקְשָׁה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ.

וְהִנֵּה מוֹרְנֵנוּ הֶרֶב רַבִּי נֶתָן, זְכַר צַדִּיק לְבִרְכָה, אֲשֶׁר מִמֶּשׁ נִתְקַיֵּם בּוֹ: לֹא מֶשׁ מִתּוֹךְ הָאֵהָל^(ש), אֲהָלוֹ שָׁל תּוֹרָה שָׁל רַבְּנֵנוּ הַקְּדוֹשׁ אֹר הָאוֹרוֹת וְכוּ' בְּעַל 'לְקוּטִי מוֹהַר"ן' זְכַר צַדִּיק לְבִרְכָה, הוּא קִבַּל דַּעְתּוֹ הַקְּדוּשָׁה בְּשִׁלְמוֹת נִפְלָא יוֹתֵר מִכָּל תַּלְמִידָיו הַצַּדִּיקִים, זְכָרוֹנָם לְבִרְכָה, כִּי אֲדוּנָנוּ מוֹרְנֵנוּ וְרַבְּנֵנוּ הַקְּדוֹשׁ, זְכַר צַדִּיק לְבִרְכָה, הָאִיר בּוֹ הָאֶרֶת דַּעְתּוֹ הַקְּדוּשָׁה כַּמְּאֹר הַגָּדוֹל כַּמְּאֹר הַקָּטָן וְאָמַר עָלָיו אֲדוּנָנוּ מוֹרְנֵנוּ וְרַבְּנֵנוּ, זְכַר צַדִּיק לְבִרְכָה, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ מִמֶּנּוּ יוֹתֵר מִכָּלֵם וְהוּא לְמַד וְלִמַּד וְעָשָׂה וְקִיָּם כָּל דְּבָרֵי אֲדוּנָנוּ מוֹרְנֵנוּ וְרַבְּנֵנוּ הַקְּדוֹשׁ זְכַר צַדִּיק לְבִרְכָה, בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת וְגִלָּה לָנוּ דְרָכִים יִשְׂרָאֵל בְּכָל הַמַּדּוֹת טוֹבוֹת וּבִפְרָט בְּעִנְיַן תַּפְלָה וְהִתְבּוּדָדוּת כְּפִי אֲשֶׁר קִבַּל מֵאֲדוּנָנוּ מוֹרְנֵנוּ וְרַבְּנֵנוּ הַקְּדוֹשׁ, זְכַר צַדִּיק לְבִרְכָה, וְחֵדֵשׁ חֲדוּשִׁים נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים לְחַזֵּק אֶת כָּל אָדָם בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם הָלֹא הִפָּה כְּתוּבִים עַל סְפָרֵי "לְקוּטִי הַלְכוֹת" הַקְּדוּשִׁים שֶׁחִבֵּר אוֹתָם עַל כָּל אַרְבָּעָה חֻלְקֵי שְׁלֶחֶן עָרוּךְ בַּפְּקֻדַת אֲדוּנָנוּ מוֹרְנֵנוּ וְרַבְּנֵנוּ, זְכַר צַדִּיק לְבִרְכָה, וְגַם חִבֵּר סֵפֶר "לְקוּטִי תַפְלוֹת" הַפְּלוּל בָּהֶם תַּפְלוֹת תַּחֲנוּנֹת וּבִקְשׁוֹת רְצוּנִים וּפְיוּסִים, וְדוּיִים וְהִתְעוֹרְרוֹת גָּדוֹל לְנֶפֶשׁ כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל שֶׁיְעוֹרֵר הָאָדָם אֶת עַצְמוֹ, לְזַכֵּר אֶת אַחֲרִיתוֹ אֲשֶׁר

(ר) מְלָכִים-א יא. וְעִין מו"ק כו. קַהֲלַת רַבָּה ג. (ש) שְׁמוֹת לֵג, יא.

יִסְדָּם עַל יְסוּד הַמְּאֲמָרִים הַקְּדוּשִׁים שֶׁבְּסֵפֶר "לְקוּטֵי מוֹהַר"י" בְּפִקְדַת אֲדוֹנֵנוּ מוֹרְנוּ וְרַבֵּנוּ, זְכַר צַדִּיק לְבָרָכָה.

וְאָמַר פֶּעַם אַחַת עַל הַתְּפִלוֹת הָאֵלוּ לְשׁוֹן הַפְּתוּב^(ה): תִּכְתֹּב זֹאת לְדוֹר אַחֲרוֹן, וְעַם נִבְרָא תִּהְלֵל יְיָ, הִינֵנו שֶׁהַתְּפִלוֹת הָאֵלֶּה נִכְתְּבוּ לְדוֹר אַחֲרוֹן, וְעַתִּיד לְהִבְרָאוֹת עִם, שְׂיִהְלְלוּ יְיָ בְּהַתְּפִלוֹת הָאֵלֶּה, וְהַפְּלִיג מְאֹד בְּמַעֲלָתָם. וְכָתַב בְּהַקְדָּמָה לְסֵפֶר "לְקוּטֵי תְּפִלוֹת" בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: תְּפִלוֹת כָּאֵלוּ עֲדִין לֹא הָיוּ בְּעוֹלָם וְכוּ'. וְהִזְהִיר מְאֹד לְעַסֵּק בָּהֶם תָּמִיד, עֵינֵי שָׁם. וּפְעַם אַחַת אָמַר – עֲכָשׁוּ, שְׂיִצְאוּ הַתְּפִלוֹת הָאֵלֶּה בְּעוֹלָם, עַתִּידִים לְתַת דִּין וְחֶשְׁבוֹן עַל כָּל יוֹם וַיּוֹם, שְׂאִין אוֹמְרִים אוֹתָם. וְאִף-עַל-פִּי-כֵן כָּתַב שָׁם בְּהַקְדָּמָה, שְׁנֵם מְזֶה אֵל יִנַּח הָאָדָם אֶת יָדוֹ, דְּהִינֵנו לְעַסֵּק בְּכָל יוֹם בְּהַתְּבוֹדָדוֹת לְשִׁפְךָ שִׁיחוֹ לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּפִרְטֵי פִּרְטֵי עַל כָּל דְּבַר וְדְבַר שְׂרוּאָה שֶׁחָסַר לוֹ בְּאוֹתוֹ הָעֵת וְלַעֲשׂוֹת בְּעֶצְמוֹ מִהַתּוֹרָה תְּפִלוֹת בְּלְשׁוֹן שְׂמֵד בְּרִים בּוֹ, וְרַק עַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לְהוֹשִׁיעַ בְּכָל דְּבַר, כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְבַאֵר בְּכָתַב בְּפִרְטֵי עַל הַצְּמִיכוֹת הָאָדָם, וּבְפִרְט לְפִי הַשְּׁנוּיִים שֶׁנַּעֲשִׂים בְּאָדָם בְּכָל עֵת וּזְמַן, עֵינֵי שָׁם.

וְעֵינֵי בְּ"שִׁיחוֹת-הַר"ן" (סִימָן רכ"ח), שֶׁכָּתַב שָׁם: בְּתַחֲלָה הָיָה זֶה עֵקֶר הַתְּפִלָּה מִה שֶׁכָּל אַחַד הָיָה מְדַבֵּר מִה שֶׁבְּלִבּוֹ לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּלְשׁוֹן שְׂהִיּוֹ מְדַבְּרִים בּוֹ, אִךְ אַחֲרֵי-כֵן רָאוּ אַנְשֵׁי-כְּנָסֵת-הַגְּדוּלָּה וְכוּ' וְתִקְּנוּ סֵדֶר הַתְּפִלָּה, וְכַמְבֹאֵר בְּהַרְמַב"ם הַלְּכוֹת תְּפִלָּה^(ט), עֵינֵי שָׁם. אִךְ עַל כָּל פְּנִימֵי מְדִינָא זֶהוּ עֵקֶר הַתְּפִלָּה. עַל-כֵּן גַּם עֲכָשׁוּ שְׂמֵת-פְּלִלִים סֵדֶר הַתְּפִלָּה שֶׁתִּקְּנוּ אַנְשֵׁי-כְּנָסֵת-הַגְּדוּלָּה, טוֹב מְאֹד לְהָאָדָם לְהִיּוֹת רְגִיל לְהַתְּפַלֵּל לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תְּפִלוֹת תְּחִנּוֹת וּבִקְשׁוֹת מְלָבוֹ בְּלְשׁוֹן שְׂמֵבִין בּוֹ, שְׂיִזְכְּהוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תְּפִלוֹת תְּחִנּוֹת וּבִקְשׁוֹת מְלָבוֹ בְּלְשׁוֹן

(ת) תהלים קב, יט. (א) פֶּרֶק א, סעיף ג-ז.

שֶׁמֵבִין בוֹ, שְׂיִזְכְּהוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְעִבּוּדָתוֹ, כִּי זֶה עֵקֶר הַתְּפִלָּה, כַּנִּזְכָּר לְעִיל וְכוּ, עֵינַי שָׁם. וְהִנֵּה מִמִּילָא מוּבָן מִזֶּה, אֲשֶׁר בֵּן גַּם עֲכָשׁוּ, שְׂזַכֵּינוּ שְׁפָדְרוּ לָנוּ הַצַּדִּיקִים שְׂאֲחֵרֵיהֶם תְּפִלוֹת נוֹרְאוֹת כְּאֵלֶּה, אֶף-עַל-פִּי-כֵן אֵל יִסְתַּפֵּק הָאָדָם עֲצָמוֹ בְּזֶה לְבַד, אֶךְ צָרִיךְ לְהִרְבּוֹת מְאֹד לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ מִלְּבוֹ בְּלִשׁוֹן שֶׁמֵבִין בוֹ כָּל דְּבַר בְּפִרְטוּיּוֹ, שְׂרוּאָה שְׂחֶסֶד לוֹ בְּאוֹתוֹ הַעֵת, הֵן בְּרוּחָנִיּוֹת הֵן בְּגִשְׁמִיּוֹת.

וְרֵאָה רְאִינוּ בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים הָאֵלֶּה בְּעֵת הַתְּפִשְׁטוֹת הַחֹשֶׁךְ הַנוֹרָא מְאֹד שָׂרָבִים מַעֲמָנוּ נִתְרַחֲקוּ מְאֹד מְאֹד מִעִבּוּדַת ה' וְנִשְׁטַפּוּ בְּזֶרֶם מֵי הַיּוֹדוּנִים שֶׁל עוֹלָם הַשְּׁפָל הַזֶּה וְנִטְבְּעוּ בִּיּוֹן מִצוּלָה וְאִין מְעַמְד כְּמוֹ שְׂכֵתוֹב⁽²⁾: "טְבַעְתִּי בִּיּוֹן מִצוּלָה וְאִין מְעַמְד", וְהַכֵּל רַק מַחֲמַת אֲשֶׁר אֵינָם מְשִׁימִים עַל לְבָם הַעֲצָה הַקְּדוּשָׁה שְׂכֵתוֹב אַחֵר זֶה "וְאִנִּי תְּפִלְתִּי לָךְ ה' וְכוּ", וְרַבִּים אֵינָם יוֹדְעִים שׁוֹם דְּרָךְ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּזֶה. וְהֵן אֲמַנָּם מִי שְׂמֻשִׁים לְבוֹ וְעֵינָיו בְּסִפְרֵי אֲדוּנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ הַקְּדוּשׁ וְתִלְמִידוֹ הַקְּדוּשׁ מוֹרְנוּ הַרַב רַבִּי נָתָן, זְכַר צַדִּיק לְבָרְכָהּ, בּוֹדָאֵי יִמְצָא בָּהֶם דְּרָךְ אֲמַת וְיִצִּיב וְנִכּוֹן אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּעֵנִין הַקְּדוּשׁ הַזֶּה. אֶךְ דְּבָרֵיהֶם הַקְּדוּשִׁים הַמְּדַבְּרִים מַעֲנִין זֶה מְפֹרָשׁ בֵּין דְּרוּשֵׁיהֶם הַקְּדוּשִׁים וְלֹא כָּל אָדָם יָכוֹל לְמַצָּא מְבַקְשׁוֹ בְּנִקְלָ וְגַם הֲלֹא הַסְּפָרִים הָאֵלֶּה אֵינָם מִצוּיִים וְשִׂכִּיחִים בְּיַד כָּל אִישׁ.

לְזֹאת שְׂמָנוּ אֵל לְבַבְנוּ לְקַבֵּץ בְּסִפְרֵי הַזֶּה מְאֲמָרִים רַבִּים מִסִּפְרֵי אֲדוּנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ הַקְּדוּשׁ, זְכַר צַדִּיק לְבָרְכָהּ, וּמִסִּפְרֵי "לְקוּמֵי הַלְּכוֹת" הַקְּדוּשִׁים מִתְּלִמִּידוֹ הַקְּדוּשׁ הַמְּדַבְּרִים מַעֲנִין מַעֲלַת אֲמִירַת תְּהִלִּים וּמַעֲלַת הַמִּתְבּוֹדֵד וְשׁוֹפֵךְ לְבוֹ כַּמִּים נִכַח פָּנָיו ה' וְדַרְכֵים יְשָׁרִים הַנְּחוּצִים לְכָל אִישׁ לְדַעַת, אֵיךְ לְהִתְנַהֵג וּלְחַזֵּק עֲצָמוֹ בְּזֶה. וְקָרָאנוּ שֵׁם הַסִּפְרֵי הַזֶּה "הַשְׁתַּפְּכוּת הַנֶּפֶשׁ" כִּי כָּלוּ מְדַבֵּר אֵיךְ שְׂצָרִיךְ כָּל אָדָם

(ב) תהלים טו, ג.

לְשַׁפֵּךְ לְבוֹ וְנַפְשׁוֹ לְפָנֵי הַשָּׁמַיִם, וְרַק זֶה הוּא הַעֲצָה הַכְּלָלִית עַל כָּל דָּבָר
וְדָבָר הֵן בְּרוּחָנִיּוֹת וְהֵן בְּגִשְׁמִיּוֹת.

וּבַטַּח פֶּאֶשֶׁר יְשִׁים הָאָדָם אֶת עֵינָיו וְלִבּוֹ עַל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
הַכְּתוּבִים בַּסֵּפֶר הַזֶּה, יִתְעוֹרֵר לְקַבּוֹ לְהַרְגִיל עֲצָמוֹ לִילֵךְ בַּדֶּרֶךְ
הַקְּדוֹשׁ הַיֵּשֶׁן הַזֶּה שֶׁדָּרְכוּ בוֹ אֲבוֹתֵינוּ מֵעוֹלָם וְעַתִּיד לְהִתְחַדֵּשׁ כְּשִׁיבּוֹא
מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ, כִּי רַק הוּא יִמְשִׁיךְ בְּעוֹלָם הַדֶּרֶךְ הַזֶּה שֶׁיִּלְכּוּ בוֹ כָּל בְּאֵי
עוֹלָם כְּמוֹ שְׁמִבְּאֵר בְּ"לְקוֹטֵי הַלְכוֹת" (הַלְכוֹת רֵאשִׁי-חֵדֶשׁ)^(ג), וְכִמוֹ שְׁמִבְּאֵר
בְּ"לְקוֹטֵי מוֹהַר"ן^(ד), שֶׁעָקַר כְּלֵי זִינוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ הוּא הַתְּפִלָּה וְכָל
הַמְּלַחְמוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה וְכָל הַכְּבִישוֹת שֶׁיִּכְבֹּשׁ הַכָּל מְשִׁחַ. וְגַם כָּל הַנְּאֻלָּה
הַעֲתִידָה תְּלוּיָה בְּזֶה כְּמוֹ שְׁכַתּוּב^(ה): "בְּכַכִּי יָבוֹאוּ וּבְתַחֲנוּנַיִם אוֹבִילֵם".
וְהַשָּׁמַיִם יִתְבָּרֵךְ יְרַחֵם עָלֵינוּ שְׁנִזְכֶּה בְּאֵמַת לִילֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה עַד
שִׁיקְיָם בָּנוּ מִקְרָא שְׁכַתּוּב^(ו): "וְהִבִּיאוּתֵימ אֶל הַר קְדִישִׁי וְשִׁמְחָתֵימ
בְּבֵית תְּפִלָּתֵי" בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

הַנְּהַגוֹת אֲדוּגְנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ מוֹהַר"ן זצ"ל, בְּעֵינֵי הַתְּבוּדוֹת
כְּפִי מַה שְׁכַתּוּב בַּסְּפִוּרֵי שְׁבַחֵיו הַקְּדוֹשִׁים:

בַּסֵּפֶר "שְׁבַחֵי הַר"ן" בְּתַחֲלָתוֹ, בַּסְּפִוּרֵי הַנְּהַגוֹתָיו וַיִּגִּיעַתּוֹ בְּעִבּוּדַת
הַשָּׁמַיִם^(ז) כְּתוּב, עָקַר עִבּוּדָתוֹ אֲשֶׁר עַל יְדֵה זְכָה לְמַה שְׁזָכָה הָיָה
רַק רְבוּי הַתְּפִלוֹת וְהַתְּחִנּוֹת וְהַבְּקָשׁוֹת וְהַרְצוּיִים וְהַפְּיוּסִים שֶׁהָיָה רָגִיל
מְאֹד לְהַתְּפַלֵּל וְלְהַתְּחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ. וְהָיָה מְרַצֶּה וּמְפַיֵּס אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ
בְּכַמָּה מֵיָנִי תְּחִנּוֹת וּבְקָשׁוֹת שֶׁיִּזְכֶּהוּ בְּרַחֲמָיו לְקָרְבוֹ לְעִבּוּדָתוֹ יִתְבָּרֵךְ.
וְעָקַר מַה שֶׁהוֹעִיל לוֹ הָיָה הַתְּפִלוֹת בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכְּנֹה הַמְּדַבֵּר בִּיָּנֵינוּ, שֶׁהָיָה
רָגִיל מְאֹד לִיְחַד לוֹ אֵיזָה מְקוֹם שְׁמִצָּא שְׂאִין שָׁם בְּנֵי אָדָם וְהָיָה מְפָרֵשׁ
שִׁיחָתוֹ לְפָנָיו הַשָּׁמַיִם יִתְבָּרֵךְ בְּלִשׁוֹן שְׁמִדְּבָרִים בּוֹ, הֵינּוּ בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכְּנֹה.

(ג) הַלְכוֹת ה. וְעֵינֵי שָׁמַיִם בְּסִעִיף כו. (ד) ח"א סִימָן ב. א. (ה) יְרֵמְיָה לֵא. ט. (ו) יִשְׁעִיָה נו. ז. (ז) סִעִיף י.

וְהָיָה מְרַצָּה וּמְפַיֵּם אוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ וּמִבְּקֵשׁ וּמִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבַּרֵּךְ בְּכַמָּה
 וּכְמָה מִיָּנִי טְעֵנוֹת וְאִמְתְּלוֹת שְׂרָאוֹי לוֹ יִתְבַּרֵּךְ שְׂיִקְרְבוּ לְעִבּוֹדְתוֹ
 יִתְבַּרֵּךְ וְהָיָה רְגִיל בָּזָה מְאֹד מְאֹד. וְהָיָה מְבַלְּה יָמִים וְשָׁנִים עַל זֶה. גַּם
 הָיָה מְטַמֵּן עַצְמוֹ עַל גְּבִי בֵּית אָבִיו תַּחַת הַגַּג שֶׁהָיָה שָׁם כְּמוֹ חֶדֶר
 בְּמַחְצָה שֶׁל קָנִים שְׂמַחְזִיקִין שֵׁם תְּבִן וּמִסְפּוּא, וְשֵׁם הָיָה מְטַמֵּן עַצְמוֹ
 וְהָיָה אוֹמֵר תְּהִלִּים וְהָיָה צוֹעֵק בְּלַחַשׁ לְהַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ, שְׂיִזְכְּהוּ לְקַרְבוֹ
 אֱלֹהֵי יִתְבַּרֵּךְ.

וְהַכֹּלֵל שֶׁכָּל הַמִּינֵי בִקְשׁוֹת שֶׁבְּעוֹלָם שְׁנִמְצָאִים בְּאִיזָה סֵפֶר שֶׁיְהִיָּה
 מְצוּי בִּינֵינוּ הַכֹּל כְּאֲשֶׁר לְכֹל לֹא הִנִּיחַ שׁוּם תַּחֲנוּן וּבִקְשָׁה
 שְׁלֹא אִמְרָה כְּמָה וּכְמָה פְּעָמִים, הֵן תְּהִלִּים וְסֵפֶר "שְׁעָרֵי צִיּוֹן" וְהַבִּקְשׁוֹת
 הַנִּדְפָּסִים בְּהַסְדּוּרִים הַגְּדוֹלִים וּשְׂאָר מִינֵי בִקְשׁוֹת וְתַחֲנוּת וְאִפְלוּ
 הַתַּחֲנוּת הַנִּדְפָּסִים בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֶנּוּ – כָּלֵם לֹא הִנִּיחַ מִלְּאִמְרָם. וְהָיָה רְגִיל
 לוֹמֵר כָּל הַתַּחֲנוּת שְׂאֵחֶר מֵעֲמֻדוֹת הַנִּדְפָּסִים אַחֵר כָּל יוֹם וְיוֹם וְהוּא
 הָיָה רְגִיל לוֹמֵר כָּל הַתַּחֲנוּת כָּלֵם שֶׁל כָּל הַיָּמִים בְּפַעַם אֶחָד. גַּם הָיָה
 רְגִיל לְפַעְמִים לוֹמֵר בְּתְהִלִּים רַק הַפְּסוּקִים הַמְדַבְּרִים מִתַּחֲנוּת וּבִקְשׁוֹת
 וְצִעֲקָה לְהַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ. וְהָיָה אוֹמֵר רַק פְּסוּקִים אֵלּוּ וְהַשְּׂאָר לֹא הָיָה
 אוֹמֵר וְהָיָה אוֹמֵר כָּל הַפְּסוּקִים הָאֵלּוּ מִכָּל סֵפֶר תְּהִלִּים בְּפַעַם אֶחָד.
 וּמִלְּבַד כָּל זֶה הָעֵקֶר הָיָה מָה שֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל מֵעַצְמוֹ, דְּהֵינּוּ מָה שֶׁהָיָה
 רְגִיל לְדַבֵּר מִלְּבוֹ לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֶנּוּ, שֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל
 וְטוֹעֵן לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ בְּכַמָּה מִינֵי טְעֵנוֹת וְתַחֲנוּת וּבִקְשׁוֹת שְׂאֵמֵר
 מִדַּעְתּוֹ וּמִלְּבוֹ כְּנִ"ל, שְׂיִזְכְּהוּ הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ לְעִבּוֹדְתּוֹ. וְזֶהוּ הָעֵקֶר מָה
 שֶׁהוֹעִיל לוֹ לְזָכוֹת לְמָה שְׂזָכָה. כִּי שְׂמַעְנוּ מִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּפִרוּשׁ.

וּכְמָה פְּעָמִים הָיָה מְדַבֵּר לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ דְּבָרֵי תַחֲנוּת וּבִקְשׁוֹת
 מִלְּבוֹ וְנִזְדַּמֵּן לוֹ בְּתוֹךְ דְּבוּרָיו טְעֵנוֹת יְפוֹת וְתַפְלוֹת נְכוֹנוֹת
 וּמְסֻדְרוֹת וְהוֹטְבוּ בְּעֵינָיו, וְהָיָה כּוֹתְבָם אֲצִלוֹ לְזַכְרוֹן, לְמַעַן יְהִיָּה רְגִיל

לְהַתְּפִיל אֹתָם גַּם אַחֲר־כֵּן, וְכֵן הָיָה רְגִיל בְּעֵינָיו זֶה לְדַבֵּר בֵּינָם לְבֵין קוֹנֵי הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד, וְכָל תְּפִלוֹתָיו הָיוּ, שְׂיִזְכֶּה לְהִתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וְהָיוּ לוֹ טַעֲנוֹת גְּדוּלוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עַל זֶה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה נְדָמָה לוֹ תָמִיד, שְׂאִין מִסְתַּכְּלִין עָלָיו כָּלֵל וְאִין שׁוֹמְעִין כָּלֵל, רַק אֲדַרְבָּא, נְדָמָה לוֹ, שְׂמַרְחִיקִין אוֹתוֹ מֵעֲבוּדְתוֹ יִתְבָּרֵךְ בְּכָל מִינֵי הַרְחָקוֹת וּכְאֵלוֹ אִין רוֹצִין בּוֹ כָּלֵל וּכְלָל. כִּי הָיָה רוֹאֶה, שְׂחוֹלְפִין וְעוֹבְרִין כְּמָה וְכְמָה יָמִים וְשָׁנִים, וְעַדִּין הוּא רְחוֹק מִהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ וְלֹא זָכָה עַדִּין לְשׁוּם הִתְקַרְבוּת, עַל־כֵּן נְדָמָה בְּעֵינָיו שְׂאִין שׁוֹמְעִין דְּבָרָיו כָּלֵל וְאִין מִסְתַּכְּלִין עָלָיו כָּלֵל, רַק אֲדַרְבָּא, מַרְחִיקִין אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי הַתְּרַחֲקוֹת מֵעֲבוּדְתוֹ יִתְבָּרֵךְ. אֵךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה מַחְזִק עֲצָמוֹ מְאֹד וְלֹא הִנִּיחַ אֶת מְקוֹמוֹ. וְכְמָה פְּעָמִים הָיָה שֹׁהֵיָה נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ מִחֲמַת זֶה שְׂרָאָה, שֶׁהוּא מִתְּפִיל וּמַעֲתִיר וּמַפְצִיר כָּל כֵּךְ שְׂיִתְקַרֵּב לְעֲבוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ וְאִין מִסְתַּכְּלִין עָלָיו כָּלֵל. וּמִחֲמַת זֶה נָפַל לְפַעְמִים בְּדַעְתּוֹ וְלֹא הָיָה מְדַבֵּר עוֹד כָּל כֵּךְ בֵּינָם לְבֵין קוֹנֵי אֵיזָה יָמִים. אַחֲר־כֵּן גִּזְפַּר בְּעֲצָמוֹ וְהִתְבִּישׁ בְּעֲצָמוֹ עַל שִׁהְרַהֵר אַחַר מַדּוּתָיו יִתְבָּרֵךְ, כִּי בְּאַמַּת בּוֹדָאי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ חֲנוּן וְרַחוּם וְכוּ' וּבּוֹדָאי הוּא רוֹצֶה לְקַרְבּוֹ וְכוּ', וְחִזַּר וּנְתַחֲזַק בְּדַעְתּוֹ וְהִתְחִיל שׁוֹב לְהַעֲתִיר וּלְדַבֵּר לְפָנָי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּנִל וְכֵן הָיָה כְּמָה פְּעָמִים.

עוֹד כְּתוּב שָׁם (סימן קי"ז): בְּכִפּוּר אוֹסִיאֲטִין סְמוּךְ לְעִיר מְעֻדָּעֻדָּקָע שָׁם הָיָה דֶר חָמִיו זְכוּרָנוֹ לְבִרְכָה, וְשָׁם הָיָה עֶקֶר גְּדוּלוֹ. וְשָׁם הוּלָךְ נֶהַר גְּדוּל וְעָלָיו גְּדָלִים קְנֵה־סוּף הַרְבֵּה לְמְאֹד מְאֹד. וְהָיָה דָרְכוֹ בְּקִדְשׁ שָׁל אֲדוּנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְנוּ, זְכַר צְדִיק לְבִרְכָה, שֶׁהָיָה לוֹקַח לְפַעְמִים סְפִינָה קְטַנָּה וְשָׂט עִמָּה בְּעֲצָמוֹ לְתוֹךְ הַנֶּהַר הַנִּל אַף־עַל־פִּי שְׂלֹא הָיָה יָכוֹל הֵיטֵב לְהִנְהִיג סְפִינָה זֹאת. אַף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה שָׂט עִמָּה עַד אַחֲזָרֵי הַקְּנֵה־סוּף עַד הַמְּקוֹם שְׂלֹא הָיוּ רוֹאִים אוֹתוֹ עוֹד. וְשָׁם עָשָׂה מַה שֶׁעָשָׂה

בַּתְּפִלָּה וְהַתְּבוּדוֹת אֲשֶׁרֵי לוֹ, כִּי בְּאַמֶּת זָכָה לָמָּה שְׁזָכָה בְּנִרְאָה בְּחוּשׁ מִסְפָּרֵי הַקְּדוּשִׁים. וּבְסֵפֶר "חַיֵּי מוֹהַר" (ח)^(ח) כְּתוּב, שֶׁהִיא רְגִיל לְקַחַת סוּם מִבֵּית חוֹתְנֵנו וְרַכֵּב עָלָיו לְאִיזָה יַעַר, וְשֵׁם יָרֵד מִן הַסּוּם וּקְשָׁרוּ לְאִיזָה אֵילָן, וְהוּא הֶלֶךְ לְתוֹךְ הַיַּעַר לַעֲשׂוֹת אֶת שְׁלוֹ, לְהַתְּבוּדַד שָׁם בְּדַרְכּוֹ. וְכַמָּה פְּעָמִים הִתִּיר עֲצָמוֹ הַסּוּם וּבָרַח לְמִקְוָמוֹ לְבֵית חוֹתְנֵנו. וּכְשָׂרָאוּ שָׁם שֶׁהַסּוּם בָּא לְבִדּוֹ, הָיוּ דוֹאֲגִים וּמִתְּפַחְדִים מְאֹד, כִּי אָמְרוּ, שְׂבוּדָאֵי נָפַל מִהַסּוּם חֵם וְשָׁלוֹם. וְכַמָּה פְּעָמִים נָפְלוּ עָלָיו גְּשָׁמִים גְּדוּלִים בְּעַת שֶׁהִיא בַּיַּעַר, וְאַחֲרֵי כֵן בָּא לְבֵיתוֹ שָׁעָה בְּלִילָה אוֹ יוֹתֵר. וְעַיִן לְקַמֵּן (בַּפְּנִיִּים הַסֵּפֶר, אוֹת כ"ח) שֶׁהֶעֱתִיקָתִי שָׁם מִשִּׁיחוּתֵי הַקְּדוּשׁוֹת, אֲשֶׁר בְּמִקְוָם שְׂגָדְלִים עֹשְׂבִים, הֵינּוּ בַּשָּׂדֶה אוֹ בַּיַּעַר, טוֹב מְאֹד לְהַתְּבוּדַד שָׁם.

עוֹד שָׁם (סִימָן קנ"ד) אָמַר, עֵקֶר מַה שֶׁהִגִּיעַ לְמַדְרַגְתּוֹ הוּא רַק עַל־יְדֵי עֲנִיָּן פְּרָאסְטִיק [פְּשִׁיטוֹת] שֶׁהִיא מְדַבֵּר הַרְבֵּה וּמְשִׁיחַ הַרְבֵּה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנֵו וְאָמַר תְּהִלִּים הַרְבֵּה בְּפְשִׁיטוֹת וְעַל־יְדֵי־זֶה דִּיקָא הִגִּיעַ לָמָּה שֶׁהִגִּיעַ. וְאָמַר אִם הָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁהַשֵּׁם יִתְּבַרַךְ יַעֲשֶׂה מִמֶּנִּי מַה שְׂאֲנִי עֲתָה (וְהֵינּוּ חֲדוּשׁ בְּזֶה) הָיִיתִי מְזַדְרָז כָּל כֵּן בַּעֲבוּדָתִי, עַד שֶׁמָּה שֶׁהָיִיתִי עוֹשֶׂה וְעוֹבֵד הַשֵּׁם יִתְּבַרַךְ בַּשָּׁנָה כְּלָה הָיִיתִי עוֹשֶׂה בַּיּוֹם אַחֵר, וְהָיָה מִתְּנַעֲנַע מְאֹד אַחֵר מְעַלְתַּת הָעֲבוּדָה בְּבַחֲיִנַת פְּרָאסְטִיק בְּאַמֶּת וְאָמַר אֵי אֵי פְּרָאסְטִיק. גַּם אָמַר שְׂדַבֵּר עִם כַּמָּה צְדִיקִים גְּדוּלִים וְאָמְרוּ גַם כֵּן שְׁלֹא הִגִּיעוּ לְמַדְרַגְתָּם כִּי אִם עַל־יְדֵי עֲנִיָּן פְּרָאסְטִיק שֶׁעָסְקוּ בַּעֲבוּדָתָם בְּפְשִׁיטוֹת גְּמוּר בְּהַתְּבוּדוֹת וְשִׁיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנֵו וְכוּ', וְעַל־יְדֵי־זֶה הִגִּיעוּ לָמָּה שֶׁהִגִּיעוּ אֲשֶׁרֵי לָהֶם.

עוֹד שָׁם (סִימָן קס"ב) רַבְּנֵנוּ זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָּה, אַף־עַל־פִּי שֶׁהִיא לוֹ חֶדֶר מִיחָד בְּהַכֶּפֶר שֶׁיֵּשֵׁב בּוֹ לְבִדּוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן הִיא הוֹלֵךְ עַל־פִּי־ רַב עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בְּתוֹךְ אִיזָה יַעַר וְכִיּוֹצֵא וְהִיא מִתְּבוּדַד שָׁם הַרְבֵּה.

(ח) עַרְךְ "יִגִּיעֵנוּ בְּעֲבוּדַת ה'", סִימָן א.

וּפְעַם אַחַת הִלַּכְתִּי עִמּוֹ בְּקַהֲלַת־קִדְשׁ מֵעֲדוּעֲדוּקָע שֶׁהָיָה דָר שָׁם
 בְּתַחֲלָה, וְהִלַּכְתִּי עִמּוֹ אָנָּה וְאַנָּה אֵצֶל הַשְּׂדוֹת וְהַהָרִים וְנָטָה יָדוֹ עַל פְּנֵי
 הַשְּׂדוֹת וְהַהָרִים. וְאָמַר לִי עַל כָּל אֵלוֹ הַשְּׂדוֹת וְהַהָרִים שֶׁאַתָּה רוֹאֶה
 סָבִיב הָעִיר וְעַל כָּל הַמְּקוֹמוֹת הַסְּמוּכִים לְהָעִיר סָבִיב בְּכֻלָּם הִלַּכְתִּי
 וְסָבַבְתִּי כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים, הֵינּוּ שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ וּמִתְבּוֹדֵד שָׁם בְּכָל
 הַמְּקוֹמוֹת הַנֵּ"ל. וְסִפֵּר לִי שֶׁשָּׁם עַל רֹאשׁ הָהָר יֵשׁ מְקוֹם גְּבוּהָ מְאֹד, וְשָׁם
 בְּרֹאשׁ גְּבוּהוֹ יֵשׁ בְּתוֹכוֹ כְּמוֹ בְּקַעָה וְהָיָה עוֹלָה עַל רֹאשׁ גְּבוּהַ הָהָר וְנִכְנָס
 לְתוֹךְ הַבְּקַעָה שֶׁבְּתוֹכוֹ וְשָׁם הָיָה אוֹהֵב מְאֹד לְהִתְבּוֹדֵד כַּמָּה פְּעָמִים.
 וְלִפְעָמִים הָיָה הוֹלֵךְ בְּמְקוֹמוֹת אַחֵרִים כַּנֵּ"ל, וְכָל זֶה הָיָה בְּקַהֲלַת־קִדְשׁ
 מֵעֲדוּעֲדוּקָע שֶׁכָּבַר הָיָה צְדִיק מְפָרָסֵם בְּעַת שְׂדֵר שָׁם. חוּץ מִזֶּה שֶׁהָיָה
 מְרַבֵּה מְאֹד בְּהִתְבּוֹדְדוֹת בְּעַת שֵׁיִשֵּׁב בְּהַכֶּפֶר וּכְנֵ"ל. וְכֵן בְּתַחֲלָה
 כְּשֵׁיִשֵּׁב בְּמַעֲזִיבוֹ וְגַם אַחֲר־כֵּן בְּעַת שֵׁיִשֵּׁב בְּזֵלְאֲטִיפְאֵלֶע וּפְהַ קַהֲלַת
 קִדְשׁ בְּרֶסֶלֶב בְּכָל־יּוֹם וַיּוֹם הָיָה מִתְבּוֹדֵד הַרְבֵּה. וְכַמָּה פְּעָמִים שֶׁהָיָה
 מִתְבּוֹדֵד כָּל הַיּוֹם כְּלוּ.

וּבִסְפָר "חַיֵּי מוֹהַר"וֹ"^(ט) כְּתַב, פְּעַם אַחַת אַחַר שֶׁנַּעֲשֶׂה מְפָרָסֵם נִסַּע
 רַבִּי שֶׁמְעוֹן עִם רַבֵּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה, דֶּרֶךְ כְּפָר אוֹסִיאֲטִין
 שֶׁשָּׁם יָגַע רַבֵּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה, בְּעִבּוּדְתוֹ הַגְּדוּלָה בְּבֵית חוּתְנוֹ שֶׁהָיָה
 דָר שָׁם, וְנִסַּע עִמּוֹ דֶּרֶךְ הַשְּׂדוֹת וְכִיּוּצָא וְהָיָה רַבֵּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה,
 מִתְנַעֲנַע מְאֹד וְאָמַר, כַּמָּה הָיָה טוֹב לְפָנַי בְּכָאן, כִּי בְּכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה
 הִרְגַּשְׁתִּי טַעַם גֵּן עֵדֶן. כִּי שָׁם בְּאֵלוֹ הַדְּרָכִים הָיָה רִגִיל לֵילֵךְ וּלְהִתְבּוֹדֵד
 וְהָיָה מִצַּר וּמִתְנַעֲנַע מְאֹד. וְאָמַר הֲלֹא כָּאן הָיָה טוֹב לְפָנַי מְאֹד וְלָמָּה
 לִי הַפְּרָסוֹם שֶׁל עֵבֶשׁוֹ. גַּם עוֹד פְּעַם אַחַת סִפֵּר בְּפָנַי שֶׁבְּהִיּוֹתוֹ בִּימֵי
 נְעוּרָיו כְּשֶׁהָיָה מִתְבּוֹדֵד בְּאִיזָה מְקוֹם בְּיַעַר אוֹ בַּשְּׂדֵה, כְּשֶׁחָזַר מִשָּׁם

(ט) ערך "מקום ישיבתו ונסיעותיו", סימן ד.

הָיָה כָּל הָעוֹלָם חָדָשׁ בְּעֵינָיו וְנִדְמָה לוֹ כְּאִלוֹ הוּא עוֹלָם אַחֵר לְגַמְרֵי. וְלֹא
הָיָה הָעוֹלָם נִרְאָה בְּעֵינָיו כְּלָל כְּאִשֶּׁר מִקֶּדֶם.

עוֹד שָׁם (ב"שיחות הר"ן" סימן קס"ג); סֵפֶר לִי אִישׁ אֶחָד מִזְּלֹאטִיפָאֵלֶע שְׁבִהוּתוֹ
יּוֹשֵׁב רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה בְּזֹלֹאטִיפָאֵלֶע, פֶּעַם אַחַת בְּקִיץ
הִתְפַּלֵּל רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, בְּבִקְרֵי הַשָּׁמַיִם וְאַחֲרֵי־כֵן שָׁלַח אֶת בִּתּוֹ
הַיְלָדָה שָׂרָה תַחֲתֶיהָ וְקִרְאָהּ אוֹתוֹ לְבוֹא לְרַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה. וְאָמַר לוֹ
רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, לֵךְ עִמִּי לְטִיִּל. וְהִלְךְ עִמּוֹ חוּץ לְעִיר. וְהִלְךְ בֵּין
הָעֵשְׂבִים וְכוּ', אַחֲרֵי־כֵן הִלְכוּ יוֹתֵר וּבָאוּ סְמוּךְ לְהַר אֶחָד (שְׁקוֹרִין
מֵאַנְגִּילָא) שֶׁהָיָה שָׁם סְמוּךְ לְעִיר וְשָׂאֵל אוֹתוֹ מַה זֹאת, וְסֵפֶר לוֹ הָאִישׁ
עָנִין אוֹת הַמֵּאַנְגִּילָא. וְאָמַר לוֹ שְׂיִלְךָ עִמּוֹ לְשֵׁם וְנִכְנַס לְשָׁם. וּכְשֶׁנִּכְנַס
לְשָׁם לֹא נִרְאוּ לְחוּץ כְּלָל, כִּי הָהָר הַנַּ"ל הָיָה חָלוּל בְּתוֹכוֹ וְעַמֵּק קָצֵת
בְּתוֹכוֹ. וְנִכְנַס לְשָׁם רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, עִם הָאִישׁ הַנַּ"ל. וַיּוֹשֵׁב רַבְּנוּ
זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, שָׁם עַל הָאָרֶץ. וְלָקַח מִבֵּית יָד שָׁלוֹ סֵפֶר "שְׁעָרֵי צִיּוֹן".
וְהִתְחִיל לֹמַר וּבְכָה מְאֹד מְאֹד. וְהָיָה אוֹמֵר לְחֵלֶן מִדָּף לְדָף וּבְכָה
הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד בְּלִי הַפְּסֵק. וְהָאִישׁ עֹמֵד אֶצְלוֹ וְהַחֲזִיק הַצּוּפִיד [בֵּית
קְבוּל הַמִּקְטָרֶת] שָׁלוֹ. וְעֹמֵד מִשְׁתוֹמֵם וְרֹאֵה בְּכִיָּתוֹ הַגְּדוּלָה מְאֹד. וְשָׁהָה זְמַן
הַרְבֵּה בְּזָה וּכְאִשֶּׁר פָּסַק מִלְּבַבּוֹת צוּהָ עַל הָאִישׁ הַנַּ"ל שְׂיִלְךָ וַיִּסְתַּכַּל
בְּחוּץ הַיֶּכֶן הַיּוֹם עוֹמֵד. וַיֵּצֵא וְרֹאֵה שְׁכָבֵר פָּנָה הַיּוֹם וְהַשָּׁמַיִם נוֹטָה
לְשָׁקֵעַ. וְכָל כֵּן הִתְמַהֵמָה בְּכִיָּתוֹ קְרוֹב לַיּוֹם שָׁלֵם בְּקִיץ בְּלִי הַפְּסֵק
וְכוּ'.

עוֹד שָׁם (סימן קס"ד); גַּם בְּשִׁינְיָא לְקַהֲלַת קַדְּשׁ אוֹמְאָן שֶׁהָיָה סְמוּךְ מְאֹד
לְהַסְתַּלְקוּתוֹ כְּמוֹ חֲצִי שָׁנָה וּבְכָר זָכָה לְמַעֲלָה עֲלִיוֹנָה שְׁלֹא זָכָה
בָּהּ אָדָם מֵעוֹלָם כְּמִבְּאֵר בְּבֵר, גַּם שָׁם הָיָה לוֹ הַתְּבוּדָה הַרְבֵּה מְאֹד.
וּפְעַם אַחַת נִכְנַס הַבַּעַל הַבֵּית שְׂדֵר רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, אֶצְלוֹ בְּשִׁכְנוֹת
שָׁם בְּאוֹמְאָן. וְשָׁם הָיָה לְרַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, חֶדֶר מִיָּחָד שֶׁהָיָה

לְבַעַל־הַבַּיִת תְּפִיסַת יָד בּוֹ. וְנִכְנַם הַבַּעַל הַבַּיִת פְּתָאם לְאוֹתוֹ הַחֶדֶר.
 וּמֵצֵא אֶת רַבְּנוֹ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, שֶׁהִיָּה שׁוֹכֵב בְּפִשׁוּט יָדַיִם וְרַגְלָיִם עַל
 הָאָרֶץ. אֶף־עַל־פִּי שֶׁהִיָּה אִז חָלוּשׁ מְאֹד מְאֹד בְּלִי שְׁעוֹר אֲשֶׁר הֵיּוֹתוֹ
 הָיָה בָּנָם וְכַמְעַט שְׁנַגְּוֶע בְּכָל עֵת, אֶף־עַל־פִּי־כֵן לֹא עֲזַב דְּרָכּוֹ הַטּוֹב
 עַל־פִּי פְּשִׁיטוֹת עַד הַשְּׁעָה הָאַחֲרוֹנָה שְׁנִסְתַּלַּק לְמַעְלָה לְמַעְלָה אֲשֶׁרִי
 לוֹ. וְשָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר בְּסוֹף יָמָיו, אִם הֵייתִי יוֹדֵעַ מִקֶּדֶם בִּימֵי נְעוּרַי כְּמוֹ
 שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ עַתָּה מַה שְׁיִכּוּלֵינִי לְזִכּוֹת עַל־יָדַי הַתְּבוּדָדוֹת לֹא הֵייתִי
 מְאֹבָד וּמִפְסִיד אֶת גּוּפִי הַיָּקָר כֹּל כֶּךָ בְּתַעֲנִיתִים וְסִגּוּפִים. וְהַכֵּלֶל – כִּי
 לְעוֹלָם לֹא נָח וְלֹא שָׁקַט אֶפְלוֹ בִּימֵי גְדֻלָּתוֹ אֶף־עַל־פִּי שְׁזָכָה בְּהַשְּׁגוֹת
 אֱלֹהוֹת לְמִדְרָגָה גְּבוּהָה וְעֲצוּמָה וְנוֹרָאָה מְאֹד. אֶף־עַל־פִּי־כֵן לֹא
 הִסְתַּפַּק עֲצֻמוֹ בְּזָה וְטָרַח וַיִּנְעַ בְּכָל עֵת וּבְכָל שְׁעָה וְכוּ' וְהִרְבָּה בְּתַפְלוֹת
 וְתַחֲנוּנִים וּבְהַפְּצָרוֹת וּבִקְשׁוֹת רַבּוֹת וּבְנַעֲנָוִיעִים וְכַסּוּפִין גְּדוּלִים
 וְנוֹרָאִים מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁבָּא לְהַשְׁגָּה וּמִדְרָגָה יוֹתֵר עֲלִיוֹנָה. וְאַחֲר־כֶּךָ
 תִּכְרַף מִשְׁזָכָה לְזֹאת הַהַשְׁגָּה וְהָיָה קִצֵּת בְּשִׂמְחָה, וְאַחֲר־כֶּךָ תִּכְרַף בְּשִׁזְכָה
 לְזָה שְׂכַח כֹּל הָעֵבֶר וְחִזֹּר וְהִתְחִיל מִחֶדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁמִּתְחִיל לֵילֵךְ בְּקִדְשׁוֹת
 יִשְׂרָאֵל, וְלַפְעָמִים הֵינּוּ שׁוֹמְעִין מִפִּי הַקְּדוּשׁ בְּפִרוּשׁ שֶׁאָמַר בְּלִשׁוֹן
 הַשְּׁתוֹקְקוֹת וְכַסּוּפִים אֵיךְ זֹכִים לְהֵיּוֹת יְהוּדִי, וְאָמַר זֹאת בְּתַמִּימוֹת
 גְּדוּל כְּאֵלוֹ לֹא הִתְחִיל עַדִּין כֹּלָל וְהִרְבָּה לְהַפְּצִיר אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ
 בְּרִצּוּיִם וְכַסּוּפִים וְטַעֲנוֹת, עַד שֶׁזָּכָה לְהַמְדִּירָה הַגְּבוּהָה מִמֶּנּוּ. וְכֵן הָיָה
 כֹּל פַּעַם עַד שֶׁבְּסוֹף הַגִּיעַ לְמִדְרָגָה גְּבוּהָה כְּזוֹ שֶׁאֵי אֶפְשָׁר בְּתוֹךְ הַגּוֹף
 לְהַשִּׁיג יוֹתֵר בְּשׁוּם אֶפֶן, וְעַל־כֵּן הָיָה מְכַרַח לְהִסְתַּלַּק אִז. וְאָמַר בְּזוֹ
 הַלִּשׁוֹן: "אֵיךְ וּוְאֵלֵט שׁוֹיִן גִּיגְעֵרִין דָּאָם הַעֲמִדִיל אוּיִם גִּיטְאָהֵן, וּוְאֵרִין
 אֵיךְ קָאָן אוּיָה אֵיִין מִדְרָגָה גִּיט שְׁטַעֲהֵן" [הֵייתִי כְּבָר פּוֹשֵׁט אֶת כְּתָנְתִּי,
 כִּיִּן שְׁאֵינִי יָכוֹל לְעַמֵּד עַל מִדְרִיגָה אַחַת].

וְאַף־עַל־פִּי שְׁזָכָה לְמָה שְׁזָכָה אַף־עַל־פִּי־בֵן הִיָּה הַתַּפְּלָה וְהַתְּבוּדוּת שְׁלוֹ בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ בְּרוּחַ נְמוּכָה וּבְלֵב נִשְׁבָּר בְּפִשִּׁיטוּת וּבְתַמִּימוּת כְּמוֹ שְׁפָתוֹב בְּסֵפֶר 'חַיִּי מוֹהַר־רִ"ן'⁽¹⁾, אֲשֶׁר פַּעַם אַחַת שָׁאַל אוֹתוֹ אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים הַקְּטַנִּים אֵיךְ לְהַתְּבוּדָה וְלִמַּד אוֹתוֹ לֵאמֹר לְפָנַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, רַחֵם עָלַי וְכוּ' כִּי הִיתְכֵּן שְׁיַעֲבֹרוּ יָמַי בְּהֶבֶל כְּזָה וְכִי בְּשִׁבִיל כֶּךָ נּוֹצַרְתִּי (וּבְלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֶנּוּ הִיתְכֵּן אִז עִם זֶאֶל מִיר אַזוֹי אֲנָעֵק גַּעְהֵן דִּיא וְעֵלְט בֵּין אֵיךְ דָּעֵן פּוֹן דָּעֵסְט וְעַגִּין בְּאַשְׁאֲפִין גַּיִוְאַרִין וְכוּ')⁽²⁾. אַחֲר־כֵּן, בְּאַיִזָּה עֵת, עָמַד זֶה הָאִישׁ אַחֵר כְּתָלִי רַבְּנוֹ זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָה, וְשָׁמַע שְׂרַבְּנוֹ, זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָה בְּעַצְמוֹ שִׁפְדָּ אֶת לְבוֹ לְפָנַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּדַבּוּרִים כְּאֵלוֹ.

וְכֵן אַחֵר שָׁאֵמַר אֲדוֹנֵנוּ מוֹרְנוֹ וְרַבְּנוֹ, זְכָר צַדִּיק לְבָרְכָה, אֶת הַמַּאֲמָר תַּעֲיִתִי כְּשֶׁה אֹבֵד וְכוּ'⁽³⁾ שִׁפְרֵשׁ שָׁם, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ דָּרְכּוֹ לְקִרוֹת אֶת הָאָדָם תַּכְּפָה בְּשִׂרְוָאָה שֶׁהוּא תּוֹעָה מִדֶּרֶךְ הַשֶּׁכֶל, יֵשׁ שְׁקוּרָאוֹ בְּרַמְיִזָּה וְיֵשׁ בְּקִרְיָאָה מִמֶּשׁ וְיֵשׁ שְׁבוּעַט בּוֹ וּמִפְּהוֹ, כִּי אֹרִיָּתָא מְכַרְזַת קְמִיָּהוּ⁽⁴⁾: עַד מְתֵי פְתִיִים תֵּאֱהָבוּ פְתֵי⁽⁵⁾. וְהַתּוֹרָה הִיא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, שֶׁהוּא קוּרָא אוֹתָם וּמְבַקְשֵׁם שְׁיִחְזְרוּ אֵלָיו, וְעַל־כֵּן בְּשַׁעֲדִין לֹא נָטָה הַרְּבָה מִדֶּרֶךְ הַיִּשְׂרָאֵל, אִז אֲפִשֶׁר לוֹ בְּקַל לְשׁוֹב, מִחֲמַת שֶׁהוּא מְכִיר עֲדִין אֶת קוֹל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהַתּוֹרָה וְרַגִּיל בּוֹ, כִּי זֶה סְמוּךְ הִיָּה אֲעַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהִיָּה שׁוֹמֵעַ קוֹלוֹ קוֹל הַתּוֹרָה וְעֲדִין לֹא שָׁכַח אֶת הַקּוֹל וְעַל כֵּן אֲפִשֶׁר לוֹ בְּקַל לְשׁוֹב, וְהוּא כְּמִשְׁלַל הַרוּעָה בְּאֲשֶׁר שָׁה אֶחָד תּוֹעָה מִהַדֶּרֶךְ אִז תַּכְּפָה הוּא קוּרָא אוֹתוֹ, וּכְשֶׁהִשָּׁה עֲדִין לֹא תַעָה הַרְּבָה מִהַדֶּרֶךְ אִז הוּא מְכִיר הַקּוֹל וְהוֹלֵךְ אַחֲרָיו תַּכְּפָה, אֲבָל בְּשִׁבְכָר נָטָה הַרְּבָה מִהַדֶּרֶךְ אִז כְּבָר שָׁכַח אֶת קוֹל הַרוּעָה וְאִינוּ מְכִיר בּוֹ. וְגַם הַרוּעָה מְתִיאֵשׁ עוֹד מְלַבְּקָשׁוּ מִחֲמַת שְׁזָה זְמַן רַב שֶׁהִלָּךְ וְתַעָה מֵאֵתוֹ, כֵּן

(1) בחפץ הייתי כבר פושט את הכותונת (היינו הגוף). מפני שעל מדרגה אדוף איננו יכול לעמוד. (ב) ערך "יגיעתו וטרחתו בעבודת ה'", סימן י. (ל) ליק"מ ח"א, סימן רי. (מ) זכר ח"ג לו. נח. (ג) משלי א, כב.

בְּשִׁבְרֵי הָאָדָם הָאֲרִיךְ זְמַן חַס וְשָׁלוֹם בְּרִשְׁעוֹ וְנִטְהָר וְתַעֲהָ הַרְבֵּה מִדֶּרֶךְ הַיֵּשֶׁר לְאֵלֵי הַדְּרָכִים הַמְקַלְקְלִים וְהַתּוֹעִים אֲזִי קָשָׁה לוֹ לָשׁוּב וְכוּ'. וְזֶה תַעֲיִתִי בְּשֵׁה אוֹבֵד, הִינֵנו שְׂתַעֲיִתִי מִדֶּרֶךְ הַיֵּשֶׁר בְּשֵׁה אוֹבֵד הַנוֹטָה מִהַדְּרֶךְ בְּנִ"ל, עַל-בֵּן אֲנִי שׂוֹאֵל מִלְּפָנֶיךָ בְּקִשׁ עֲבֹדָה כִּי מִצְוֹתֶיךָ לֹא שָׁכַחְתִּי, הִינֵנו שְׂתַמְהָר לְבַקֵּשׁנִי תִכְף כָּל זְמַן שְׂאֲנִי זֹכֵר וְלֹא שָׁכַחְתִּי עֲדִין אֶת קוֹל מִצְוֹתֶיךָ וְכוּ', עֵינַי שָׁם. וְכַתּוּב בְּסֵפֶר "חַיֵּי מוֹהַר־יָן"^(ס) שֶׁבִשְׂעָה שָׁגְלָה אֲדוֹנֵנו מוֹרְנוּ וְרַבְנוּ, זָכַר צַדִּיק לְבִרְכָה, אֶת הַמַּאֲמָר הַזֶּה, אָמַר לְתַלְמִידוֹ הַקְּדוֹשׁ הַרַב רַבִּי נְתַן, זָכַר צַדִּיק וְקְדוֹשׁ לְבִרְכָה, שְׂזֶה הַמַּאֲמָר הוּא עֹכְשׁוֹ בְּעֵתִים הַלְלוּ הַהִתְבּוֹדָדוֹת שְׁלוֹ:

וְאִם יָדַעְתָּ וְשָׁמַעְתָּ קֶצֶת מִגְּדֹל נִפְלְאוֹת יְגִיעַתוֹ וְטִרְחָתוֹ בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם מִימֵי נַעֲוָרָיו מִמֹּשֶׁה (בְּמִבְּאֵר קֶצֶת בְּסֵפֶרִים "שִׁיחוֹת הַר־יָן" וְ"חַיֵּי מוֹהַר־יָן") וְגִדְלֵנִי נִפְלְאוֹת הַשְּׂגָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְהַנּוֹרָאָה וְהַנְּפִלְאָה מְאֹד, כִּידוּעַ וְכַמוֹבֵן קֶצֶת לְכָל מְעִינַי בְּסֵפֶרִי הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר זָכוּ הָעוֹלָם לְהִנּוֹת מֵהֶם. לְבַד מִשְׂאָר חַבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר לֹא זָכוּ הָעוֹלָם לְהִנּוֹת מֵהֶם כְּמוֹ הַסֵּפֶרִים אֲשֶׁר פָּקַד לְשַׂרְפָם וְהַסֵּפֶר הַגְּנוּזִי שְׁלוֹ בְּבַחֲיִנַת וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב^(ט) לְגַנּוּ בְּמִבְּאֵר בְּמִקּוֹם אַחֵר^(ז) מִזֶּה. לְבַד מִתַּעֲלוּמוֹת חֲכָמָה שְׂזָכָה לְהַשִּׁיג אֲשֶׁר לֹא זָכִינוּ לִידַע מֵהֶם אֲפִלּוּ מִפִּי הַשְּׂמוּעָה וְהַיְדִיעָה לְבַד, וְאַחֲרֵי כָּל אֵלֶּה נִכְנַס בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם בְּתַמִּימוֹת אֲמַתִּי כָּל כֶּף עַד שֶׁהִתְבּוֹדַד לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תַעֲיִתִי בְּשֵׁה אוֹבֵד וְכוּ', וּבְאִפְּן הַמִּבְּאֵר בְּמַאֲמָר זֶה הַנִּ"ל וּבְיִדְאֵי אִם תִּתְבּוֹנֵן בְּזֶה תִתְפַּלֵּא מְאֹד עַל גִּדְלֵנִי תַמִּימוֹת צַדִּיקוֹתָ שֶׁל רַבְּנוּ וְזָכְרוֹנוּ לְבִרְכָה, אֵךְ בְּאֲמַת הַלֹּא פְּסוּק זֶה עֲצָמוֹ אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלְיוֹ הַשְּׁלוֹם, בְּסוֹף תַּמְנִיָּא אֲפִי^(ח) שִׁישׁ בּוֹ סוּדוֹת נוֹרָאִים וְנִשְׁגָבִים מְאֹד וְכֵן בְּכָל מְזֻמּוֹרֵי תְהִלִּים שְׁכָלָם מְלֵאִים סוּדוֹת נוֹרָאִים וְנִפְלְאִים מְאֹד, וּמִי לֹא יָדַע וַיֵּאֱמִין גִּדְלֵנִי מַעֲלַת וּמְדִרְגַת דָּוִד

(ס) שָׁם. (ע) בְּרֵאשִׁית א, ד, וּבְפָרֹשׁ רִשׁוֹי שָׁם. (פ) חַיֵּי מוֹהַר־יָן, נִסְיַעְתּוֹ לְלִמְבַּרְג, סְעִיף ג-יא. (צ) תְּהִלִּים, סוֹף מְזֻמּוֹר קִיט.

הַמֶּלֶךְ, עָלְיוֹ הַשְּׁלוֹם, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אָמַר עַל עֲצָמוֹ תַעֲיִתִי כְּשֶׁה אֹבֵד וְכוּ', כִּי לְגַדְלָתוֹ יִתְבָּרַךְ אֵין חֶקֶר, וְכֵן גָּדַל בְּכִיתוֹ שֶׁל אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבָּנוּ, זִכָּר צַדִּיק לְבָרָכָה, לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְסַפֵּר כָּלֵל, אֵךְ בַּקְצָרָה אֶעֱתִיק כְּמָה דְבָרִים מְשִׁיחוֹתָיו הַקְדוּשׁוֹת.

בַּסֵּפֶר "שְׁבַח־הַר"י"^(פ) כָּתַב שֶׁסֵּפֶר, אֲשֶׁר כָּל לַמּוֹדוּ בָּא לוֹ בִּיגִיעָה גְדוֹלָה. וּבִתְחִלָּה הָיָה לוֹמֵד מִשְׁנָיוֹת, וְלֹא הָיָה מִבֵּין לַמּוֹדוּ, וְהָיָה בּוֹכָה הַרְבֵּה מְאֹד לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שְׂיֵאִיר עֵינָיו בְּתוֹרָתוֹ, עַד שְׂזָכָה שְׂיִוָּכַל לְלַמֵּד מִשְׁנָיוֹת. וְכֵן אַחֲר־כֵּךְ כְּשֶׁלְּמַד גְּמָרָא, בִּתְחִלָּה לֹא הָיָה מִבֵּין גַּם בֵּן, וְהָיָה בּוֹכָה גַם בֵּן הַרְבֵּה מְאֹד, עַד שְׂזָכָה לְהִבִּין, וְכֵן אַחֲר־כֵּךְ כְּשֶׁנִּתְגַּדַּל וְהִתְחִיל לְעַסֵּק בְּלַמּוֹד הַזֶּהֱרַק הַקְדוּשׁ וּכְתַבֵּי הָאֶרֶ"י, זְכוּרָנוּ לְבָרָכָה, הָיָה בּוֹכָה גַם בֵּן הַרְבֵּה מְאֹד לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַד שְׂזָכָה לְהִבִּין בְּכָל מְקוֹם שֶׁלְּמַד עַל־יְדֵי תַפְלָתוֹ וּבְכִיתוֹ כַּנִּ"ל, עֵינַי שָׁם. וּמִזֶּה נִרְאָה, אֲשֶׁר גַּם מִימֵי יְלָדוּתוֹ הָיָה רָגִיל הַרְבֵּה מְאֹד לְבָבוֹת לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל עֲבוּדָה בַּעֲבוּדַת הַשֵּׁם.

וְכֵן כָּתוּב בַּסֵּפֶר "חַיֵּי־מוֹהַר"י"^(ק), שֶׁבְהִיוֹתוֹ עֲדִין יְלָד קָטָן כְּכֵן שֵׁשׁ שָׁנִים, הָיָה מִתְגַּעְגַּע מְאֹד לְקַבֵּל שַׁבַּת בַּקְדָּשָׁה גְדוֹלָה כְּרֵאוּי. וְהִלָּךְ לְמַרְחֵץ בְּעָרֵב שַׁבַּת סְמוּךְ אַחֲרֵי חֲצוֹת הַיּוֹם מִיָּד וְטַבֵּל אֶת עֲצָמוֹ בְּזִרְיוֹת וּבֵא תַכְפֵּף לְבִיתוֹ וּלְבֵשׁ בְּגָדֵי שַׁבַּת וּנְכַנֵּם לְבֵית־הַמִּדְרָשׁ וְהִלָּךְ אָנָּה וְאָנָּה וְרָצָה לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו קְדָשֵׁת שַׁבַּת וּנְשַׁמָּה יִתְרָה. וְהָיָה חַפֵּץ לְרֵאוֹת אֵיזָה דְבָר, אֵךְ לֹא רָאָה כָּלֵל. וּבִתְוֹךְ כֵּךְ הִתְחִילוּ לְכַנֵּם אֲנָשִׁים לְבֵית־הַמִּדְרָשׁ, וּבֵא אֵיזָה אִישׁ חָשׁוּב וְעַמֵּד אֲצֵל שְׁלַחָנוּ שְׁמַת־פְּלֵל, שְׁקוֹרִין בְּלָשׁוֹן אֲשַׁכְּנֵנוּ שְׁטַעֲנֵנָּךְ, וְהִתְחִיל לֹמַר שִׁיר־הַשִּׁירִים, וְהִלָּךְ הוּא זְכוּרָנוּ לְבָרָכָה, וְהַכְּנִים רֵאוּשׁוּ לְמַטָּה בְּתוֹךְ הַשְּׁטַעֲנֵנָּךְ, וּמְחַמַּת שְׁהָיָה עֲדִין יְלָד קָטָן, לֹא הַקְפִּידוּ עָלָיו, וְהָיָה מְנַח שָׁם וְהִתְחִיל לְבָבוֹת

(ק) סימן ח. (ר) יגיעתו וטרחתו בעבודת ה' / סימן ב.

לפני השם יתברך. ובכה מאד בדמעות שלישי כמה שעות עד הערב, עד שעניני נעשו נפוחות (שקורין גישואלין) ואחר-כך פתח את עיניו, ונדמה לו כאלו הוא רואה איזה אור, מחמת שפבר גדלקו הנרות, ועניניו היו סתומות כל כך מבכייה, ואז נתקרה דעתו קצת, עין שם. וכן אחר-כך פשנתגדל לא עזב דרכו הקדוש הזה, כמו שהעתקתי לעיל, אשר גם בהיותו יושב בזלאטיפאלע אחרי בואו מארץ-ישראל, הלך להתבודד חוץ לעיר עם עוד איש אחד ובכה מאד אז לפני יתברך, עד שנתמהמה בבכיתו קרוב ליום שלם בקיץ בלי הפסק.

ושמעתי מאבי מורי וזרוננו לברכה, אשר פעם אחת ישב אדוננו מורנו ורננו, זכר צדיק לברכה בחדרו ובכה כל כך הרבה מאד לפני השם יתברך, והדמעות ירדו מעיניו על הארץ, עד שנתלחלח הארץ כל כך מהדמעות, עד שנדבק עקב המנעל שלו אל הארץ מחמת לחלוחית הדמעות. וכן עוד שמעתי ממנו אשר פעם אחת בימי הספות הקדושים בשחקיף אדוננו מורנו ורננו, זכר צדיק לברכה, את הבימה בהאתרוג ומיניו ראו אנשיו אחר-כך על הקרקע במקום שהלך סביב הבימה שנתלחלח הקרקע מהדמעות שלו ששפך אז בעת הקיפו את הבימה.

וכתוב בספר "שיחות הר"ן"^(ש), אשר פעם אחת נתן הטלית הישן שלו במתנה לאחד מגדולי מקרבו ואמר לו: הנהר מאד לכבד הטלית הזה, כי כמו מספר שערות שיש בהטלית כל כך דמעות שפכתי לפני השם יתברך עד שידעתי מהו טלית, ואמר אשר בכל עת שהוא מגלה תורה, הוא בוכה קדם. וגלה על זה סוד נפלא בספרו הקדוש "לקוטי מוהר"ן" (חלק א' סימן רס"ב), וכן כתב שם, כי ממעינות התורה שמחדישים, נובעים מהם נהרות, ובאים הסטרא אחרא והחיצונים

(ש) סימן קעב.

לַשְׁתוּת מֵאֵלֹהֵי הַנְּהָרוֹת וְעַל־כֵּן צָרִיכִין לְבָבוֹת קֶדֶם שְׂמֵחַדוּשִׁים בַּתּוֹרָה, וְאִזּוּ נַעֲשֶׂה מִהַבְּכִי נְהָרוֹת בְּבַחֲיִנַת: "מִבְּכִי נְהָרוֹת חֲבֵשׁ"⁽⁷⁾, עֵינַי שָׁם בְּרֵשׁ"י. וְאִזּוּ הַסְּטָרָא אַחֲרָא וְהַחִיצוֹנִים שׁוֹתִים מֵאֵלֹהֵי הַנְּהָרוֹת שְׂנַעֲשׂוּ מִהַבְּכִי, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֵין לָהֶם שׁוּם יְנִיקָה מִהַחֲדוּשִׁים דְּאִוְרִיתָא. וְעַל־כֵּן נִקְרָא חֲבוּר הַהֲלָכוֹת וְהַחֲדוּשִׁים בְּשֵׁם "מִסְכַּת" בְּבַחֲיִנַת: "וְשִׁקְנִי בְּבְכִי מִסְכַּתִּי"⁽⁸⁾, כִּי צָרִיךְ לְמַסַּךְ אֶת מִשְׁקַה הַחֲדוּשִׁים בְּבְכִי. וְזֶה בְּחִינַת "עַל נְהָרוֹת בְּבָל"⁽²⁾, בְּחִינַת הַנְּהָרוֹת שְׂנַעֲשִׂים מִהַחֲדוּשִׁים הַכְּלוּלִים בְּתַלְמוּד בְּבָלִי. "שָׁם יִשְׁבְּנוּ", בְּחִינַת הַיְשִׁיבוֹת הַקְּדוּשׁוֹת, שְׂשָׁם לְוַמְדִים אֵלֹהֵי הַחֲדוּשִׁים. "גַּם בְּכִינוּ", כִּי צָרִיךְ לְבָבוֹת מִקְדָּם בְּנִל עֵינַי שָׁם.

וְכֵן הִזָּה הוֹלֵךְ תְּמִיד בְּלֵב נִשְׁבֵּר מְאֹד וְלֹא הִזָּה רְגִיל בְּפָנִים שׁוֹחֲקוֹת. וְשִׂמְעֵנוּ שְׂמִחַמַת שְׂמִשְׁפַּחַתוֹ מִשְׂפַּחַת הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכוּרוֹנוֹ לְבָרְכָה, בָּאָה מִמְּלָכוֹת בֵּית דָּוִד כִּידוּעַ לְהַעוֹלָם עַל־כֵּן גַּם זָרְעוֹ עַל־פִּירֵב הֵם הוֹלְכִים בְּלֵב נִשְׁבֵּר מְאֹד, כִּי דָוִד הַמְּלֶךְ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, יָסַד סֵפֶר תְּהִלִּים שְׂרָבּוֹ הוּא דְבָרִי כְּבוֹשִׁים הַיּוֹצְאִים מִלֵּב נִשְׁבֵּר, כִּי כָּל דְבָרֵינוּ הֵם רַק צְעָקוֹת וְתַחֲנוּנִים בְּלֵב נִשְׁבֵּר מְאֹד, עַל־כֵּן גַּם זָרְעוֹ עֲתָה יֵשׁ לָהֶם לֵב נִשְׁבֵּר עַל־פִּירֵב. אֲבָל לָנוּ הַזֶּהִיר מְאֹד לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה תְּמִיד וְאָמַר כִּי אֲנִשִׁים כְּעַרְפָּכֶם יְכוּלִים לְבוֹא מִלֵּב נִשְׁבֵּר לְעַצְבוֹת חֵם וְשְׁלוֹם, עַל־כֵּן צָרִיכִין לִיחַד אֵיזָה שְׁעָה בְּיוֹם שִׁיְהִיו לֹו לֵב נִשְׁבֵּר וּלְפָרֵשׁ שִׂיחַתוֹ לְפָנָיו יְתְּבָרֵךְ, אֲבָל שְׂאָר כָּל הַיּוֹם כָּלוֹ יְהִיָּה רַק בְּשִׂמְחָה וְעַל־יְדֵי הַשְּׂמִחָה בְּנִקְל לֹו לִיחַד שְׁעָה בְּיוֹם לְשִׁבֵּר אֶת לְבוֹ לְפָנָיו יְתְּבָרֵךְ, אֲשֶׁרִי מִי שִׁיזְכָּה לִילֵךְ בְּדַרְכִים וְהַנְּהָגוֹת אֵלֶּה אִזּוּ בּוֹדָאֵי יְזַכָּה לְאַחֲרִית טוֹב.

(ת) איוב כח, יא. (א) תהלים קב, י. (ב) שם קלו, א.

פְּתִיחָה

כָּבֵד הִבֵּאתִי לְעֵיל בְּהַקְדָּמָה, אֲשֶׁר כָּל אַבּוֹתֵינוּ וְנִבְיֵאֵינוּ וְחַכְמֵינוּ הַקְדּוּשִׁים, וְזָרוּנָם לְבִרְכָה, כָּלֵם הִלְכוּ בְּדֶרֶךְ הַזֶּה לְהַרְבוֹת בְּתַפְלָה וְתַחֲנוּנִים וּלְפָרֵשׁ שִׁיחָתָם לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִכָּל מָה אֲשֶׁר עָבַר עֲלֵיהֶם, וְכָל אִישׁ וְאִישׁ צָרִיךְ גַּם כֵּן לִילָךְ בְּדֶרֶךְ הַיָּשׁוּן הַזֶּה וְרַק עַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם וְלִהְיוֹת שְׂיָדְעָתִי שְׂנַמְצָאִים קִצַּת אַנְשִׁים הַמְהַפְּכִים אֶת הָאֵמֶת וְאוֹמְרִים אֲשֶׁר לְאִישׁ הָעוֹמֵד בְּמִדְרַגָּה פְּחוּתָה אֵין רְאוּי לַעֲסֹק בְּהַתְּבוֹדָדוֹת לְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַקְשׁוֹ שְׂיִקְרְבוּ לְעִבּוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, רַק הַעֲנִיז הַזֶּה שְׂיָד לְגִדּוּלֵי הַצַּדִּיקִים לְכֹן אֲמַרְתִּי לְהַצִּיג פֶּה בְּתַחֲלַת הַסֵּפֶר אֶת הַמַּאֲמָר הַנִּדְפָּס בְּתַחֲלַת סֵפֶר "לְקוֹטֵי הַלְכוּת" (ארח מיים) הַמְתַּחִּיל מֵהַלְכוּת שַׁבָּת, אֲשֶׁר בּוֹ יוֹכִיחַ מִדְּבַרֵי חַכְמֵינוּ וְזָרוּנָם לְבִרְכָה הַקְדּוּשִׁים הַפּוֹדֵד דַּעְתָּם, רַק אֲדַרְבְּא, כָּל מָה שֶׁהָאָדָם יוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ רַחוּקוֹ בְּיוֹתֵר מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ צָרִיךְ לְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּזֶה בְּיוֹתֵר.

אֵיתָא בְּמַסְכַּת עִבּוּדָה זָרָה (דף ה"ה) תִּנּוּ רַבֵּנָן, מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבְכֶם זֶה לָהֶם לִירְאָה^(א). אָמַר לָהֶם מוֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל כְּפּוּיֵי טוֹבָה בְּנֵי כְּפּוּיֵי טוֹבָה, בְּשַׁעָה שֶׁאָמַר הַקְדּוּשׁ בְּרוּךְ-הוּא לְיִשְׂרָאֵל מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבְכֶם זֶה לָהֶם הָיָה לָהֶם לֹאמַר תֵּן לָנוּ אֶתְּהָ וְכוּ', אַף מוֹשֶׁה לֹא רָמְזָה לְיִשְׂרָאֵל אֵלָּא לְאַחַר אַרְבָּעִים שָׁנָה, שֶׁנֶּאֱמַר^(ב): וְאוֹלָךְ אֶתְכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה וְכִתִּיב^(ג): וְלֹא נָתַן ה' לָכֶם לֵב לְדַעַת וְכוּ'. אָמַר רַבֵּה שָׁמַע מִנֶּה לֹא

רש"י:
לא רמזה. לתוכחה זו אלא לאחר ארבעים שנה במשנה תורה בערבות מואב אמר להם, ולא נתן להם לב לדעת שיתהיו יודעים לשאל מה הקדוש ברוך הוא מבקש מהם אלמא אף משה רבנו, עליו השלום, לא נזכר לתת על לבו דבר זה עד ארבעים שנה: לא קאי אגש אדעתה דרבה. לדעת סוף דעתו ותבונתו עד ארבעים שנה שהרי משה לא רמזה לישראל עד ארבעים שנה.

קאי אגש אדעתה דרבה עד ארבעין שנין.

(א) דברים ה', כו. (ב) שם כט, ד. (ג) שם שם, ג.

וְכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת עַד אַרְבָּעִים שָׁנָה לֹא קָאֵי אָנֶשׁ וְכוּ, פִּרְשׁ רַש"י
שָׂאף מִשָּׂה לֹא נִזְכַּר. וְאִם תֹּאמַר אֲמַאי כָּעַם מִשָּׂה עַל יִשְׂרָאֵל
הֲלֹא גַם הוּא לֹא נִזְכַּר. וַיֵּשׁ לֹאמַר שְׁלֹפִי שֶׁהוּא לֹא הָיָה צָרִיךְ לְתַפְלָה זֶה
לֹא נָתַן לֵב עַד אַרְבָּעִים שָׁנָה דְקָם אֲדַעְתָּה דְרַבְהֵי, אֲבָל יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ
צָרִיכִים לְתַפְלָה זֶה הָיָה לָהֶם לְהַתְּבֹנֵן מֵאוֹתָהּ שְׂעָה שֶׁהָרִי כָּבֵר הִטָּאוּ
בְּעֵגֶל וּבְמַרְגָּלִים, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוּ.

וְכַתְּבַהּ הַמַּהְרֵש"א בְּאַנְדוֹת בְּדַבּוּר הַמַּתְּחִיל הָיָה לָכֶם לֹאמַר תֵּן וְכוּ
הַגַּם שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה^(ד): הַכֹּל בְּיַדֵּי שָׁמַיִם חוּץ
מִיִּרְאֵת שָׁמַיִם. מִכָּל מְקוֹם פְּשִׁיטָא דְבִיד הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְהַטּוֹת לֵב
בְּנֵי אָדָם לְטוֹבָה דְכַמָּה כְּתוּבִים מוֹרִים עַל זֶה. עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוּ.

וּמִכָּל זֶה מְבֹאֵר לְעֵין הָאֵמֶת כַּמָּה מוֹזְהִירִים חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה,
עַל הַתְּבוּדוֹת, דְּהֵינּוּ לְפָרֵשׁ שִׁיחְתּוּ לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְבַקֵּשׁ
מִלְּפָנָיו שִׁיחְתּוּ לָנוּ יִרְאֵת שָׁמַיִם לְבִלְתִּי נַחְטָא, אַף-עַל-פִּי שֶׁהַכֹּל בְּיַדֵּי
שָׁמַיִם חוּץ מִיִּרְאֵת שָׁמַיִם, אַף-עַל-פִּי-כֵן הַכֹּל בְּיַדֵּי וְצָרִיכִין לְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ
יִתְבָּרַךְ דִּיקָא עַל זֶה כְּמוֹ שֶׁמְבֹאֵר הֵיטֵב בְּגִמְרָא הַזֹּאת שֶׁמִּשָּׂה הַתְּרַעַם
עֲלֵיהֶם מְאֹד וְקָרָא אוֹתָם כְּפֹנֵי טוֹבָה עַל שֶׁלֹּא אָמְרוּ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תֵּן
לָנוּ אַתָּה, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ יִתֵּן לָהֶם יִרְאֵת שָׁמַיִם וְכַמְבֹּאֵר שֶׁם בְּמַהְרֵש"א
הַנ"ל. אֲבָל צָרִיכִין לְהַכְנִים עֲצֻמוֹ מְאֹד מְאֹד בְּהַלְמוּד שֶׁל הַתְּבוּדוֹת,
דְּהֵינּוּ לְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד תֵּן לָנוּ אַתָּה יִרְאֵת שָׁמַיִם, וְלְבִלִּי לְפַל
בְּדַעְתּוֹ בְּשׁוֹם אַפֵּן עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה, שֶׁם שָׂאף מִשָּׂה
לֹא רְמְזָה לָהֶם כִּי אִם בְּסוֹף אַרְבָּעִים שָׁנָה, כִּי אֵין אָדָם עוֹמֵד עַל דַּעְתּוֹ
שֶׁל רַבּוֹ עַד אַרְבָּעִים שָׁנָה. רְאֵה וְהִבֵּן הֵיטֵב כַּמָּה צָרִיכִין לְעַסֵּק בְּזֶה

לְהִבִּין סוּף דַּעְתָּם שֶׁל רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרֵנָם לְבָרְכָה, שֶׁהִזְהִירוּ אוֹתָנוּ עַל זֶה. כִּי הַבַּעַל דְּבַר מַחְלִישׁ מְאֹד דַּעְתּוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּאִלוֹ עָלְיוֹ לֹא כֹונֵנו רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבָרְכָה, לְפִי עֲבִירַת מַעֲשָׂיו וְקִשְׁיוֹת עָרְפוֹ וְכוּ'. אֲבָל בְּאִמַּת אֵינוֹ כֵּן, רַק הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רוֹצֵה שֶׁנִּבִּין בְּעֲצָמֵנוּ סוּף דַּעְתּוֹ שֶׁרְצוֹנוֹ וְהַפְּצוֹ שֶׁנִּבְקֶשׁ אוֹתוֹ תְּמִיד, תֵּן לָנוּ אֶתְּהָ לֵב טוֹב וְכֹשֶׁר לְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ. וְעַיִן הַיָּטֵב בְּתוֹסְפוֹת הַנַּ"ל מַה שֶׁכָּתְבוּ בְּתוֹרָתָם שֶׁמִּשָּׁה בְּעֲצָמוֹ לֹא שָׁם לְבוֹ כָּל כֶּךָ לָזֶה כִּי הָיָה צַדִּיק גָּדוֹל וְלֹא הָיָה צָרִיד לְתַפְלָה זוֹ, אֲבָל יִשְׂרָאֵל שֶׁרָאוּ שֶׁכְּבָר נִכְשְׁלוּ בְּעִבְרוֹת גְּדוֹלוֹת בְּעִגְלָה וּבְמִרְגָּלִים הָיָה לָהֶם לְהַכְנִים עֲצָמָם לְכוּן דַּעַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁרְצוֹנוֹ, שִׁיבְקֶשׁוּ אוֹתוֹ שִׁישְׁמְרֵם מִעֲבִירוֹת וְשֶׁהוּא יִתֵּן לָהֶם יִרְאָה שָׁמַיִם שְׁזֶה עֲנִין תֵּן לָנוּ אֶתְּהָ הַנַּ"ל.

וְהָרִי מְבַאֵר בְּתוֹסְפוֹת הַנַּ"ל הַפּוּדַת הַדַּעַת שֶׁל קִצַּת הַמְהַפְּכִין אֶת הָאִמַּת שְׂאוֹמְרִים, שְׂאִין רְאוּי לְעַסֵּק בְּהַתְּבוּדוֹת לְפָרֵשׁ שִׁיחַתּוֹ לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּי אִם גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים, אֲבָל לֹא בְּנֵי הַנְּעוּרִים וּבְפָרֵט אֲנָשִׁים מְגֻשְׁמִים וְכוּ'. וְהָרִי מְבַאֵר בְּתוֹסְפוֹת הַנַּ"ל הַהַפּוּדַת מִפֶּשׁ שְׂאֵדְרָבָא, מִשָּׁה רַבֵּנוּ, עָלְיוֹ הַשְּׁלוֹם, לֹא הָיָה צָרִיד לָזֶה כְּלַכְּךָ כִּי הָיָה צַדִּיק גָּדוֹל, אֲבָל עַל יִשְׂרָאֵל דִּיקָא הַקְּפִיד מְאֹד מֵאַחַר שֶׁיָּדְעוּ אֶת מְדַרְגָּתָם הַפְּחוּתָהּ, מִחֲמַת זֶה דִּיקָא הָיוּ צָרִיכִין לְהַתְּחַזֵּק מְאֹד בְּהַתְּבוּדוֹת וּלְהִבִּין הַיָּטֵב סוּף דַּעְתּוֹ שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׂאֵף-עַל-פִּי שֶׁהוּא עֲצָמוֹ אוֹמֵר מִי יִתֵּן וְכוּ' שֶׁנִּרְאָה מִזֶּה שְׂאִין הַדְּבַר בְּיָדוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבָרְכָה, הַכֹּל בְּיַדֵּי שָׁמַיִם הוּא מִיִּרְאָת־שָׁמַיִם. אֶף-עַל-פִּי כֵּן רְצוֹנוֹ שֶׁנִּבְקֶשׁ אוֹתוֹ תֵּן לָנוּ אֶתְּהָ שְׁזֶה הוּא עֲנִין הַהַתְּבוּדוֹת לְפָרֵשׁ שִׁיחַתּוֹ בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ וּלְהַתְּחַזֵּן וּלְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו עַל נַפְשׁוֹ שֶׁיִּתֵּן לוֹ בְּרַחֲמָיו יִרְאָה שָׁמַיִם לְבַל יַחֲטֵא עוֹד וְכוּ' כִּי בְּאִמַּת לְאִמַּתּוֹ הַכֹּל בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁכְּמָה פְּסוּקִים וּמֵאֲמָרֵי חֲכָמֵינוּ זְכוֹרֵנָם

לְבָרְכָהּ, מוֹרִים עַל זֶה וְכֵמוּ שְׁפָתוֹב בְּמַהֲרָשׁ"א הַנַּ"ל. רַק שְׂרָצוֹנוֹ יִתְבַּרֵּךְ דִּיקָא לְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ עַל זֶה. וְזֶה בְּעֶצְמוֹ פּוֹנֵת מִי יִתֵּן וְהִיָּה לְבָבְכֶם, הִינּוּ שִׁישִׁימוּ לְבָבְכֶם הַיָּטִב לְזֶה לְבַקֵּשׁ וּלְהַתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבַּרֵּךְ תָּמִיד עַל זֶה וְלוֹמֵר תֵּן לָנוּ אֶתְּהָ וְכוּ', וְאִזּוּ בּוֹדָאֵי יִזְכֶּה אוֹתָם הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ לִירְאֵת שְׁמַיִם וּלְכָל טוֹב. וְעַיִן הַיָּטִב בְּגִמְרָא הַנַּ"ל וְתַבִּין בְּפֶה וּבְמַה רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ שְׁכָל אַחַד מִיִּשְׂרָאֵל יִבְקֹשׁ אוֹתוֹ עַל יִרְאֵת שְׁמַיִם, שְׂזָה הוּא עַנְיֵן הַהִתְבּוֹדָדוֹת שֶׁהוֹזִירוּנוּ אֲדוֹנֵנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ, זָכַר צְדִיק לְבָרְכָהּ, פְּעָמִים אֵין מְסַפֵּר אֲשֶׁרִי שִׁיאֲחִזוּ בְּזֶה.

וְעַיִן בְּסֵפֶר "עֲלִים לְתַרוּפָה", (מְמוֹרְנוּ הַרְבַּ רַבִּי נְתָן, זָכַר צְדִיק לְבָרְכָהּ, מִכְּתָב ר"ב) שְׁכוֹתֵב שָׁם גַּם בֵּן, אֲשֶׁר מִי שֶׁהוּא בְּמַדְרַגָּה פְּחוּתָהּ, צָרִיךְ לְחַזֵּק עֶצְמוֹ בְּיוֹתֵר בְּהַתְבּוֹדָדוֹת לְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבַּרֵּךְ. וְאֲדַרְבָּא, דְּבוּרֵיו שֶׁל אִישׁ הַנְּמוּךְ מְאֹד עַל-יְדֵי מַעֲשָׂיו שֶׁאֵינָם הַגּוֹנִים, יִקְרִים אֲצֵלוֹ יִתְבַּרֵּךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר. וְכוֹתֵב שָׁם בְּזֶה הַלְשׁוֹן: חֲזַק, בְּנִי, וְחֲזַק לֵילֵךְ בְּדַרְךְ הַזֶּה לְדַבֵּר הַפְּסוּפִים דְּקַדְשָׁה בְּכָל יוֹם בְּפֶה, וְתַכְרִיחַ עֶצְמְךָ מְאֹד לְהַרְגִיל עֶצְמְךָ לְזֶה, וְתֵאֱמִין שֶׁאֵיךְ שֶׁהוּא גַם הַדְּבוּרִים שֶׁלְּךָ יִקְרִים מְאֹד בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ, כִּי הוּא בְּרַחֲמָיו מִתְאַוֶּה גַּם לְתַפְלָתְךָ, כִּי כָּל הָעוֹלָמוֹת עִם כָּל עַבְדֹתָם הַגְּדוֹלָה, שְׁעוֹבְדִים אוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ בְּאִמָּה וּבִירְאָה תָּמִיד, אֵינּוּ עוֹלָה אֲצֵלוֹ יִתְבַּרֵּךְ כָּלֵל בְּנִגְדֵי שִׁיחָה אַחַת וְתַפְלָה אַחַת שֶׁל בֶּן-אָדָם שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם הַשָּׁפֵל, כְּמִבְּאֵר בְּהַתּוֹרָה "כִּי מִרְחֻמָּם יִנְחֲמֵם" (לְקוּשֵׁי תַנְיִנָא, סִימָן ז'). וְאִם הָאָדָם נְמוּךְ מְאֹד עַל-יְדֵי מַעֲשָׂיו שֶׁאֵינָם עוֹלִים יָפָה, אֲדַרְבָּא, כְּשֶׁהוּא מְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבַּרֵּךְ וְעוֹבֵד אֵיזָה עַבְדָּהּ, יִקָּר בְּעֵינָיו יִתְבַּרֵּךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי זֶה עָקֵר כְּבוֹדוֹ יִתְבַּרֵּךְ, כְּשֶׁהִרְחֻקִים מְאֹד נִמְשָׁכִים לְעַבְדוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ, כְּמִבְּאֵר בְּסֵפֶרֵינוּ הַקְּדוּשִׁים וְכוּ', עַיִן שָׁם^(ח).

(ח) לִיקוּ"מ ח"א סִימָן י, ב-ג, וְסִימָן יד, ב-ג.

וְאָנֹכִי שְׂאֵנִי עוֹסֵק בְּהַעֲתִיקַת זֶה הַסֵּפֶר אֲמַרְתִּי, אֶעֱתִיק גַּם כַּמָּה מֵאֲמָרֵי רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרֵנוּם לְבִרְכָה, בְּגִמְרָא וּמְדַרְשִׁים וְזוֹהַר הַקְדוּשׁ הַמְדַבְּרִים מִגְדֵּל מֵעֵלַת הַתְּפִלָּה לְבִקְשׁ רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים לְפָנֵי הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל דָּבָר, אֲשֶׁר רַק עַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לְהוֹשִׁיעַ בְּכָל דָּבָר.

א

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: גְּדוּלַת הַתְּפִלָּה יוֹתֵר מִמַּעֲשִׂים טוֹבִים שְׂאֵין לָךְ גְּדוּלַת בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים יוֹתֵר מִמּוֹשֶׁה רַבֵּנוּ אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא נֶעְנְהָ אֵלָּא בַתְּפִלָּה, שְׁנֵאָמַר (דְּבָרִים ט): אֵל תוֹסֵף דְּבַר אֵלֵי וּסְמִיךְ לָהּ עָלַי רֹאשׁ הַפְּסָגָה וְכוּ'. **וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר:** גְּדוּלַת הַתְּפִלָּה יוֹתֵר מִן הַקְּרִבָּנוֹת, שְׁנֵאָמַר (ישעיה א'): לָמָּה לִּי רֹב זְבָחֵיכֶם וּכְתִיב (שם): וּבִפְרֹשְׁכֶם כְּפִיכֶם וְכוּ', אָמַר רַבִּי חֲנִינְא: כָּל הַמְּאָרִיךְ בַּתְּפִלָּתוֹ אֵין תְּפִלָּתוֹ חוֹזֶרֶת רִיקָם וְכוּ', אִם רָאָה אָדָם שֶׁהַתְּפִלָּל וְלֹא נֶעְנְהָ יַחֲזֹר וְיִתְפַּלֵּל, שְׁנֵאָמַר (תהלים כ"ו): קִנְוָה אֵל ה' חֲזוֹק וַיֵּאֱמִין לְבָד וְקִנְוָה אֵל ה'. תִּנּוּ רַבָּנָן, אַרְבַּעַה צְרִיכִין חֲזוֹק וְאֵלוֹ הֵן: תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, תְּפִלָּה וְדַרְךְ אֶרֶץ וְכוּ' תְּפִלָּה מִנִּין, שְׁנֵאָמַר: קִנְוָה אֵל ה' חֲזוֹק וְכוּ' (בְּרִכּוֹת ל"ב):

ב

רַבִּי אֶלְיָעָזָר אֹמֵר: הַעוֹשֶׂה תְּפִלָּתוֹ קִבֵּעַ וְכוּ' מֵאֵי קִבֵּעַ אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר רַבִּי אוֹשְׁעִיא: כָּל שֶׁתְּפִלָּתוֹ דּוֹמָה עָלָיו כְּמִשְׁאֵי וְרַבָּנָן אֲמָרֵי כָּל שְׂאֵינוֹ אוֹמְרָה בְּלִשׁוֹן תַּחֲנוּנִים (שם דף כ"ט):

ג

אָמַר רַבִּי יִצְחָק: אֲמָרֵי בְּמַעֲרָבָא מִשְׁמַח דְּרַבְּהָ בַר מְרִי: בּוֹא וּרְאֵה שְׁלֹא בְּמִדַּת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ־הוּא מִדַּת בְּשָׂר וְדָם. מִדַּת בְּשָׂר־וְדָם מִקְנִיט אֶת חֲבֵרוֹ סָפַק מִתְּפִיִּים הֵימְנוּ סָפַק אֵין מִתְּפִיִּים, וְאִם תֵּאֱמַר

מִתְפַּיִם הַיָּמֵנוּ סִפֵּק מִתְפַּיִם בְּדַבְרִים וְכוּ', אֲבָל הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ-הוּא אָדָם עוֹבֵר עֲבָרָה בִּסְתֵר מִתְפַּיִם מִמֵּנוּ בְּדַבְרִים שֶׁנֶּאֱמַר (הוֹשֵׁעַ י"ד): "קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֵל ה'", וְלֹא עוֹד אֵלָּא שֶׁמִּחֲזִיק לוֹ טוֹבָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְקַח טוֹב", וְלֹא עוֹד אֵלָּא שֶׁמֵּעֵלָה עָלָיו הַפְּתוּב כְּאֵלוֹ הַקָּרִיב פָּרִים, שֶׁנֶּאֱמַר^(א): "וַיִּשְׁלַמְהָ פָּרִים שֶׁפְּתִינוּ" שֶׁמָּא תֵּאמַר פָּרֵי הַטֹּבָה תִּלְמוּד לֹאמַר אֶרְפָּא מְשׁוּבְתָם אוֹהֲבֵם נִדְבָה^(ב) (יוֹמָא פ"ו).

ד

אָמַר רַבִּי יִצְחָק: יָפָה צַעֲקָה לְאָדָם בֵּין קֶדֶם גְּזֵר דִּין בֵּין לְאַחַר גְּזֵר דִּין (רֵאשׁ הַשָּׁנָה דף ט"ז).

ה

הַיַּעֲרֹךְ שׁוֹעֵד לֹא בָצַר (א"י"ב לו'), אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְעוֹלָם יִקְדִּים אָדָם תְּפִלָּה לְצָרָה. רִישׁ לְקִישׁ אָמַר: כָּל הַמְּאֵמֵן עֲצֵמוּ בְּתַפְלָה מְלֻמָּטָה אֵין לוֹ צָרִים מְלֻמָּעֵלָה. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: לְעוֹלָם יִבְקֹשׁ אָדָם רַחֲמִים שֶׁיְהִיוּ הַכֹּל מְאֵמְצִין אֶת כַּחוֹ וְאֵל יִהְיוּ לוֹ צָרִים מְלֻמָּעֵלָה, וּפְרֹשׁ רַש"י שֶׁיִּסְיַעוּהוּ מִלְּאֲכֵי הַשָּׁרֵת לְבִקֵּשׁ רַחֲמִים (פְּנִיחֵרִין מ"ד).

ו

תַּנְיָא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה כֶּךָ הָיָה מְנַהֲגוּ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא כְּשֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוֹר וְכוּ', וְכְשֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל בֵּינוּ לְבֵין עֲצֵמוּ אָדָם מְנַיְחוּ בְּזוּיָת זוֹ וּמוֹצְאוֹ בְּזוּיָת אַחֲרֵת וְכֹל כֶּךָ לָמָּה, מִפְּנֵי פְרִיעוֹת וְהַשְׁתַּחֲוּיוֹת. אָמַר רַב הוֹנָא: כְּמָה הִלְכְתָּא גְּבֻרָתָא (מַעֲנִין תְּפִלָּה) אֵיבָא לְמִשְׁמַע מִהַנִּי קָרְאִי דְחִנָּה (שְׁמוּאֵל א' א'): וְחִנָּה הִיא מְדַבְּרַת עַל לְבָבָה, מְכַאֵן לְמִתְפַּלֵּל צָרִיד שֶׁיַּחֲתִיד בְּשִׁפְתָיו וְכוּ', וְעֵין שָׁם (בְּרַכּוֹת ל"א) הַתְּפִלוֹת

(א) הוֹשֵׁעַ יד, ג. (ב) שָׁם.

הַשְׁתַּפְּלוּת

ג

הַנְּפִישׁ

ז

שְׁהַתְּפַלְּלָה חֲנָה. וּבִ"מִדְרַשׁ שׁוֹחֵר טוֹב" בְּשֵׁמוֹאֵל אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוֹרֵנוּם לְבָרְכָה, עַל הַפְּסוּק: "וְהָיָה כִּי הִרְבֵּתָה לְהִתְפַּלֵּל אֵל ה'", מִכָּאֵן שֶׁכָּל הַמְרִבָּה בַתְּפִלָּה הוּא נֶעְנֶה.

ז

וְאָמַר רַבָּא: הֵנִי תַלְתַּת מְלֵי בְּעֵינֵי מִן קָמִי שְׂמִיָּא תִרְתִּי יִהְיֵו לִי וְחִדָּא לֹא יִהְיֵו לִי. חֲכָמְתָּה דְרַב הוֹנָא וְעֵתְרָה דְרַב חֲסָדָא יִהְיֵו לִי וְעִנְיֹתֵינוּתָה דְרַבָּה בַר רַב הוֹנָא לֹא יִהְיֵו לִי (מוֹעֵד קָמָן כ"ה).

ח

שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה^(ג). בְּשֵׁר וְדָם אִם בָּא עֲנִי לֹמֵר דְּבַר לְפָנָיו אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ הֵימָנוּ, אִם בָּא עֲשִׂיר לֹמֵר דְּבַר לְפָנָיו מִיָּד הוּא שׁוֹמֵעַ וּמִקְבָּלוֹ, אֲבָל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵינוֹ כֵּן אֶלָּא הַכֹּל שְׂוִים לְפָנָיו הַנְּשִׂים וְהַעֲבָדִים וְהַעֲנִיִּים, תִּדְעַ לָךְ שֶׁהָרִי בְּמִשָּׁה רַבָּן שָׁל כָּל הַנְּבִיאִים כְּתוּב בּוֹ מָה שֶׁכְּתוּב בְּעֲנִי. בְּמִשָּׁה כְּתוּב^(ד): תְּפִלָּה לְמִשָּׁה וּבְעֲנִי כְּתִיב^(ה): תְּפִלָּה לְעֲנִי לְהוֹדִיעַךָ שֶׁהַכֹּל שְׂוִין בַּתְּפִלָּה לְפָנֵי הַמְּקוֹם (מִדְרַשׁ רַבָּה בְּשַׁלַּח).

ט

שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה. אֵתָּה מוֹצֵא בְּשֵׁר וְדָם אֵינוֹ יָכוֹל לְשָׁמֵעַ שִׁיחַת שְׂנִיִּים בְּאַחַד אֲבָל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵינוֹ כֵּן אֶלָּא הַכֹּל מִתְּפִלָּלִים לְפָנָיו וְהוּא שׁוֹמֵעַ וּמִקְבָּל תְּפִלָּתָם (שׁ).

י

שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה. אָמַר מֹשֶׁה לְפָנֵי הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: רַבּוֹנוּ שָׁל עוֹלָם! כְּשֶׁהָיוּ בְּנֵיךְ בְּצַעַר וְאֵין מִי שֶׁיִּבְקֹשׁ רַחֲמִים עֲלֵיהֶם מִיָּד עֲנֶה

(ג) תהלים סה, ג. (ד) שם צ, א. (ה) שם קב, א.

אותם, אמר לו הקדוש-ברוך-הוא משה תייד בכל שעה שיקראו אותי
אני אענה אותם, כדכתיב⁽¹⁾: מי בה' אלהינו בכל קראינו אליו (שם).

יא

קחו עמכם דברים ושובו אל ה'⁽¹⁾. אמר להם: דברים אני מבקש; בכו
והתפללו לפני ואני מקבל. אבותיכם לא בתפלה פדיתי אותם,
שנאמר⁽²⁾: ויאנחו בני-ישראל מן העבודה ויזעקו. בימי יהושע לא
בתפלה עשיתי להם נסים הוי אין אני מבקש לא זבח ולא קרבנות
אלא דברים, שנאמר: "קחו עמכם דברים ושובו אל ה'" (מדרש רבה תצוה
פרשה ל"ח).

יב

אין הקדוש-ברוך-הוא חפץ לחיב כל בריה אלא מבקש שיתפללו
לפניו ויקבלם. ואפלו אין אדם כדאי לענות בתפלתו ולעשות עמו
חסד. כיון שמתפלל ומרבה בתחנונים אני עושה חסד עמו (מדרש תנחומא,
וירא, פרשה ח).

יג

אמר הקדוש-ברוך-הוא הרי אני מודיעך מקצת דרכי כשאני רואה
בני אדם שאין בהם שבת תורה ומעשים טובים לא במעשה
ידיהם ולא במעשה אבותיהם רק שהם עומדים ומרבים בתחנונים
לפני אני נזקק להם שנאמר⁽²⁾: "פנה אל תפלת הערער ולא בזה את
תפלתם" (תנא דבי אליהו).

(1) דברים ד, ז. (2) הושע יד, ג. (ח) שמות ב, כג. (ט) תהלים קב, יח.

י

רַבִּי יוֹדֵן אָמַר: בְּשֶׁר וְדָם יֵשׁ לוֹ פִּטְרוֹן אִם בָּאת לוֹ צָרָה אֵינוֹ נִכְנָס
אֶצְלוֹ פְּתָאֵם, אֲלֵא הוֹלֵךְ וְעוֹמֵד אֶצְל פֶּתַח הַצָּרוֹ שֶׁל פִּטְרוֹנוֹ
וְקוֹרֵא לְבֵן בֵּיתוֹ וְאוֹמֵר, אִישׁ פְּלוֹנִי בְּחוּץ, אֲבָל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵינוֹ
בֵּן אִם בָּאת לְךָ צָרָה וְכוּ' לוֹ צָוָה וְהוּא עוֹנֶה אוֹתְךָ הֲדָא הוּא דְכֻתִּיב⁽¹⁾:
כָּל אֲשֶׁר יִקְרָא בְּשֵׁם ה' יִמְלֹט (ירושלמי בְּרֵכוֹת ט.).

טו

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִפְתַּח לָהֶם פֶּה לְפִוְשֵׁי יִשְׂרָאֵל לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים לְקַבְּלָם
בְּתִשׁוּבָה וְלוֹמַר לְפָנָיו: רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! גְּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ כִּי
יָצַר הָרַע מְנַרְהָ אוֹתָנוּ. קַבֵּל אוֹתָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה
לְפָנֶיךָ, לְפִי שֶׁכָּל הַמְרֻבָּה שִׁיחוֹת וּתְפִלוֹת הֵם מְלוּיִם אוֹתוֹ עַד שֶׁהוּא
נִכְנָס לְבֵית עוֹלָמוֹ ("תנא רבי אליהו").

טז

ה' קִרְאֲתִיךָ⁽²⁾. אָמַר דְּוֹד, יֵשׁ מִי שֶׁהוּא בּוֹטַח עַל מַעֲשֵׂים נְאִים שֵׁיִשׁ לוֹ
וְיֵשׁ שֶׁבּוֹטַח עַל מַעֲשֵׂה אֲבוֹתָיו וְאֵנִי בּוֹטַח בְּךָ, אֶף-עַל-פִּי שְׂאִין כִּי
מַעֲשֵׂים טוֹבִים אֲלֵא שֶׁקִּרְאֲתִיךָ, עֲנֵנִי. כְּשֶׁהִיָּה דְוֹד בַּמַּעֲרָה יָדַע וְרָאָה
שְׂאִין אָדָם עוֹמֵד לֹא בְּמִמוֹנוֹ וְלֹא בְּגִבּוֹרָתוֹ וּמָהוּ עוֹמֵד עָלָיו רַק תְּפִלָּתוֹ,
שֶׁנֶּאֱמַר⁽³⁾: קוֹלִי אֵל ה' אֲזַעֵק ("אגדת תהלים").

יז

שְׁעָרֵי תְּפִלָּה אֵינָם נִנְעָלִים לְעוֹלָם. יֵשׁ תְּפִלָּה שֶׁנֶּעֱנִית לְאַרְבָּעִים יוֹם,
מִמִּי אַתָּה לְמַד, מִמִּשָּׁה דְכֻתִּיב (דְּבָרִים ט): "וְאַתְּנַפֵּל לְפָנֶי ה'
אַרְבָּעִים יוֹם". וְיֵשׁ תְּפִלָּה שֶׁנֶּעֱנִית לְעֶשְׂרִים יוֹם, מִמִּי אַתָּה לְמַד,

(1) יזאל ג, דה. (ב) תהלים קמא, א. (ל) שם קמב, ב.

מִדְּנִיָּאֵל דְּכְתִיב (דְּנִיָּאֵל י'): "לָחֵם חֲמֻדוֹת לֹא אֶכְלְתִּי עַד מְלֹאת שְׁלֹשֶׁת שָׁבָעִים יָמִים" וְאַחֲרֵי־כֵן אָמַר "ה' שָׁמְעָה ה' סְלָחָה וְכוּ". וַיֵּשׁ תְּפִלָּה שְׁנַעֲנִית לְשֹׁשֶׁה יָמִים, מִמִּי אֲתָה לְמַד מִיוֹנָה דְּכְתִיב (יוֹנָה ב'): "וַיְהִי יוֹנָה בְּמַעַי הַדָּגָה שְׁלֹשָׁה יָמִים וַיִּתְּפֹלֵל יוֹנָה אֶל ה' אֱלֹהָיו מִמַּעַי הַדָּגָה". וַיֵּשׁ תְּפִלָּה שְׁנַעֲנִית לְיוֹם אֶחָד, מִמִּי אֲתָה לְמַד מֵאַלְיָהוּ וְכוּ, וַיֵּשׁ תְּפִלָּה שְׁנַעֲנִית לְעוֹנָה אַחַת, מִמִּי אֲתָה לְמַד, מִדָּוִד דְּכְתִיב (תְּהִלִּים ס"ט): "וַאֲנִי תְּפִלְתִּי לְךָ ה' עַת רְצוֹן". וַיֵּשׁ תְּפִלָּה שְׁעַד שְׁלֹא יִתְּפֹלֵל אוֹתָהּ מִפְּנֵי הוּא נֶעְנָה, שְׁנֵאמַר (שְׁעֵנָה ס"ה): "וְהָיָה טָרֶם יִקְרָאוּ וַאֲנִי אֶעֱנֶה". אָמַר רַבִּי תַּיָּא רַבָּה כְּתִיב (תְּהִלִּים כ"ז): "קְוָה אֶל ה' חֲזֹק וַיֵּאֱמִן לְבָבִי וְקוּוָה אֶל ה'" הוּי מִתְּפִלָּל וְחוֹזֵר וּמִתְּפִלָּל וַיֵּשׁ שְׁעָה שְׁיִתְּנוּ לְךָ (מִדְּרַשׁ רַבָּה, וְאַתְחִנּוּ, פֶּרֶשׁה ב').

יח

רַבִּי יוֹסִי פֶתַח וְאָמַר: תְּפִלָּה לְעֵנִי כִּי יַעֲטֹף וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפֹּךְ שִׁיחוֹ (תְּהִלִּים ק"ב), צְלוֹתָא דְּעֵנִי אֶקְדִּימַת קָמִי קְדָשָׁא-בְּרִיךְ-הוּא מְכַל צְלוֹתְהוֹן דְּעֵלְמָא בְּגִין דְּכְתִיב (שֵׁם כ"ב): [תְּפִלַּת הָעֵנִי מִקְדִּימָה לְהִתְקַבֵּל לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְכַל תְּפִלוֹת הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שְׁכַתוּב] "כִּי לֹא בָזָה וְלֹא שָׁקַץ עֲנוֹת עֵנִי" וְכוּ. תָּא חֲזִי צְלוֹתָא דְּכָל בְּנֵי נְשָׂא צְלוֹתָא וְצְלוֹתָא דְּמִסְכְּנָא אִיְהִי צְלוֹתָא דְּקִימָא קָמִי קְדָשָׁא-בְּרִיךְ-הוּא וְתַבַּר תְּרַעֲיִן וּפְתַחֲיִן וְעָאֵלַת לְאַתְקַבְּלָא קָמָה [בָּא וּרְאֵה תְּפִלַּת כָּל אָדָם הִיא תְּפִלָּה, אֲבָל תְּפִלַּת הָעֵנִי הִיא תְּפִלָּה הָעוֹמֶדֶת לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שְׁהִיא שׁוֹבֶרֶת שְׁעָרִים וּפְתַחֲיִים וְנִכְנָסֶת לְהִתְקַבֵּל לְפָנָיו וְזֵהוּ שְׁכַתוּב] הִדָּא הוּא דְּכְתִיב (שְׁמוֹת כ"ב): "וְהָיָה כִּי יִצְעַק אֵלַי וְשָׁמַעְתִּי כִּי חֲנוּן אָנִי" וְכְתִיב (ב)

"שָׁמוֹעַ אֲשָׁמַע צִעַקְתּוֹ" (זֶהר וַיִּשְׁלַח קַס"ח:).

יט

רַבִּי אֲבָא פָּתַח: תְּפִלָּה לְעֵנִי כִּי יַעֲטֹף וְכוּ' (תהלים ק"ב): תִּלְתְּ אֱלִין
 דְּאֶקְרוּן תְּפִלָּה, תְּפִלָּה לְמוֹשֶׁה וְכוּ' תְּפִלָּה דְּאֵ דְלִית כְּגִינָה בְּבַר
 נֶשׁ אַחְרָא. תְּפִלָּה לְדָוִד תְּפִלָּה דְּאֵ דְלִית כְּגִינָה בְּמִלְכָּא אַחְרָא. תְּפִלָּה
 לְעֵנִי וְכוּ' מֵאֵן חֲשִׁיבָא מְכֻלָּהוּ הוּוּ אִימָא תְּפִלָּה דְּעֵנִי. תְּפִלָּה דְּאֵ קָדִים
 לְתְּפִלָּה דְּמוֹשֶׁה וְקָדִים לְתְּפִלָּה דְּדָוִד וְקָדִים לְכָל שְׂאָר צְלוֹתֵהִין דְּעֵלְמָא
 [שְׁלֹשָׁה הֵם הַנְּקָרָאִים תְּפִלָּה – תְּפִלָּה לְמוֹשֶׁה וְכוּ' תְּפִלָּה זוֹ שְׂאִין כְּמוֹהָ
 בְּאָדָם אַחֵר. תְּפִלָּה לְדָוִד תְּפִלָּה זוֹ הִיא תְּפִלָּה שְׂאִין כְּמוֹהָ בְּמִלְדָּא אַחֵר.
 תְּפִלָּה לְעֵנִי תְּפִלָּה הִיא. מֵאֵלוּ הַשְּׁלֹשָׁה מִי חֲשׁוּבָה מְבֹולָן הוּוּ אֹמֵר
 תְּפִלָּה לְעֵנִי, תְּפִלָּה זוֹ קוֹדְמַת לְתְּפִלָּה שְׁלֵ מוֹשֶׁה, וְקוֹדְמַת לְתְּפִלָּה שְׁלֵ
 דָוִד, וְקוֹדְמַת מְכָל שְׂאָר תְּפִלוֹת הָעוֹלָם]. מֵאִי טַעְמָא בְּגִין דְּעֵנִי אִיהוּ
 תְּבִיר לְבָא וּבְתִיב (תהלים ל"ד): קְרוּב ה' לְנִשְׁפָּרֵי לֵב וְכוּ' בִּינּוּן דְּצִלוֹי
 צְלוֹתָהּ פָּתַח כָּל בּוֹי רְקִיעִין וְכָל שְׂאָר צְלוֹתֵין דְּסִלְקִין לְעֵלְא דְחֵי לֹון
 הֵהוּא מְסַכְנָא תְּבִיר לְבָא דְכְּתִיב תְּפִלָּה לְעֵנִי כִּי יַעֲטֹף וְכוּ' אִיהוּ עָבַד
 עֲטוּפָא לְכָל צְלוֹתֵין דְּעֵלְמָא וְלָא עָאֲלִין עַד צְלוֹתָא דִּילָה עָאֲלִית וְכוּ'
 [מֵהוּ הַטַּעַם, מִשּׁוּם שְׁעֵנִי הוּא שְׁבוּר הֵלֵב, וּבְתוּב קְרוּב ה' לְנִשְׁפָּרֵי לֵב.
 בִּינּוּן שְׁהֵעֵנִי הַתְּפִלָּל תְּפִלָּתוֹ פּוֹתַח כָּל חִלּוֹנוֹת הָרְקִיעַ, וְכָל שְׂאָר
 הַתְּפִלוֹת הָעוֹלוֹת לְמַעְלָה דּוֹחָה אוֹתָם אוֹתוֹ הָעֵנִי שְׁבוּר הֵלֵב שְׁכַתּוּב
 תְּפִלָּה לְעֵנִי כִּי יַעֲטֹף וְכוּ' הוּא עוֹשֶׂה אִיחּוּר, שְׁמֵאֲחֵר כָּל תְּפִלוֹת
 שְׁבַעֲוֹלָם שְׂאִינָן נְכַנְסוֹת עַד שְׁתְּפִלָּה שְׁלוֹ נְכַנְסַת]. וְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
 אָמַר יִתְעַטְפוּן כָּל צְלוֹתֵין דְּעֵלְמָא וְצְלוֹתָא דְּאֵ תַעוֹל לְגַבְאֵי לָא בְּעִינָא
 הָבָא בִּי דִינָא דִּידוּגִין בִּינְנָא. קַמְאֵי לְהוּי תְּרַעוּמִין דִּילָה וְאֵנָא וְהוּא
 בְּלַחֲוֹדְנָא וְכוּ' דְכְּתִיב "וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפָּךְ שִׁיחוֹ לִפְנֵי ה'" וְדֵאֵי. [וְהַקְדוּשָׁה
 בְּרוּךְ־הוּא אָמַר תַּתְּאֲחַרְנָא כָּל הַתְּפִלוֹת וְתְּפִלָּה זוֹ תַעְלָה אֵלַי, אִינִי
 צְרִיךְ כַּאֵן בֵּית דִּין שְׂיִדוּנוּ בִּינְנוּ, לְפָנֵי תַהֲיָה תְּרַעוּמוֹת שְׁלוֹ, וְאֵנִי וְהוּא

נהיה בלבדנו כמו שכתוב וכו' כל חילי שמיא שאלין אלין לאלין
 קדשא בריך הוא במאי אתעסק במאי אשתדל. אמרין אתיחדא
 בתאובתא במאנין דילה. בלהו לא ידעין מה אתעבד מההוא צלותא
 דמסכני ומכל אנון תרעומין דילה. דלית תאובתא למסכנא אלא פד
 שפיך דמעוי בתורעמי קמי מלכא קדישא ולית תאובתא לקדשא
 בריך הוא אלא פד מקבל לון ואושרו קמה ודא איהו צלותא דעבד
 עמופא לכל צלותין דעלמא [כל צבאות השמים שואלים אלו לאלו
 במה עוסק הקדוש ברוך הוא, במה משתדל, אומרים להם הוא
 מתניח בתישוקה בפלים שלו, בלם אינם יודעים מה נעשה מתפלת
 העני ומכל אלו התרעומת שלו, כי אין תשוקה לעני אלא כששופך
 דמעות בתרעומות לפני המלך הקדוש. ואין תשוקה להקדוש ברוך
 הוא אלא כשהוא מקבל אותם ונשפכים לפניו, וזו היא תפלה שעושה
 איחור ועכוב לכל התפלות שבעולם]. עין שם שמאריך עוד בזה (והר
 פרשת בלק קצ"ה). ועין ב"לקוטי הלכות" (בסוף הלכות תפלין הלכה ה') שם
 דברי הזהר הנ"ל ומסים שם שכל זה נאמר אפלו בעני סתם שמתפלל
 על צרכיו על דחקו ועניותו בגשמיות, מכל שפן וכל שפן בשמתחיל
 האדם לרחם על עצמו ומרגיש עניותו ודחקו במעשים טובים ומוען עם
 השם יתברך על שאינו מקרב אליו, ושופך שיחו ולבו לפניו עד
 שנתעורר בבכי וכו', במה וכמה יקרה תפלה זו בעיני השם יתברך
 והוא יקרה מכל התפלות שבעולם וכו', וסוף כל סוף בודאי יזכה לפעל
 בקשתו להתקרב להשם יתברך להיות שוה עם כל הפשרים
 והצדיקים, עין שם כל זה באריכות.

ב

הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אַחֵי מִיַּד עֲשׂוּ כִּי יֵרָא אֲנֹכִי אוֹתוֹ פֶּן יָבֹוא וְהַפְּנִי אִם
עַל בָּנִים⁽¹⁾. מִכַּאֲן מָאן דְּעָלִי צְלוֹתָא בְּעֵי לְפָרְשָׁא מְלוּי כְּדָקָא
יֵאוּת. הַצִּילֵנִי נָא. וְאִי תִימָא דְהָא שְׁוִיבְתָא לִי מְלָכָן. מִיַּד אַחֵי. וְאִי
תִימָא קְרַבִּין אַחְרָנִין סְתָם אַחִין אַקְרוּן. מִיַּד עֲשׂוּ. מִאִי טַעְמָא בְּגִין
לְפָרְשָׁא מְלָה כְּדָקָא יֵאוּת. וְאִי תִימָא אֲנָא אַמְאִי אִי־עֲטָרִיךָ. כִּי יֵרָא
אֲנֹכִי אוֹתוֹ פֶּן יָבֹוא וְהַפְּנִי. בְּגִין לְאַשְׁתְּמוּדְעָא מְלָה לְעֵלְא וּלְפָרְשָׁא לָהּ
כְּדָקָא יֵאוּת וְלֹא יִסְתָּם מְלָה [מִכַּאֲן שְׁמֵי שְׁמֹת־פְּלִל תְּפִלְתוֹ צְרִיךְ לְפָרֵשׁ
דְּבָרֵיו כְּרַאוּי – הַצִּילֵנִי נָא, וְאִם תֵּאמֶר שְׁכַבְר הַצִּלְתָּ אוֹתִי מְלָכָן – מִיַּד
אַחֵי. וְאִם תֵּאמֶר שְׁנַם קְרוּבִים אַחְרִים סְתָם נְקָרְאִים אַחִים – מִיַּד עֲשׂוּ.
מָה הַטַּעַם, מִשּׁוֹם שְׁצָרִיכִים לְפָרֵשׁ הַדְּבָר כְּרַאוּי. אִם תֵּאמֶר, לְמָה אֲנִי
צְרִיךְ כִּי יֵרָא אֲנֹכִי אוֹתוֹ פֶּן יָבֹוא וְהַפְּנִי, כְּדִי לְהַסְבִּיר הַדְּבָר לְמַעַלָּה
וּלְפָרֵשׁ אוֹתוֹ כְּרַאוּי וְלֹא לְסִתּוֹם הַדְּבָר] (וְהַרְוֵי וַיִּשְׁלַח קִסְט).

הַנְּהַר הַרְאִיתִיךָ לְדַעַת בְּהַהֲקַדְמָה וּבְהַפְתִּיחָה קִצְת מִדְּבָרֵי תוֹרַתְנוּ
הַקְּדוּשָׁה וּמִנְבִיאֵינוּ הַקְּדוּשִׁים וּמִרְבוּתֵינוּ זְכוּרָנָם לְבָרְכָה
הַקְּדוּשִׁים, אֲשֶׁר כָּלָם הָלְכוּ בְּהַדְרָךְ הַקְּדוּשׁ הַזֶּה שֶׁל תְּפִלָּה וְהַתְּבוּדָה
לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים מִהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל דְּבָר וְעַתָּה אִם חָפֵץ
אַתָּה גַם כֵּן לְחוּם עַל חֲיִיךָ הַנְּצַחִיִּים וְלְבֹוא בְּתוֹךְ תְּבִת דְּבוּרֵי הַתְּפִלָּה
כְּדִי לְהַנְצִיל מִמִּי הַמְּבוּל מִי הַיּוֹדוּנִים הַהוֹמִים וְשׁוֹטְפִים בְּאַחֲרִית הַיָּמִים
הָאֵלֶּה אֲשֶׁר מִמֶּשׁ בָּאוּ מִיָּם עַד נֶפֶשׁ אֲנִיָּהּ אֲבִיאָךְ אֶל פְּנֵים הַסֵּפֶר
וְתִשִּׁים עֵינֶיךָ וְלִבְךָ לְהַמְאָמְרִים הַקְּדוּשִׁים הַמוֹבְאִים בּוֹ מִסְפָּרֵי "לְקוּטֵי
מוֹהַר"ן" "שִׁיחֹת הַר"ן" וְ"חֵי מוֹהַר"ן" מְאֻדוּנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ הַקְּדוּשׁ אוֹר
הָאוֹרוֹת וְכוּ' מוֹרְנוּ הַרְבֵּי נַחֲמָן, זְכַר צְדִיק לְבָרְכָה, וּמִסְפָּרֵי "לְקוּטֵי
הַלְכוּת" הַקְּדוּשִׁים מִתְלַמִּידוֹ הַקְּדוּשׁ הַרְבֵּי הַצְּדִיק רַבִּי נִתָּן זְכוּרָנוּ

(1) בְּרַאשִׁית לֵב, יא.

לְבָרְכָהּ, אֲשֶׁר חִדְּשׁוּ אֶת הַדֶּרֶךְ הַיְשָׁן הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה וְתִמְצָא דְרָכִים יְשָׁרִים
 אִיךְ לְהַתְנַהֵג וּלְחַזֵּק עֲצָמָךְ בְּזֶה וַיִּפְתַּחוּ עֵינֶיךָ בְּהַדְרֵךְ הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, כְּמוֹ
 שֶׁכָּתוּב בְּ"סְפֹרֵי מַעֲשִׂוֹת" שְׁלוֹ בְּהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַבַּעַל תְּפִלָּה^(ס). אֲשֶׁר
 הִכַּת שִׁבְחָרוּ לָהֶם שֶׁעָקַר הַתְּכָלִית הוּא רַק לְעַסֵּק בְּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים.
 הִיָּה לָהֶם גַּם כְּמָה חֲבוּרִים מִתְּפִלוֹת גַּם קִדְּם שֶׁנִּתְקַרְבוּ לְהַבַּעַל תְּפִלָּה
 וְעַל-יְדֵי-זֶה שֶׁעָסְקוּ רַק בְּתְפִלָּה הָיוּ צַדִּיקִים, רַק אַחֲר־כֵּן כִּשְׁזָכוּ
 לְהִתְקַרֵּב אֶל הַבַּעַל תְּפִלָּה וּגְלָה לָהֶם סֵדֵר תְּפִלוֹתָיו וְחֲבוּרָיו וְעַנְיָנָיו, אֲזִי
 הָאִיר עֵינֵיהֶם וַעֲשָׂה אוֹתָם לְצַדִּיקִים גְּמוּרִים וְכוּ' עֵינֵי שָׁם. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ
 יְהִיָּה בְּעֶזְרָנוּ שֶׁנִּזְכָּה לְבָלוֹת כָּל יְמֵינוּ רַק עַל תּוֹרָה וְתְפִלָּה כִּרְצוֹנוֹ
 יִתְבָּרַךְ בְּאַמֶּת אָמֵן.

א

מִי שְׂרוּצָה לְזוֹפוֹת לְתִשׁוּבָה יִהְיֶה רְגִיל בְּאִמִּירַת תְּהִלִּים. כִּי אִמִּירַת תְּהִלִּים מְסַגֵּל לְתִשׁוּבָה. כִּי יֵשׁ נוֹיָן [חֲמִשִּׁים] שְׁעָרֵי תִשׁוּבָה; אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה שְׁעָרִים יָכוֹל כָּל אָדָם לְכַנֵּס בָּהֶם וּלְהִשְׁיֵג, אֲךָ שְׁעַר הַחֲמִשִּׁים הוּא בְּחִינַת הַתִּשׁוּבָה שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בַּעֲצָמוֹ כְּבִיכּוֹל. כִּי גַם אֲצִלוֹ יִתְבָּרַךְ מְצִינּוֹ בְּחִינַת תִּשׁוּבָה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב^(א): "שׁוּבוּ אֵלַי וְאִשׁוּבָה אֲלֵיכֶם". וְאִלּוּ הָאֲרָבָעִים וְתִשְׁעָה שְׁעָרֵי תִשׁוּבָה הֵם בְּחִינַת אַרְבָּעִים וְתִשְׁעֵי אוֹתִיּוֹת שֵׁשׁ בְּשִׁמּוֹת שָׁנִים עֶשֶׂר שְׁבִטֵי יָהּ. כִּי כָּל שְׁעַר וְשְׁעַר יֵשׁ לוֹ אוֹת מֵאַרְבָּעִים וְתִשְׁעֵי אוֹתִיּוֹת הַשְּׁבִטִים.

וְהִנֵּה הַכֹּל חֲפָצִים לִירְאָה אֶת שְׁמֵהּ, וְאִף־עַל־פִּי־כֵן לְאוֹ כָּל אָדָם זוֹכָה לַעֲשׂוֹת תִּשׁוּבָה. כִּי יֵשׁ אֶחָד שְׂאִין לוֹ הַתְּעוֹרְרוֹת כָּלֵל לְתִשׁוּבָה, וְאִפְלוּ מִי שֵׁשׁ לוֹ הַתְּעוֹרְרוֹת לְתִשׁוּבָה, אֵינּוּ זוֹכָה לְהִגִּיעַ אֶל הָאוֹת וְהַשְׁעַר שֶׁל תִּשׁוּבָה הַשְּׂיָדָה לוֹ. וְאִפְלוּ אִם מְגִיעַ לְשֵׁם יוֹכֵל לְהִיּוֹת שְׂחֵשְׁעַר שֶׁל תִּשׁוּבָה סְגוּר. וּמִחֲמַת כָּל זֶה אֵין הָאָדָם זוֹכָה לְתִשׁוּבָה. וְעַל־יְדֵי אִמִּירַת תְּהִלִּים אִפְלוּ מִי שְׂאִין לוֹ שׁוּם הַתְּעוֹרְרוֹת לְתִשׁוּבָה הוּא מִתְּעוֹרֵר לַעֲשׂוֹת תִּשׁוּבָה. וְגַם זוֹכָה עַל־יְדֵי תְּהִלִּים לְהִגִּיעַ אֶל הַשְׁעַר וְהָאוֹת הַשְּׂיָדָה לוֹ. וְלִפְתָּח הַשְׁעַר הַנִּמְצָא שְׂזוֹכָה עַל־יְדֵי תְּהִלִּים לַעֲשׂוֹת תִּשׁוּבָה. וְזֶה בְּחִינַת "נִאֵם הַגִּבּוֹר הַקָּם עַל"^(ב), וְדַרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה^(ג), שֶׁהַקָּם עָלָה שֶׁל תִּשׁוּבָה וְנָעִים זְמִירוֹת יִשְׂרָאֵל. כִּי עַל־יְדֵי בְּחִינַת נָעִים זְמִירוֹת יִשְׂרָאֵל, דְּהֵינּוּ סֵפֶר תְּהִלִּים שֵׁיֶסֶד עַל־יְדֵי־זֶה הוֹקֵם עָלָה שֶׁל תִּשׁוּבָה, כִּי עַל־יְדֵי תְּהִלִּים זוֹכָה לְתִשׁוּבָה כְּגִזְכָּר לְעִיל. וְזֶה שְׂאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה^(ד): לֹא הָיָה דָּוִד רְאוּי לְאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים בְּדֵי לְהוֹרוֹת תִּשׁוּבָה לְיַחִיד וְכוּ'. נִמְצָא שְׁעַר הוֹרְאָת

(א) מְלָאכֵי ג. ז. (ב) שְׂמוּאֵל-ב כג. א. (ג) מוֹעֵד קָטָן טו: (ד) עֲבוּדָה וְרָה ד:

התשובה על-ידי דוד המלך הוא ספר תהלים, שאמרו בהתעוררות גדול מאוד וברוח הקדש, עד שכל אחד ואחד כפי מה שהוא יכול למצא את עצמו בתוך ספר תהלים ולזכות לתשובה על-ידי אמירת תהלים כנזכר לעיל.

ועקר הודפכות שנים עשר שבטי יה, שהם ארבעים ותשע אותיות שהם בחינת ארבעים ותשעה שערי תשובה היה במצרים. שהוא בחינת מצר הגרון שהוא בחינת תשובה עלאה (כמובא בכתבי האר"י זכרנו לברכה⁽⁷⁾, ועין שם והבן היטב). ועל-כן אחר שנודפכו שם במצרים וזכו לצאת משם. ספרו ארבעים ותשעה ימי הספירה, שהם כנגד ארבעים ותשע אותיות הנ"ל, שהם ארבעים ותשעה שערי תשובה. וביום החמישים אז וירד השם על הר סיני⁽⁸⁾ זה בחינת ואשובה אליכם. בחינת התשובה של השם יתברך בעצמו כביכול, בחינת שער החמישים כנזכר לעיל.

וזהו: "ואליה שמות בני ישראל הבאים"⁽⁹⁾ – סופי תבות הם אותיות תהלים, "מצרימה את יעקב איש וביתו" – סופי תבות הם אותיות תשובה, כי על-ידי תהלים זוכה לתשובה, שהוא בחינת שמות בני ישראל הבאים מצרימה וכו'. כי ארבעים ותשעה שערי תשובה הם בחינת ארבעים ותשע אותיות שיש בשמות בני ישראל הבאים מצרימה להודפך שם כנזכר לעיל.

וזה שאנו רואין שבימי תשובה, דהינו באלול ועשרת ימי תשובה כל ישראל עוסקין אז באמירת תהלים. כי אמירת תהלים מסגל לתשובה כנ"ל. ועל-כן הוא דבר גדול מאוד לעסק תמיד באמירת תהלים. כי תהלים היא התעוררות גדול מאוד להשם יתברך.

אשרי שיאחז בו (ליקושי מוהר"ן תנינא סימן ע"ג):

(ה) שער הכונות, ספירת העמר, דרוש יא. (ו) שמות יט. כ. (ז) שם א. א.

אָמַר הַמַּעֲתִיק, עֵינַי בְּ"לְקוּמֵי עֵצוֹת" (אות תשובה סימן ל"ב), שְׁכַתוֹב שָׁם הָעֵינַי הַזֶּה בְּקִצְרָה בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: וַיֵּשׁ שְׂאִינוּ יוֹדַע לְהַגִּיעַ אֶל הַשַּׁעַר הַשֵּׁנִי לֹא, שְׁדַרְךָ שָׁם דִּיקָא צְרִיךְ לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכוּ', וְעַל-יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים יִזְכֶּה וְכוּ' וְלָבוֹא לְהַשַּׁעַר שֶׁל תְּשׁוּבָה הַשֵּׁנִי לְנִשְׁמָתוֹ וְכוּ' עֵינַי שָׁם וְהִנְרָאָה מִדְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים שָׁם כִּי הָאֲרָבָעִים וְתַשְׁעָה שְׁעָרִים הֵנָּה לְהַם בְּחִינַת אֲרָבָעִים וְתַשְׁעָה דְרָכִים לְתַשׁוּבָה. כִּי כָּל אָדָם לְפִי שָׂרֵשׁ נִשְׁמָתוֹ יֵשׁ לוֹ דְרָךְ מֵיחָד וְעַבּוּדָה מֵיחָדָת שְׁצָרִיךְ לוֹ לִילָךְ דִּיקָא בְּאוֹתוֹ הַדְרָךְ, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכַמוֹכֵן בְּהַתּוֹרָה אָנֹכִי ("לְקוּמֵי מוֹהַר" חֶלֶק א' סִימָן ד') עַל מֵאֲמַר הַכְּמִינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה^(ט), וְאִינוּ יוֹדַע בְּאִיזָה דְרָךְ הוּא מְהַלֵּךְ, עֵינַי שָׁם. וְלֹא כָּל אָדָם זוֹכֶה לְמַצָּא דְרָכּוֹ הַמֵּיחָד לוֹ לְפִי שָׂרֵשׁ נִשְׁמָתוֹ לָשׁוּב בּוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַל זֶה צִעַק דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, בְּמָה יִזְכֶּה נַעַר אֶת אֲרָחוֹ (דִּיקָא) לְשֹׁמֵר בְּדַבְרֵיךְ^(ט). וְנִגְלָה לָנוּ אֲדוּנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ הַקְּדוּשׁ, זָכַר צַדִּיק לְבִרְכָה, שְׁעַל-יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים יִשְׁפִיעַ לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חֶכְמָה וּבִינָה וְדַעַת לְהַשִּׁיג מַעְצָמוֹ דְרָכּוֹ הַמֵּיחָד לוֹ דִּיקָא לְפִי שָׂרֵשׁ נִשְׁמָתוֹ מֵהַ לוֹ לַעֲשׂוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם עַד שְׂיִזְכֶּה עַל-יְדֵי-זֶה לְתַשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְעֵינַי לְקַמֵּן בְּסִימָן ע"ה.

ב

הַהִתְבּוֹדָדוּת הִיא מַעֲלָה גְדוֹלָה עֲלִיוֹנָה מִן הַכֹּל, דְּהֵינּוּ לְקַבֵּעַ לוֹ עַל כָּל פָּנִים שְׁעָה אִם יוֹתֵר לְהַתְבּוֹדָד לְבַדּוֹ בְּאִיזָה חֶדֶר אִם בְּשָׂדֶה וּלְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ בֵּינּוּ לְבֵין קוֹנּוֹ בְּטַעֲנוֹת וְאֲמַתְלָאוֹת בְּדַבְרֵי חַן וְרִצּוֹי וּפְיוּס. לְבַקֵּשׁ וּלְהַתְחַנֵּן מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שְׂיִקְרָבֵהוּ אֵלָיו לַעֲבֹדָתוֹ בְּאַמֶּת. וְתַפְלָה וְשִׁיחָה זֹו יִהְיֶה בְּלִשׁוֹן שְׂמִדְּבָרִים בּוֹ, דְּהֵינּוּ בְּמִדְּיָנָתָנוּ בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֵנוּ. כִּי בְּלִשׁוֹן הַקְּדוּשׁ קָשָׁה לוֹ לְפָרֵשׁ כָּל שִׁיחָתוֹ.

(ח) סוּטָה כֹּא. (ט) תְּהִלִּים קִיט, ט.

וְגַם אֵין הַלֵּב נִמְשָׁךְ אַחֲרֵי הַדְּבוּרִים מִחֶמֶת שְׂאִינוּ מְרַגֵּל לְדַבֵּר בְּהַלְשׁוֹן כָּל כֶּךָ, כִּי אֵין דְּרַכְנוּ לְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן־הַקִּדְשׁ. אֲבָל בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְנוּ שְׂמִסְפָּרִים וּמְדַבְּרִים בּוֹ קַל וְקָרוֹב יוֹתֵר לְשַׁבֵּר בּוֹ. כִּי הַלֵּב נִמְשָׁךְ וְקָרוֹב יוֹתֵר אֶל לִשׁוֹן אֲשַׁכְנוּ מִחֶמֶת שֶׁהוּא מְרַגֵּל בּוֹ. וּבְלִשׁוֹן אֲשַׁכְנוּ יָכוֹל לְפָרֵשׁ כָּל שִׂיחָתוֹ וְאֵת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבּוֹ יִשִּׁיחַ וְיִסְפֵּר לְפָנָיו יְתִבְרַךְ, הֵן תְּרַטָּה וְתִשׁוּבָה עַל הָעֵבֶר וְהֵן בְּקִשְׁתַּת תַּחֲנוּנִים לְיָכוֹת לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו יְתִבְרַךְ מֵהַיּוֹם וְהַלְאָה בְּאֵמֶת. וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה כָּל חֵד לְפָנֵם דְּרַגְוָה.

וַיִּזְהַר מְאֹד לְהִרְגִיל עֲצָמוֹ לְהִתְמִיד בְּזֶה מִדֵּי יוֹם בְּיוֹם שְׁעָה מִיְחַדָּת בְּנ"ל. וְשֹׁאֵר כָּל הַיּוֹם יִהְיֶה בְּשִׂמְחָה (כְּמוֹ שְׂכֵתוֹב בְּסִימָן הַקּוּדֵם⁽¹⁾ הַמִּתְחִיל – מְצַנָּה גְדוּלָּה לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה תְּמִיד עֵינֵן שָׁם). וְהִנְהִיגָה זֶה הִיא גְדוּלָּה בְּמַעֲלָה מְאֹד מְאֹד. וְהִיא דְּרַךְ וְעֵצָה טוֹבָה מְאֹד לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו יְתִבְרַךְ. כִּי זֹאת הִיא עֵצָה כְּלָלִית שְׂכוּלָל הַכֹּל. כִּי עַל כָּל מָה שְׂיִחָסֵר לוֹ בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם אוֹ אִם הוּא רְחוּק לְגַמְרֵי מְכַל וְכַל מְעִבּוּדָתוֹ יְתִבְרַךְ, עַל הַכֹּל יִפְרֵשׁ שִׂיחָתוֹ וַיִּבְקֶשׁ מֵאֵתוֹ יְתִבְרַךְ בְּנ"ל. וְאִפְלוֹ אִם לְפַעֲמִים נִסְתַּתְּמִין דְּבָרָיו וְאִינוּ יָכוֹל לְפַתַּח פִּיו לְדַבֵּר לְפָנָיו יְתִבְרַךְ כְּלָל, אַף־עַל־פִּי־כֵן זֶה בְּעֲצָמוֹ טוֹב מְאֹד, דִּהְיִינוּ הִתְכַּנְּה שֶׁהוּא מוֹכֵן וְעוֹמֵד לְפָנָיו יְתִבְרַךְ וְחַפֵּץ וּמְשִׁתַּקֵּק לְדַבֵּר אַף שְׂאִינוּ יָכוֹל, זֶה בְּעֲצָמוֹ גַּם בֵּין טוֹב מְאֹד. וְגַם יוֹכֵל לַעֲשׂוֹת לוֹ שִׂיחָה וּתְפִלָּה מְזִה בְּעֲצָמוֹ. וְעַל זֶה בְּעֲצָמוֹ יִצְעַק וַיִּתְחַנֵּן לְפָנָיו יְתִבְרַךְ, שְׁנִתְרַחַק כָּל כֶּךָ עַד שְׂאִינוּ יָכוֹל אִפְלוֹ לְדַבֵּר. וַיִּבְקֶשׁ מֵאֵתוֹ יְתִבְרַךְ רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים שְׂיִחְמַל עָלָיו וַיִּפְתַּח פִּיו, שְׂיִוְכַל לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לְפָנָיו יְתִבְרַךְ. וְדַע שְׂכַפְּחָה וְכַפְּחָה צְדִיקִים גְּדוּלִים וּמְפָרְסָמִים סְפָרוּ, שְׂלֵא בָּאוּ לְמִדְרַגָּתָם רַק עַל־יְדֵי הִנְהִיגָה זֶה. וְהַמְשַׁכֵּל יִבִּין מְעֲצָמוֹ גְּדַל מְעַלַת הִנְהִיגָה זֶה הָעוֹלָה לְמַעֲלָה

(1) הִינּוּ סִימָן כַּד בְּלִקְוִטֵי מוֹדֵרִין ח"ב.

לְמַעַלְהָ. וְהוּא דְבַר הַשְׁוֵה לְכָל נֶפֶשׁ מְקַטְנֵן וְעַד גְּדוֹל. כִּי כָלֵם יְכוּלִים לְהַגִּיג הַנְּהַגָה זוֹ וְעַל-יְדֵי-זֶה יְבוֹאוּ לְמַעַלְהָ גְדוּלָה. אֲשֶׁרֵי שִׂיאָהוּ בְּזֶה.

גַּם טוֹב לַעֲשׂוֹת מִהַתּוֹרָה תִּפְלָה. דְּהֵינּוּ כְּשֶׁלּוֹמֵד אוֹ שׁוֹמֵעַ אֵיזָה מֵאֵמֶר תּוֹרָה מְצַדִּיק הָאֵמֶת אֲזִי יַעֲשֶׂה מְזֶה תִּפְלָה. דְּהֵינּוּ לְבַקֵּשׁ וּלְהַתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְפָּרֵךְ עַל כָּל מָה שֶׁנֶּאֱמַר שָׁם בְּאוֹתוֹ הַמֵּאֱמָר. מְתִי יִזְכֶּה גַם הוּא לְבוֹא לְכָל זֶה וּכְמָה הוּא רְחוֹק מְזֶה, וַיִּבְקֵשׁ מֵאֵתוֹ יִתְפָּרֵךְ שִׁיזְכֶּהוּ לְבוֹא לְכָל הַנֶּאֱמָר שָׁם בְּאוֹתוֹ הַמֵּאֱמָר: וְהַמְשִׁכִּיל וְהַחֲפִיץ בְּאֵמֶת יוֹלִיכוֹ הַשֵּׁם בְּדֶרֶךְ אֵמֶת וַיִּבִין בְּעֵצְמוֹ דְּבַר מִתּוֹךְ דְּבַר אֵיךְ לְהַתְנַהֵג בְּזֶה, בְּאִפְסָן שִׁיְהִיו דְּבָרָיו דְּבָרֵי חֵן, וְשִׁעֲנוֹת נְכוֹנוֹת לְרִצּוֹתוֹ יִתְפָּרֵךְ שִׁיִּקְרַבְהוּ לַעֲבוּדָתוֹ בְּאֵמֶת. וְעַנֵּן שִׁיחָה זוֹ עוֹלָה לְמָקוֹם גְּבוּהָ מְאֹד. וּבְפֶרֶט כְּשֶׁעוֹשֶׂה מִתּוֹרָה תִּפְלָה מְזֶה נַעֲשֶׂה שְׁעִשׂוּעִים גְּדוּלִים מְאֹד לְמַעַלְהָ (שָׁם

סימן כה):

עֵינַן בְּסֵפֶר "עֲלִים לְתַרּוּפָה" (מִכְתָּב שַׁעַב), שֶׁכְּתַב שָׁם: וְהַעֲקָר לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרוֹת תִּפְלוֹת לְבַקֵּשׁ בְּכָל יוֹם וּלְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְפָּרֵךְ עַל-פִּי אֵיזָה תּוֹרָה, שִׁיִּלְמוּד בְּסִפְרָיו הַקְּדוּשִׁים, שֶׁכְּכֹלֵם יְכוּלִים לְמַצֵּא אֶת עֵצְמוֹ בְּכָל יוֹם. אֶהְיֶה, הַשֵּׁם! מְתִי נִזְכֶּה לָזֶה. כִּי כָל יְמִינוּ פּוֹרְחִים וְהוֹלְכִים כְּצֵל עוֹבֵר וּכְעַנֵּן כָּלָה וּכְרוּחַ נוֹשֶׁבֶת וּכְחֵלוֹם יְעוֹף וְכוּ' ^(א), וְאִין לָנוּ בְּמָה לְתַפְסֵם וּלְהַחְזִיקֵם, שִׁיְהִיו נִשְׁאָרִים קַיָּמִים לָנוּ, שֶׁנִּחְיֶה בָהֶם לְנִצְחָה כָּל אֶחָד עַל-יְדֵי תִּפְלָה וְתַחֲנוּנִים. וְהַעֲקָר עַל-פִּי הַדֶּרֶךְ הַקְּדוּשׁ הַזֶּה, שֶׁהוּא יִשָּׁן וְחָדָשׁ מְאֹד, שֶׁהוּא לַעֲשׂוֹת מִהַתּוֹרוֹת תִּפְלוֹת כַּנִּל. וְכָל אֶחָד רְחוֹק בְּעֵינָיו עֵצְמוֹ מְזֶה, וּבְאֵמֶת אִינוּ בֵּן, כִּי קְרוֹב אֵלֶיךָ הַדְּבַר מְאֹד, בְּפִיךָ וּבְלִבְבְּךָ לַעֲשׂוֹתוֹ ^(ב). וְאִם אַף-עַל-פִּי-כֵן אִין יְכוּלִים לְהַתְחִיל לְדַבֵּר כְּלָל, הֲלֹא גַם מְזֶה דְּבָרָנוּ הִרְבֵּה בְּעֲצוֹת אֲמִתִּיּוֹת, שֶׁהֵם בְּדוּקִים וּמְנֻסִים, שֶׁכְּבָר הוֹעִילוּ לָנוּ הִרְבֵּה וְכוּ'. אֲשֶׁרֵינוּ, שֶׁזְכִּינוּ לְשִׁמְעַ כָּל זֹאת

(ב) מפי"ט "ונתנה תקף" שאומרים בימים הנוראים. (ל) דברים ל, יד.

וּלְעֵסֶק בְּזֶה קָצַת. מִי יִתֵּן, שְׁנִיזָּכָה לְקַיֵּם רְצוֹנוֹ בְּאַמֶּת וּלְלַכֵּת בְּכָל דְּרָכָיו, לְשִׂמְחָה בְּכָל יוֹם וּלְבִקְשׁ וּלְצַעֵק לַה' וּלְעֲשׂוֹת מִהַתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת וְכוּ', עֵינַי שָׁם. (עֵינַי בְּסוּף הַסֵּפֶר הַדְּרוֹשׁ הַנִּפְלֵא מִסֵּפֶר "לְקוֹטֵי הַלְכוֹת" אֶרְחִי-חַיִּים הַלְכוֹת רֹאשׁ הַדָּשׁ הַלְכָה הוּא שְׁנֵיתִיסֶד עַל יְסוֹד שְׁנֵי הַמְּאָמְרִים הַנִּזְכָּרִים בְּסִימָן א' וּבְסִימָן ב').

שִׂיחֹתָיו הַקְּדוּשִׁים הַכְּתוּבִים בְּסוּף הַסֵּפֶר "לְקוֹטֵי- מוֹתֵר" ז':

ג

וּלְעֵינַי הַתְּבוּדוֹת וְשִׂיחָה בֵּינִי לְבֵין קוֹנֵי וְאַמִּירַת תְּהִלִּים וְתַחֲנוּת וּבִקְשׁוֹת. טוֹב מְאֹד כְּשׁוֹזְכִין לְאַמְרָן בְּלֵב שָׁלֵם בְּאַמֶּת עַד שְׁיִזְכָּה לְכַבּוֹת לְפָנַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּבֵן הַבּוֹכָה לְפָנַי אָבִיו. אֲבָל אָמַר שְׁכַשְׁחָאֲדָם אֹמֵר תְּהִלִּים וְתַחֲנוּת וּבִקְשׁוֹת וְחֹשֵׁב בְּלִבּוֹ וּמְצַפֶּה שְׁיִבְכֶה. זֹאת הַמַּחְשָׁבָה אֵינָה טוֹבָה. וְהִיא מְבַלְבֶּלֶת גַּם כֵּן אֶת דַּעְתּוֹ. כִּי מַחֲמַת זֶה אֵינִי יָכוֹל לֹמַר הַבִּקְשׁוֹת בְּלֵב שָׁלֵם בְּשִׁלְמוֹת. כִּי צָרִיכִין בְּשַׁעַת אַמִּירַת תַּחֲנוּת וּבִקְשׁוֹת לְהִרְחִיק מֵעֲצָמוֹ כָּל מִינֵי מַחְשְׁבוֹת הַיּוֹן שֶׁבְעוֹלָם, רַק לְכוּן דַּעְתּוֹ אֶל הַדְּבוּרִים שֶׁהוּא מְדַבֵּר לְפָנַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּאִשֶּׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ. וְאִזּוֹ מִמִּילָא בְּקַל יִתְעוֹרֵר לְבוֹ עַד שְׁיִבֵּא לְבִכְיָה גְדוֹלָה בְּאַמֶּת. אֲבָל כְּשֶׁחֹשֵׁב וּמְצַפֶּה עַל זֶה שְׁיִבְכֶה אֲזִי זֶה וְזֶה אֵינִי עוֹלָה בְּיָדוֹ. כִּי הָאִמִּירָה בְּעֲצָמָה נִתְבַּלְבְּלָה עַל-יְדֵי-זֶה כִּי זֶה שֶׁחֹשֵׁב וּמְצַפֶּה שְׁיִבְכֶה הוּא גַּם כֵּן בְּחִינַת מַחְשְׁבָה זָרָה שְׁמַבְלְבֶּלֶת הַכּוֹנֵה. שְׁאֵינִי יָכוֹל לְשִׁמֵּעַ הֵיטֵב מִה שֶׁהוּא מְדַבֵּר עַל-יְדֵי-זֶה. כִּי הָעֵקֶר לְדַבֵּר הַדְּבוּר בְּאַמֶּת לְפָנַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּלֵי שׁוּם מְדַבֵּר עַל-יְדֵי-זֶה. כִּי הָעֵקֶר לְדַבֵּר הַדְּבוּר בְּאַמֶּת לְפָנַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּלֵי שׁוּם מַחְשְׁבוֹת אַחֲרוֹת כָּלֵל כִּי זֶה וְאִם יִזְכָּה לְבִכְיָה בְּאַמֶּת מִהַטּוֹב. וְאִם לָאוּ לָאוּ. וְלֹא יִבְלְבַל אִמִּירַתוֹ בְּשִׁבִיל זֶה כִּי ל' (שָׁם, סִימָן צ"ה).

ד

עוד אמר לענין התבודדות שהיה דרכו זכרונו לברכה, לזרו מאד בזה: להיות רגיל מאד בהתבודדות לפרש שיחתו לפני השם יתברך בכל יום ויום. ואמר שאפלו אם אין יכולין לדבר כלל. אפלו בשמדיברין רק דבור אחד גם בן טוב מאד. ואמר שאפלו אם אינו יכול לדבר רק דבור אחד יהיה חזק בדעתו וידבר אותו הדבור כמה וכמה פעמים בלי שעור וערך. ואפלו אם יבלה כמה וכמה ימים בדבור זה לבד גם זה טוב. ויהיה חזק ואמין וירבה לדבר אותו הדבור פעמים אין מספר. עד שירחם עליו השם יתברך ויפתח פיו ויוכל לפרש שיחתו (שם, סימן צ"ו).

ואמר, שהדבור יש לו כח גדול מאד. כי הלא יכולין ללחש על קנה שרפה שלא תוכל לירות, והבן. ואז כשדבר מזה דבר הרבה מהתבודדות והאריך מאד בשיחה נפלאה בכמה מיני לשונות. וחזק וזרו אותנו מאד מאד בזה להתחזק להרבות בהתבודדות ושיחה בינו לבין קונו. ואמר: שרצונו שיהיה לנו כל היום פלו התבודדות. ולבלות כל היום על זה. אך לאו כל אדם יכול לקיים זאת. על-בן בהכרח לצוות להם שיהיה להם על כל פנים איזה שעה התבודדות, כי גם זה טוב מאד. אבל מי שלבו חזק בזה ורוצה לקבל עליו על עבודתו יתברך באמת, רצונו שיהיה לו כל היום התבודדות. והזכיר אז מאמר חכמינו זכרונם לברכה (ברכות כ"א): ולואי שיתפלל אדם כל היום פלו (שם, סימן צ"ו).

ה

עוד שמעתי בשמו שאמר לענין מעלת השיחה בינו לבין קונו. כי על תפלות ותחנונות ובקשות הסדורות מכבד, כבר יודעים מהם כל המחבלים והמקטרגים והם אורבים על הדרכים של אלו התפלות.

מַחֲמַת שְׂיוּדָעִים מֵהֶם מִכָּבֶד, כְּמוֹ לְמִשְׁלַל עַל הַדְּרֵךְ הַכְּבוּשָׁה הַיְדוּעַ וּמִפְּרָסָם לְכֹל. שָׁם אֲוֵרָבִים רוֹצְחִים וְנִזְלָנִים תְּמִיד מַחֲמַת שְׂיוּדָעִים מִדְּרֵךְ זֶה כָּבֶד. אֲבָל בְּשֵׁהוֹלְכִים בְּנִתִּיב וְדֵרֶךְ חֲדָשׁ שֶׁלֹּא נֹדַע עַדִּין שָׁם אִין יוֹדָעִים לְאֵרֶב שָׁם כָּלֵל. כְּמוֹ כֵּן לְעִנְיַן הַנִּלְ. כִּי הַשִּׁיחָה שְׁמִדְבָר הָאָדָם מַעֲצָמוֹ בִּינוּ לְבִין קוֹנֵו הַיָּא דֶּרֶךְ חֲדָשׁ וְתַפְלָה חֲדָשָׁה. שְׁהָאָדָם אֲוִמְרָה מִלְּבוּ מַחֲדָשׁ. עַל־כֵּן אִין הַמְּקַטְרָגִים מְצוּיִים כָּל־כָּךְ לְאֵרֶב. וְאִף־עַל־פִּי־כֵן הַזְּהִיר מְאֹד גַּם עַל אֲמִירַת שְׁאָר תַּחֲנוּת וּבִקְשׁוֹת כְּמִכְבָּר בְּדִבְרֵינוּ כְּמָה פְּעָמִים (שָׁם, סִימָן צ"ו).

ו

עוֹד אָמַר לְעִנְיַן הַתַּחֲזִיקוֹת בְּהַתְּבוּדָדוֹת וְתַחֲנוּת וּבִקְשׁוֹת, כִּי הַדְּבֹר יֵשׁ לוֹ כַּח גְּדוֹל לְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם. אִף־עַל־פִּי שְׁנִדְמָה לְהָאָדָם שְׁאִין לוֹ לֵב, אִף־עַל־פִּי־כֵן בְּשִׁדְבָר הַרְּבִה דְּבָרֵי הַתְּעוֹרְרוֹת וְתַחֲנוּת וּבִקְשׁוֹת וּכְיוּצָא זֶהוּ בְּעַצְמוֹ שְׁמִדְבָר הוּא בְּחִינַת הַתְּנַלּוֹת הַתְּעוֹרְרוֹת לְבוֹ וְנִפְשׁוֹ לְהַשֵּׁם יְתִבְרָךְ, בְּבַחֲיִנַת נִפְשֵׁי יִצְחָה בְּדִבְרוֹ⁽²⁾. שְׁהַדְּבֹר בְּעַצְמוֹ הוּא הַתְּנַלּוֹת הַנֶּפֶשׁ וְהַלֵּב. וְלִפְעָמִים עַל־יְדֵי שִׁדְבָר הַרְּבִה אִף־עַל־פִּי שִׁיחָה בְּלֹא לֵב כָּלֵל. אִף־עַל־פִּי־כֵן יְבוֹא אַחֲר־כָּךְ עַל־יְדֵי זֶה לְהַתְּעוֹרְרוֹת גְּדוֹל בְּלֵב וְנִפְשׁוֹ. וְהַכָּלֵל כִּי הַדְּבֹר בְּעַצְמוֹ יֵשׁ לוֹ כַּח גְּדוֹל (שָׁם, סִימָן צ"ח).

ז

אָמַר, שְׁעַקֵּר הַהַתְּבוּדָדוֹת וְהַשִּׁיחָה בִּינוּ לְבִין קוֹנֵו בְּשִׁלְמוֹת הוּא כְּשִׁיפְרֵשׁ שִׁיחָתוֹ כָּל כָּךְ לְפָנֵי הַשֵּׁם יְתִבְרָךְ עַד שִׁיחָה סְמוּךְ מְאֹד שֶׁתִּצָא נִשְׁמָתוֹ חֵם וְשָׁלוֹם, עַד שְׁכַמְעַט יִגּוּעַ חֵם וְשָׁלוֹם, עַד שֶׁלֹּא תַהֲיֶה נִשְׁמָתוֹ קְשׁוּרָה בְּגוּפּוֹ כִּי אִם כַּחוֹט הַשְּׁעָרָה מַעֲצָם צָעֲרוּ וְנִעְגְּוּעוּ

(2) שִׁיר הַשִּׁירִים ד, ו.

וּכְסוּפָיו לְהֵשֶׁם יִתְבַּרְךָ בְּאֵמֶת. וְכֵן מְבֹאֵר בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרֵנוּם לְבִרְכָה^(א), שְׁאָמְרוּ אִין תְּפִלְתּוֹ שֶׁל אָדָם נִשְׁמַעַת אֵלָא אִם בֵּין מִשִּׁים נִפְשׁוֹ בְּכַפּוֹ, הֵינּוּ כַּנְּ"ל. וְאָמַר: הֲלֹא בְּשֵׁהֵשֶׁם יִתְבַּרְךָ עוֹזֵר בְּהַתְּבוּדוֹת, יוֹכֵל לְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנֵי הֵשֶׁם יִתְבַּרְךָ בְּאִשֶּׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רַעְהוֹ. וְצָרִיכִין לְהַרְגִיל עֲצוּמוֹ, שְׁיִדְבֵּר עִם הֵשֶׁם יִתְבַּרְךָ כְּמוֹ שְׁמַדְבֵּר עִם רַבּוֹ וְעִם חֲבֵירוֹ כִּי מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ^(ב), וְהֵשֶׁם יִתְבַּרְךָ נִמְצָא בְּכָל מְקוֹם (שָׁם, סִימָן צ"ט).

ח

סִפְרוּ לִי שְׁאָמַר שְׁמַקְטֵן וְעַד גְּדוֹל אִי אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת אִישׁ כָּשֶׁר בְּאֵמֶת כִּי אִם עַל־יְדֵי הַתְּבוּדוֹת. וְהִיָּה מְזַכֵּיר כְּמָה וְכְמָה צְדִיקִים מְפָרְסָמִים אֱמֶתִיִּים וְאָמַר, שְׁכַלָּם לֹא בָּאוּ לְמַדְרַגְתָּם כִּי אִם עַל־יְדֵי הַתְּבוּדוֹת וְגַם תָּפַס אִישׁ אֶחָד פְּשׁוּט מִנְכַּדֵי הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב, זְכַר צְדִיק לְבִרְכָה, וְאָמַר: גַּם זֶה מְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ בְּכָל פֶּעַם לְפָנֵי הֵשֶׁם יִתְבַּרְךָ בְּבִכְיָה גְּדוּלָּה. וְאָמַר: שְׁזַרַע הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב רְגִילִים בְּזֶה בְּיוֹתֵר כִּי הֵם מְזַרְעֵי דְוֹד הַמְּלָךְ, עָלְיוֹ הַשְּׁלוֹם, וְכָל עֶסְקוֹ שֶׁל דְּוֹד הָיָה עֲנִיָּן זֶה שֶׁהָיָה מְשַׁבֵּר לְבוֹ מְאֹד לְפָנֵי הֵשֶׁם יִתְבַּרְךָ תְּמִיד שְׁזַהוּ עֵקֶר סִפְרֵי תְּהִלִּים שְׁיִסַּד. כְּמִבְּאֵר בְּמְקוֹם אַחֵר^(ג) (שָׁם, סִימָן ק').

ט

אָמַר, שְׁעַל־יְדֵי אֱמִירַת תְּקוּנַת חֲצוֹת יְכוּלִין לְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ כְּמוֹ עַל־יְדֵי הַתְּבוּדוֹת. כִּי מִסְתַּמָּא אִין אוֹמְרִים עַל הָעֵבֶר. וְעֵקֶר אֱמִירַת חֲצוֹת הוּא עַל מַה שְׁנַעֲשֶׂה עִבְשׁוֹ עִם הָאָדָם. וְכִשְׂיֵאמַר חֲצוֹת בְּבַחֲינָה זוֹ, יְכוּלִין לְמַצֵּא כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ בְּתוֹךְ אֱמִירַת חֲצוֹת: וְכֵן אֱמִירַת תְּהִלִּים וְכִיּוֹצֵא. צָרִיךְ לְרַאוֹת שְׁיִמְצָא אֶת

(א) תְּעִינֵת ח. (ב) יִשְׁעִיָּה ו. ג. (ע) לִיקוּ"מ ח"ב, סִימָן קא, וּבְשִׁיחֹת הַר"ן סִימָן סח.

עצמו בתוך כל מזמורי תהלים ובתוך כל התחנונות ובקשות וסליחות וכיוצא. ובקל בפשיטות בלי חכמות יכולין למצא את עצמו בתוך כל התחנונות ובקשות. ובפרט בתהלים שנאמר בשביל כלל ישראל. בשביל כל אחד ואחד בפרט. וכל אדם כל מלחמות היצר שיש עליו וכל מכה שנעשה עמו. הכל מבאר ומפרש בתהלים. כי עקרו נאמר על מלחמות היצר הרע וחילותיו. שהם עקר האויבים והשונאים של האדם שרוצים למנעו מדרך החיים ולהורידו לשאול תחתיות חס ושלום, אם לא ישמר עצמו מהם. ורק על ענין מלחמה זאת נתיסד כל ספר תהלים. כי עקר כלל ושרש ויסוד של כל העצות, להתקרב להשם יתברך הוא רק אמירת תהלים ושארי תחנונות ובקשות והתבודדות לפרש שיחתו בינו לבין קונו. לבקש מלפניו שיקרבהו לעבודתו יתברך ורק על-ידי זה זוכין לנצח המלחמה אם יהיה חזק ואמיץ מאוד תמיד להעתיר ולהתפלל ולהתחנן לפני השם יתברך תמיד יהיה איד שיהיה. אזי בודאי ינצח המלחמה. אשרי לו, כך הבנו מדברי רבנו זכרוננו לברכה.

כי אף-על-פי שנמצאים כמה עצות טובות בספרי רבנו זכרוננו לברכה, שהם מלאים עצות להתקרב להשם יתברך, אף-על-פי-כן על-פי-רב קשה להאדם לקיים העצה בעצמה. על-כן העקר הוא תפלות ותחנונות ובקשות. יהיה איד שיהיה. על כל פנים ידבר בפיו באיזה בחינה שהוא. ויבקש מהשם יתברך תמיד שיוציא אותו מחשך לאור ויחזיררו בתשובה שלמה באמת ואל יתן דמי לו עד שיענהו. ואף-על-פי שהוא קורא וצועק להשם יתברך זה זמן רב ועדין הוא רחוק מאוד מאד. אף-על-פי-כן אם יהיה חזק ואמיץ בתפלות ובקשות, בודאי סוף כל סוף יענהו השם יתברך ויקרבהו לעבודתו באמת בודאי בלי ספק. רק חזק ואמיץ. כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה^(ב)

(ב) ברכות לב.

שְׁתַּפְּלָה צָרִיף חֲזוּק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב^(א): "קִנְיָה אֶל ה'" חֲזוּק וַיֵּאמֶן לְבָד וְקִנְיָה אֶל ה'. וּפִרַשׁ רַש"י אִם לֹא נִתְקַבַּל תְּפִלָּתוֹ חֲזוּר וְקִנְיָה. וְכֵן לְעוֹלָם עַד יִשְׁקִיף וַיֵּרָא ה' מִשָּׁמַיִם וְכְמוֹ שֶׁכָּתוּב^(ב): "יַחַל יִשְׂרָאֵל אֶל ה' מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם".

וְכִבָּר מְבֹאָר זֹאת בְּדִבְרֵינוּ כְּמָה פְּעָמִים, אִךְ צָרִיכִין לְכַפֵּל וּלְשַׁנּוֹת זֹאת וּלְזַכֵּר זֹאת בְּכָל יוֹם וַיּוֹם. כִּי יֵשׁ כְּמָה וְכְמָה מִיָּנִי חֲלִישוֹת וּבְלִבּוֹלִים עַל זֶה בְּלִי שְׁעוֹר מָה שְׂאִין הַפָּה יְכוּל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לְחַשֵּׁב. עַל-כֵּן צָרִיכִין לְחֲזוֹר זֹאת אֶלֶף פְּעָמִים, כְּדִי שִׁיתְחַזֵּק וַיִּתְאַמֵּן לְעַמּוֹד עַל עַמּוּדוֹ לְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְחַנֵּן לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, שִׁיִּקְרָבֵהוּ לְעַבְדוּתוֹ יְהִיֶּה אִיךְ שִׁיְהִיֶּה. "נִשְׂאָ לְבַבְנוּ אֶל כַּפָּיִם אֶל אֵל בְּשָׁמַיִם"^(ג). "כִּי לֹא יִשֵּׁשׁ ה' אֶת עַמּוֹ וְנִחַלְתּוּ לֹא יַעֲזֹב"^(ד). "חֶסֶד־י ה' כִּי לֹא תִמְנֹן כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמָיו"^(ה) (שָׁם, סִימָן ק"א).

,

בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה. כָּל זְמַן שֶׁהָאָדָם שׁוֹמֵעַ עוֹד אִזּוֹ אֵינָה אָדָם. דְּהִינּוּ שִׁשׁוּמַע וּמְרַגֵּישׁ שְׁעוּמָד עוֹד אָדָם אֶחָד בְּשַׁעַת תְּפִלָּתוֹ הוּא לֹא טוֹב. כִּי צָרִיף כָּל אָדָם בְּשַׁעַת תְּפִלָּתוֹ שִׁיִּצְיֵר בְּדַעְתּוֹ שְׂאִין שָׁם אֵלֶּא אֲנִי וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַד. וּב"לְקוּמִי מוֹהַר"ן^(ו) מְבֹאָר עוֹד יוֹתֵר שֶׁמְחַיֵּב הָאָדָם לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ כָּל כַּף בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה עַד שֶׁלֹּא יִרְגִישׁ אֶפְלוֹ אֶת עַצְמוֹ כְּלָל רַק אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַדוֹ. עֵינֵי שָׁם (שָׁם, סִימָן ק"ג).

יא

הִיָּה אוֹהֵב מְאֹד אֶת הָעַבְדוּת הַפְּשׁוּטוֹת שֶׁל סֵתֵם בְּנֵי אָדָם הָאֲנָשִׁים הַפְּשׁוּטִים הַכְּשָׁרִים, וְהִיָּה אוֹהֵב מְאֹד מִי שִׁיְכוּל לֹאמַר הַרְבֵּה תְּחִנּוֹת וּבִקְשׁוֹת בְּתוֹךְ הַסְּדוּרִים הַגְּדוֹלִים בְּדֶרֶךְ הַהֲמוֹן עִם הַכְּשָׁרִים:

(א) תְּהִלִּים כו, יד. (ב) שָׁם קל, ז. (ג) אֵיכָה ג, מא. (ד) תְּהִלִּים צד, יד. (ה) אֵיכָה ג, כב. (ו) ח"א סִימָן נה-ו.

וְהָיָה מִזְהִיר וּמוֹכִיחַ אוֹתָנוּ כַּמָּה פְּעָמִים לְזַמֵּר זְמִירוֹת בְּשַׁבָּת. וְהָיָה מִקְפִּיד וְכוּעֵס מְאֹד, עַל מִי שֶׁהוּא חָכֵם בְּעֵינָיו וְאִינוֹ מִתְאַמֵּץ לְזַמֵּר זְמִירוֹת בְּשַׁבָּת וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת אוֹ שְׂאֵר עֲבוֹדוֹת פְּשׁוּטוֹת. כִּי עֵקֶר הַיְהוּדוּת הוּא בְּפִשְׁטוּת וּבְתַמִּימוּת וְגַמּוֹר בְּלִי שׁוּם חֲכָמוֹת כַּמְבֹאֵר אֲצִלָּנוּ בְּכַר כַּמָּה פְּעָמִים⁽²⁾: וְגַם הוּא בְּעֵצְמוֹ כֹּל יָמָיו קָדֵם שֶׁהִגִּיעַ לוֹ הַחוּלָאֵת הַכְּבֵד שֶׁנִּסְתַּלַּק עַל יָדוֹ הָיָה מְזַמֵּר זְמִירוֹת הַרְבֵּה בְּכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת וְשֶׁם, סִימָן ק"ד).

יב

אָחֵר שָׁאֵל אוֹתוֹ בְּעֵנִין הַנְּהַגַת הַתְּקָרְבוֹת לְהַשֵּׁם יְתִבְרַךְ וְצִוָּה לוֹ לְלַמֵּד וְכוּ'. וְשָׁאֵל אוֹתוֹ הֲלֹא אֵינִי יָכוֹל לְלַמֵּד, הַשִּׁיב לוֹ: עַל-יְדֵי תַפְלָה יְכוּלִין לָבוֹא לְכָל. לְכָל טוֹב. לְתוֹרָה וְעַבּוּדָה וּלְכָל הַקְּדוּשׁוֹת וּלְכָל הָעֲבוֹדוֹת וּלְכָל הַטּוֹבוֹת שֶׁבְּכָל הָעוֹלָמוֹת.

אָמַר הַמְּעַתִּיק: עֵינִי בַּסֵּפֶר "יְרַח הָאֲתָנִים" כָּתַב יָד מְהֵרָב הַקְּדוֹשׁ מִשְׁשַׁעְרֵינוּ, זְכָר צְדִיק לְבָרְכָה, עַל הַתּוֹרָה תְּהוּמוֹת יְכֻסִּימוּ בְּ"לְקוּטֵי מוֹהַר"ן חֶלֶק א' ^(א) שֶׁכָּתַב שָׁם לְעֵנִין יוֹם הַדִּין שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה. שֶׁעֵקֶר דֵּינּוֹ שֶׁל אָדָם הוּא עַל שֶׁלֹּא הָיָה זְהִיר בְּעֵנִין הַתַּפְלָה. כִּי עַל-יְדֵי תַפְלָה יְכוּלִין לָבוֹא לְכָל טוֹב לְתוֹרָה וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים וּלְתַשׁוּבָה וּלְהַנְצִיל מִן הַחֲטָא וּכְמוֹ שֶׁתִּקְנּוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכָרוֹנָם לְבָרְכָה, תַּפְלוֹת הַרְבֵּה עַל זֶה. וְזֶה מוֹבֵן בְּדַבְּרֵי רַבּוֹתֵינוּ זְכָרוֹנָם לְבָרְכָה⁽⁷⁾, שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: יְכוּל אֲנִי לִפְטֹר אֶת כָּל הָעוֹלָם מִן הַדִּין וְכוּ' וּמִסְקוֹ מֵאֵי אֲנִי יְכוּל לִפְטֹר דִּקְאָמַר מִדִּין תַּפְלָה. כִּי דִין תַּפְלָה הוּא כָּלֵל הַדִּין וְהַחֲשִׁבוֹן שֶׁל אָדָם. כִּי אֶלְמְלִי הָיָה זְהִיר וְרָגִיל בְּתַפְלָה כְּרֹאוֹי הָיָה זוֹכֵה לְתַקֵּן הַכֹּל. וְכַמְבֹאֵר גַּם בַּמְּפָרְשִׁים מֵעֵין זֶה⁽⁷⁾. וְכַמְבֹאֵר אֲצִלָּנוּ בְּמָקוֹם אַחֵר.

(ב) ליקו"מ ח"ב יב, יט, מוד, עח; ובשיחות הר"ן סימן ה, טו, יט, לב, נא, קא, קבר, רלה ועוד. (ג) סימן ט. (ד) ערוכין סה. (ה) עין שם בפרוש העין-ועקב.

שְׁזָה נִלְמַד מֵעֵינַיִן נִעְרָה הַמְאָרְסָה שֶׁעָקַר הַחַיִּיב שְׁלָה לְמִיתָה רַחֲמָנָא לְצִלּוֹן, הוּא עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא צָעָקָה וְכוּ' ^(ז) (עֵינַיִן שָׁם).

פַּעַם אַחַת אָמַר: אִם הָיָה מִנִּיחִין מֵת לְעוֹלָם הָיָה לְהַתְּפַלֵּל בְּוֹדָאֵי הָיָה מִתְּפַלֵּל יָפָה יָפָה בְּכָל בְּחוּ (שָׁם, סִימָן ק"א).

יג

אָמַר, כִּי עָקַר הַתְּפִלָּה הוּא דְבִקּוּת לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ וְהָיָה טוֹב יוֹתֵר לְהַתְּפַלֵּל בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכְּנֹו שְׁמֵד בָּרִים בּוּ. כִּי כְּשֶׁמִּתְּפַלֵּלִים בְּלִשׁוֹן שְׁמֵד בָּרִים בּוּ, אֲזִי הֵלֵב סָמוּךְ וְדְבוּק מְאֹד בְּדְבוּרֵי הַתְּפִלָּה, וְיִכּוּל לְדַבֵּק עֲצָמוֹ בְּיוֹתֵר לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ. אֵךְ כִּבְר תִּקְנֵנוּ לָנוּ אֲנָשִׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה סֶדֶר הַתְּפִלָּה (מִחֲמַת שְׁלָאוּ כָּל אָדָם יִכּוּל לְסֶדֶר סֶדֶר הַתְּפִלָּה לְעֲצָמוֹ כְּמוֹבָא ^(ז)) עַל-בֵּן אָנוּ חִיבִים לְהַתְּפַלֵּל בְּלִשׁוֹן הַקִּדְּשׁ כְּמוֹ שֶׁסִּדְּרוּ לָנוּ. אֲבָל הָעָקַר הוּא רַק לְבֹנן פְּרוּשׁ הַמְּלוֹת כְּפִשׁוּטוֹ. שְׁזָהוּ עָקַר הַתְּפִלָּה שְׁמִתְּפַלֵּלִים לְפָנֵי הִשָּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל דְּבַר וְדְבַר. וְעַל-יְדֵי-זֶה מִתְּדַבְּקִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ. (וּמִי שֶׁמִּתְּפַלֵּל עִם כְּוִנּוֹת הַנְּסִתָּר שְׁבִתְבַת הַתְּפִלָּה וְאִינוּ רְאוּי לָזֶה הוּא פָּגָם גְּדוֹל וְכוּ' ^(ח) עֵינַיִן שָׁם). וְהֵנָּה מִי שֶׁמִּדְּבַר בְּלִשׁוֹן הַקִּדְּשׁ תָּמִיד כְּגוֹן יְרוּשְׁלָמִי, אֵינן צָרִיךְ לְחַשֵּׁב בְּדַעְתּוֹ פְּרוּשׁ הַמְּלוֹת, רַק שְׂיִטָּה אֲזִנּוּ לְמָה שֶׁהוּא אוֹמֵר. וְזֶה עָקַר כְּוִנָּתוֹ בְּתְפִלָּתוֹ. וְאַצֵּל הַצְּדִיקִים אֲמִתִּיִּים הַגְּדוּלִּים בְּמַעֲלָה אֲצִלָּם כָּל הַכְּוִנּוֹת שֶׁל הָאָר"י וְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָּה, וְכוּ' הֵם פְּרוּשׁ הַמְּלוֹת, שֶׁבְּפְרוּשׁ הַמְּלוֹת שְׁלָהֶם כְּלוּלִים כָּל הַכְּוִנּוֹת (שָׁם,

סִימָן ק"ב).

(ז) דְּבָרִים כב, כד. (ז) עֵינַיִן רַמְבַּ"ם הַלְכוֹת תְּפִלָּה א, ד. (ח) בְּשִׁיחֹות הַר"ן סִימָן עה, רמט; וּבְחֵי מוֹהֲר"ן, עֲרַךְ "עֲבוּדַת ה'", סִימָן פ.

הָיָה מְחִיזֵק אֶת אֲנָשָׁיו שֶׁקָּבְלוּ לְפָנָיו בְּקַבְּלָנָא גְדוּלָּה עַל שֶׁהֵם רְחוּקִים מִתְּפִלָּה מְאֹד וְקָשָׁה עֲלֵיהֶם מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל. וְהָיָה מְחִיזֵק וּמְנַחֵם אוֹתָם בְּכַמְּהָ לְשׁוֹנוֹת. שְׁלֵא יִפְלוּ בְּדַעוּתֵיהֶם בְּשִׁבְלֵי זֶה. אָמַר: הֲלֹא אֵצֶל הַגֵּר שְׂנֵת־גֵּיזָר, כַּמָּה זְכוּיָה הוּא אֵצֶל לֵידַע אֲמִירַת הַתְּבוּת לְבַד עַד בְּרוּךְ שֶׁאָמַר עַל־כֵּן רְאוּי לְאָדָם לְנַחֵם אֶת עַצְמוֹ וּלְשַׂמַּח אֶת עַצְמוֹ אֲשֶׁר עַל כָּל פְּנִיִּים הוּא זוֹכֵה לֹמַר הַתְּבוּת שֶׁל הַתְּפִלָּה:

וְשִׁמְעֵתִי, שֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִם אִישׁ פְּשוֹט אֶחָד מֵעֲנִינֵי תְּפִלָּה שֶׁקָּשָׁה לוֹ מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל. וְנָתַן לוֹ עֲצָה, וְאָמַר לוֹ שִׁיחֲשֵׁב בְּלִבּוֹ שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל כִּי אִם עַד בְּרוּךְ שֶׁאָמַר. כִּי אוֹלֵי הוּא צָרִיךְ בְּגִלְגּוּל זֶה לְתַקֵּן רַק חֵלֶק זֶה מִהַתְּפִלָּה. כִּי אוֹלֵי בְּגִלְגּוּל הָרֵאשׁוֹן כָּבֵר הַתְּפִלָּל בְּכּוֹנֵה שְׁאֵר חֵלְקֵי הַתְּפִלָּה, רַק חֵלֶק זֶה עַד בְּרוּךְ שֶׁאָמַר הוּא צָרִיךְ עִכְשָׁיו בְּגִלְגּוּל זֶה לְהִתְפַּלֵּל בְּכּוֹנֵה. וְעַל־כֵּן יְכַנִּים כָּל כּוֹחַ בְּזֶה הַמַּעַט לְהִתְפַּלֵּל בְּכּוֹנֵה עַד בְּרוּךְ שֶׁאָמַר. וְאַחֲר־כֵּן בְּשִׁינִיעַ לְבָרוּךְ שֶׁאָמַר יִחֲשֵׁב אוֹלֵי צָרִיךְ לְתַקֵּן חֵלֶק זֶה, בְּגוֹן מִבְּרוּךְ שֶׁאָמַר עַד וַיְבָרֵךְ דָּוִד. וַיִּתְפַּלֵּל עַד אוֹתוֹ הַחֵלֶק בְּכּוֹנֵה וְכֵן לְחֵלֶן. וְהַכֵּלֵל שְׁלֵא יִבְלַבֵּל דַּעְתּוֹ בַּתְּחִלָּה בְּכָל הַתְּפִלָּה כִּי יְהִיָּה קָשָׁה וְכַבֵּד עָלָיו, רַק יִתְאַמֵּץ בְּכָל פַּעַם לֹמַר מְעַט מְעַט בְּכּוֹנֵה, כִּי מְעַט יְכוּלִים לְהִתְפַּלֵּל בְּכּוֹנֵה. וְאַחֲר־כֵּן עוֹד מְעַט וְכוּ' בְּנִ"ל (שם, סִימָן קי"א).

וְגַם כָּבֵר מְבֹאָר בְּ"שִׁיחוֹת הַר"ן"^(ט), שֶׁבְּאִמַּת עַל־פִּי־רַב אֵינִי יְכוּלִים לְהִתְפַּלֵּל כָּל הַתְּפִלָּה בְּכּוֹנֵה, רַק מְעַט. כִּי כָּל אֶחָד מִתְּפִלָּל אֵיזָה חֵלֶק מִהַתְּפִלָּה לְפִי בְּחִינָתוֹ. כִּי אֵיזָה מְאִרֵי דִינֵין וְאֵיזָה מְאִרֵי דְרַגְלֵין^(י) וְכוּ'. וְזֶה הוּא בְּחִינָה הַנִּ"ל שֶׁכָּל אֶחָד מִתְּעוֹרֵר וְזוֹכֵה לְהִתְפַּלֵּל בְּכּוֹנֵה

(ט) סִימָן עה. (י) תְּקוּנָה יח, דף לב.

חלק מהתפלה לפי בחינתו. על-כן אל יפל לב האדם בראותו שזכה להתפלל קצת בכונה איזה חלק מהתפלה. ופתאם נפסק ואינו יכול עוד להתפלל כראוי בשום אופן כי על-פי-רב מכרח להיות כן כנ"ל. וישתדל להתפלל שאר התפלה בפשיטות גמור וכו', ועל-ידי-זה יזכה ברחמיו יתברך להתעורר מזה עד שיחזור ויתלהב לבו מאד ויתחיל להתפלל עוד הפעם בהתעוררות כראוי וכו'. ואם לפעמים אינו זוכה בכל התפלה להתעוררות מה לעשות אם יזכה יוכל לדבר אחר-כך איזה קפיטל תהלים או בקשה ותחנה אחרת בכונה. כי בודאי כל אחד ואחד כפי מה שיודע בנפשו פחיתותו, ראוי לו לדעת שהוא רחוק מאד מאד מהתפלה שהיא גבוה מאד מאד. ומהיכן יזכה לעבודה גבוה כזו שהיא גבוה יותר מלמוד התורה. על-כן עליו לעשות את שלו. אם אינו יכול להתפלל בכונה כראוי יתחיל להתפלל דבורי התפלה בפשיטות גמור ויטה אָזְנוֹ לְמַה שֶׁהוּא אוֹמֵר וְעַל-פִּי-רַב יבוא על-ידי-זה להתעוררות כראוי וכו', עין שם.

ועין גם ב"לקוטי מוהר"ן"^(א), שכתב שם, שצריך האדם להתחזק בתפלה אפלו בשעה שאינו זוכה להתפלל בדבקות ואין תפלתו שגורה בפיו חס ושלום, אף-על-פי-כן יתחזק גם אז להתפלל בכל כחו וכונתו כי בעת שיזכה להתפלל בדבקות ותהיה תפלתו שגורה בפיו כראוי אז יעלה כל התפלות עם התפלה ההוא שהתפלל כראוי. וזה "ואתחנן אל ה'"^(ב) – תמיד בין בדבקות ובין שלא בדבקות. "בעת ההיא לאמר" – הינו כי בעת שאזכה להתפלל בדבקות והדברים יהיו נאמרים ומרצים בפני בחינת שגורה תפלתי בפני אז יעלו גם כל התפלות שהתפלל עד עתה שלא כראוי עם התפלה ההגונה ההוא:

(ב) חלק א, סימן צט. (ל) דברים ד, כג.

וְעַיִן בְּ"שִׁיחוֹת הָרִ"ן"^(ט) מֵה שְׁכַתְּב בְּעֵינֵי הַתְּפִלָּה. שְׁלֹפְעָמִים אֵינן לְהֶאָדָם שׁוֹם הַתְּלֵהבוֹת בַּתְּפִלָּה וְצָרִיכִין לַעֲשׂוֹת לְעַצְמוֹ הַתְּלֵהבוֹת וְחַמִּימוֹת וְלֵב בּוֹעֵר לַתְּפִלָּה. כְּמוֹ לְמַשָּׁל שְׁנַמְצָא לְפַעְמִים שֶׁהֶאָדָם עוֹשֶׂה לְעַצְמוֹ רְגֹז עַד שֶׁבָּא בְּכַעַס וְנִתְרַגֵּז כְּמוֹ שְׂאוֹמְרִים הָעוֹלָם בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֶנּוּ עַר שְׁנִינְצֵט זֵיד אֵ רְגֹז. כְּמוֹ בֵּן מִמֶּשׁ בְּקֹדֶשׁה בְּעֵינֵי הַתְּפִלָּה צָרִיכִין לְפַעְמִים לַעֲשׂוֹת לְעַצְמוֹ רְגֹז וְיַעֲשֶׂה לוֹ חַמִּימוֹת וְתַבְעֵרַת הַלֵּב בְּדַבּוּרֵי הַתְּפִלָּה אֲזוּי וְיֵיָא אֵינְעַר שְׁנִינְצֵט זֵיד אֵ רְגֹז. וְעַל־יְדֵי־זֶה יָבוֹא אַחֲר־כֵּךְ בְּאַמַּת לְהַתְּלֵהבוֹת גְּדוֹל בַּתְּפִלָּה בְּאַמַּת.

טו

שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שֶׁאָמַר, שְׁלֹפְעָמִים מִגִּיעַ לְאָדָם הַרְהוּר תְּשׁוּבָה וְהַשְׁתַּוְּקוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאֵיזָה מְקוֹם שֶׁצָּרִיךְ שָׁם בְּאוֹתוֹ הַמְּקוֹם דִּיקָא לְהַתְּחַזֵּק בְּזֶה הַהֲרַהוּר תְּשׁוּבָה וְהַשְׁתַּוְּקוֹת. כְּגוֹן לְדַבֵּר שָׁם אֵיזָה דְּבוּרִים שֶׁל תְּחִנוּת וּבִקְשׁוֹת אוֹ דְּבָרֵי הַשְׁתַּוְּקוֹת בְּפֶה וּבִלְבַב כְּפִי הָעֵינָן. וְלֹא יִמְתִּין וְלֹא יִזוּז מִמְּקוֹמוֹ. אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינן זֶה הַמְּקוֹם מוּכָן לְכָךְ, כְּגוֹן שֶׁלֹּא בְּמְקוֹם קְבִיעוֹת לְתוֹרָה וְתְּפִלָּה. רַק בְּדֶרֶךְ הַלּוּד וְכִיּוֹצֵא, כִּי כְּשִׁיזוּז מִמְּקוֹמוֹ יָכוֹל לְהִיּוֹת שִׁינְפֶסֶק. וְכֵן רְאִינוּ מִמֶּנּוּ ז"ל בְּעַצְמוֹ עֵינָן כְּזֶה כְּמָה פְּעָמִים (שָׁם, סִימָן קכ"ד).

טז

מְעַנֵּין אֲמִירַת תְּהִלִּים דְּבַר עִם אֶחָד וְאָמַר לוֹ, שֶׁעַקֵּר אֲמִירַת תְּהִלִּים לֹא מִזְמוּרֵי תְּהִלִּים עַל עַצְמוֹ. וּפְרַשׁ לוֹ רַבְּנֵי זְכוּרֹנוּ לְבִרְכָה, קֶצֶת כִּי כָּל הַמְּלַחְמוֹת שֶׁבִקֵּשׁ דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, שֶׁיִּצְיָלְהוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵהֶם הַכֹּל צָרִיכִין לְפָרֵשׁ עַל עַצְמוֹ עַל מְלַחְמוֹת הַיָּצָר הָרַע וְחִילוּתָיו עִמּוֹ (וְכַמְבָּאָר מִזֶּה לְעִיל בְּסִימָן ט"ו) וְשֶׁאֵל הָאִישׁ אוֹתוֹ זְכוּרֹנוּ

(טו) סִימָן עַד.

לְבָרְכָהּ, אִיךְ יִפְרֹשׁ לְעַצְמוֹ בְּהַפְסוּקִים שֶׁדוּד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, מְשַׁבַּח אֶת עַצְמוֹ, כְּגוֹן שֶׁמֶרְה נִפְשֵׁי כִּי חָסִיד אָנִי^(א) וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה. הַשִּׁיב לֹ: גַם זֶה צְרִיכִין לְפָרֵשׁ עַל עַצְמוֹ, כִּי צְרִיכִין לְדוֹן אֶת עַצְמוֹ לְכַף זְכוּת וְלִמְצֵא בְּעַצְמוֹ אֵיזֶה זְכוּת וְנִקְדָּה טוֹבָה, שֶׁבָּזֶה הוּא בְּחִינַת חָסִיד וְכִיּוֹצֵא. וְאָמַר לוֹ רַבְּנֵנוּ זְכוּנוּ לְבָרְכָהּ, הֲלֹא אֵצֶל יְהוֹשֻׁפֵט כְּתִיב^(ב): וַיִּגְבַּה לְבוֹ בְּדַרְכֵי ה', שֶׁבְּדַרְכֵי הַשֵּׁם וְעִבּוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַגְּבִיחַ לְבוֹ קֶצֶת; עוֹד אָמַר לוֹ רַבְּנֵנוּ זְכוּנוּ לְבָרְכָהּ, הֲלֹא בְּבִקְרָא אָנּוּ אוֹמְרִים בְּתַחֲלֵה מָה אָנּוּ מַה חֵינּוּ וְכוּ' וְאָנּוּ מְקַטְיָנִים עַצְמָנוּ מְאֹד, וְאַחֲרֵיכֶן אָנּוּ אוֹמְרִים, אֲבָל אֲנַחְנוּ עִמָּךְ בְּנֵי בְרִיתְךָ וְכוּ', שֶׁאַחֲרֵיכֶן אָנּוּ מְחַזְקִים עַצְמָנוּ וּמְסַפְּרִים אֶת גְּדֻלַּתְנוּ שֶׁאֲנַחְנוּ עִמּוֹ בְּנֵי בְרִיתוֹ זָרַע אֲבָרְהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב וְכוּ'. כִּי כֶּךָ צְרִיכִין לְהִתְנַהֵג בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם כְּנ"ל; וְעַיִן בְּ"לְקוֹטֵי מוֹהַר"ן^(ג) מַה שֶׁכָּתַב עַל פְּסוּק: "אֲזַמְרָה לְאַלְקֵי בְּעוֹדֵי"^(ד) וּמוֹכָא לְקַמְז בְּאוֹת ס"ז (שם, סִימָן קב"ה).

יז

טוֹב מְאֹד מִי שֶׁיִּכּוֹל לְשַׁפֵּךְ שִׂיחוֹ לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים כְּבֵן הַמִּתְחַטֵּא לְפָנֵי אָבִיו. כִּי הֲלֹא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּבָר קָרְאָנוּ בְּנִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב^(ה): "בְּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם". עַל־כֵּן טוֹב מְאֹד לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ וְצַעְרוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כְּבֵן שֶׁקוֹבֵל לְפָנֵי אָבִיו בְּתַנּוּעוֹת שֶׁל חֵן וְרַחֲמִים (שֶׁקוֹרִין פִּיעֵסֶטִין) וְאַף אִם נִדְמָה לְהֶאָדָם שֶׁלְפִי מַעֲשָׂיו אֵינּוּ כְּבֵן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. עִם כָּל זֶה הֲלֹא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, קָרְאָנוּ בְּנִים כְּנ"ל, כִּי בֵּין כֶּךָ וּבֵּין כֶּךָ קְרוּיִים לָךְ בְּנִים וְכוּ'^(ו) עָלֵי לַעֲשׂוֹת שְׁלִי לַעֲשׂוֹת עַצְמִי כְּבֵן כְּנ"ל. וּמָה טוֹב כְּשֶׁיִּכּוֹל לְעוֹרֵר לְבוֹ בְּתַחֲנוּנִים עַד שֶׁיִּכְבֶּה וַיּוֹרִיד דְּמָעוֹת כְּבֵן לְפָנֵי אָבִיו (שִׂיחוֹת הַר"ן ז).

(א) תְּהִלִּים פּוֹ, ב. (ב) דְּבָרֵי-הַיָּמִים-ב יז, ו. (ג) ח"א סִימָן רפב. (ד) תְּהִלִּים קד, לג; קמו, ב. (ה) דְּבָרִים יד, א. (ו) קדוּשִׁין לו.

וְעַיִן בְּסֵפֶר "עֲלִים לְתַרוּפָה" (מִכְּתָב רַגִּיד), שְׁכַתָּב שָׁם: וְרֵאִיתִי בְּמִדְרָשׁ רַבָּה^(ה'), שְׁמֵבִיא שָׁם אֶת הַכְּתוּב^(ט'): הֵבֵן יִקְוֶה לִי אֶפְרַיִם, אִם יֵלֶד שְׁעִשׂוּעִים, כִּי מִדֵּי דְבָרֵי בּוֹ זְכוֹר אֲזַכְּרֶנּוּ עוֹד. וְאִתָּא שָׁם: אֵיזָה יֵלֶד שְׁעִשׂוּעִים, כְּבֵן שְׁתִּים, כְּבֵן שְׁלֹשׁ שָׁנִים, וְחָד אָמַר כְּבֵן אַרְבַּע וְחֲמִשׁ שָׁנִים; וּפְרָשׁוּ שָׁם הַמְּפָרְשִׁים^(ה') שְׁאֶחָד אָמַר כְּבֵן שְׁתִּים אוֹ שְׁלֹשָׁה שָׁנִים שְׁאֶהֱעֵל-פִּי שְׁתַּנּוֹק קָטָן כְּזֶה אֵינּוּ יָכוֹל לְדַבֵּר כִּי אִם בְּרָמּוֹ וּמִדְבַר רַק חֲצִי דְבוּר אֶהֱעֵל-פִּי-כֵן אָבִיו מְשַׁעֲשַׁע בּוֹ בְּדַבּוּרָיו וּמְמַלֵּא חֶפְצוֹ. וְחָד אָמַר: כְּבֵן אַרְבַּע וְחֲמִשׁ שָׁנִים; שְׁאֵז דְבוּרוֹ שְׁלָם וּמְבַקֵּשׁ מֵאָבִיו בְּפֶה מְלֵא: תֵּן לִי חֶפֶץ פְּלוּנִי אוֹ חֶפֶץ פְּלוּנִי, וְאָבִיו מְמַלֵּא בְּקִשְׁתּוֹ. וְאֶהֱעֵל-פִּי שְׁאֵין שָׁם מְבֹאֵר כָּל-כֶּךָ, בְּאַרְתִּי הָעֵנִין יוֹתֵר, כִּי אֲנִי בְּעֵנִי הוֹצֵאתִי מִזֶּה הַתְּעוּרָרוֹת הַרַבָּה לְעֵנִין מַה שְׁהוֹהִירֶנּוּ הוּא, וְכַרוֹנוֹ לְבִרְכָה, לְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּכֹל יוֹם וְכוּ', כִּי תִהְלֶה לְאֵל הַבְּנֵתִי מִמִּדְרָשׁ זֶה הַתְּחִזְקוֹת וְהַתְּעוּרָרוֹת עָצוּם לְזֶה. כִּי מוּבֵן וּמְבֹאֵר מִזֶּה, שְׁאֶפְלוּ כְּשֶׁאָדָם אֵינּוּ יָכוֹל לְדַבֵּר כָּלֵל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ וּלְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ הֵיטֵב, אֶהֱעֵל-פִּי-כֵן יִקְרַ בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ אֶפְלוּ אִם מְדַבֵּר רַק בְּרָמּוֹ וּבְחֲצִי דְבוּר כְּמוֹ תִינּוֹק בֵּן שְׁתִּים אוֹ שְׁלֹשׁ שָׁנִים, וְלִפְעָמִים עוֹזֵר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמִדְבַר דְבוּרִים שְׁלָמִים כְּתִינּוֹק בֵּן אַרְבַּע אוֹ חֲמִשׁ שָׁנִים. וְכֶךָ יִשְׂרָאֵל יִקְרִים בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, כְּשֶׁמְדַבְּרִים וּמְשִׁיחִים צְרִיכֵיהֶם לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּנְקָרָאִים יֵלֶד שְׁעִשׂוּעִים. וְעַיִן שָׁם מַה שְׁכַתּוּב שָׁם עַל סִיּוּם הַמְּקָרָא: כִּי מִדֵּי דְבָרֵי בּוֹ; דֵּי דְבוּרֵי בּוֹ וְכוּ'. מוּבֵן שָׁם עֲצָם יִקְרַת הַדְּבוּר, וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בְּכַתָּב כָּל כֶּךָ, וְהַהֲכָרַח לְקַצֵּר, אֲדָּ מֵאֲלִיכֶם תְּבִינּוּ רְמוּזִים מִזֶּה לְהַתְּחַזֵּק בְּהַדְּבוּר וְהַשִּׁיחָה בֵּינּוּ לְבֵין קוֹנוֹ אִיךָ שְׁתוּכְלוּ. אֲמַנְנָם בְּוֹדָאֵי טוֹב יוֹתֵר לְדַבֵּר בְּפִרוּשׁ דְבוּרִים שְׁלָמִים, אֲדָּ גַם כְּשֶׁאֵינָם יָכוֹלִים לְדַבֵּר הֵיטֵב, יִקְרַ בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ גַּם הַדְּבוּר, (שְׁקוֹרִין "פִּיעֵסְטִין"), כְּמוֹ יֵלֶד שְׁעִשׂוּעִים, שְׁהוּא בֵּן שְׁתִּים אוֹ שְׁלֹשׁ שָׁנִים. וְהֵבֵן הֵיטֵב לְקַיֵּם כָּל זֹאת בְּפִשְׁיטוֹת,

(ה') וְיִקְרָא רַבָּה ב-ג. (ש) יְרֵמְיָה לֵא, כ. (ת) עַיִן שָׁם בְּפִרוּשׁ עַץ יוֹסֵף.

כִּי הוּא תַיִיכֶם לְנִצַּחַת, כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְעֵבֵר זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם כִּי אִם
עַל־יַד־זֶה שְׁכַתְּבֵנו כָּאֵן, כִּי אֵין כַּחֲנוּ אֶלָּא בַּפֶּה וְכו' (א), עֵינֵי שָׁם.

יח

כְּשֶׁאָדָם כָּל הַיּוֹם בְּשִׂמְחָה אָז בְּנִקְלָלוֹ לִיחַד שְׁעָה בַּיּוֹם לְשִׁבְרֵ אֶת
לְבוֹ וְלִהְשִׁיחַ אֶת אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ, כְּמִבְאֵר
אֶצְלָנוּ כְּמָה פְּעָמִים, אֲבָל כְּשֵׁיִשׁ לוֹ עֲצָבוֹת חֵם וְשָׁלוֹם, קָשָׁה לוֹ מְאֹד
לְהִתְבּוֹדֵד וּלְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבַּרְךָ (שָׁם, סִימָן כ').

יט

לֵב נִשְׁבֵּר וְעֲצָבוֹת אֵינּוּ עֵינֵן אֶחָד כָּלָל, כִּי לֵב נִשְׁבֵּר הוּא בְּלֵב, אֲבָל
עֲצָבוֹת בָּא מִן הַטָּחוּל וְהוּא סֵטְרָא־אֲחֵרָא וְהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא
שׁוֹנֵא אוֹתָהּ, אֲבָל לֵב נִשְׁבֵּר הוּא חֲבִיב לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ וְיִקָּר מְאֹד
בְּעֵינָיו יִתְבַּרְךָ. וְהָיָה טוֹב שִׁיחָהּ לְהֶאָדָם לֵב נִשְׁבֵּר כָּל הַיּוֹם, אִךְ אֲנָשִׁים
כְּעֶרְכָּכֶם אֵין יְכוּלִים לְקַיֵּם זֹאת כִּי יְכוּלִים לְבּוֹא מִלֵּב נִשְׁבֵּר לְעֲצָבוֹת
חֵם וְשָׁלוֹם, שְׂזָה אָסוּר לְהֶאָדָם לְגַמְרֵי. עַל־כֵּן צָרִיכִין לִיחַד אֵיזָה שְׁעָה
בַּיּוֹם שִׁיחָהּ לוֹ לֵב נִשְׁבֵּר, דִּהְיֵנוּ לְהִתְבּוֹדֵד וּלְשִׁבְרֵ לְבוֹ לְפָנָיו יִתְבַּרְךָ
אֲבָל שְׂאָר כָּל הַיּוֹם כָּלוֹ יְהִיָּה רַק בְּשִׂמְחָה (שָׁם, סִימָן מ"א).

כ

עֲצָבוֹת הוּא כְּמוֹ מִי שֶׁהוּא בְּכַעַס וּבְרָגִז כְּמִי שֶׁמִּתְרַעַם וּמִתְלוֹנֵן עָלָיו
יִתְבַּרְךָ, חֵם וְשָׁלוֹם, עַל שְׂאֵינּוּ עוֹשָׂה לוֹ רְצוֹנוֹ. אֲבָל לֵב נִשְׁבֵּר
הוּא כְּבֵן הַמִּתְחַטֵּא לְפָנֵי אָבִיו כְּתִינּוּק שֶׁקוֹבֵל וּבּוֹכָה לְפָנֵי אָבִיו עַל
שְׁנִיתְרַחֵק מִמֶּנּוּ. (שָׁם, סִימָן מ"ב וְעֵינֵי עוֹד לְקַמֵּן סִימָן ל"ד).

(א) מִדְּרַשׁ שׁוֹחֵר טוֹב כב, כ.

כא

אַחַר לֵב נִשְׁבֵּר בָּא שְׂמֵחָה וְזֶה סִימָן אִם הָיָה לוֹ לֵב נִשְׁבֵּר כְּשֶׁבָא
אֲחֵר־כֶּךָ לְשִׂמְחָה (שָׁם, סִימָן מ"ה).

כב

צָרִיךְ לָזֶה זְכוּיָה גְדוּלָה שְׂיִזְכָּה לְיֹשֵׁב עֲצָמוּ שְׁעָה אַחַת בַּיּוֹם וְשִׂיחָיָה
לוֹ חֲרָטָה עַל מַה שְּׁצָרִיכִין לְהִתְחַרֵּט בִּי לֹא כֹל אָדָם זֹכֵה לָזֶה,
כִּי הַיּוֹם חוֹלֵף וְעוֹבֵר אֲצִלּוֹ וְאִין לוֹ פְּנָאִי לְיֹשֵׁב עֲצָמוּ אֲפִלּוּ פַּעַם אַחַת
כָּל יְמֵי חַיָּיו, עַל־כֵּן צָרִיכִין לְהִתְנַבֵּר לְרֵאוֹת לְיַחַד לוֹ פְּנָאִי וּלְיֹשֵׁב עֲצָמוּ
הַיֵּטֵב עַל כָּל מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה בְּעוֹלָם אִם כֶּךָ רָאוּי לוֹ לְבִלּוֹת
יָמָיו בְּמַעֲשִׂים כְּאֵלּוּ (שָׁם, סִימָן מ"ז).

וְעַיִן בְּסֵפֶר "נַחַת הַשְּׁלֵחָן" כְּתִבְיָד מֵהַרֵּב הַקְּדוּשׁ מְטַשְׁעֵרִין זְכָרוֹנוֹ
לְבָרְכָה, בְּהִלְכוֹת פֶּסַח שְׂמֵבְאָר שָׁם, שְׁעָקָר הַתְּנַבְּרוֹת הַסְּמָרָא־
אַחֲרָא הוּא לְסִמּוֹת עֵינֵי הָאָדָם שְׁלֵא לְהִתְבּוֹנֵן כִּלְל עַל דְּרָכָיו, בְּבַחֲיַנַּת
לֹא יַחְפִּין כְּסִיל בְּתַבּוּנָה^(א) וְכוּ'. אֲבָל תִּכְפֵּה שְׁמַעוֹרֵר כַּח וְהָאֲרַת הַנְּשִׁמָּה
שֶׁהוּא בְּחִינַת אֹר הַיָּנֵר בְּחִינַת נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם^(א) וּמִתְחִיל לְפַשְׁפֵּשׁ
בְּמַעֲשָׂיו וּלְהִתְבּוֹנֵן עַל דְּרָכָיו, אֲזִי הַבָּא לְטָהָר מְסִיעֵין לוֹ^(ב) וּמַעֲט מִן
הָאֹר דּוֹחָה הַרְבֵּה מִן הַחֲשָׁךְ^(ג), וְזֶה שְׂמֵבְרָכִין עַל בְּעוֹר חֲמִין בְּעַת
הַבְּדִיקָה כִּי הַבְּדִיקָה בְּעֲצָמָה שְׁל חֲחִמִּין (שֶׁהוּא מַצָּד הַיַּצָּר הָרַע), הַיְנִי
כְּשִׂמְתְּחִיל לְחַפֵּשׁ וּלְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו זֶה כְּבָר הוּא הַתְּחִלַּת הַבְּעוֹר.

כג

אָמַר דְּוֹד הַמְּלָךְ, עָלְיוּ הַשְּׁלוֹם, יָסַד כָּל סֵפֶר תְּהִלִּים מִזֶּה שֶׁהָיָה חֲזוֹק
מְאֹד בְּעֵינֵי הַתְּבוּדוֹת וְאָמַר, שְׁעָקָר הַתְּבוּדוֹת שְׁל דְּוֹד הַמְּלָךְ,

(א) מְשַׁלֵּי יח, ג. (ג) שָׁם כ, כז. (ד) עֲבוּדָה וְרָה נה. (ה) צִדָה לְדָרָה, יב.

עָלִיו הַשְּׁלוֹם, הָיָה בָּעֵת שֶׁשָּׁכַב עַל מִטָּתוֹ וְכִסָּה עֵצְמוֹ בְּסֻדֵּינָא אִזְ הָיָה מְדַבֵּר וּמְשִׁיחַ כָּל לְבוֹ לְפָנָי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב⁽¹⁾: "אֲשַׁחֲהוּ בְּכָל לַיְלָה מִטָּתִי בְּדַמְעָתִי עֲרִשֵׁי אִמְסָה". אֲשָׁרֵי מִי שִׁירְגִיל עֵצְמוֹ לְקוּיִם הַנְּהַגָּה זֶה הָעוֹלָה עַל הַכֹּל (שָׁם, סִימָן ס"ח).

עוֹד פָּתַב בְּשִׁיחוֹת הַקְּדוּשׁוֹת, שְׂטוֹב לְהָאָדָם, בְּשַׁעָה שֶׁשׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ לִישׁוֹן, לְהַרְגִיל עֵצְמוֹ לְשַׁפָּךְ שִׁיחוֹ לְפָנָי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְבַקְשׁוֹ, שִׁיזְכָּה לְהִתְקַרֵּב לְעִבּוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאִם אֵינּוּ זוֹכֵה אִזְ לְדַבֵּר דְּבוּרִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ מִחֲמַת הַתְּנַבְּרוֹת לְבוֹ הָאָבֶן, עַל כָּל פָּנִים יְרַגִּיל עֵצְמוֹ לְהִתְאַנֵּחַ וּלְגַנֵּחַ גְּנִיחוֹת הַרְבֵּה תְּכוּפוֹת זֶה אַחֵר זֶה עַל שֶׁרְחוּק מְאֹד מִהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְשִׁיזְכָּה לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, (וְעֵינֵי לְקַמֵּן אוֹת מ"ו). וְכִבֵּר מְבֹאֵר בְּסֻפְרוֹ הַקְּדוּשׁ "לְקוּטֵי מוֹהַר"ן"⁽²⁾ כְּמָה תּוֹרוֹת מָה שֶׁיְכוּלִין לְזַכּוֹת עַל-יְרֵי אֲנַחָה דְקַדְשָׁה, עֵינֵי שָׁם.

כד

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוּם לְבִרְכָה (פְּסָחִים ק"ט), זְמָרוּ לְמִי שֶׁמְנַצְחִין אוֹתוֹ וְשָׂמַח, כִּי צָרִיכִין לְנַצַּח אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּבִיכּוֹל. כִּי אֶף-עַל-פִּי שֶׁנִּדְמָה לְהָאָדָם שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינּוּ רוֹצֵה לְקַרְבוֹ מִחֲמַת שֶׁקְלָקַל הַרְבֵּה וְגַם עֲכָשׁוּ אֵינּוּ מִתְנַהֵג כְּרֵאוּי כְּרֵאוּי יִתְבָּרַךְ אֶף-עַל-פִּי-כֵן צָרִיךְ הָאָדָם לְחַזֵּק עֵצְמוֹ בְּיֹתֵר וּלְהַשְׁתַּטַּח עֵצְמוֹ לְפָנָיו וּלְפָרֵשׁ כְּפִיו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ שִׁירְחֵם עָלָיו וּיְקַרְבֵהוּ לְעִבּוּדָתוֹ כִּי אֶף-עַל-פִּי-כֵן אֲנִי רוֹצֵה לְהִיּוֹת אִישׁ יִשְׂרָאֵלִי. נִמְצָא שֶׁרוֹצֵה לְנַצַּח אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּבִיכּוֹל וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יֵשׁ לוֹ שְׂמֵחָה מְזֶה שֶׁמְנַצְחִין אוֹתוֹ כְּבִיכּוֹל (שָׁם, סִימָן ס"ט). (וְעֵינֵי בְּ"לְקוּטֵי מוֹהַר"ן" (חֶלֶק א' סִימָן קכ"ד) שֶׁכָּתַב שָׁם, שֶׁמִּחֲמַת הַשְּׂמֵחָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְזֶה עַל-כֵּן הוּא בְּעֵצְמוֹ שׁוֹלַח לוֹ דְּבוּרִים כְּפִיו שֶׁיְכוּל לְנַצַּח

(1) תהלים ה, ז. (2) חלק א, סימן ח וסימן כב-ד, גו-ט.

אותו. כי בלי זה בודאי לא היה אפשר לבשר ודם לנצח את הקדוש-ברוך-הוא אך השם יתברך בעצמו מסיע לו בזה פנ"ל).

כה

בשאלה מִי־יִשְׂרָאֵל רוּצָה לְדַבֵּר עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שִׁיקְרָבוֹ לְעִבּוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אִזּוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּבִיכּוֹל מְשַׁלֵּיךְ כָּל עֲנִינָיו וְכָל הַגְּזֵרוֹת שְׂרוּצָה לְגֹזֵר חֵם וְשָׁלוֹם, וְכָל הָעֲסָקִים שְׁלוֹ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ עוֹסֵק בָּהֶם כְּבִיכּוֹל. וְהוּא מְשַׁלֵּיךְ הַכֹּל וּפּוֹנֶה עֲצָמוֹ רַק לְזֶה הָאִישׁ שְׂרוּצָה לְדַבֵּר עִמּוֹ וּלְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנָיו, לְבַקֵּשׁ מֵאֵתוֹ שִׁיעֹרְהוּ לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. נִמְצָא שְׁעַל־יְדֵי־זֶה מִמִּילָא נְצוּלִין יִשְׂרָאֵל מִכָּל הַגְּזֵרוֹת קְשׁוֹת רַחֲמָנָא לְצַלָּן (שם, סימן ע').

כו

עַל־יְדֵי בְשׁוּרוֹת טוֹבוֹת יְכוּלִים לֹמַר תְּהִלִּים (שם, סימן צ"ז).

כז

אֲמִירַת תְּהִלִּים מַעֲלָה גְדוֹלָה כְּאֵלוֹ אֲמָרָם דְּוֹד הַמְּלָךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, בְּעֲצָמוֹ, כִּי הוּא אֲמָרָם בְּרוּחַ הַקִּדְּשׁ, וְהַרוּחַ הַקִּדְּשׁ מְנַח בְּתוֹךְ הַתְּבוֹת וּכְשֶׁאֲמַר הַמְּזַמְרֵי תְּהִלִּים הוּא מְעוֹרֵר בְּרוּחַ פִּיּוֹ אֶת הַרוּחַ הַקִּדְּשׁ, עַד שֶׁנֶּחֱשֵׁב כְּאֵלוֹ אֲמָרָם דְּוֹד הַמְּלָךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, בְּעֲצָמוֹ. וְהוּא מְסַגֵּל מְאֹד לְרַפְּאוֹת אֶת הַחוּלָה לְהִיּוֹת לוֹ בְּטַחֲוֹן רַק עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׁעַל־יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים יוֹשִׁיעוּ הַשֵּׁם. וְהַבְּטַחֲוֹן הוּא בְּחִינַת מְשַׁעֲנֵת, כְּמוֹ שֶׁהָאָדָם נִשְׁעָן עַל הַמַּטָּה כֵּן הוּא נִשְׁעָן עַל הַבְּטַחֲוֹן שְׁבוּטָה שִׁיּוֹשִׁיעוּ הַשֵּׁם, כְּמוֹ שֶׁאֲמַר דְּוֹד^(ח): וַיְהִי ה' לְמִשְׁעָן לִי. וְעַל־כֵּן

(ח) תהלים יח, ט.

עַל-יְדֵי-זֶה נִתְרַפָּא הַחוּלָה. כְּמוֹ שְׁכַתּוּב^(ט): אִם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ וְנָקָה. וְזֶה בְּחִינַת וַיֵּצֵא הַטָּר מִגֹּזַע יִשְׂרָאֵל^(י), הַנֶּאֱמַר עַל מִשְׁיַח שֶׁהוּא מְזַרַע דּוֹד. וְזֶה בְּחִינַת עֲתִידִין צְדִיקִים שְׂיִחִיו מֵתִים^(יא) עַל-יְדֵי הַמִּשְׁעָנָה בְּחִינַת וְאִישׁ מִשְׁעַנְתּוֹ בְּיָדוֹ^(יב), בְּחִינַת וְנָתַתְּ הַמִּשְׁעָנָה עַל פְּנֵי הַנֶּעֱר^(יג).

גַּם דִּבְרֵי אֵל: הַרְף הוּא בְּחִינַת עֲבוּר וְאֵז כָּל הָעֹשִׁים וְהַצְּמִחִים כָּלָם מֵתִים, כִּי בְּטַל כָּחם בְּהַרְף וְהֵם אֵז בְּבְחִינַת מִיתָה. וְכִשְׁבָּא הַקִּיּוּן שֶׁהוּא בְּחִינַת לְדָה אֵז כָּל הָעֹשִׁים נִתְעוֹרְרִים וְחַיִּים וְאֵז טוֹב וַיִּפֶּה מְאֹד כְּשִׁיּוּצָאִים לְשׁוּחַ בְּשָׂדֶה. שִׂיחָה זֶה תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים וְתִשׁוּבָה וְנִעְנוּעִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאֵז כָּל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה הַמִּתְחִילִים לְחַיּוּת וְלִצְמִחַת אֵז כָּלָם נִכְסָפִים וְנִכְלָלִים בְּתוֹךְ שִׂיחָתוֹ וְתְּפִלָּתוֹ (שָׁם, סִימָן צ"ח). (וְעֵינִן בְּלִקוּטֵי מוֹהַר"ן (סֵלֶק ב' סִימָן א')) שֶׁזֶה בְּחִינַת וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשָׂדֶה^(יד) שֶׁתְּפִלָּתוֹ הִיְתָה עִם כָּל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה שְׁכָל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה חִזְרוּ כָּחם לְתוֹךְ תְּפִלָּתוֹ עֵינִן (שָׁם).

כח

אָמַר אִם הָיָה הָאָדָם זוֹכֵה לְשִׁמְעַת הַשִּׁירוֹת וְהַתְּשׁוּבוֹת שֶׁל הָעֹשִׁים, אִיךְ כָּל עֹשֶׂב וְעֵשֶׂב אוֹמֵר שִׁירָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּלִי שׁוּם פְּנִיָּה וּבְלִי שׁוּם מַחֲשַׁבֶּת חוּץ כָּלָל, כַּמָּה יָפֶה וְנֶאֱמַר כְּשִׁשׁוּמְעֵינִן אֶת הַשִּׁירָה שְׁלָהֶם. וְעַל-כֵּן טוֹב מְאֹד בִּינִיָּהֶם לְעַבְדֵי אֶת הַשֵּׁם בְּיִרְאָה (וְאָמַר בְּזוֹ הַלְשׁוֹן סָע אִיזוֹ זְעָהר גִּיט פְּרוּם צוֹ זֵיין צוֹיִשִׁין זֵייא) וְלַהֲתַבּוֹדֵד עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בֵּין גְּדוּלֵי הָאָרֶץ וְלְשַׁפְּךְ שָׁם שִׂיחָתוֹ לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאֵמֶת, וְעֵינִן עוֹד בְּהַשִּׁיחוֹת (סִימָן רכ"ו) שֶׁאָמַר גַּם בֵּן, שְׁטוֹב יוֹתֵר שֶׁהַתְּבוּדוֹת

(ט) שְׁמוֹת כּא, יט. (י) יִשְׁעִיָּה יא, א. (כ) פְּסָחִים טח. (ל) זְכַרְיָה ח, ד. (מ) מְלָכִים-ב ד, לא. (נ) בְּרָאשִׁית כד, טג.

יְהִי מַחוּץ לְעִיר בְּמָקוֹם עֹשֵׁבִים כַּנ"ל. כִּי הָעֹשֵׁבִים גּוֹרְמִים שְׂיִתְעוֹרֵר
הַלֵּב (שם, סימן קס"ג).

כט

אָמַר צָרִיף כָּל אָדָם לְצַעֵק לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ וְלִשָּׂא לְבוֹ אֱלֹהֵי יִתְבָּרַךְ,
כִּאֱלוֹ הוּא בְּאִמְצַע הַיָּם תְּלוּי עַל חוּט הַשְּׁעָרָה וְרוּחַ סְעָרָה סוֹעֵר
עַד לֵב הַשָּׁמַיִם עַד שָׁאִין יוֹדְעִין מַה לַּעֲשׂוֹת וְכַמְעַט שָׁאִין פְּנָאֵי אֲפֵלוֹ
לְצַעֵק. אֲבָל בְּאִמְתַּת בּוֹדָאֵי אֵין לוֹ עֲצָה לְמָנוּס כִּי אִם לִשָּׂא עֵינָיו וְלְבוֹ
לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ וְלְצַעֵק אֱלֹהֵי יִתְבָּרַךְ. וְכֵן צָרִיכִין בְּכָל עֵת לְהִתְבּוֹדֵד
וְלְצַעֵק לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ כִּי הָאָדָם בְּסַכְנָה גְּדוּלָה מְאֹד בְּזֶה הָעוֹלָם כִּאֲשֶׁר
יודע כל אחד בנפשו (שם, סימן קי"ז).

ל

פַּעַם אַחַת עֲמַדְתִּי לְפָנָיו וְהוּא זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָהּ, הָיָה מְנַח עַל מַטְתּוֹ
וּנְזַרְקוֹ דְּבוּרִים אֱלוֹ מִתּוֹךְ פִּי הַקְּדוֹשׁ וְאָמַר בְּזוֹ הַלְּשׁוֹן: דְּעַר
עִקָּר אֵיזוּ [הַעֲקָר זֶה] מִבְּטָן שְׂאוֹל שׁוֹעֲתִי^(ט). וְעַיִן בְּסִפְר "עֲלִים
לְתַרוּפָה"^(ט), שְׂמִבִּיא שָׁם הַדְּבוּר הַזֶּה, וְכָתַב שָׁם בְּזוֹ הַלְּשׁוֹן: וְכָל אֶחָד
נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ כָּל כָּף, עַד שְׁנֵדְמָה לוֹ כִּאֱלוֹ עֲלִיו לֹא נֶאֱמַר זֹאת, כִּאֱלוֹ
יָרַד יוֹתֵר מִבְּטָן שְׂאוֹל חֵם וְשָׁלוֹם, וְכִאֱלוֹ אֵין בְּכַחוֹ לְצַעֵק עוֹד, וְכִאֱלוֹ
בְּכָר צַעֵק הַרְבֵּה מְאֹד וְאֵינוֹ מוֹעִיל לוֹ, וְעוֹד דְּחִיּוֹת הַרְבֵּה כִּאֲלֵה וְכִאֲלֵה.
וְכִאֲמַת לֹא כֵן הוּא, כִּי אֲנִי יוֹדֵעַ הָאִמְתַּת, שֶׁהוּא זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָהּ, בְּזוֹן בְּכָל
דְּבָרָיו גַּם וְכוּ'. וְעַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד וְכוּ' עַיִן שָׁם (שם, סימן ש"ב).

לא

לְכֹל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ הַנְּהַגוֹת מִיְחַדוֹת שְׂצָרִיךְ לְנַהֵג כְּפִי שְׂצָרִיךְ לְתַקַּן
 מִה שְׂפָנָם וּכְפִי שְׂרָשׁ נִשְׁמָתוֹ. אֲבָל הַהִתְבּוֹדְדוֹת וְלִשְׁפָךְ שִׁיחַתוֹ
 לְפָנַי הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ בְּכֹל יוֹם וּבְלִשׁוֹן שְׂמֵדְבָרִים בּוֹ, זֶה הוּא הַנְּהַגָה
 כְּלָלִית שְׂמַחֵב בְּזֶה כֹּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּכֹל יוֹם כֹּל יְמֵי חַיָּו. וְכֵן לַמּוֹד
 שְׁלַחַן עָרוּךְ בְּכֹל יוֹם זֶה הוּא גַם בֵּין הַנְּהַגָה כְּלָלִית כַּנִּ"ל. (שם, סימן קכ"ה)
 (וְעֵינֵי לְקַמֵּן (סוף אות נ"ט) שְׂמַבְאָר שָׁם שְׁתַּלוּיִים זֶה בְּזֶה).

לב

אָמַר בּוֹדְאֵי נִמְצְאִים כְּשֵׁרִים אֶף-עַל-פִּי שְׂאִין לָהֶם הַתְּבּוֹדְדוֹת, אֲבָל
 אֲנִי קוֹרָא אוֹתָם מְבַהְלִים וּמְבַלְבְּלִים (פְּלוּטִים) וּפְתָאִים כְּשִׁיבּוּא
 מְשִׁיחַ וְיִקְרָאוּ אוֹתָם יְהִיוּ מְעַרְבִים וּמְבַלְבְּלִים. אֲבָל מִי שְׂמַתְנַהֵג
 בְּהַהֲנַהֲגָה הַקְּדוּשָׁה שֶׁל הַתְּבּוֹדְדוֹת, יְהִיָּה דוֹמָה כְּמוֹ הָאָדָם אַחֵר הַשָּׁנָה
 שְׁדַעְתּוֹ נוֹחָה וּמִיִּשְׁבֵּת הַיָּטֵב כֵּן יְהִיָּה דַעְתּוֹ נוֹחָה וּמִיִּשְׁבֵּת עָלָיו בְּלִי
 מְהוּמָה וּבְלִבּוֹל (שם, סימן רכ"ה).

לג

רְאוּי לְאִישׁ יִשְׂרָאֵלִי שְׂיִהְיֶה לְבוֹ נִמְשָׁךְ כָּל כֶּף לְהַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ עַד
 שְׂאֵפְלוֹ כְּשֶׁהוּא בֵּין אֲנָשִׁים יִתְעוֹרֵר בְּכֹל פַּעַם לְהַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ
 בְּתִשׁוּקָה גְדוּלָה וּבְהַתְעוֹרְרוֹת נִמְרִץ וְיִשָּׂא יָדָיו וְלְבוֹ לְהַשֵּׁם וְיִצְעַק אֵלָיו
 לְהַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ בְּכָלוֹת הַנֶּפֶשׁ וּבְהַתְעוֹרְרוֹת נִפְלָא, אֵל תַּעֲזֹבֵנִי ה'
 אֱלֹהֵי^(ב), וְהָרִים אֶזְרִי וְאָמַר הַפְּסוּק הַזֶּה בְּקוֹל נְעִים שֶׁל תְּחִנָּה
 וְנַעֲנוּעִים לְפָנַי הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ (שם, סימן ר"ל).

(ב) תהלים לח, כב.

לד

אָמַר הַחֲלוּק שְׁבִין לֵב נִשְׁבֵּר לְמַרְה שְׁחָרָה. כִּי לֵב נִשְׁבֵּר הוּא כֶּדָּ
שְׁאֵפְלוּ בְּשִׁעוּמֵי בֵּין הָעוֹלָם יַחְזִיר פָּנָיו וַיֹּאמֶר, רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם
וְכוּ, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה בְּעֶצְמָהּ בְּתוֹךְ כֶּדָּ אָמַר רַבּוֹנוּ זְכוּנוּ לְבִרְכָהּ, בְּעֶצְמוֹ
רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם בְּהַתְּעוֹרְרוֹת נִפְלְאָ וּבְנִשְׁיֵאת יָדַיִם בְּהַשְׁתַּוְּקוּת נִמְרָץ
בְּדַרְכּוֹ (שֵׁם, סִימָן רל"א).

לה

אָמַר לְמִשְׁלַל, גִּבּוֹר אֶחָד חָגַר מִתְּנָיו לְכַבֵּשׁ חוֹמָה חֲזָקָה וְאַחֲרֵי כֶּדָּ
בְּשִׁבְאָ אֵל הַשַּׁעַר הָיָה אָרוֹג עַל הַשַּׁעַר מִטְּוֵה מִקּוּרֵי עֶבְכִישׁ
שְׁפָתָם אֵת הַשַּׁעַר. וְכִי יֵשׁ שְׁטוּת יוֹתֵר מִזֶּה שִׁיחֹזֵר מִמְּלַחְמָתוֹ מִחֶמֶת
הַסְּתִימָה שֶׁל הַקּוּרֵי עֶבְכִישׁ. וְאַחֲרֵי כֶּדָּ אָמַר הָעֶקֶר הוּא הַדְּבֹר שֶׁעַל־
יָדֵי הַדְּבֹר יְכוּלִים לְכַבֵּשׁ הַכֹּל וּלְנַצֵּחַ כָּל הַמְּלַחְמוֹת. וַאֲמַר אֶף־עַל־פִּי
שִׁיכוּלִין לְהַתְּבוּדָה בְּמַחְשָׁבָה אֲבָל הָעֶקֶר הוּא הַדְּבֹר. וּמִבְּאֵר הַנִּמְשָׁל
מִמִּילָא לְעִנְיָן מַה שֶׁקִּשְׁתָּה עַל הָאָדָם לְדַבֵּר לְפָנָיו הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַה
שֶׁבְּלָבוֹ, וְכֹל זֶה מִחֶמֶת בּוֹשָׁה וּכְבוֹדוֹת שֶׁלוֹ, שְׂאִין לוֹ עֲזוֹת דִּקְדָּשָׁה.
וּבְיָדָיו הוּא שְׁטוּת גְּדוֹל, כִּי הֲלֹא הוּא רוֹצֵה לְכַבֵּשׁ בְּדַבּוּרוֹ מְלַחְמָה
חֲזָקָה שֶׁהוּא מְלַחְמָת הַיִּצָּר, וְעַכְשָׁו כְּשֶׁהוּא סָמוּךְ לְהַתְּחִיל לְדַבֵּר לְפָנָיו
הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלְכַבֵּשׁ וּלְשַׁבֵּר חוֹמוֹת וּלְפַתַּח שְׁעָרִים עַל־יָדֵי הַדְּבֹר,
וּבְשִׁבִיל מְנִיעָה קָלָה מִחֲלִישוֹת דַּעְתוֹ וְכִיּוֹצֵא יִמְנַע חֵם וְשָׁלוֹם, אֵת עֶצְמוֹ
מִלְּדַבֵּר. הֲלֹא הַמְּנִיעָה הַזֹּאת נִחְשָׁבֶת לְסְתִימָה שֶׁל קוּרֵי עֶבְכִישׁ בְּנִגְד
הַחוֹמוֹת שֶׁרוֹצֵה לְשַׁבֵּר בְּדַבּוּרוֹ. וַאֲמַר שְׂטוּב שִׁיחִיָּה לְהָאָדָם
הַתְּבוּדוֹת שְׁתֵּי שָׁעוֹת בַּיּוֹם. שָׁעָה אַחַת שִׁילָךְ וַיִּשְׁתַּוְּקֶךָ וַיִּכֵּן עֶצְמוֹ
לְדַבֵּר וַיַּעֲרֶךְ לְבוֹ לְכָדָּ, וְאַחֲרֵי כֶּדָּ יְדַבֵּר שָׁעָה אַחַת (שֵׁם, סִימָן רל"ב).

לו

אָמַר: עַל כָּל דְּבַר צְרִיכִין לְהַתְּפַלֵּל, הֵינּוּ אִם בְּגֵדוֹ קָרוּעַ וְצָרִיךְ לְבָגֵד,
 יִתְּפַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְּבַרְךָ שְׂיִתֵּן לוֹ בְּגָד לְלִבָּשׁ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בְּזֶה
 דְּבַר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן. עַל הַכֹּל יִרְגִיל עֲצָמוֹ לְהַתְּפַלֵּל תָּמִיד לְהַשֵּׁם
 יִתְּבַרְךָ עַל כָּל מַה שְׂיִחָסֵר לוֹ. אַף־עַל־פִּי שְׁהַעֲקֹר לְהַתְּפַלֵּל עַל הָעֵקֶר,
 דְּהֵינּוּ עַל עֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְּבַרְךָ לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו יִתְּבַרְךָ. אַף־עַל־פִּי כֵּן גַּם
 עַל זֶה צְרִיכִין לְהַתְּפַלֵּל. וְאָמַר, מִי שְׂאִינוֹ מִתְּנַהֵג כָּךְ, אַף־עַל־פִּי שְׁהַשֵּׁם
 יִתְּבַרְךָ נוֹתֵן לוֹ בְּגָדִים וּפְרָנְסָה וְהַצְטָרְכוֹת חַיּוּתוֹ אֲבָל כָּל חַיּוּתוֹ הוּא
 כְּמוֹ בְּהֵמָה שְׂגָם בֶּן הַשֵּׁם יִתְּבַרְךָ נוֹתֵן לָהּ לְחֵמָה וְכוּ'. כִּי מֵאַחֵר שְׂאִינוֹ
 מִמְּשִׁיךְ כָּל חַיּוּתוֹ עַל־יְדֵי תְּפִלָּה מֵהַשֵּׁם יִתְּבַרְךָ, עַל־כֵּן כָּל חַיּוּתוֹ הוּא
 כְּמוֹ חַיּוּת בְּהֵמָה מִמֶּשׁ כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ כָּל חַיּוּתוֹ וְהַצְטָרְכוֹתוֹ
 מֵהַשֵּׁם יִתְּבַרְךָ עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים דְּוָקָא. וּפְעַם אַחַת אָמַר
 לְתַלְמִידוֹ מוֹרְנוֹ הָרַב רַבִּי נֶטָן, זָכַר צְדִיק לְבִרְכָה, עַל דְּבַר קָטָן וּפְחוּת
 מְאֹד שְׁהָיָה קֶצֶת מְכָרָה לוֹ הַתְּפִלָּתָה עַל זֶה לְהַשֵּׁם יִתְּבַרְךָ וְעָמַד
 מִשְׁתוֹמֵם, כִּי הָיָה הַדְּבַר לְפִלְאָ בְּעֵינָיו לְהַתְּפַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְּבַרְךָ עַל דְּבַר
 פְּחוּת כְּזֶה וְגַם כִּי לֹא הָיָה מְכָרָה בְּיֹתֵר. עָנָה וְאָמַר לוֹ (בְּלִשׁוֹן תַּמָּה)
 אֵין זֶה כְּבוֹדֶךָ שְׁתַּתְּפַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְּבַרְךָ עַל דְּבַר קָטָן כְּזֶה וְהַכֵּלֵל שְׁעַל
 כָּל הַדְּבָרִים שְׁבַעוּלָם צְרִיכִין לְהַתְּפַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְּבַרְךָ (שָׁם, סִימָן רל"ג).

לו

אָמַר לְעֵינֵי הַתַּחֲזִקוֹת בְּהַתְּבוֹדְדוֹת וְשִׁיחָה בֵּינֵנו לְבֵין קוֹנוֹ. אֲפֹלוֹ אִם
 עוֹבְרִים יָמִים וְשָׁנִים הִרְבֵּה וְנִדְמָה לוֹ שְׁלֹא פָעַל עֲדִין בְּשִׁיחָתוֹ
 וְדַבּוּרָיו כָּלוּם אַף־עַל־פִּי כֵּן אֵל יִפֹּל מִזֶּה כָּלָל. כִּי בְּאַמַּת בּוֹדְאֵי
 הַדְּבוּרִים עוֹשִׂים רָשָׁם, עַל דֶּרֶךְ מְשֻׁל כְּמוֹ מַיִם הַיּוֹרְדִים עַל הָאָבֶן,
 אַף־עַל־פִּי שְׂנִדְמָה שְׂאִין לְהַמִּים בַּח כְּנִגְדַּת הָאָבֶן הַקָּשָׁה וְאֵין נִכְרַר רָשָׁם

הַמִּינִים בְּהֶאֱבֹן אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּשֵׁהַמִּינִים יוֹרְדִים עַל הָאֶבֶן כַּמָּה וְכַמָּה זְמַנִּים רְצוּפִים הֵם עוֹשִׂים נִקְבַּב בְּהֶאֱבֹן בְּנִרְאָה בְּחוּשׁ. כְּמוֹ כֵן אֶפְלוּ אִם לְבוֹ לֵב הָאֶבֶן וְאִין נִכְרַב בּוֹ רֵשֶׁם דְּבוּרָיו וְתַפְלָתוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּרַבּוּת הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים יִנְקַב לְבוֹ הָאֶבֶן עַל־יְדֵי שִׁיחָתוֹ וְדְבוּרָיו כְּמוֹ אֶבְנִים שֶׁחֲקוּ מַיִם⁽³⁾ בְּנִ"ל (שָׁם, סִימָן רל"ד).

לח

אָמַר: בְּ"הוֹדוּ" שְׂאוּמְרִים בְּעֶרְבַּ שַׁבַּת קָדָם מְנַחֵה⁽²⁾, יְכוּלִין לְשַׁבֵּר לְבוֹ מְאֹד וּלְפָרֵשׁ כָּל שִׁיחָתוֹ שָׁם. כִּי שָׁם מְדַבֵּר מֵעֲנִין צְרוּת הַנִּפְשׁ וּמֵעֲנִין צְעָקָה עַל כָּל דְּבָר (שָׁם, סִימָן ע"ד).

לט

טוֹב מְאֹד לְהֶאָדָם שִׁיחָתוֹ לֹא חֲדָר מִיחָד לֹא לְבָדוֹ לְעֶסֶק שָׁם בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם וּבְכַפְרַט בְּהַתְּבוּדָה וְשִׁיחָה בֵּינֵנו לְבֵין קוֹנֵנו. וְאָמַר שְׂאֶפְלוּ הַיְשִׁיבָה בְּעֵצְמָה שִׁיּוֹשְׁבִין בְּחֲדָר מִיחָד לְבָדוֹ גַּם זֶה טוֹב מְאֹד. אֲךָ אֶפְלוּ מִי שְׂאִינוֹ זוֹכֵה שִׁיחָתוֹ לֹא חֲדָר מִיחָד אַף־עַל־פִּי־כֵן גַּם הוּא יְכוּל לְמַצֵּא כַּמָּה תַּחְבּוּלוֹת לְהַנְהִיגָה זֶה שֶׁל הַתְּבוּדָה וְלְדַבֵּר בֵּינֵנו לְבֵין קוֹנֵנו. וְאָמַר כִּי תַחַת הַטְּלִית הוּא גַּם בֵּין חֲדָר מִיחָד כִּי בְּשִׂמְשׁוֹלְשֵׁלִין הַטְּלִית עַל עֵינָיו יְכוּלִים לְדַבֵּר בֵּינֵנו לְבֵין קוֹנֵנו מֵה שְׂרוּצָה. גַּם יְכוּלִין לְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנָיו יְתַבְרַךְ בְּשִׁשׁוּכְב עֵצְמוֹ עַל מְטָתוֹ וּמְכַסֶּה עֵצְמוֹ בְּהַסְדִּין כְּמַבְאָר לְעִיל (אוֹת כ"ג) שְׂכָךְ נִהְיָ עֵצְמוֹ דְּוֹד הַמְּלָךְ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם. גַּם יְכוּלִין לִישֵׁב עַל הַסִּפֵּר וְיִסְבְּרוּ אַחֲרֵים שֶׁהוּא לֹמֵד וְהוּא יְכוּל אֲזוֹ לְדַבֵּר בֵּינֵנו לְבֵין קוֹנֵנו. וְעוֹד יְכוּלִים לְמַצֵּא כַּמָּה תַּחְבּוּלוֹת מִי שֶׁחֲפִץ בְּאַמֶּת לְנַהֵג עֵצְמוֹ בְּהַנְהִיגָה זֶה שֶׁל הַתְּבוּדָה הַעוֹלָה עַל הַכֹּל שֶׁהִיא יְסוּד שְׂרֵשׁ הַקְּדוּשָׁה

(2) אִיּוֹב יד, יט. (3) הַיְנִיּוֹ מְזֻמָּר קוֹ שְׁבִתָּהִים.

והַטְהָרָה כְּמִבְאֵר כָּבֵד כַּמָּה פְּעָמִים, אָבֵל טוֹב יוֹתֵר לְהִשְׁתַּדֵּל שִׁיְהִיָּה לֹו חֶדֶר מִיָּחָד בְּנִ"ל (שם, סִימָן רע"ד רע"ה).

מ

יְכוּלִים לְצַעֵק לַהֲשֵׁם יְתַבְרַךְ בְּקוֹל דְּמָמָה דַּקָּה בְּצַעֲקָה גְדוּלָּה מְאֹד וְשׁוֹם אָדָם לֹא יִשְׁמַע כָּלָל. כִּי אֵינֹו מוֹצִיא שׁוֹם קוֹל לְחוּץ רַק הוּא מְצִיר הַיֵּטֵב הַצַּעֲקָה בְּמַחְשָׁבָה, וְעַיִן בְּפָנִים כָּל הָעֵנָיִן (שם, סִימָן ט"ז).

מא

אָמַר הֲלֹא הַחֲנֻנִי דְרַכּוֹ לְהַקִּיף בְּהַקְפָּה שִׁיְתַנּוּ לֹו לְאַחַר זְמַן, וּמִדּוּעַ לֹא יֹאמֵר הָאָדָם אֵיזָה קְפִיטְלִיד תְּהִלִּים אוֹ לְלַמֵּד אוֹ לְעִשׂוֹת שָׂאֵר מְצוּוֹת וְיִהְיֶה מְנַח וּמוֹכֵן אֲצֵלוֹ לְעַת הַצַּרְךָ כִּי יִהְיֶה זְמַן שִׁיִּצְטָרֵךְ לָזֶה שִׁיִּגְבֶּה שְׂכָרוֹ וּפְעֻלָּתוֹ, וּמִדּוּעַ לֹא יִהְיֶה כְּמוֹ שְׁנוֹתַי הַחֲנֻנִי סְחוּרָה בְּהַקְפָּה (שם, סִימָן רס"ט).

מב

אָמַר: אֲפֹלוֹ אִם הָאָדָם כְּמוֹ שֶׁהוּא אֶף-עַל-פִּי-כֵן יַחֲזֵק וַיֵּאֱמֵן אֶת לִבּוֹ לְהַתְּפַלֵּל לַהֲשֵׁם יְתַבְרַךְ. וְאָמַר שִׁיִּחְשֵׁב בְּלִבּוֹ, הֲלֹא אִם אֲנִי רַחוּק בְּעֵינֵי מֵהֲשֵׁם יְתַבְרַךְ כָּל כֶּד מַחֲמַת רַבּוּי עוֹנוֹתַי, אִם בֵּן אֲדִרְבָּא, עֶקֶר שְׁלָמוֹת הַתְּפִלָּה עַל יְדֵי דִיקָא, כִּי הֲלֹא אָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה^(ר): כָּל תְּפִלָּה שֶׁאֵינָן בָּהּ מִתְּפַלֵּת פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל אֵינָה תְּפִלָּה וַיִּלְפִּינֵן מִקְטָרֵת שֶׁהִיָּה בָּהּ חֲלִבָּנָה. וְאִם בֵּן אִם אֲנִי כְּפוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל חֵם וְשָׁלוֹם, אִם בֵּן אֲדִרְבָּא, כָּל שְׁלָמוֹת הַתְּפִלָּה עַל יְדֵי דִיקָא וּכְנִ"ל, וּבּוֹדָאֵי אֲנִי צָרִיד לְהַתְּחַזֵּק בִּיּוֹתֵר לְהַתְּפַלֵּל לַהֲשֵׁם יְתַבְרַךְ וּלְבָטַח בְּחִסְדֵי הַשֵּׁם שִׁיִּשְׁמַע וַיִּקְבֵּל גַּם אֶת תְּפִלָּתִי כִּי אֲדִרְבָּא, דִּיקָא

(ר) כְּרִיתוֹת ה'

על ידי עקר שלמות התפלה כי אי אפשר להקטיר קטרת בלא חלבנה נמצא שגם חלבנה הוא שלמות הקטרת וכמו כן הוא לענין תפלה וכנ"ל שבלא תפילתי הגרועה המצטרפת לתפלת ישראל לא היה שלמות להתפלה (שם, סימן רצ"ה).

וענין עוד התחזקות גדול לענין תפלה ב"שיחות הר"ן" (אות רפ"ג) מה שאמר לענין בני הנעורים, שעל פירוב מבלבל אותם בתפלתם מחמת שלא זכו להתקדש בראוי בקדשת הזווג, ועל כן בשעומדים אחר כך להתפלל, קשה עליהם מאד להתפלל. והוא זכרונו לברכה, הזהיר על זה כמה פעמים לבלי לפל בדתו מזה כלל, ומה דהוה הוה, ובשעת התפלה צריכין לשבח הכל לגמרי ולהתגבר להתפלל בשמחה בראוי תמיד איך שהוא ולבטח בה' יתברך, שסוף כל סוף יזכה על ידי התפלה לנצח המלחמה ולהתקדש בראוי. ואמר, שעל זה הצטער אבא בנימין על תפילתי שתהא סמוך למטתי^(ט); מטה הוא לשון זווג, וזהו על תפילתי שתהא סמוכה למטתי, הינו שאוכל להתפלל אחר כך בסמוך מיד, ולא יבלבל הענין הזה את תפילתי כלל.

מג

האדם הזוכה להיות רגיל להתבודד באמת ולפרש שיחתו לפני השם יתברך בראוי בפרט אם זוכה להתבודד בשדות וביערות, אזי הוא מרגיש בכל פסיעה ופסיעה שפוסע שם טעם גן עדן. גם אחר כך בשחזור משם אז כל העולם חדש בעיניו ונדמה לו כאלו הוא עולם אחר חדש לגמרי ואין העולם נראה בעיניו כלל כאשר מקדם (היי מוהר"ן י"ז).

מד

בְּשֵׁהוֹדִיעַ עֲנִין הַתְּבוּדוֹת וְהַשִּׁיחָה בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ, דְּבַר עֲמוֹ מוֹרְנוּ
 הָרַב הַצְּדִיק מוֹרְנוּ הָרַב רַבִּי נְתָן, זְכַר צְדִיק לְבִרְכָה,
 וְשָׂאֵל אוֹתוֹ הֲלֹא הָאָדָם הוּא בַּעַל בְּחִירָה וְלֹא הַשִּׁיב לוֹ בְּפִרוּשׁ רַק
 בְּלֹא־חֵר יָד, כְּאוֹמֵר אֶף-עַל-פִּי-כֹן, כְּלוֹמֵר אֶף-עַל-פִּי שְׂאֵי אֶפְשָׁר
 לְבֹאֵר לָךְ הָעֲנִין בְּשִׁלְמוֹת. אֶף-עַל-פִּי-כֹן צְרִיכִין לְנַהֵג בְּךָ. וּמוֹרְנוּ הָרַב
 רַבִּי נְתָן, זְכַר צְדִיק לְבִרְכָה, לֹא הָיָה יָכוֹל לְשָׂאֵל יוֹתֵר, כִּי יָדַע כִּי קָשִׁיָּא
 זֶה יְכוּלִין לְהַקְשׁוֹת גַּם עַל הַתְּפִלוֹת שֶׁסְּפָדְרוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָכוּנוֹם לְבִרְכָה,
 מִכְּבָר עַל עֲנִין תְּשׁוּבָה וְהַתְּקַרְבוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, בְּגוֹן בְּרַפְתְּ הַשִּׁיבֵנוּ
 וְכִיּוֹצֵא (וְעִין לְקַמְן בְּאוֹת צ"ג מֵהַבְּאֵתִי מִסְפֵּר "לְקוֹטֵי הַלְכוֹת" הַשֵּׁן מִשְׁפָּט הַלְכוֹת פְּקֻדוֹן הַלְכָה ג').

מה

אָמַר טוֹב שְׂיֹאמֵר הָאָדָם בְּשַׁעַת הַתְּבוּדוֹת, כְּשִׁמְתְּבוּדָד בֵּינוּ לְבֵין
 קוֹנוֹ יֹאמֵר, הַיּוֹם אֲנִי מֵתְחִיל לְהַתְּדַבֵּק בְּךָ וְיַעֲשֶׂה בְּכָל פַּעַם
 הַתְּחִלָּה. כִּי כָל הַהִמְשָׁכוֹת הוֹלְכִין אַחֵר הַהַתְּחִלוֹת וְאֶפְלוּ הַמְּחַקְרִים
 אוֹמְרִים, שֶׁהַתְּחִלָּה הִיא כְּמוֹ חֲצִי דְבַר שֶׁל כָּל הַמַּעֲשֶׂה נִמְצָא מִמָּה
 נִפְשָׁד יַעֲשֶׂה בְּכָל פַּעַם הַתְּחִלָּה וְיֹאמֵר בְּנ"ל. כִּי מִמָּה נִפְשָׁד אִם הָיָה
 מִקְדָּם טוֹב עֲכָשׁוּ יְהִיָּה טוֹב יוֹתֵר. וְאִם חֵם וְשָׁלוֹם, מִקְדָּם לֹא הָיָה טוֹב
 בּוֹדָאי צְרִיךְ וּמְכַרְח לַעֲשׂוֹת הַתְּחִלָּה חֲדָשָׁה (שם).

מו

בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן בְּאוֹמֵן הָיָה אֶצְלוֹ נִבְדָּו הַחֲכָם כְּמֹר יִשְׂרָאֵל
 בֶּן בֵּתוֹ הַצְּדִיקָת מֵרַת שָׂרָה וְזָכוּנוֹה לְבִרְכָה, וְנִבְדָּו
 הָיָה עַדִּין נַעַר קָטָן בֶּן שְׁלֹשׁ אוֹ אַרְבַּע שָׁנִים וְאִז הָיָה חֲזַק מְאֹד הַחוֹלְאָת
 שֶׁל רַבֵּנוּ וְזָכוּנוּ לְבִרְכָה, כִּי הָיָה סְמוּךְ לְהַסְתַּלְקוֹתוֹ שְׁנִסְתַּלַּק תַּכְּפָה

אחר כך בחל-המועד סבות ואמר רבנו זכרוננו לברכה, לנכדו הנ"ל: ישראל, התפלל עלי להשם יתברך שאשוב לבריאותי. השיב: תן לי הזיינעריל [שעון] שלך ואתפלל עליך. ענה רבנו זכרוננו לברכה הראיתם שכבר הוא גוטער יוד [יהודי טוב]. כי מצוה שאתן לו חפץ בשביל שיתפלל. ונתן לו ולקח הנער הזיינעריל והלך לו. ואמר בזו הלשון: "גאט גאט לאז דער זיידע זיין גיזונד" [ה', ה', תעשה שהסבא יהיה בריא]. והתחילו לשחוק העומדים שם. ענה רבנו זכרוננו לברכה, ואמר, כך צריכין לבקש מהשם יתברך. וכי איך מתפללין להשם יתברך בענין אחר. כלומר שפך עקר התפלה להשם יתברך בפשטות גמור כתינוק לפני אביו כאשר ידבר איש אל רעהו (שם).

מז

אמר אפילו פשאין יכולין לדבר בהתבודדות רק תבת רבנו של עולם בלבד גם בן טוב מאד (ועיין [לעיל אות ב'] מבאר שאפלו ההכנה לבד שמכין עצמו לדבר ואינו יכול לדבר כלל הוא גם בן טוב מאד), ואמר שיכולין להכיר באחד אם יש לו התבודדות (ועיין מזה בהקדמה ולקמן אות ג"ו) (שם).

מח

לאחד צוה לו רבנו זכרוננו לברכה, שיהיה לו התבודדות פעם אחת ביום ופעם אחת בלילה. פעם אחת שאל רבנו זכרוננו לברכה, לאיש אחד מאנשיו אם הוא רגיל להיות גונח ומתאנח (שקורין קרעבצין) בשעת התבודדות, והשיב לו הן. שאל אותו עוד אם הוא גונח ומתאנח מעמק הלב. ענה ואמר לו רבנו זכרוננו לברכה, כשאני עושה גניחה ואנחה: אם אני אוחו ידי על השלחן אז בשעת האנחה אז

אֵי אֶפְשָׁר לִי אַחֲר־כֶּךָ לְהָרִים וְלִטֹּל אֶת יָדַי מֵעַל הַשְּׁלֶחֶן וְצָרִיךְ אֲנִי לְהִמָּתִין אֵיזָה שָׁעָה עַד שְׁחֹזֵר בִּי בָחִי.

פַּעַם אַחַת אָחֹז רַבְּנֵנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָהּ, אֶת הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי שְׁמוּאֵל אֵיזִיק זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָהּ, כְּנֶגֶד לְבוֹ, וְאָמַר לוֹ, בְּשָׂבִיל מַעַט דָּם כְּזֶה (הֵינִי שֶׁבְחַלְלֵי הַלֵּב) תִּאֲבֹד אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא. וּבְלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֵנוּ אֵיבֵעַר אֶבִּיסְעֵלְעַ בְּלִיט זְאֵלְסֵט אַהֵן וְוַעֲרִין דִּיא וְוַעֲלֵט אֲוֵן יַעֲנַע וְוַעֲלֵט. קָרַעְכִּין דָּאֵס אוּיס. תְּרַגִּיל עֲצַמְךָ לְהִתְאַנַּח הַרְבֵּה לְפָנַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַד שֶׁתִּפְטֹר אֶת הַדָּם הַזֶּה וְתִכְנִיעַ אֶת הָרַע שָׁבוּ. וְתִזְכֶּה לְבַחֲיַנְתָּ וְלִבִּי חָלַל בְּקַרְבִּי^(ט) (שם).

פַּעַם אַחַת דְּבַר רַבְּנֵנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָהּ, עִם הָרַב יַעֲקֹב יוֹסֵף מַעֲנִין עֲבוּדַת הַשֵּׁם כְּדַרְכּוֹ תָּמִיד. וְסִפֵּר לוֹ, מִשָּׁל לְמַלְךְ שֶׁשָּׁלַח אֶת בְּנֵי לְמַרְחָקִים לְלַמֵּד חֻקֵּי מִצְוֹת, אַחֲר־כֶּךָ בָּא הַבֵּן לְבֵית הַמֶּלֶךְ מְלַמֵּד בְּכָל הַחֻקֵּי מִצְוֹת. פַּעַם אַחַת צָוָה הַמֶּלֶךְ עַל הַבֵּן לִקַּח אֵיזָה אֶבֶן גְּדוֹל מְאֹד (כְּמוֹ אֶבֶן הַרְרָחִים) וְלִשָּׂא אוֹתוֹ עַל עֲלִיּוֹת בֵּיתוֹ. וּמִסֵּתֵמָּא לֹא הָיָה יָכוֹל הַבֵּן לִשָּׂא וְלְהָרִים אֶת הָאֶבֶן כִּי הָיָה אֶבֶן גְּדוֹל וְכָבֵד מְאֹד. וְנִצְטַעַר הַבֵּן מְאֹד עַל שְׂאֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְמַלְאוֹת רְצוֹן אָבִיו הַמֶּלֶךְ עַד שֶׁגָּלָה לוֹ הַמֶּלֶךְ דַּעְתּוֹ אַחֲר־כֶּךָ וְאָמַר לוֹ, הִנְעֵלָה עַל דַּעְתְּךָ שְׂאֵנִי אֲצִוֶּה עֲלֶיךָ דְּבַר כְּבֵד כְּזֶה לְקַחַת הָאֶבֶן כְּמוֹ שֶׁהוּא וְלִשָּׂא וְלְהָרִים אוֹתוֹ, הַתּוֹכֵל לַעֲשׂוֹת דְּבַר כְּזֶה עַל־פִּי חֻקֵּי הַגְּדוֹלָה, רַק כָּל כּוֹנֵנִי הָיָה שֶׁתִּקַּח פְּטִישׁ חֹזֵק וְתִכֶּה וְתִפּוּצֵץ אֶת הָאֶבֶן לְחֻתִּיכוֹת קְטַנּוֹת, וּבְזֶה תּוֹכֵל לְהַעֲלוֹת אוֹתוֹ עַל הַעֲלִיָּה. כְּמוֹ כֵּן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ צָוָה עָלֵינוּ שֶׁנִּשְׂא לְבַבְנוּ אֶל כַּפִּים אֶל אֵל בְּשָׂמַיִם^(ט) וְלְבַבְנוּ הוּא לֵב אֶבֶן גְּדוֹל וְכָבֵד מְאֹד וְאֵי אֶפְשָׁר לְהָרִים אוֹתוֹ בְּשׁוֹם אֶפֶן. רַק עַל־יָדַי שִׁיקַח פְּטִישׁ שֶׁהוּא הַדְּבֹר וְעַל יָדוֹ יְכוֹלִין לְשַׁבֵּר וְלִפּוּצֵץ אֶת לֵב הָאֶבֶן וְאֵז נּוֹכַל לְהָרִים אוֹתוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהַבֵּן.

(ת) תהלים קט, כב. (א) איכה ג, מא.

עוֹד פֶּעַם אַחַת דְּבַר רַבֵּנוּ, זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, מַעֲנִין שְׁצַרִּיכִין לְעַסֵּק הַרְבֵּה בְּאַמִּירַת תְּהִלִּים וּתְחִנוּת וּבִקְשׁוֹת וְהַתְּבוּדוֹת וְכוּ'. וְשָׂאֵל אוֹתוֹ הָרַב הַצַּדִּיק רַבֵּי יוֹדִיל, זְכוּר צַדִּיק לְבִרְכָה, אֵיךְ לֹקְחִין לֵב (רְצוֹנוֹ לֹמַר אֵיךְ זֹכִין שְׁיֵהִיו הַדְּבוּרִים בְּהַתְּעוֹרְרוֹת הַלֵּב), הַשֵּׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, תֹּאמְרוּ לִי אֲצֵל אֵיזָה צַדִּיק קַבְּלָתֶם הַתְּעוֹרְרוֹת הַלֵּב, הַעֲקָר הוּא הָאַמִּירָה בְּפֶה לְהַרְבּוֹת בְּפֶה דְּבוּרִים שֶׁל תְּחִנוּת וּבִקְשׁוֹת. וְהַתְּעוֹרְרוֹת הַלֵּב בָּא מִמִּילָא.

לְאַחַד מִגְדוּלֵי מְקַרְבֵּי צוּה לֹא בִימֵי נְעוּרָיו שֶׁל הַמְּקַרֵּב הַנַּ"ל, שֶׁבִּשְׁעַת הַתְּבוּדוֹת יְדַבֵּר הַרְבֵּה בְּפִרְטוּיֹת עִם כָּל אֵיבְרֵי גּוּפוֹ וַיִּסְבִּיר לָהֶם שֶׁכָּל תַּאֲוֹת הַגּוּף הֶבֶל, כִּי הֲלֹא סוּף כָּל אָדָם לָמוֹת וְהַגּוּף לְקַבְרוֹת יוֹכֵל. וְכָל הָאֵיבְרִים יָבִלוּ וַיִּתְרַקְבוּ וְכוּ' וְעוֹד דְּבוּרִים כִּיּוֹצֵא בְּאַלְהָה. וְהַתְּנַהֵג בְּךָ אֵיזָה זְמַן. וְאַחֲרֵי־כֵן סִפֵּר עִם רַבֵּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, וְהַתְּנַצֵּל לְפָנָיו בְּאֲשֶׁר שֶׁהַגּוּף אֵינּוּ שׁוֹמֵעַ וּמְרַגֵּשׁ כָּלָל כָּל מַעֲנוּתָיו וְדַבְּרָיו עִמוֹ. אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, חֲזַק בְּעֲנִין זֶה וְאַל תִּרְפֶּה יָד מְזִה וְתִרְאֶה אַחֲרֵי־כֵן מַה שְׁיֵהִיָּה מִהַדְּבוּרִים הָאֵלֶּה, וְשִׁמְעַע לְעֲצַתוֹ וְקִים דְּבָרָיו, עַד שֶׁזָּכָה אַחֲרֵי־כֵן שֶׁכָּל אֵיבֵר וְאֵיבֵר שֶׁדַּבֵּר עִמוֹ בְּפִרְטוּיֹת נִמְשַׁךְ אַחֲרֵי דְבָרָיו כָּל כֵּן. עַד שֶׁיּוֹצֵא מִהָאֵיבֵר הַזֶּה שֶׁדַּבֵּר עִמוֹ כָּל הַחַיּוֹת מִמָּשׁ וְנִשְׁאַר בְּלֹא כַח וְהַרְגָּשָׁה כָּלָל. וְזֶה רָאָה בְּחוּשׁ בְּאֵיבְרִים הַחַיּוֹת, כְּגוֹן אֲצַבְעוֹת יָדָיו וְרַגְלָיו וְכוּ' יוֹצֵא בָּזֶה. עַד שֶׁכִּשְׁתַּחֲחִיל לְדַבֵּר עִם הָאֵיבְרִים הַפְּנִימִיִּים שֶׁהַחַיּוֹת תִּלּוּי בָּהֶם, כְּגוֹן הַלֵּב וְכוּ' יוֹצֵא הֵיךְ לְעֲמָצִם דְּבָרָיו מְאֹד בְּכַדִּי שֶׁלֹּא תֵצֵא מִמֶּנּוּ הַחַיּוֹת מִמָּשׁ כְּנַ"ל.

וְשִׁמְעָתִי שֶׁפֶּעַם אַחַת דְּבַר הָאִישׁ הַנַּ"ל עִם הַמְּקַרְבִּים אֵלָיו מַעֲנִין אֵיךְ שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה אֵינּוּ כְּלוּם. וְכֵן הוּא הַתְּכַלִּית מִכָּל עֲנִינֵי הַגּוּף וְכוּ' כְּנַ"ל וּבְתוֹךְ דְּבָרָיו נִתְעַלֵּף וְהַתְּחִיל לְגֹעַ (וּבְלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנִי

גִּבְלִיבִין שְׁנַשְׂאָר חַלְשׁוֹת) וּבִיגִיעוֹת גְּדוּלוֹת שָׁב וְנִתְעוֹרֵר בּוֹ חַיּוּתוֹ, וְאָמַר אִזְּ שׁוֹכֵה עַל־יְדֵי קִדְשָׁת רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, לְמַדְרִיגָה זֹו אֲשֶׁר בְּכָל עֵת שְׁמִזְבִּיר עֲצָמוֹ הַיָּטִב מִיִּרְאֵת הָעֵנֶשׁ וְהַסּוֹף וְהַתְּכֵלִית שֶׁל כָּל עֲנִינֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, אִזְּ מִרְגִּישִׁין כָּל אֵיבָרָיו אֶפְלוֹ אֲצַבֵּעַ הַקָּמָן שְׁבִרְגָלָיו מִמָּשׁ כְּמוֹ שְׁשׁוֹכְבִין בְּבֵר וּמְרַקִּיבִין וְכוּ', עַד שְׁצָרִיד הַתְּחִזְקוֹת גְּדוּלָה לְהַחְזִיק חַיּוּתוֹ בְּקִרְבוֹ שְׁלֵא תַצֵּא נַפְשׁוֹ מִמָּשׁ רַחֲמָנָא לְצִלָּן, וְשִׁמְעֵתִי בְּשֵׁם רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, שְׂאָמַר גַּם לְכַמָּה אֲנָשִׁים אַחֲרַיִם, מִחֲמַת שְׁהַנּוֹף שְׁלָכֶם עַב מְאֹד וְחִזֵּק בְּהַתְּאֻוֹת, עַל־כֵּן דְּאֶרְפֵּט אִיר אִיהֶם אֲסִאדָּ אֶהֱן דּוֹלְעִין (צְרִיכִים אַתֶּם לְהַטְרִידוֹ הַרְבֵּה) עִם דְּבוּרִים קְדוּשִׁים מְעַנִּין הַתְּכֵלִית. וּמִמִּילָא מוּבָן שְׁצָרִיכִין לְדַבֵּר גַּם בֵּין עִם עֲצָמוֹ דְּבוּרִים הַרְבֵּה מְעַנִּין הַתְּחִזְקוֹת כְּדֵי שְׁלֵא יִרְפוּ יְדֵיו לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם, (עֲנִין לְעִיל

אות ט"ז).

עוֹד מוּבָא שָׁם, אֲשֶׁר פַּעַם אַחַת אָמַר מוֹרְנוּ הָרַב רַבִּי נִתָּן, זְכַר צְדִיק לְבִרְכָה, לְאֶדוּנְנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ הַקְּדוּשׁ, זְכַר צְדִיק לְבִרְכָה, בְּדִרְדֵּי קַבְלָנָא: יִגְעֵתִי בְּקִרְאֵי נַחַר גְּרוּנֵי כָּלוּ עֵינֵי מִיחַל לְאֶלְקֵי^(ב). וְהַרִים אֶדוּנְנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ זְכַר צְדִיק לְבִרְכָה, אֶת יְדֵיו מְעַט וְאָמַר בְּלִשׁוֹן רַכָּה, אִם בֵּין מַה לַעֲשׂוֹת (כְּלוּמַר כִּי בּוּדָאֵי אָסוּר לְהַרְהֵר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ וּבּוּדָאֵי צְדִיק הַשֵּׁם). אַחֲרֵי־כֵן אָמַר לוֹ הֲלֵא אִם דּוּד הַמְּלָךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, אָמַר יִגְעֵתִי בְּקִרְאֵי נַחַר גְּרוּנֵי הִיָּה כְּפִשׁוּמֵי שְׁכַבְרָה קָרָא כָּךְ עַד שְׁהִיָּה עֵינָף וְיִגַּע מִמָּשׁ בְּקִרְאוֹ גְּרוּנוֹ מִמָּשׁ בְּפִשְׁטוֹת, אֲבָל אַתָּה תְּהַלְלָה לְקַל עֲדִין בְּכַחַד וְכוּ'.

(מאמרים המדברים מענין תפלה והתבודדות כמו שכתבו בספר "לקוטי עצות" הנובעים והיוצאים מהתורות הנפלאות שבספר "לקוטי מוהר"ן" חלק ראשון. ורשמתי אצל כל אות מקור מוצאו מאיזה תורה הוא למען אם ירצה הקורא לידע הדברים בשרשם וראיותיהם יענין בפנים הספר "לקוטי מוהר"ן" בעצמו).

מט

עקר הכלי זין של איש ישראלי הוא התפלה וכל המלחמות שצריך האדם לכבש הן מלחמת היצר הרע הן שאר מלחמות עם המונעים והחולקים הכל על ידי תפלה ומשם כל חיותו. על-כן מי שרוצה לזכות לקדשת ישראל באמת צריך להרבות בתפלות ובקשות ושיחות בינו לבין קונו כי זה עקר הכלי זין לנצח המלחמה ולקוטי מוהר"ן חלק ראשון סימן ב). (וענין בספר "עלים לתרופה" ממורנו הקדוש הרב רבי נתן, זכר צדיק לברכה. (מכתב ק"ו), שכתב שם, אשר כל לשון ולשון הקדוש של רבינו, זכר צדיק לברכה, שמוזכיר אצל כל דבר יש לו כח מיוחד לעורר ולחזק את לב הישראלי לעסק בזה. ומי שמשים אל לבו שכל כלי זין שלו הוא התפלה וכו' מתעורר מחדש לעסק בזה. כי יחשב בלבו אם אין לי כח ללחם כל כך כמו השרים הגדולים, אבל הלא אני כמו איש חיל פשוט שגם הוא לוקח כלי זין מבית המלך ומכרח ללמד תכסיסי מלחמה וכו' בכל יום והכל בכח המלך והשרים המלמדים אותו וכו' ואיך שהוא אני יודע שהמלחמה ארבה וחזקה מאד ואין לי שום כלי זין וכו' כי אם מעט דבור פי. וגם זה בישועת השם ונפלאותיו העצומים וכו' ענין שם).

ואם האדם מרבה בתפלה והתבודדות ימים ושנים הרבה ואף-על-פי-כן הוא רואה בעצמו שעדין הוא רחוק מאד מהשם יתברך

וּנְדָמָה לוֹ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּמִסְתִּיר פָּנִים מִמֶּנּוּ חֵם וְשָׁלוֹם, אֵל יִטְעֶה חֵם וְשָׁלוֹם, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינּוּ שׁוֹמֵעַ תְּפִלוֹתָיו וְשִׂיחוֹתָיו כְּלָל, רַק יֵאֱמִין בְּאִמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ וּמְאִזֵּן וּמְקַשֵּׁב כָּל דְּבוּר וְדְבוּר שֶׁל כָּל תְּפִלָּה וְתַהֲנֶה וְשִׂיחָה וְאֵין שׁוֹם דְּבוּר נֶאֱבָד חֵם וְשָׁלוֹם, רַק כָּל דְּבוּר וְדְבוּר עוֹשֶׂה רִשָּׁם לְמַעַלָּה מְעֻט וּמְעוֹרֵר רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל פֶּעַם. אֵךְ עַדִּין לֹא נִגְמַר בְּגִין הַקִּדְשָׁה שֶׁהוּא צָרִיךְ לְכַנֵּס בּוֹ. וּבְרִבּוֹת הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים אִם לֹא יִהְיֶה טַפֵּשׁ וְלֹא יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ בְּשׂוֹם אַפֵּן בְּעוֹלָם, וְיִתְנַבֵּר וְיִתְחַזַּק וְיִתְאֱמֵן בַּתְּפִלָּה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, אִז עַל-יְדֵי רַבּוּי הַתְּפִלוֹת יִכְמְרוּ רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִפְנֶה אֱלֹו וְיֵאִיר לוֹ פָּנָיו וְיִמְלֵא חֲפָצוֹ וְרִצּוֹנוֹ בְּכַח הַצַּדִּיקִים הָאֱמִתִּיִּים וְיִקְרְבוּהוּ בְּרַחֲמִים וּבְחַמְלָה גְּדוֹלָה. וְאִפְלוּ אִם הָאָדָם זוֹכֶה לְפַעֲמִים לְאִיזָה יְשׁוּעָה וְהִתְקַרְבוֹת קֶצֶת, אֵל יַחֲשֵׁב שְׂזוֹכָה לָזֶה עַל-יְדֵי תְּפִלָּתוֹ וּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים, כִּי כָּל הַמַּעֲשִׂים טוֹבִים מֵאֵתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה⁽⁶⁾ עַל הַפְּסוּק: "מִי הַקְּדִימָנִי וְאֲשַׁלֵּם"⁽⁷⁾ מִי עָשָׂה לִי מְזוּזָה טָרָם שְׁנַתַּתִּי לוֹ בַּיִת וְכוּ'. וְלֹא חֶסֶדוֹ הַגְּדוֹל כְּבָר הָיָה נִטְבָּע חֵם וְשָׁלוֹם, בְּמָה שֶׁהָיָה נִטְבָּע רַחֲמָנָא לְצַלָּן (וַעֲזֵן לְקַפֵּן אוֹת צ"א).

ג

עַקֵּר הַחִיּוֹת מְקַבְּלִין מֵהַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב⁽⁸⁾: "תְּפִלָּה לְאֵל חַיִּי" וְאֵגִב אֶרְחָא אֶעֱתִיק פַּה מַה שְּׁסַפֵּר הָרַב רַבִּי נִפְתָּלִי, זְכַר צַדִּיק לְבִרְכָה, אֹודוֹת הַדְּבוּר הַזֶּה. בַּתְּחִלַּת הַתְּקַרְבוֹתוֹ לְאֹדוּנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ, זְכַר צַדִּיק לְבִרְכָה, רָאָה בְּחִלּוֹם, שֶׁבֵּא אֱלֹו אֶחָד מֵעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן וְשָׁאֵל אוֹתוֹ לְאִיזָה צַדִּיק הוּא מְקַרְבֵּ. הַשִּׁיבוּ: לְאֹדְמוֹ"ר מְבַרְסֵלֵב, זְכַר צַדִּיק לְבִרְכָה. וְיִבְקֶשְׁהוּ, שִׁיאֲמַר לוֹ אִיזָה דְּבַר תּוֹרָה שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו. וְלִפִּי שְׂזָה הָיָה תִּכְרַף אַחֲרֵי שֶׁמְעוּ מְאֹדוּנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ, זְכַר צַדִּיק לְבִרְכָה, אֵת

(6) ויקרא רבה כו-ב. (7) איוב מא. ג. (ח) תהלים מב, ט.

הַתּוֹרָה "תְּהִמֹּת יִבְסִימוּ" שֶׁבְּ"לְקוּמֵי מוֹהַר"ן" (חֵלֶק רֵאשׁוֹן, סִימָן ט), הַמְתַּחֲלֵת:
 כִּי עָקַר הַחַיּוֹת מִקְבְּלֵין מִהַתְּפַלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: תְּפַלֵּה לְאֵל חַיִּי וְכוּ',
 אָמַר לוֹ הָרַב גַּפְתְּלֵי הַדְּבֹר הַזֶּה מֵהַתְּחֵלֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת. וּבְשִׁמְעוֹ זֹאת
 נִתְלַהֵב מְאֹד בְּהַתְּלַהֲבוֹת עֲצוּם וְנִשְׁנַב וּבִתְשׁוּקָה עֲצוּמָה וְנִשְׁנַבָּה,
 וּמִגִּדְל הַתְּלַהֲבוֹתָיו וּתְשׁוּקָתוֹ הָרִים עֲצוּמוֹ הָאִישׁ מִהָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן לְמַעְלָה
 לְמַעְלָה, עַד שֶׁנֶּעְלַם מֵאִתּוֹ. וְאַחַר כֵּן בָּא הָרַב גַּפְתְּלֵי, זָכַר צְדִיק
 לְבָרְכָה, לְאֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ, זָכַר צְדִיק וְקָדוֹשׁ לְבָרְכָה, וַיְסַפֵּר לוֹ אֵת
 מִרְאֵה הַחֲלוֹם הַזֶּה. עָנָה וְאָמַר לוֹ אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ, זָכַר צְדִיק וְקָדוֹשׁ
 לְבָרְכָה: וְכִי אַתֶּם סְבוּרִים, אֲשֶׁר גַּם בְּעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן שׁוֹמְעִים אֵת דְּבָרֵי
 תּוֹרָתִי כְּשִׁמְעֶכֶם כְּאֵן. לֹא בֵּן הִיא. שֶׁם כְּשִׁשׁוּמְעִין אֵיזָה דְּבֹר מִשְׁמֵי
 הוּא עֲנִין אַחַר לְגַמְרִי!). גַּם עַל־יְדֵי תְּפִלָּה מִשְׁפִּיעַ חַיּוֹת לְכָל שְׁלֵשָׁה
 חֻלְקֵי עוֹלָם, שָׁהֵם: עוֹלָם הַשָּׁפֵל, עוֹלָם הַפּוֹכְבִּים וְעוֹלָם הַמְּלֹאכִים.
 וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי תְּפִלָּה מְעוֹרֵר כַּח הַמְּלֹאכִים, הַמְּנַהֲגִים אֵת הַפּוֹכְבִּים
 הַמְּמַנִּים עַל הָעֹשֵׁבִים וְהַצְּמָחִים שֶׁבְּעוֹלָם הַשָּׁפֵל הַזֶּה וּמְכִים אוֹתָם
 וְאוֹמְרִים לָהֶם שִׁיגְדְלוּ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל⁽¹⁾: אֵינִן לָךְ עֹשֵׁב מִלְּמַטָּה,
 שְׂאִין לוֹ כּוֹכָב וּמְלֶאכֶד, שֶׁמְכָה אוֹתוֹ וְאוֹמֵר לוֹ: גִּדְל. גַּם יִשְׂרָאֵל מִפְּרָנְסִין
 לְאֲבִיהֶם שֶׁבְּשָׁמַיִם בְּתַפְּלָתָם, וּכְפִי שֶׁמְפָרְנִים לְאֲבִיו שֶׁבְּשָׁמַיִם
 בְּתַפְּלָתוֹ, כֵּן זוֹכֶה הָאָדָם לְמִצָּא אֵת פְּרָנְסָתוֹ. וְזֶה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב⁽²⁾:
 "שִׁמְרוּ עֲדוּתֵיכֶם", הֵינּוּ שִׁמְרוּ אֵת הַתְּפִלָּה, שֶׁעַל־יְדֵיהָ אָנוּ מְעִידִין עַל
 אַחֲדוּתוֹ, וְעַל־יְדֵי זֶה: "וְחַק גָּתֵן לְמוֹ", וְחַק לְשִׁנָּא דְּמוֹנָא הוּא (בִּפְיָה ט"ו).
 גַּם עַל־יְדֵי תְּפִלָּה זוֹכֶה הָאָדָם לְמִצָּא אֵת זְוֹגוֹ, אֵךְ כְּשֶׁאָדָם עוֹמֵד
 לְהַתְּפַלֵּל אֵזוּ בָּאִים מִחֲשָׁבוֹת זְרוֹת וּקְלָפוֹת וּמְסַבְּבִים אוֹתוֹ וְנִשְׁאָר
 בַּחֲשֵׁךְ וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהַתְּפַלֵּל.

וְתַכְלִית הַתְּקִנָּה לְזֶה שֶׁתִּרְאֶה שִׁינָּאוּ הַדְּבֹרִים מִפִּיךָ בְּאַמְתָּ. וְעַל־
 יְדֵי־זֶה הַתְּכָה הַיּוֹצֵאת מִפִּיךָ בְּאַמְתָּ, הִיא תָּשִׁים לָךְ פֶּתַח

(1) בְּרֵאשִׁית רַבָּה י-ו. (2) תְּהִלִּים צט. ז.

בַּחֲשֵׁךְ שְׁאַתָּה נִצּוֹד בּוֹ וְתִזְכֶּה לְהִתְפַּלֵּל הַיָּטִב. וְהַעֲקֹר שְׁבִתְפִלְתּוֹ וְתִחַנְתּוֹ וְשִׁיחַתּוֹ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנּוֹ, אֶף־עַל־פִּי שְׂאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְדַבֵּר שׁוֹם דְּבוּר מִגִּדְל הַחֲשֵׁךְ וְהַבְּלָבוּל הַמְסַבֵּב אוֹתוֹ מְאֹד מְאֹד מִכָּל צֶדֶ, אֶף־עַל־פִּי־כֵן עַל כָּל פָּנִים יִרְאֶה לְדַבֵּר הַדְּבוּר בְּאַמֶּת בְּאִיזָה מְדַרְגָּה נְמוּכָה, כְּגוֹן לְמִשָּׁל שִׁיאֹמַר ה' הוֹשִׁיעָה וְכוּ' בְּאַמֶּת. אֶף־עַל־פִּי שְׂאִינוּ יְכוּל לְדַבֵּר בְּחַיּוֹת כְּרֵאוֹי אֶף־עַל־פִּי־כֵן יִכְרִיחַ עֲצָמוֹ עַל כָּל פָּנִים לְדַבֵּר הַדְּבוּר בְּאַמֶּת בְּפִשְׁטוּת כְּפִי מַה שֶּׁהוּא. וְעַל־יְדִי־זֶה יֵאִיר לוֹ הָאֱמֶת שְׂיֻכַּל לְהִתְפַּלֵּל וּלְפָרֵשׁ שִׁיחַתּוֹ הַיָּטִב בְּחֶסֶדּוֹ הַגָּדוֹל וְתִבְרָךְ. וְעַל־יְדִי־זֶה הוּא מְתַקֵּן וּמְקַיֵּם כָּל הָעוֹלָמוֹת גַּם עַל־יְדִי־זֶה יִזְכֶּה לְבַקֵּעַ פְּתָחִים לְהַחֲזִיר גַּם אַחֲרַיִם בְּתִשׁוּבָה לְהוֹצִיאֵם מִמְּצוּדוֹת שֶׁהֵם נִצְוִדִים בָּהֶם (שָׁם, סִימָן ט).

וְעַיִן בְּסֵפֶר "עֲלִים לְתִרּוּפָה" (מִכְּתָב ק"ט), שְׁכָתָב שָׁם: נָא מְאֹד בְּנִי, הַזְהַר וְהַזְהַר לְקַיֵּם הָעֲצָה הַנּוֹזֶכֶת לְעִיל בְּאִפְּן שְׁתּוּכַל לְחַטֵּף מִתּוֹךְ הַחֲשֵׁךְ לְהִתְפַּלֵּל בְּכוֹנָה, כִּי הָעֲצָה הַזֹּאת בְּדוּקָה וּמְנַסָּה אֲלֵפִים פְּעָמִים. אִךְ אֶף־עַל־פִּי־כֵן הַבְּעַל־דְּבָר מִתְגַּבֵּר מְאֹד מְאֹד בְּכָל פְּעַם בְּחֲשֵׁךְ עֲצוּם בְּכָל תְּפִלָּה וּמְסוּדָר בְּמַחְשְׁבָתּוֹ מִחֲשָׁבוֹת מְבַלְבְּלוֹת הַרְבֵּה בְּלִי שְׁעוֹר, וְצָרִיכִין בְּכָל תְּפִלָּה לְזַכֵּר כְּמָה פְּעָמִים עֲצָה הַזֹּאת לְפָנוֹת עֲרָף מִהַחֲשֵׁךְ וְהַבְּלָבוּלִים וּלְהַשְׁתַּדֵּל לְדַבֵּר הַדְּבוּר בְּאַמֶּת כְּפִי מַה שֶּׁהוּא, וְאִזּוֹ יֵאִיר לוֹ הַשֵּׁם וְתִבְרָךְ הַפְּתָחִים וְכוּ', עַד שְׂיֻקִּיִּם כָּל הָעוֹלָמוֹת בְּתִפְלוּתָיו. רְאֵה בְּנִי, וְחַכֵּם, הַחֲלוּק בְּרַגַּע אַחַת אֲצִל הָאָדָם, כִּי קָדַם סַבֵּב אוֹתוֹ הַחֲשֵׁךְ כָּל כָּף, וּבְרַגַּע קָלָה שֶׁהַמְּשִׁיךְ עֲצָמוֹ לְדַבֵּר דְּבוּר אֱמֶת, זָכָה לְקַיֵּם כָּל הָעוֹלָמוֹת, כִּי זֶה כָּל הָאָדָם, שְׁתַּלּוּזִים בּוֹ כָּל הָעוֹלָמוֹת בְּכָל רַגַּע, אִךְ גִּדְל הַהִתְגַּדְּרוֹת שְׁמַתְגַּרִּין בּוֹ הוּא בְּלִי שְׁעוֹר. אִךְ כְּבָר הַקְּדִים לָנוּ הַשֵּׁם וְתִבְרָךְ רְפוּאָה עַל־יְדִי צְדִיקֵי אֱמֶת וְכוּ'. וְאַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹקִים לָנוּ אֵת כָּל זֹאת, רְאוּי לָנוּ וְכוּ' לְחַתֵּר בְּכָל עֵת לְקַיֵּם דְּבַרֵּיהֶם בְּאַמֶּת, עַיִן שָׁם.

נא

צָרִיךְ לְהַרְגִיל עֲצֻמוֹ לְהַתְּפַלֵּל עַל כָּל מָה שְׂיַחְסֵר לוֹ בְּכָל עֵת, הֵן פְּרִנְסָה אוֹ בְּנִים אוֹ בְּשֵׁישׁ לוֹ חוֹלָה חָס וְשָׁלוֹם, בְּבֵיתוֹ וְצָרִיךְ רְפוּאָה וְכוּ', עַל כָּלֵם יִהְיֶה עֶקֶר עֲצָתוֹ רַק לְהַתְּפַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וַיֵּאֱמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא טוֹב לְכָל. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב^(ט): טוֹב ה' לְכָל, הֵינּוּ לְכָל הַדְּבָרִים הֵן לְרְפוּאָה הֵן לְפְרִנְסָה הֵן לְכָל הַדְּבָרִים, כְּשֶׁמֵּאֱמִין בָּהּ, בְּוַדַּאי יִהְיֶה עֶקֶר הַשְׁתַּדְּלוּתוֹ בְּתֵר קִדְשָׁא-בְּרִיךְ-הוּא וְלֹא יִרְדֹּף אַחֵר תַּחֲבוּלוֹת רַבּוֹת, כִּי רַבִּים אֵינָם מוֹעִילִים כְּלוּם. וּמַעַט דְּמַעַט הַמוֹעִילִים אֵינּוּ יוֹדְעֵי מַהֵם וְאֵינּוּ יְכוּלִים לְמַצָּאֵם. אֲבָל לְקַרְא לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא זֶה טוֹב וּמוֹעִיל לְכָל דְּבָר שֶׁבְּעוֹלָם. וְזֶה יְכוּלִים לְמַצָּא תָּמִיד כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ בְּמַצָּא תָּמִיד (שם, סִימָן י"ד).

נב

מִי שְׂרוּצָה לְטַעַם טַעַם אֹר הַגְּנוּז, הֵינּוּ סוּדוֹת הַתּוֹרָה שְׂיִתְנַלָּה לְעֵתִיד, יִרְבֶּה בְּהַתְּבוֹדָדוֹת בֵּינּוּ לְבֵין קוֹנּוֹ וְיִדִין וַיִּשְׁפֹּט אֶת עֲצֻמוֹ עַל כָּל עֶסְקָיו וּמַעֲשָׂיו, אִם בָּהּ רְאוּי וְהִגּוֹן לוֹ לַעֲשׂוֹת וְלַהֲתַנְהֵג בָּהּ כַּנִּגְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַגּוֹמֵל עִמּוֹ טוֹבוֹת בְּכָל עֵת וְרַגַע. וַיְכַלֵּל דְּבָרָיו בְּמַשְׁפָּט^(ט), וְעַל הַכֵּל יָבוֹא בְּמַשְׁפָּט עִם עֲצֻמוֹ וְהוּא בְּעֲצֻמוֹ יִדִין וַיִּשְׁפֹּט אֶת עֲצֻמוֹ עַל כָּל עֶסְקָיו וּמַעֲשָׂיו. וּבְזֶה יִסִּיר מֵעֲלָיו כָּל הַפְּחָדִים וַיִּנְצַל מִיִּרְאוֹת הַגְּבוּלוֹת, הֵינּוּ שְׂלֵא יִירָא וְלֹא יִפְחַד מִשׁוּם שֶׁר וְאֲדוֹן וְחֵיה רָעָה וְלִסְטִים וְלֹא מִשׁוּם דְּבָר שֶׁבְּעוֹלָם. רַק מִהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַד יִירָא וַיִּפְחַד. וּבְזֶה יַעֲלֶה אֶת הִירְאָה לְשִׁרְשָׁהּ, דְּהֵינּוּ לְדַעַת, שְׂיִזְכֶּה לְדַעַת שְׁלָם שְׂיִדַע מִמִּי יִתְיָרָא, הֵינּוּ לְיִרְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד יִרְאָה הַרוּמָמוֹת. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְהַשְׁגַּת הַתּוֹרָה שֶׁבְּנִגְלָה. וַיִּזְכֶּה עַל-יְדֵי-זֶה לְשִׁפְלוּת בְּאַמְתָּ. וְעַל-יְדֵי-זֶה

(ח) תהלים קמ"ה, ט. (ט) שם ק"ב, ה.

יִזְכָּה לַתַּפְּלָה בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ שְׂיִבְטֵל כָּל גְּשָׁמִיּוֹתוֹ וַיִּשׁוּתוֹ בְּשַׁעַת
הַתַּפְּלָה וַיִּתְפַּלֵּל בְּלִי שׁוֹם בְּוִנַת תּוֹעֵלַת עֲצָמוֹ וְלֹא יִחַשֵׁב לְכֹלֹם אֶת
עֲצָמוֹ, רַק יִבְטֵל כָּל גְּשָׁמִיּוֹתוֹ וְעֲצָמִיּוֹתוֹ כְּאִלוֹ אֵינוֹ בְּעוֹלָם. וְעַל-יְדֵי-זֶה
יִזְכָּה לְהַשְׁגַּת סְתֵרֵי תּוֹרָה שֶׁהוּא אֹרֵךְ הַגְּנוּזֵי שְׂיִתְנַגֵּלָה לְעֵתִיד. וְכֹל זֶה
זוֹכִין עַל-יְדֵי הַתְּבוּדוֹת הַנִּ"ל (שם, סימן ט"ו).

נג

הַקְּדוּשָׁ בְּרוּךְ-הוּא מְתַאֲוֶה לַתַּפְּלָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְכַשֵּׁי־יִשְׂרָאֵל
מְתַפְּלִים לְפָנָיו הֵם מִמְּלָאִים תְּאֻנָּתוֹ וְהוּא מְקַבֵּל תַּעֲנוּג
מֵאֲתָם (שם).

נד

כָּל אָדָם יֵשׁ לוֹ בְּחֵינַת נְגִלָה וְנִסְתָּר וְכוּ' וְצָרִיךְ כָּל אָדָם לַעֲלוֹת בְּכָל
פַּעַם מִדְּרָגָא לְדְרָגָא לַעֲשׂוֹת מֵהַנְּסֻתָר נְגִלָה. וְזֶה זוֹכִין עַל-יְדֵי לְמוּד
תּוֹרָה וְרַבּוּי תַּפְּלוֹת שְׂצָרִיךְ לְלַמֵּד תּוֹרָה וּלְהַרְבּוֹת בַּתַּפְּלָה לְפָנָי הַשֵּׁם
יִתְבָּרֵךְ עַד שְׂיִגְלָה לוֹ הַנְּסֻתָר מִמֶּנּוּ. וַיְהִיָּה נַעֲשֶׂה מֵהַנְּסֻתָר נְגִלָה, וַיְהִיָּה
לוֹ נִסְתָּר גְּבוּהָ יוֹתֵר וְאַחֲרֵי-כֵן יִתְפַּלֵּל עוֹד עַד שְׂיִתְנַגֵּלָה לוֹ גַּם הַנְּסֻתָר
הַזֶּה. וְכֵן בְּכָל פַּעַם לִילֵךְ מִדְּרָגָא לְדְרָגָא גְּבוּהָ יוֹתֵר. לְבַקֵּשׁ בְּכָל פַּעַם
מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ לְהַשִּׁיג הַנְּסֻתָר הַגְּבוּהָ יוֹתֵר וְכוּ' וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין
לְשִׂמְחָה וּלְעִזּוֹת דִּקְדוּשָׁה שְׂעַל-יְדֵי-זֶה נִכְנָסִין אֶל הַקְּדוּשָׁה לְהִתְקַרֵּב
לְצַדִּיקֵי אָמֶת לְקַבֵּל מֵהֶם הָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה בְּשִׁלְמוֹת גְּדוּל. וְכֹל זֶה זוֹכִין
עַל-יְדֵי תַּפְּלָה בְּכּוֹנֵה שְׁלֵמָה בִּי תַּפְּלָה בְּכּוֹנֵה כּוֹלֵל הַכֹּל וְכוּ' עֵין שָׁם

(שם סימן כ"ב).

נה

עַקֵּר הַתַּפְלָה הוּא עַל-יְדֵי עֲזוֹת דְּקַדְשָׁה שְׁצַרִּיךְ לְהַעֲזוֹ פָּנָיו נֶגֶד הַשֵּׁם
 יִתְבָּרַךְ לְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו עַל כָּל מַה שְׁצַרִּיךְ וְאִפְלוּ לַעֲשׂוֹת נִסִּים
 וְנִפְלְאוֹת. כִּי אִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד לְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּי אִם
 עַל-יְדֵי עֲזוֹת דְּקַדְשָׁה כִּי כָּל חֵד כְּפֹוֹם מַה דְּמִשְׁעַר בְּלִבָּה אֶת גְּדֻלַּת
 הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ וְרוֹאֵה פְּחִיתוּתוֹ וְגִרְעוּתוֹ, אֵיךְ הֵיךְ יָכוֹל לַעֲמֹד
 וּלְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו. עַל-כֵּן בְּשַׁעַת הַתַּפְלָה צַרִּיךְ הָאָדָם לְסַלֵּק אֶת הַבוֹשָׁה
 וַיַּעֲזוּ פָּנָיו לְבַקֵּשׁ מִהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שְׁצַרִּיךְ כַּנִּלְוֶה וְזֶה בְּחִינַת "אֵלֶיךָ
 יָעֻקּוּ וְנִמְלְטוּ בְּךָ בְּטַחוֹ וְלֹא בּוֹשׁוּ"⁽¹⁾ (שֵׁם סִימָן ל).

נו

עַל-יְדֵי הַשִּׁיחָה שְׁמִשְׁיחִים וּמְדַבְּרִים בֵּינָם לְבֵין קוֹנֵו וּמוֹצִיאִין בְּפֶה
 הַכְּסוּפִים וְהַרְצוֹנוֹת טוֹבִים שָׁלוּ, מַה שֶּׁהוּא נִכְסֵף וּמִשְׁתַּוְּקֵק
 וּמִתְנַעֲנַע לְצֵאת מִהָרַע שָׁלוּ וְלִזְכוּת לְטוֹב אִמְתִּי וּמִתְפַּלֵּל וּמִתְחַנֵּן לְפָנָיו
 ה' יִתְבָּרַךְ עַל זֶה, עַל-יְדֵי-זֶה הוּא מוֹצִיא הַנְּפֶשׁוֹת טוֹבוֹת מִכַּח אֶל
 הַפֶּעַל. כִּי עַל-יְדֵי הַכְּסוּפִין לְבַד גַּעֲשִׂין נְפֶשׁוֹת בְּכַח. כִּי הַכְּסוּפִין הֵם
 הַנְּפֶשׁ בְּחִינַת נִכְסֵפָה וְגַם כְּלָתָה נְפֶשִׁי⁽²⁾. וְעַל-יְדֵי הַדְּבוּר הַנִּלְוֶה נִגְמָרִין
 וַיּוֹצִאִין מִכַּח אֶל הַפֶּעַל בְּחִינַת: וַיְהִי הָאָדָם לְנְפֶשׁ חַיָּה⁽³⁾, וְתַרְגוּמוֹ לְרוּחַ
 מְמַלְלָא וּכְמוֹ שְׂכָתוֹב⁽⁴⁾: נְפֶשִׁי יִצְאָה בְּדַבְּרוֹ וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֵה לַפֶּעַל
 בְּקִשְׁתּוֹ וְזוֹכֵה לְצִיר אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה לְטוֹב וּמִחֻיָּה וּמְקַיֵּם הַכֹּל וּמְמַשִּׁיךְ
 טוֹבָה וּבְרָכָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת וְנַעֲשִׂים פְּעֻלוֹת טוֹבוֹת בְּעוֹלָם וּמְעוֹרֵר
 לְתִשׁוּבָה בְּפֶה נְפֶשׁוֹת עַל-יְדֵי הַדְּבוּר הַזֶּה שְׁמַדְבֵּר בֵּינָם לְבֵין קוֹנֵו. כִּי
 עֲנִין זֶה שֶׁל כְּסוּפִין וְרְצוֹנוֹת טוֹבִים וְלְהוֹצִיאֵם בְּפֶה מְלֵא הוּא יָקָר מְאֹד.
 וְצַרִּיךְ כָּל אָדָם לְהַרְגִּיל עֲצֻמוֹ לַעֲסֹק בְּזֶה הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם. וְעַל-יְדֵי-זֶה

(1) תהלים כב, ו. (ב) שם פד, ג. (ל) בראשית ב, ז. (מ) שיר השירים ה, ו.

יכולים להחזיר כל העולם למוטב. וזה יש הבל אשר נעשה על הארץ^(ג), הינו הבל היוצא מהפה מהדבורים קדושים הנ"ל. שיש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים, הינו כנ"ל כי על-ידי-זה מעורר כמה רשעים לתשובה ויש להפוך שמוציאין בהבל היוצא מהפה דבורים של כסופים רעים חס ושלום, ועל-ידי-זה יש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים. כי הדבור שהוא הנפש שהוא הרוח ממלא מתגלגלת באנשים אחרים כפי ההבל כמו כן שנעשה על הארץ

(שם סימן ל"א).

(ועין ב"לקוטי הלכות" (הלכות אמנים הלכה ד' סעיף יב) שמבאר שם, אשר על בן צריכין לשמר עצמו מאד מכסופים רעים ובפרט מלהוציאם בפה. כי הולכים ומעוררים את אנשי העולם לתאוות רעות. וזה שאמר דוד המלך עליו השלום^(ד): בחנת לבי פקדת לילה צרפתני בל תמצא, הינו שאמר בשביל כלל ישראל, ידעתי שלא עמדתי בנסיון כראוי, כי לא זכיתי עדין להנצל מכסופים דהאי עלמא, אך זמותי בל יעבר פי כי על כל פנים אני שומר עצמי שלא להוציא הכסופים אלו על הדבור פי חס ושלום, בכדי שלא יהיו נעשים על-ידי-זה פעולות רעות בעולם חס ושלום, רק אני מרגיל עצמי לדבר תמיד דבורים קדושים של כסופים טובים לקרות אליך תמיד שתשיבני אליך באמת ועל-ידי-זה נמשך פעולות טובות וברכה לכל העולמות. וזה לפעולות אדם בדבר שפתיך שאני נשמר לדבר רק דבורים קדושים שהם דברי שפתיך כדי שעל-ידי-זה יהיו נגרמים כל פעולות אדם לטובה. וזה אני שמרתי ארחות פריץ כי על-ידי-זה שאני מרגיל לשוני לדבר תמיד דבורים של כסופים טובים כנ"ל, על-ידי-זה אני זוכה להנצל ולהשמר מכל ארחות פריץ שהם כל הדרכים רעים רחמנא לצלן, רק תמך אשורי

(ג) קהלת ח, יד. (ד) תהלים יג, ג.

בְּמַעֲגָלוֹתֶיךָ וְכוּ' כִּי הַדְּבוּרִים טוֹבִים תּוֹמְכִים וְסוֹעְדִים אוֹתִי לְתַמּוֹךְ אֲשׁוּרֵי בְּמַעֲגָלוֹתֶיךָ. וְזֶה שֶׁמְבָאָר בְּיֹתֵר עַל־יְדֵי מָה זְכִיתִי לָזֶה. אֲנִי קָרָאתִיךָ כִּי תַעֲנֵנִי אֵל. שְׁזַחֲו כָּל עֲנִין הַהִתְבּוֹדָדוֹת וְהַשִּׁיחָה בֵּינֵנוּ וּבֵין קוֹנֵנוּ שְׁצָרִיכִין לְהַרְגִּיל אֶת עֲצָמוֹ בְּזֶה הַרְבֵּה לְכַסֵּף תְּמִיד בְּסוֹפִים טוֹבִים וּלְהוֹצִיאָם מִפִּיּוּ בְּכָל יוֹם כַּנ"ל).

וְעֵינַי עוֹד בְּסִפְר "עֲלִים לְתַרּוּפָה" מְמוֹרְנוּ הַרְבֵּה רַבִּי נִתְּן ז"ל (מִכְתָּב שְׁכ"ג) שֶׁכָּתַב שָׁם, כִּי הַכֹּל יִכּוֹלִים לַפְּעַל עַל־יְדֵי רְצוֹנוֹת וְכַסּוּפִים וּלְהַרְגִּיל אֶת עֲצָמוֹ לְדַבֵּר הַכַּסּוּפִין וְהַרְצוֹנוֹת בְּפִיּוֹ. קוֹמוּ נָא עִמְדוּ נָא עוֹרְרוּ נָא לְבַבְכֶם הַטוֹב הַיָּטֵב הַיָּטֵב לְהַרְגִּיל עֲצָמְכֶם לִילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַזֶּה לְכַסֵּף וּלְהַשְׁתַּוְקֵק הַרְבֵּה לַה' יִתְבָּרֵךְ בְּכָל עֵת וּלְדַבֵּר הַכַּסּוּפִים בְּפֶה, שְׁעַל־יְדֵי־זֶה נִאֲרָגִים עוֹלָמוֹת וְחַדוּשִׁים נִפְלְאִים עַל־יְדֵי צְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת בְּמֵאֲתִים שְׁלֹשִׁים וְאַחַד הַשְּׁעָרִים הַמְצַטְרְפִין וְנִזְדוּגִין בְּצְרוּפִים חֲדָשִׁים נִפְלְאִים עַל־יְדֵי דְבוּרֵי הַכַּסּוּפִים לַה' וּלְתוֹרָתוֹ וּלְדַרְכּוֹ הַקְּדוּשִׁים, כְּמוֹבֵן וּמְבָאָר בְּלִקוּטֵי א' (סִימָן ל"א עֵיף 1) כִּי לֹא דַבֵּר רַק הוּא מִכֶּם כִּי הוּא חַיִּיכֶם וְכוּ'^(ט), וּמַחֲמַת שְׁהִיּוֹם לְמִדְתִּי בְּסִפְרֵי קַבְּלָה מֵעֲנִין הַתְּהוּוֹת וְאַרְיֵנֵת כָּל הָעוֹלָמוֹת עַל־יְדֵי צְרוּפֵי הָאוֹתִיּוֹת בְּמֵאֲתִים שְׁלֹשִׁים וְאַחַד שְׁעָרִים פָּנִים וְאַחֹר וְכוּ', וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְעוֹרְרְתִי עִתָּה הַרְבֵּה הַרְבֵּה מִדֵּי דְבָרֵי עִם אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים שְׁלָנוּ כַּמָּה וְכַמָּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לְהַזוּכָה לִילֵךְ בְּדֶרֶךְ רַבְּנוּ ז"ל, בְּפֶרֶט בְּעֲנִין הַרְצוֹנוֹת וְהַכַּסּוּפִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ וּלְתוֹרָתוֹ בְּכָל־לִיּוֹת וּבְפֶרֶט־לִיּוֹת וּלְדַבְּרָם בְּפֶה. הֵן בְּדֶרֶךְ כָּלֵל שְׁרַצוֹנוֹ לְהִיּוֹת יְהוּדֵי בְּאֵמֶת הֵן בְּפֶרֶט־לִיּוֹת מָה שֶׁחָסַר לוֹ בְּפֶרֶט בְּאוֹתוֹ הָעֵת וְכוּ' וְכוּ'. אֲשֶׁרֵי שְׁיֵאֲחֹז בְּזֶה לִית כָּל מַחָא סָבֵל דָּא מָה שֶׁנַּעֲשֶׂה וְנִאֲרָג מִזֶּה בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים וְנִפְלְאוֹת הַשְּׁעָשׂוּעִים הָעוֹלָמִים לְפָנָיו עַל־יְדֵי־זֶה. חֲזַקוּ וְאַמְצוּ לְקַיֵּם הַנְּהַגָּה זֹאת בְּכָל עֵת לְמַעַן יִיטֵב לָכֶם לְעַד.

(ט) דְּבָרִים לֵב, מו.

נז

בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ נִקְדָּה טוֹבָה יִקְרָה מְאֹד שְׂרָצוּנָה חֲזֹק תָּמִיד
 רַק לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנֵה, אֲךָ הַתְּאוּזוֹת שׁוֹבְרִין לְבוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה לְבוֹ
 רְחוּק מִהִנְקָדָה עַל־כֵּן צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְדַבֵּר בֵּינוּ לְבֵין קוֹנֵה. כְּדֵי שְׂיֵאִיר
 בְּחִינַת הַנִּקְדָּה שְׂיֵשׁ בּוֹ לְלִבּוֹ. וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְבַּטַּל עֲרַלְת לְבוֹ, דְּהֵינּוּ
 הָאֲהָבוֹת רְעוֹת שָׁהֶם חֲרַפְת לֵב שָׁהֶם שׁוֹבְרִים לְבוֹ שֶׁל אָדָם בְּבְחִינַת
 חֲרַפָּה שְׂבָרָה לְבִי^(פ) (שָׁם, סִימָן ל"ח).

נח

צָרִיךְ הָאָדָם לְהַרְגִיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר בֵּינוּ לְבֵין קוֹנֵה בְּאַמְת גְּדוֹל
 לְאַמְתוֹ עַד שְׂיַעֲוֹרר אֶת לְבָבוֹ בְּאַמְת עַד שְׂיִתְחִיל לְדַבֵּר
 בְּחִמּוּמוֹת שְׂבַלֵּב דְּבָרֵי אַמְת שְׂבַלֵּבּוֹ בְּהַתְּעוֹרְרוֹת בְּתִשׁוּבָה עַד
 שְׂיִרְאֶה פְּחִיתוּתוֹ וְגִדְלַת הַבוֹרָא עַד שְׂיִתְבַּיֵּשׁ מְאֹד מִלְּפָנָיו יִתְבַּרַךְ, כִּי
 עַד עַכְשָׁו הַשְּׂלִיךְ חַטָּאתָיו אַחֲרֵי כְּתָפָיו וְלֹא עֵין בָּהֶם וְעַכְשָׁו כְּשִׂידַע
 אוֹתָם, אֲזִי נִכְנָס בּוֹ בּוֹשָׁה גְּדוֹלָה עַל גְּדָל פְּשָׁעָיו כִּנְגַד רַב וְשִׁלֵּט עַקְרָא
 וְשִׂרְשָׁא דְכָל עֲלָמִין וְהַבּוֹשָׁה הַזֹּאת נִתְגַּלָּה עַל פָּנָיו וְהַבּוֹשָׁה הַזֹּאת הִיא
 בְּחִינַת אוֹר הַתְּפִלִּין שָׁהֶם סִימָן עַל דְּבָקוֹת יִשְׂרָאֵל בְּהַבוֹרָא יִתְבַּרַךְ
 וְהִיא בְּחִינַת קְרוֹן אוֹר הַפָּנִים וְעַל־יְדֵי הַבּוֹשָׁה הַזֹּאת מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל
 עוֹנוֹתָיו (שָׁם, סִימָן ל"ח).

[אָמַר הַמַּעֲתִיק: מִכָּאן סַעַד לְמַה שְׂמוּבָא לְעִיל בְּאוֹת מ"ה, מַה שְׂאָמַר שְׂיִכּוּלִים לְהַפִּיר בְּאֶחָד אִם
 יֵשׁ לוֹ הַתְּבוּדָדוֹת כִּי עַל־יְדֵי־זֶה נִתְגַּלָּה עַל פָּנָיו בּוֹשָׁה גְּדוֹלָה מִהֶשֶׁם יִתְבַּרַךְ כְּנִל]:

נט

עַקֵּר הַהַתְּבוּדָדוֹת הוּא בְּלִילָה שְׂאֵז הַכָּל יִשְׁנִים וְגַם שְׂיִהְיֶה הַמְּקוֹם
 מַחוּזָן לְהַעִיר שְׂיִלְךָ בְּדַרְךְ יְחִידִי, דְּהֵינּוּ בְּמְקוֹם שְׂאִין בְּגֵי אָדָם

(פ) תְּחִלִּים סט, כא.

הוֹלְכִים שֵׁם אֶפְלוּ בַיּוֹם וְעַל-יְדֵי-זֶה שְׁמֵתְבוֹדֵד בְּלִילָה בְּדָרֶךְ יְחִידִי כַנִּל וּמִפְנֵה לְבוֹ וְדַעְתּוֹ מִכָּל עֶסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִכִּבְטַל הַכֹּל עַד שְׁמִבְטַל אֶת עֲצָמוֹ לְגַמְרִי, וְהִינּוּ שְׁבִתְחִלָּה מִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה עַד שְׁמִבְטַל מִדָּה זֹאת וְאַחֲרֵכֶךְ מִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה עוֹד עַד שְׁמִבְטַל מִדָּה אַחֲרֵת. וְאַחֲרֵכֶךְ מִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה עוֹד עַד שְׁמִבְטַל אֶת עֲצָמוֹ לְגַמְרִי שְׁלֵא יִהְיֶה בּוֹ שׁוּם גְּאוּת וְשׁוּם מַמְשׁוֹת עַד שִׁיְהִיָּה בְּעֵינָיו כְּאִין וּכְאֶפֶס מִמָּשׁ וְזוֹכֵה עַל-יְדֵי-זֶה לְבוֹא לְבַחֲיַנַּת בְּטוֹל בְּאַמֶּת עַל-יְדֵי-זֶה נִכְלָל נִפְשׁוֹ בְּשֶׁרְשׁוֹ בְּאַחֲדוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ הָאִין סוֹף שְׁנִקְרָא מְחִיב הַמְּצִיאוֹת בִּידוּעַ. וְעַל-יְדֵי-זֶה נִכְלָלִין כָּל הָעוֹלָמוֹת הַתְּלוּיִים בְּנִפְשׁוֹ גַם כֵּן בְּאַחֲדוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ הָאִין סוֹף שְׁנִקְרָא מְחִיב הַמְּצִיאוֹת. וְזֶה פְּרוּשׁ הַמִּשְׁנָה^(ט): הַנֶּעוֹר בְּלִילָה וְהַמְּהַלֵּךְ בְּדָרֶךְ יְחִידִי, הִינּוּ כַנִּל. וּמִפְנֵה לְבוֹ מִכָּל עֶסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה כְּדִי שִׁיבּוֹא לְבַחֲיַנַּת בְּטוֹל בְּאַמֶּת. וְזֶה לְבִטְלָה, הִינּוּ כַנִּל, הָרִי זֶה הָאָדָם מִתְחִיב הִינּוּ שְׁנִכְלָל בְּאַחֲדוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ שְׁנִקְרָא מְחִיב הַמְּצִיאוֹת וְזֶה בְּנִפְשׁוֹ. הִינּוּ שְׁנִפְשׁוֹ עִם כָּל הָעוֹלָמוֹת הַתְּלוּיִים בְּנִפְשׁוֹ נִכְלָלִים בְּמְחִיב הַמְּצִיאוֹת כַנִּל (שֵׁם, סִימָן נ"ב):

וְעֵינַי בְּסִפֵּר "עֲלִים לְתַרְוִפָּה" (מִכְּתָב קו"ג) אַחַר שְׁמִכִּיא שֵׁם בְּקִצְרָה דְּבָרִים מוֹעֲטִים מִהַתּוֹרָה "הַנֶּעוֹר בְּלִילָה" הַנִּל, כְּתַב שֵׁם בְּזֶה הַלְשׁוֹן: הֵיכֵן אֲנִיחֵנוּ בְּעוֹלָם, שְׁזִכִּינוּ לְשִׁמְעַ בְּזֹאת, וְעַדִּין מִתּוֹרַתוֹ אֲנִי רְחוּקִים. וְאֲנִי צוּעֵק בְּלִבִּי עֲתָה עַל הַיָּמִים שְׁעָבְרוּ, כַּמָּה שָׁנִים שְׁלֵא זְכִיתִי לְקַיֵּם זֹאת מִרְבוּי הַמְּנִיעוֹת, אֲבָל אֲנִי מְשַׁמַּח עֲצָמִי עַל הַמְּעַט דְּמְעַט, שְׁזִכִּיתִי לְפַעֲמִים לְקַיֵּם מְעַט מְזֶה. וְגַם מֵה שְׁזִכִּינוּ לְפָרֵשׁ שִׁיחֲתָנוּ בַיּוֹם לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ, הוּא גַם בֵּן יָקָר מְאֹד מְאֹד, כִּי לֹא כָּל אָדָם זוֹכֵה לְקַיֵּם כָּל הַנִּל בְּשִׁלְמוֹת. וְאַשְׁרֵי הַזּוֹכֵה לְהַתְּבוֹדוֹת אֶפְלוּ בַיּוֹם, אֲבָל אֲשֶׁרִי וְאַשְׁרֵי הַזּוֹכֵה לְקַיֵּם בְּפִשְׁטוֹת הַנֶּעוֹר בְּלִילָה וְכוּ', עַד שִׁיזְכֶּה לְהַכְּלִל עַל-יְדֵי-זֶה

בְּחֵיבוֹב הַמְּצִיאוֹת וְלַהֲעֵלוֹת כָּל הָעוֹלָם הַתְּלוּי בּוֹ, לְהַפְּלִל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא מְחַיֵּב הַמְּצִיאוֹת. יְהִי חֶלְקִי עִמָּהֶם לְעוֹלָם וָכוֹ, עֵינַי שָׁם כָּל הַמְּכַתֵּב.

וּפְעַם אַחַת דִּבֶּר מוֹרְנוֹ הֶרֶב רַבִּי נֵתָן, וְכֵן צִדִּיק לְבָרְכָה, מִתְּדַרְךְ הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה שֶׁל הַנְּעוֹר בְּלִילָה בְּפִי שְׁגָלָה זֹאת אֲדַמּוּר הַקְּדוֹשׁ זַ"ל וְאָמַר אִזּוֹ בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: עוֹד יִהְיֶה זְמַן, שִׁיְהִיֶּה הַדְּרָךְ הַזֶּה דְּרָךְ כְּבוֹשָׁה לָרַבִּים. (כְּמוֹ עֲכָשׂוֹ הוּא דְּרָךְ כְּבוֹשָׁה בְּכָל בִּקְרָה לְהַנִּיחַ טְלִית וְתַפְּלִין). וְאוֹדוֹת הַפְּתוּדִים שֶׁיֵּשׁ בְּזֶה, אָמַר אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוֹ וְרַבְּנּוּ, זְכַר צִדִּיק וְקְדוֹשׁ לְבָרְכָה, שָׁאֵם הָיָה לוֹ בֶּן יְחִיד, הָיָה מְשַׁלְּחוֹ יְחִידֵי בְּלִילָה לְשִׁדָּה, וְלֹא הָיָה חוֹשֵׁשׁ לְשׁוֹם דְּבָר. וְאָמַר זֹאת עַל כָּל אָדָם, שֶׁאִין לוֹ לְפַחַד כָּלָל (כִּי שְׁלוּחֵי מִצְוָה אֵינָם נְזוּקִים^(ק)). וּמוֹרְנוֹ הֶרֶב רַבִּי נֵתָן, זְכַר צִדִּיק לְבָרְכָה, הוֹסִיף לְדַבֵּר בְּזֶה וְאָמַר עַל זֶה כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּזֶה הַקְּדוֹשׁ^(ח) לְעַנְיַן הַלֵּיכַת כָּלֵב לְחֶבְרוֹן לְהַשְׁתַּמֵּחַ עַל קַבְרֵי הָאֲבוֹת, וְאִיךָ לֹא יֵרָא מִהֶעֱנָקִים שֶׁהָיוּ שָׁם. וְכַתֵּב שֶׁם הַזֶּה הַקְּדוֹשׁ: מֵאֵן דְּאִיְהוּ בְּדַחְקָא לֹא מְסַתְּפֵל מִיְדֵי; כִּךְ כָּלֵב, בְּגִין דְּהוּוּ בְּדַחְקָא לֹא אֲסַתְּפֵל מִיְדֵי וְאִתִּי לְצִלָּאָה עַל קַבְרֵי אֲבֵהֶן וְכוּ, עֵינַי שָׁם. וְכֵן בְּעַנְיַן הַזֶּה, כָּל מִי שֶׁיִּזְדַּע וּמְחַשֵּׁב אֶת עֲצָמוֹ הַיָּטֵב, שֶׁכְּתוּב עֵינַי יִפְרָחוּ יָמָיו וְיִצְטַרְךְ לְתַת דִּין וְחֶשְׁבוֹן מְכַל מַעֲשָׂיו, וְלֹא יוֹתֵרוּ לוֹ עַל שׁוֹם דְּבָר וְכוּ, מִי שֶׁמְחַשֵּׁב אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל זֶה בּוֹדָאֵי לֹא יִבִּיט עַל שׁוֹם פַּחַד מִהֶפְתְּדִים וְכִיּוֹצֵא. וּמְכַל שֶׁכֵּן שֶׁבְּאַמַּת אֵין בְּזֶה פַחַד כָּלָל, כְּנִזְכָּר לְעִיל.

גַּם סֵפֶר מוֹרְנוֹ הֶרֶב רַבִּי נֵתָן, וְכֵן צִדִּיק לְבָרְכָה, מַעֲשֵׂה מִהַבְּעַל-שָׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ, זְכַר צִדִּיק וְקְדוֹשׁ לְבָרְכָה: פְּעַם אַחַת הַתְּפַלֵּל עִם הַחֲבֵרִיא שְׁלוֹ וְהַתְּפַלְלוּ בְּהַתְּלַהֲבוֹת גְּדוֹל מְאֹד, בְּדַרְכָּם. אַחֲרֵי-כֵן,

(ק) פְּסָחִים ח: (ר) מִי שֶׁהוּא בְּדוּחַק לֹא מְסַתְּכֵל כְּלוּם, כִּךְ כְּלָב, בְּגַלֵּל שְׁהִיָּה בְּדוּחַק לֹא הַסְתַּכֵּל עַל כְּלוּם וּבֹא לְהַתְּפַלֵּל עַל קַבְרֵי הָאֲבוֹת וְכוּ.

בְּשִׁגְמוֹתַי תִּפְלֹתֶם, רְאוּ שֶׁהַבַּעַל־שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ, וְכִּי צַדִּיק וְקְדוֹשׁ לְבָרָכָה, הוּא בְּפָנַי זֹעֵפּוֹת מְאֹד. וְאַחֲרֵי־כֵן עָנָה וְאָמַר לָהֶם: בְּעַת שֶׁהַתִּפְלִלָתְךָ, הַכְּנִים הַבַּעַל־דְּבָר בְּכָל אֶחָד מִכֶּם מִחֲשֻׁבוֹת שֶׁל גְּאוֹת וּרְמוֹת רוּחָא בְּזֶה שְׂאֵתֶם מִתְּפִלָּלִים בְּהַתְּלַהֲבוֹת וּבְדַבְּקוֹת כְּזֶה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְעוֹרַר לְמַעַלָּה קַטְרוֹנֵי עֲלֵיכֶם וְהָיָה לִי יִגְיַעָה גְּדוּלָּה, עַד שֶׁהִמְתַּקְתִּי זֹאת. וְסֵפֶר זֹאת לְמַעַן דַּעַת כַּמָּה וְכַמָּה צַרִּיכִין לְהַרְבּוֹת בְּתִפְלָה לְהַנְּצִיל מִגְּאוֹת. שֶׁהִיא תוֹעֵבַת הַשֵּׁם^(ש), כִּי יָכוֹל לְהִיּוֹת, שֶׁאֶפְלוּ שֶׁכָּבֵר נִקְיָם מִכָּל הַתְּאוּוֹת וְהַמְדוּת רָעוֹת אַף־עַל־פִּי־כֵן יָכוֹל לְהִשָּׂאֵר בְּלֵב גְּאוּה טְמוֹנָה חֶס וְשָׁלוֹם, וְכַמְבֹאֵר בְּהַתּוֹרָה "הַנְּעוֹר בְּלִילָה"^(ה), הַנִּלְוֵל. וְעַל־כֵּן צַרִּיכִין בְּשִׁבִיל זֶה לְהַרְבּוֹת מְאֹד בְּהַתְּבוּדוֹת בְּתִפְלוֹת וּצְעָקוֹת לַה' יִתְבָּרֵךְ בְּלִילָה וּבְדַרְךְ יְחִידִי, עַד שֶׁיִּזְכָּה לְבַחֲנִינַת בְּטוֹל בְּאַמֶּת, שֶׁלֹּא יִהְיֶה בּוֹ שׁוֹם גְּאוֹת וְשׁוֹם מְשׁוֹת. עַד שֶׁיִּזְכָּה עַל־יְדֵי־זֶה לְהִיּוֹת נִכְלָל עִם כָּל הָעוֹלָמוֹת הַתְּלוּיִים בְּנַפְשׁוֹ בְּאַחֲדוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ הַאִין־סוֹף, שֶׁהוּא מְחַיֵּב הַמְּצִיאוֹת בְּנִלְוֵל.

ס

בְּלִילָה אִז עַקֵּר הַזְּמַן שֶׁל הַתְּבוּדוֹת לְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנַי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ וְלִשְׁפֹּךְ לְבוֹ כַּמִּים נִכַח פָּנַי ה'י^(ש). וְלַחֲפֹשׁ הַרוּחַ טוֹב הַיְנוּ הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֲדִין וְלְבָרָרִם מִתּוֹךְ הַרוּחַ רָעָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכָּה לְשִׁמְחָה וְלְהַכְנִיעַ הַמְּדַמָּה שֶׁמִּשָּׁם כָּל הַתְּאוּוֹת וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכָּה לְזַכְרוֹן לְזִכְרֵי תְּמִיד בְּעֵלְמָא דְאַתִּי וְלַחֲשֹׁב בְּכָל עֵת עַל תְּכִלִּיתוֹ וְסוּפוֹ אַחֲרוֹן לְעוֹלָם הַבָּא עַד שֶׁיִּזְכָּה לְשׁוֹב אֱלֹיו יִתְבָּרֵךְ בְּאַמֶּת (שָׁם, סִימָן ג'ד).

(ש) משלי טז, ה. (ת) בליקו"מ ח"א, סימן נב. (א) איכה ב, יט.

סא

עַל-יָדַי לַמּוֹד הַפּוֹסְקִים זוֹכִין לְהַתְּפִלֵּל כְּרְאוּי בְּכָל לְבָבוֹ. כִּי בְּאֵמֶת
אִם הָיָה הָאָדָם יוֹדֵעַ וּמֵאֲמִין בְּלֵב שְׁלֵם שְׁמֵלָא כָּל הָאָרֶץ
כְּבוֹדוֹ וְהוּא יִתְבָּרֵךְ עוֹמֵד עָלָיו בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה וְשׁוֹמֵעַ וּמֵאֲזִין וּמִקְשִׁיב
כָּל דְּבֹר וְדְבֹר שֶׁל הַתְּפִלָּה, בּוֹדָאֵי הָיָה מְדַקְדֵּק מְאֹד לְכוּן אֶת דְּבָרָיו
וְהָיָה מִתְּפִלֵּל בְּהַתְּלֵהבוֹת גְּדוֹל. רַק מִחֲמַת שְׁלֵבוֹ חֲלוּק בְּחִינַת חֶלֶק
לָבָם^(ב), וְאִינוֹ חֲזָק בִּידִיעָה זֹאת בְּלֵב שְׁלֵם בְּשִׁבִיל זֶה אִינוֹ מְדַקְדֵּק כָּל
כֶּךָ וְאִינוֹ מְכוּן לְבוֹ בַּתְּפִלָּתוֹ. וְכָל זֶה נִמְשָׁךְ מִהַקְּשִׁיאוֹת וְהַפְּסִירוֹת שֶׁבְּלֵב
שֶׁהֵם בְּחִינַת מַחְלֶקֶת הַיִּצָּר הָרַע שֶׁבְּלֵב. וְעַל-כֵּן הַתְּקוּן לְזֶה לַמּוֹד
הַפּוֹסְקִים שְׁעַל-יָדָיו זֶה מְבַטְּלִים מַחְלֶקֶת הַיִּצָּר הָרַע שֶׁבְּלֵב בְּשִׁרְשׁוֹ. כִּי
שִׁרְשׁ מַחְלֶקֶת הַיִּצָּר הָרַע שֶׁבְּלֵב בְּהַשְׁתַּלְּשְׁלוֹת מְדַרְגָּא לְדַרְגָּא נִמְשָׁךְ
מִמַּחְלֶקֶת שֶׁבְּקֶדְשָׁה שֶׁהוּא מַחְלֶקֶת הַתְּנָאִים וְהָאֲמוּרָאִים שֶׁזֶה אוֹסֵר וְזֶה
מְתִיר וְעַל-יָדַי לַמּוֹד הַפּוֹסְקִים מְתַקֵּן הַמַּחְלֶקֶת שֶׁבְּקֶדְשָׁה הַנִּזְל, כִּי
הַפֶּסֶק הַלְכָּה הוּא הַשְּׁלוֹם וְהַהֲכָרְעָה שֶׁל מַחְלֶקֶת תְּנָאִים וְאֲמוּרָאִים. וְעַל
כֵּן עַל-יָדָיו זֶה נִתְבַּטֵּל גַּם מַחְלֶקֶת הַיִּצָּר הָרַע שֶׁבְּלֵב וְזוֹכֵה לְיִשָּׁר לְבָב
שֶׁלֹּא יִהְיֶה לְבוֹ חֲלוּק עָלָיו, רַק לְהֵאֲמִין שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ שׁוֹמֵעַ כָּל דְּבֹרָיו
הַתְּפִלָּה וְאִזּוֹ זוֹכֵה לְהַתְּפִלֵּל כְּרְאוּי. וְזֶה: אוֹדֵךְ בְּיִשָּׁר לְבָב^(ג). לְבָב דִּיקָא
בְּשִׁנֵי יִצְרִין (כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ וְכְרוּנָם לְבָרְכָה^(ד)), עַל פְּסוּק בְּכָל
לְבָבְךָ^(ה) בְּשִׁנֵי יִצְרִיךָ). אִימְתִי בְּלְמַדֵי מִשְׁפָּטֵי צְדָקָךָ עֵינֵי שָׁם. (שֵׁם, סִימָן ס"ב):
(אֲמֹר הַמַּעֲתִיק מִכָּאן סַעֵד לְמָה שְׁמוּבָא לְעִיל אוֹת ל' מִשִּׁיחֻתָיו הַקְּדוּשׁוֹת אֲשֶׁר שְׁנֵי הַעֲנִינִים הָאֵלֶּה,
הֵינּוּ לְהַתְּפִלֵּל וּלְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ וְגַם לַמּוֹד שְׁלֶחֶן עֲרוּךְ הֵם הַנְּהַגָּה כְּלָלִית עַל כָּל אִישׁ
וְאִישׁ בְּכָל יוֹם וְיוֹם מִימֵי חַיָּיו, כִּי כִּפֵּי הַנִּזְל הֵם תְּלוּוִים זֶה בְּזֶה).

(ב) הוֹשֵׁעַ י, ב. (ג) תְּהִלִּים קיט, ז. (ד) בְּרִכּוֹת נד. (ה) דְּבָרִים ו, ה.

סב

הַדְּבֹר הוּא בְּחִינַת אֵם הַבָּנִים, הֵינּוּ כְּמוֹ שֶׁהָאֵם הוֹלֶכֶת תָּמִיד עִם בְּנֵיהָ אֶפְלוּ לְמִקּוּמוֹת הַמְּטַנְּפִים וְאֵינָה שׁוֹכַחַת אוֹתָם, כְּמוֹ כֵּן הַדְּבֹר הוֹלֵךְ עִם הָאָדָם תָּמִיד אֶפְלוּ בְּמִקּוּמוֹת הַמְּטַנְּפִים וּמְזִכִּיר אוֹתוֹ תָּמִיד אֶת הַשֵּׁם יְתַבְרַךְ בְּחִינַת כִּי מֵיָדֵי דְבָרֵי בּוֹ זְכוּר אֲזַכְּרֶנּוּ עוֹד⁽¹⁾, הֵינּוּ שְׂאֵפְלוּ אִם הָאָדָם מְנַח חֵם וְשָׁלוֹם, בְּשֵׁפֶל הַמְּדַרְגָּה מְאֹד בְּמִקּוֹם שֶׁהוּא חֵם וְשָׁלוֹם, אֶף־עַל־פִּי־כֵן עַל־יְדֵי הַדְּבֹר יָכוֹל לְהַזְכִּיר אֶת עֲצָמוֹ בְּהַשֵּׁם יְתַבְרַךְ לְעוֹלָם, דְּהֵינּוּ שְׂאֵפְלוּ אִם הוּא בְּמִקּוֹם שֶׁהוּא אִם יִתְחַזַּק גַּם שֵׁם לְדַבֵּר עַל כָּל פְּנֵים דְּבוּרִים קְדוּשִׁים שֶׁל תּוֹרָה וְתַפְלָה וְשִׁיחָה בֵּינּוּ לְבֵין קוֹנּוֹ אוֹ לְשִׁיחָה עִם רַבּוֹ אוֹ עִם חֲבֵרוֹ בְּיִרְאַת שָׁמַיִם יָכוֹל לְהַזְכִּיר אֶת עֲצָמוֹ בְּהַשֵּׁם יְתַבְרַךְ לְעוֹלָם אֶפְלוּ שֵׁם בְּמִקּוּמוֹת הַמְּטַנְּפִים, אֶפְלוּ אִם נָפַל לְמִקּוֹם שְׂנֵפֶל רַחֲמָנָא לְעֻלָּן. כִּי הַדְּבֹר אֵינּוּ מְנִיחַ אוֹתוֹ לְשַׁכַּח אֶת הַשֵּׁם יְתַבְרַךְ. וְהֵבֵן הַדְּבָר הַיָּטִב מְגִדֵּל כַּח הַדְּבֹר וְהִיא עֲצָה נִפְלְאָה וְנוֹרָאָה לְמִי שֶׁחָפֵץ בְּאַמֶּת לְבַל יֵאָבֵד עוֹלָמוֹ לְגַמְרֵי חֵם וְשָׁלוֹם.

(שם, סימן ע"ח).

סג

כְּשֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל אוֹ מִתְבוֹדֵד כְּרָאוּי וּבְאַמְצַע הוּא נוֹפֵל מִמְדַּרְגָּתוֹ זֶה נִמְשָׁךְ מִפְּנֵם הָאֱמוּנָה. וְאִזְ צָרִיךְ שְׂוִישֵׁבֵר לְבוֹ בְּקִרְבוֹ וְיִתְבַּיֵּשׁ בְּעֲצָמוֹ עַל שְׂנֵפֶל מְשָׁמִים לְאָרֶץ וִירְחָם עַל עֲצָמוֹ עַד שִׁיתְאַנַּח וְעַל־יְדֵי הָאֲנָחָה יִחְזֹר לְמְדַרְגָּתוֹ (שם, סימן ק"ח).

סד

הַדְּבֹרִים שְׂאָדָם מְשִׁיחַ וּמְדַבֵּר בֵּינּוּ לְבֵין קוֹנּוֹ הֵם בְּחִינַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. כִּי עַל־יְדֵי שְׂנֵכְנֵם לָזֶה וּמְכַרִּיחַ עֲצָמוֹ וּמְכִין עֲצָמוֹ

(1) יְרֵמְיָהּ לֵאמֹר, ב.

לְדַבֵּר לְפָנַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. שׁוֹלַח לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ דְּבוּרִים בְּפִיו שֶׁהֵם בְּחִינַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. וְצָרִיךְ לְרְאוֹת וּלְהַשְׁתַּדֵּל תָּמִיד לְבַקֵּשׁ בְּכָל עֵת בְּדַבְרֵי רְצוּנִים וְתַחֲנוּנִים חֲדָשִׁים וְזֶה זֹכֵינ׳ עַל יְדֵי מְהֵרֵת הַלֵּב שְׁזֹכֵינ׳ עַל-יְדֵי תְנוּעוֹת הַשֵּׁבֶל בְּקֹדֶשׁהּ. וְזֶה – ״לֵב מְהוּר בָּרָא לִי אֱלֹהִים אֲזַ וְרוּחַ נָכוֹן חֲדָשׁ בְּקִרְבִּי״^(ז), שְׁיִזְכֶּה לְחֲדָשׁ בְּכָל פַּעַם דְּבוּרִים חֲדָשִׁים שֶׁהֵם בְּחִינַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ כַּנִּל״ל (שָׁם, סִימָן קנ״ו).

סה

אָסוּר לְאָדָם לְעַמֵּד עֲצָמוֹ עַל שׁוּם דְּבָר, הֵינּוּ שְׂאָסוּר לְהִתְעַקֵּשׁ בְּתַפְלָתוֹ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲשֶׂה לוֹ דְּוָקָא אֶת בְּקִשְׁתּוֹ הֵן פְּרִנְסָה אוֹ בָּנִים אוֹ שְׂאָר צָרְכָיו, רַק צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים. אִם יִתֵּן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִתֵּן וְאִם לֹא לֹא. וְזֶה אֵל תַּעֲשׂ תַּפְלָתְךָ קָבַע^(ח), לְשׁוֹן גְּזֻלָּה כְּמוֹ שְׂכָתוּב^(ט): ״וְקָבַע אֶת קַבְעֵיהֶם נֶפֶשׁ״ הֵינּוּ לְקַח הַדְּבָר בְּחֻזְקָה בְּגֻזְלָה אֲלֵא רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים כַּנִּל״ל (שָׁם, סִימָן קצ״ו).

סו

כְּשֶׂאָדָם מִתְבוֹדֵד וּמְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ וְצָעְרוֹ לְפָנַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמִתְוַדֶּה וּמִתְחַרֵּט עַל גְּדֹל הַפְּגָמִים שֶׁפָּגַם, אֲזַ גַּם הַשְׂכִּינָה כְּנִגְדּוֹ מְפָרֵשֶׁת לְפָנָיו שִׁיחָתוֹ וְצָעְרוֹ. בִּי כָּל פָּגַם וּפָגַם בְּנִשְׁמָתוֹ פָּגַם אֲצִלָּה, כְּבִיכּוֹל, וְהִיא מְנַחֶמֶת אוֹתוֹ שְׁיִבְקֵשׁ תַּחֲבוּלוֹת לְתַקֵּן כָּל הַפְּגָמִים (שָׁם, סִימָן רנ״ט).

סז

כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ הַתְּעוֹרְרוֹת מֵאָדָם לְחִבְרוֹ כְּגוֹן כְּשֶׁרוֹאִים שְׂאָחֵד אוֹמֵר בְּקִשּׁוֹת וּסְלִיחוֹת בְּהִתְעוֹרְרוֹת בְּלֵב נִשְׁבָּר אֲזַ חִבְרוֹ מִתְעוֹרֵר

(ז) תְּהִלִּים נֵא, יב. (ח) אֲבוֹת ב, יח. (ט) מִשְׁלֵי כב, כג.

מִמֶּנּוּ גַם כֵּן, כִּי מִתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עַל עֲצֻמוֹ וְנִתְעוֹרֵר גַּם כֵּן וּמִתְחִיל לֹאמַר גַּם כֵּן בְּקִשּׁוֹת בְּהִתְעוֹרְרוֹת הַלֵּב, כְּמוֹ כֵּן יֵשׁ אֲצֵל הָאָדָם עֲצֻמוֹ הִתְעוֹרְרוֹת מְנִיחָה וְכִּי שְׂמֵתְעוֹרֵר מִתּוֹךְ דְּבָרֵי עֲצֻמוֹ, דִּהְיִינוּ שְׂאוֹמֵר בְּקִשּׁוֹת וְתַחֲנוּת בְּהִתְעוֹרְרוֹת וְצוּעֵק וְי לִי, וּבִתְוֹךְ כֶּךָ נִתְעוֹרֵר מְנִיחָה וּמִתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עֲצֻמוֹ הֵיכֵן אֲנִי. וּמִי צוּעֵק כֶּךָ הֲלֵא וְי לִי מִמֶּשׁ וּמִתְחִיל שְׁנִית לְצוּעֵק וְי לִי, לִי דִּיקָא. וְאַף שְׂבִתְחַלְחֵה גְדָמָה לוֹ כְּאֵלוֹ גַּם כֵּן אוֹמֵר בְּאַמַּת כְּרֵאוֹי. עִם כָּל זֶה אַחֲר־כֶּךָ רוֹאִים הַהִפְרָשׁ בֵּין קָדָם לְאַחֲר־כֶּךָ, וְהֵבֵן (שָׁם, סִימָן ע"ד).

סח

אַף-עַל-פִּי שְׂאִין הָאָדָם יָכוֹל לְדַבֵּר כָּלֵל וְנִדְמָה לוֹ שְׂאִינוֹ יָכוֹל לְפַתַח פִּיּוֹ בְּתַפְלָתוֹ וְהִתְבוּדְדוּתוֹ מִגִּדְל הַגְּשָׁמִיּוֹת שְׁלוֹ וּמִכְבֵּד צָרוֹת הַנְּפֵשׁ וְהַגּוֹף שְׂעוּבָרִים עָלָיו, אַף-עַל-פִּי-כֵן צָרִיד לְהִתְחַזֵּק אִזּוֹ דִּיקָא לְהַכְרִיחַ אֶת עֲצֻמוֹ לְקַרְא לְהוֹ מִתּוֹךְ הַמְצַר וְהַדְחַק בְּחִינַת מִן הַמְצַר קָרְאֵתִי יְהוָה⁽¹⁾. עַקֵּר הִתְעוֹרְרוֹת הוּא שְׂיִתְעוֹרֵר הָאָדָם מִן הַמְצַר וְהַדְחַק תְּחַלְחֵה וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה אַחֲר־כֶּךָ עַל-פִּי-רַב לְבֹא לְהִרְחֵב גְּדוּלָה עַד שְׂיָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל וּלְפָרֵשׁ שְׂיַחֲתוּ כְּרֵאוֹי עַד שְׂיָכוֹל לְבֹא לְבְחִינַת רוּחַ הַקִּדְשׁ עַל-יְדֵי-זֶה דִּיקָא שְׂנִתְעוֹרֵר לְהַשִּׁים יִתְבָּרֵךְ מִתּוֹךְ הַמְצַר וְהַמְרִירוֹת כְּזֶה. וְכֵמוֹ שְׂמַצִּינוּ אֲצֵל דְּוֵד הַמְלֶכֶךְ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, בְּכָל תְּפִלוֹתָיו, שְׂהִתְחַלְחֵה הָיָה מִן הַמְצַר וְהַדְחַק שְׂהָיָה צָר לוֹ מְאֹד, כְּגוֹן מִחֲמַת שְׂנַפֵּל עָלָיו צָרוֹת אֲבִשְׁלוֹם אוֹ צָרוֹת נְבֵל וְכְדוּמָה, וְאַחֲר־כֶּךָ בָּא בְּאוֹתוֹ תְּפִלָּה לְרוּחַ הַקִּדְשׁ. וְזֶה בְּחִינַת שׁוֹפָר שְׂהִרְחַב הוּא לְמַעְלָה וְהַקָּצֵר הוּא לְמַטָּה אֲצֵל הַפֶּה. וְזֶה בְּחִינַת⁽²⁾ "וְדַבֵּר פִּי בְּצַר לִי", הֵינּוּ כִּנּוּי לְ (שָׁם, סִימָן רע"ט).

(1) תְּהִלִּים קִיחָה, הוֹ. (ב) שָׁם סו, יד.

סט

בְּשִׁמְת־חֵיל הָאָדָם לְהִסְתַּכֵּל עַל עֲצָמוֹ וְרוּאָה שְׂרָחוֹק מִטּוֹב וְהוּא מְלֵא עוֹנוֹת אִזּוּ יוֹכֵל לִפְלֵ עַל־יְדִי־זֶה וְלֹא יוֹכֵל לְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְבּוֹדֵד כָּלֵל. עַל־כֵּן הוּא מִחֵיב לְחַפֵּשׁ וּלְבַקֵּשׁ וּלְמַצֵּא בְּעֲצָמוֹ אֵיזָה טוֹב כִּי אֵיךְ אֶפְשָׁר שְׁלֵא עָשָׂה מִיָּמָיו אֵיזָה מִצְוָה אוֹ דְבָר טוֹב, וְאִם בְּשִׁמְת־חֵיל לְהִסְתַּכֵּל בְּאוֹתוֹ טוֹב שְׁעָשָׂה, הוּא רוּאָה שֶׁהַטּוֹב בְּעֲצָמוֹ הוּא מְלֵא פְּעָעִים כִּי הַטּוֹב מְעַרֵב בְּפָנִיּוֹת וּבְפִסְלֵת הַרְבֵּה, אִם־עַל־פִּי־כֵן אֵיךְ אֶפְשָׁר שְׁלֵא יִהְיֶה בְּהַמְעַט טוֹב אֵיזָה נִקְדָּה טוֹבָה. וְכֵן יִחַפֵּשׁ וַיִּבְקֵשׁ עוֹד עַד שְׂיִמְצֵא בְּעֲצָמוֹ עוֹד אֵיזָה נִקְדוֹת טוֹבוֹת. וְעַל־יְדִי־זֶה שְׂמוּצֵא בְּעֲצָמוֹ אֵיזָה זְכוּת וְטוֹב, עַל־יְדִי־זֶה יוֹצֵא בְּאַמֶּת מִכַּף חוֹבָה לְכַף זְכוּת וַיִּכּוֹל לָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה עַל־יְדִי־זֶה, בְּבַחֲיִנַת וְעוֹד מְעַט וְאִין רָשָׁע⁽¹⁾, הֵינּוּ עַל־יְדֵי שְׂמוּצֵא בְּעֲצָמוֹ עוֹד מְעַט שְׁשֵׁם אֵינּוּ רָשָׁע עַל־יְדִי־זֶה וְהִתְבּוֹנְנָת עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינְנוּ עַל מְדַרְגָּתוֹ הָרֵאשׁוֹנָה. וְעַל־יְדִי־זֶה יוֹכֵל לְהַחֲיֹת אֶת עֲצָמוֹ וּלְשַׁמַּח אֶת עֲצָמוֹ אֵיךְ שֶׁהוּא וְאִזּוּ יוֹכֵל לְהִתְפַּלֵּל וּלְזַמֵּר וּלְהוֹדוֹת לַה'. וְזֶה: "אֲזַמְּרָה לְאֱלֹקֵי בְּעוֹדֵי"⁽²⁾, הֵינּוּ בְּהַעוֹד מְעַט הַנִּקְדוֹת טוֹבוֹת שְׂיִישׁ בִּי עֲדִין, עַל־יְדִי־זֶה אוֹכֵל לְזַמֵּר וּלְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ (שֶׁם, סִימָן רפ"ב).

[וְעַיִן בְּסֵפֶר "עֲלִים לְתַרוּפָה" מְמוֹרְנוּ הַרְבֵּי הַקְּדוּשׁ רַבִּי נִתָּן, זְכַר צַדִּיק לְבָרְכָה, שְׁכַתְבַּ שָׁם (בְּמִכְתָּב רל"ה) בְּלִשׁוֹן טִיטֵשׁ אֵיךְ שְׂאֲדוֹנְנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְנוּ זְכַר צַדִּיק לְבָרְכָה, אָמַר הָעֲנִין הַזֶּה כְּדֵי שְׂיִפְנִסוּ הַדְּבָרִים בְּלֵב כָּל אִישׁ לִילָךְ בְּזֶה בְּתַמִּימוֹת וּבְכַשִּׁימוֹת וְכַתְּבַ שָׁם וְכַךְ הִיָּה אוֹמֵר אֲדוֹנְנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְנוּ הַקְּדוּשׁ, זְכַר צַדִּיק לְבָרְכָה: אוֹ אֲמַעֲנִטֵשׁ זְעַחַט עַר אִיזּוּ זְעַהֵר שְׁפֵל טָאֵר עַר נִיט אֲרָאֵפ פֶּאֲלִין, נָאֵר עַר מוֹז זֵיךְ מְחִיָּה זֵיין, אִין זָאֵל זֵיךְ מִיִּשְׁב זֵיין וְוִיא הָאֵב אֵיךְ נִיט עֲפָעֵס אֲמַצְוָה גִּיטָאֵן וְוִיא

(ל) תהלים לו, י. (מ) שם קד, לג; קמו, ב.

האב איך פארט ניט אמאהל עפעס גיטין גיטאן איך פאסט אס יום כפור אין תשעה באב אויך. און כל הדל"ת תעניתים אויך תשעה דאס הארץ טיט מיר זעהר ווייא. און געה אמאל אין מקנה אריין. און אפלו אין כל הקלקולים רחמנא לעלן, מוטשע איך מיך זעהר און וויל מיך זעהר מציל זיין וכו' אין וויא סע איז. על כל פנים עפעס נקודות טובות האב איך אין מיר וואס איך האב כמה פעמים גיטאן רצון הבורא יתברך. אין דער מיט מיז מען זיך מחיה זיין אין זיך נישט מניאש זיין בשום אפן וכו' נפש האדם רואה שהוא מאד שפל, אסור לו לפול רק הוא מחייב להחיות את עצמו ולישב עצמו, האם לא עשיתי איזה מצוה, האם לא עשיתי בכל זאת איזה טוב, אני מתענה ביום כפור, וגם בתשעה באב, וכן גם כל הארבעה עומות, אף שלבי פואב לי מאד. והולך גם פעם למקנה, ואפלו בכל הקלקולים רחמנא לעלן מתנגע אני מאד ורוצה אני להציל את עצמי וכו' ואיך שהוא על כל פנים משהו נקודות טובות נמצא אצלי, מה שעשיתי כמה פעמים רצון הבורא יתברך, עם זה מוכרחים להחיות את עצמו ולא להתנאש בשום אפן וכו'] עין שם ב"לקוטי מוהר"ן" (סימן רפ"ב), כל הדברים האלה ותכנים הדברים האלה בלבד מחדש. ואם, חס ושלום, אף-על-פי-כן הפעל דבר מתגבר צריכין אחר-כך לחזור ולילך בזה. וכן בכל יום ויום ובכל פעם. ובתוך כך עוזר השם יתברך הרבה.

ובפרט להתגבר ולשוח ולומר כל זה לפני השם יתברך ולומר רבוננו של עולם! וויא אזוי איך בין וויא אזוי איך בין. אזוי וויא דיא וויסט אין איך ווייס מיין ווייטאן דיא האסט זיך פארט מיט מיר חסד עולם גיטאן אין האסט מיך באשאפן מזרע ישראל ולא עשני וכו'. און מע האט מיך פארט גישניטין און בליט פארנאסין עיא אכט טאג. אין און חדר האב איך גילערינט אלף-בית אין סדור אין חמש אין גמרא

וכו'. וויפיל יסורים אין שמיץ האב איך גיליטען פון דיא מלמדים. און אליין האב איך מיך אויך גימיטשעט פמה פעמים. וואס טיט מען [רבנו של עולם! איך שאני איך שאני כמו שאתה יודע ואני יודע את כאבי, בכל אופן עשית עמדי חסד עולם ובראת אותי מזרע ישראל וכו' וכן מלו אותי ושכנו דמי לשמונה ימים ולמדתי בחדר אלף בית וסדור וחמש ונמרא וכו'. פמה יסורים ומכות סבלתי מהמלמדים, וכן סבלתי בעצמי פמה פעמים מה עושים] רצוני לעשות רצונה אך שאור שבעיסה מעכב אותי^(ג). ואם התנא הקדוש שבהנמרא לא התבייש לומר זה בארארפין מיר זיך בודאי נישט שעמין שרייען דאס פאר השם יתברך בכל מיני לשונות של צעקה ביטער ביטער וכו' גיוואלד גיוואלד וכו'. [בודאי אין אנו צריכין להתבייש לצעוק זאת להשם יתברך בכל מיני לשונות של צעקה מר מר וכו' אהה אהה וכו'] ואם חס ושלום חס ושלום, אף-על-פי-כן הפעל דבר מתנבר, צריכין לצעק עוד יותר ויותר וכן בכל פעם עד שישקוף וירא ה' משמים. כי לא יזנה לעולם ה'^(ג). ומה שמתעכב הישועה יש בזה דברים נעלמים מאד מאד, כי מאד עמקו מחשבותיו יתברך (שני לקמן אות ק), ובודאי המניעה מצדנו מה שאין אנו מתעוררים להתנבר על מה שאצריכין להתנבר פראוי, וגם השם יתברך חפץ ומתאוה לתפלתם של ישראל^(ג), אפלו של הגרוע שבגרועים ורוצה שירבה להתפלל ולצעק אליו יתברך יותר וכו' עין שם.

ע

על-ידי שלמות לשון הקדש (הינו שישמר את הלשון לקדש אותו בדבורים קדושים של תורה ותפלה ותחנונות ובקשות ושיחה בינו לבין קונו ואפלו בלשון שמדבר בו, כי אדרבא, כשמדבר בינו

(ג) ברכות יז. (ס) איכה ג, לא. (ע) יבמות סד, ועין שמות רבה כא-ד.

לְבִין קוֹנוֹ צָרִיךְ דְּוָקֵא לְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן שֶׁהוּא מְדַבֵּר בוֹ, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה מְעוֹרָר לְבוֹ בְּיוֹתֵר וּבְנִ"ל), עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְתַקּוֹן הַבְּרִית וּלְהַכְנִיעַ אֶת הָרַע הַכּוֹלֵל כָּל הַתְּאוּוֹת רָעוֹת שֶׁהוּא תְּאוּוֹת נְאוּף. כִּי מְקַרֵּר אֶת חֲמִימוֹתוֹ בְּדַבּוֹר שֶׁל לִשׁוֹן הַקִּדְּשׁ הַנִּ"ל בְּבַחֲיַנַּת חַם לְבִי בְּקַרְבִי וְכוּ' דְּבַרְתִּי בְּלִשׁוֹנִי^(ב), אֲבָל מִי שֶׁאִינוֹ מְקַרֵּר אֶת חֲמִימוֹתוֹ בְּדַבּוֹר שֶׁל לִשׁוֹן הַקִּדְּשׁ הַנִּ"ל אִזְּ הָרוּחַ סֶעְרָה מְקַרֵּר אוֹתוֹ בְּמַקְרָה לִילָה רַחֲמָנָא לְצַלָּן. וְכֵן לְהַפּוֹךְ עַל-יְדֵי תַקּוֹן הַבְּרִית זוֹכִין לְשִׁלְמוֹת לִשׁוֹן הַקִּדְּשׁ הַנִּ"ל, כִּי הֵם תְּלוּוִיִּים זֶה בָּזֶה וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֵה הָאָדָם לְזַפֵּךְ אֶת פְּנָיו שִׁיְהִיו פְּנָיו מְאִירוֹת כָּל כַּף, עַד שְׁיוּכַל כָּל אֶחָד לְרֹאוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּפָנָיו שֶׁל זֶה הָאִישׁ שְׂזוֹכֵה לְתַקּוֹן הַבְּרִית וּלְשִׁלְמוֹת לִשׁוֹן הַקִּדְּשׁ הַנִּ"ל כְּמוֹ בְּמַרְאֵה אִיךְ פְּנָיו מְשַׁקֵּעַ בַּחֲשֵׁךְ וְיָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְהִשָּׁם יְתַבְרַךְ אֶפְלוּ בְּלֹא תוֹכְחָה וּבְלֹא מוֹסָר וְרַק עַל-יְדֵי הַהִבְטָחָה בְּפָנָיו לְבַד (שָׁם, סִימָן י"ט).

עא

כָּל אֶחָד כְּפִי תַקּוֹן הַבְּרִית וּכְפִי הַתְּקַשְׁרוֹתוֹ לְצַדִּיקֵי אֱמֶת שֶׁהֵם שׁוֹמְרֵי הַבְּרִית כְּמוֹ כֵּן הוּא יְכוּל לְטַעַם מְתִיקוֹת בְּדַבּוּרֵי הַתְּפִלָּה. וְאִז אֲרִיָּה נְחִית לְאָכַל קָרְבָּנוֹ^(ב), הֵינּוּ תְּפִלָּתוֹ. אֲבָל עַל-יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית הוּא בְּבַחֲיַנַּת מִיִּן מְרִירִין וְכוּ' וְאִז אִינוֹ יְכוּל לְטַעַם מְתִיקוֹת בְּדַבּוּרֵי הַתְּפִלָּה. וְאִז כְּלָבָא נְחִית לְאָכַל קָרְבָּנוֹ הֵינּוּ תְּפִלָּתוֹ. וְדַע, שְׁעֵזִי פְּנִים שְׂיִשׁ בְּדוֹר הֵם הַכְּלָבִים הָעוֹמְדִים וְחוֹלְקִים עַל תְּפִלָּתוֹ שֶׁל אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי שְׁעֵרִין לֹא תַקֵּן בְּרִיתוֹ בְּשִׁלְמוֹת (שָׁם, סִימָן נ').

(וְכַתֵּב עַל זֶה בְּסֵפֶר "לְקוֹטֵי עֲצוֹת" (אוֹת תְּפִלָּה סִימָן מ"ט). וּמִזֶּה תְּבִין כְּפֹה גְּדוֹל עוֹוֹנִם שֶׁל הַחוֹלְקִים עַל תְּפִלָּת אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי וְרוֹעִים לְבַלְבֵּל אֶת תְּפִלָּתוֹ כִּי אֶף-עַל-פִּי שְׂזֶה הָאִישׁ שֶׁהַתְּפִלָּל לֹא זָכָה עַדִּין

(ב) תְּהִלִּים לטו, ד. (א) תְּקוּנִים, תַקּוֹן ג בִּי"א תְּקוּנִים אַחֲרוֹנִים.

לְתַקוּן הַבְּרִית וּמַחֲמַת זֶה בָּא עָלָיו הַמַּחְלָקֶת הַזֹּאת שֶׁהוּא בְּחִינַת כְּלָבָא נְחִית וְכוּ' כַּנ"ל, אֲבָל הַחֹלְקִים אֵינָם פְּטוּרִים מִחֲמַת זֶה מֵעַנְשָׁם כִּי הֵם עוֹקְרִים אֶת נַפְשָׁם מִן הַקְּדוּשָׁה וּמְכַנְּסִים עֲצָמָם לְהִיּוֹת נִקְרָאִים בְּשֵׁם כְּלָבִים מִמָּשׁ, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, בְּחִינַת וְהַכְּלָבִים עֵזִי נַפְשִׁי^(פ), עַל־יְדֵי שְׁחוּלְקִים עַל תְּפִלָּתוֹ אַף־עַל־פִּי שְׁלֵא תִקֵּן בְּרִיתוֹ בְּשִׁלְמוֹת וְכוּ' ל. כִּי בּוֹדְאֵי הָאָדָם צָרִיךְ לִיגַע עֲצָמוֹ לְהַתְּפַלֵּל בְּכָל כַּחוֹ אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא וְאֵינּוּ יָכוֹל לְהַרְגִישׁ מְתִיקוֹת בְּדַבּוּרֵי הַתְּפִלָּה, וְגַם הִיגִיעָה בְּעֲצָמָה יִקְרָה מְאֹד, כִּי עַל זֶה נֶאֱמַר^(ק): "כִּי עָלֶיךָ הִרְגֵנוּ כָּל הַיּוֹם" וְכוּ', כְּמִבְּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר^(ר) בְּדַבְּרֵי וְכוּ' לְבִרְכָה).

וְהִנֵּה עוֹד מוֹבֵן מִדְּבָרָיו, וְכוּ' לְבִרְכָה, בְּ"לְקוּטֵי מוֹהֲרֵי" (חֶלֶק רִאשׁוֹן סִימָן ב') אֲשֶׁר כָּל הַפּוֹגֵם בְּבְרִית נוֹטְלִין מִפְּנֵי הַתְּפִלָּה עַל־יְדֵי הַתְּגַבְּרוֹת מִחֲשָׁבוֹת זָרוֹת שֶׁבָּאִים לְבַלְבֵּל תְּפִלָּתוֹ, וְכֵן כְּתֹב שָׁם (בְּסִימָן ל'), אֲשֶׁר כָּל הַבְּלָבוּלִים שֶׁמַּעוֹלָם וְכָל הַשְּׂמוּתִים וְכָל עַרְבוּב דַּעַת שְׂוִישׁ לְהָאָדָם בְּכָל הַיּוֹם בְּאִיזָה עֵת שִׁיחִיָּה הַכֹּל בְּאֲשֶׁר לְבַל כָּא דִּיקָא בְּעַת הַתְּפִלָּה וּמִשְׁמִיעַ אֶת עֲצָמוֹ אִזְ דִּיקָא, לְבַלְבֵּל אֶת הָאָדָם בְּשַׁעַת תְּפִלָּתוֹ בְּבְחִינַת מִי יִמְלֵל גְּבוּרוֹת ה', הִינּוּ מִי שֶׁמְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה'^(ט), בְּעַת הַתְּפִלָּה אִזְ יִשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ, הִינּוּ שֶׁמִּשְׁמִיעַ לְעֲצָמוֹ כָּל עַרְבוּבֵי הַדַּעַת שְׁלוֹ וְכָל הַבְּלָבוּלִים שְׁלוֹ כִּי תְהִלָּה הוּא לְשׁוֹן עַרְבוּב וּבְלָבוּל כְּמוֹ שְׁכַתוּב^(ס): "וּבְמִלְאָכֵי יִשִּׁים תְּהִלָּה", עַל־כֵּן צָרִיכִין הַתְּגַבְּרוֹת גְּדוּל מְאֹד מְאֹד בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה עַל אֱלוֹ הַבְּלָבוּלִים וְהַמְּחַשְּׁבוֹת זָרוֹת שֶׁבָּאִים וְעוֹלִים עַל לְבוֹ אִזְ דִּיקָא.

וְאִיתָא בְּדַבְּרֵי וְכוּ' לְבִרְכָה, בְּ"לְקוּטֵי מוֹהֲרֵי תְּנִינָא" (סִימָן קב"ב) לְעֲנִין הַמְּחַשְּׁבוֹת הַזָּרוֹת שֶׁבְּתְּפִלָּה, כִּי כָּל מְחַשְּׁבָה זָרָה הִיא קְלִפָּה וְקוּמָה שְׁלֵמָה כְּמוֹבָא^(ז), וְכִשְׁאָדָם עוֹמֵד וּמְתַפַּלל כְּסִדֵּר וְאֵינּוּ

(ק) שְׁעִיזָה נו, יא. (ר) תְּהִלָּים מו, כג. (ש) בְּלִיקוּ"מ ח"ב סִימָן מו; וְעַן בְּשִׂיחוֹת הַר"ן, סִימָן יב. (ת) תְּהִלָּים קו, ב. (א) אִיּוֹב ד, יח. (ב) עֵין בְּסִפְרָא בֵּן פּוֹרְתֵי יוֹסֵף, דף ג.

משגיח על המחשבות זרות אז בדרך הלוכו בתפלתו הוא מפיל אותם; לזה חותך יד ולזה חותך רגל וכיוצא בזה בשאר האיברים, כמו למשל בענין מלחמה בשצריך לילך ולעבר בין הרבה רוצחים ואורבים וכשהוא גבור ועובר ביניהם, אז בדרך הלוכו הוא מפיל אותם; לזה חותך יד בדרך הלוכו ומפילו ולזה רגל וכו' וכן הוא ממש בענין התפלה, בשמתגבר להתפלל בסדר ולבלי להסתפל על המחשבות זרות כלל אז הורג אותם או חותך מהם איברים איברים כנ"ל. וכן מבאר עוד בדבריו זכרוננו לברכה, (בלקוטי א' סימן ע"ב), שאין צריכין להסתפל עליהם כלל ולבלי להביט לאחרי כלל, רק לילך בסדר בתפלתו ועל-ידי-זה ממילא יסתלקו ואם לא יסית דעתו מהם אז אדרבא, יתגברו עליו ביותר כמו האדם הבורח מאיזה דבר ומסתפל מן הצד פלאחר יד על זה הדבר שברח ממנו אז הדבר הזה מתגבר עליו ביותר בן הוא ממש בענין המחשבות. וכן מבאר עוד בדבריו זכרוננו לברכה⁽²⁾, שהמחשבה ביד האדם להטותה כרצונו. ואפלו אם כבר הרגלה מחשבתו לצאת לחוץ הרבה, אף-על-פי-כן ביד האדם להטותה בכל פעם להדרך הישר כי אי אפשר שיהיו שני מחשבות ביחד בשום אופן עין שם. ועל-כן בודאי כשיתגבר לחשב רק בדבורי התפלה בודאי תדחה המחשבה זרה.

ועין ב"לקוטי הלכות" (הלכות תפלין הלכה ו' סעיף לב), שזה בחינת עמר שעורים שצריכין אחר יציאת מצרים לספר הימים לעמר. הינו כי השעורים שהוא מאכל בהמה שהיא בחינת כח המדמה שממש כל הבלבולים וכל ההרהורים וכל המחשבות זרות שהם בחינת שערות מותרי מחין בידוע⁽⁷⁾. כלם הם בבחינת עמר ומדה כמו כלי שמחזקת מדה אחת ויותר מזה אי אפשר לכנס בה, כמו כן המח הוא כלי שאינו

(ג) ליקו"מ ח"ב, סימן נ. (ד) עין במבוא-שערים, שער ה, חלק א, פרק יג, ובעץ-חיים, שער יג, פרק ה, כלל ב; ולקוטי מוהר"ן ח"א, טז-ו.

יכול לִכְנֹס בּוֹ כִּי־אִם מִחֲשָׁבָה אַחַת וְיֹתֵר מִזֶּה אִי אֶפְשָׁר לִכְנֹס בּוֹ בְּבַת אַחַת וְזֶה שְׁעוּרִים לְשׁוֹן שְׁעָרוֹת שֶׁהֵם הַמִּחְשָׁבוֹת בְּנ"ל. וְזֶה שְׁסוּפְרִין הַיָּמִים לְעֹמֵר, הֵינּוּ כִּי הַיָּמִים שֶׁהֵם הַחַיּוֹת שֶׁל הָאָדָם כִּי כָּל יָמֵי חַיּוֹ שֶׁל הָאָדָם נִכְלָלִים בַּיָּמִים וּבְזִמְנָן וְעַקֵּר הַחַיּוֹת הוּא הַחֲכָמָה שְׂבִימָה, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב⁽⁷⁾: הַחֲכָמָה תַּחֲיָה וּמִשָּׁם כָּל הַמִּחְשָׁבוֹת וְכָלֶם הֵם בְּבַחֲיִנַת עֹמֵר וּמְדָה בְּנ"ל.

וְעַל־כֵּן אַחֵר יֵצִיאת מִצְרַיִם צָרִיכִין לְהֵבִיא עֹמֵר שְׁעוּרִים וְלַהֲנִיפוֹ וְלִמְנוֹת יָמֵי הַסְּפִירָה מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם, כִּי עַקֵּר הַטְּהָרָה מְזַהֶמֶת מִצְרַיִם שֶׁהִיא עֲרוֹת הָאֶרֶץ פָּנִם הַבְּרִית הוּא עַל־יְדֵי טְהָרַת הַמִּחְשָׁבָה בַּיָּדוּעַ⁽⁸⁾, וְעַל־יְדֵי מִצְוֹת הָעֹמֵר שְׁעוּרִים וַיָּמֵי הַסְּפִירָה יְכוּלִים לְזַכּוֹת לְבַרֵּר הַמְּדַמָּה שְׂמֵמָנוּ כָּל הַמִּחְשָׁבוֹת וְהַבְּלוּלִים. וְלַהֲמַשִּׁיךְ עַל עֲצָמוֹ קִדְשָׁה שְׁיִשְׁמֹר אֶת עֲצָמוֹ מֵעֲתָה עַל כָּל פָּנִים לְתַפֵּס מִחֲשַׁבְתּוֹ לְבַל תֵּצֵא לַחוּץ וְשִׁדְעֵה הַיָּטֵב, כִּי אִי אֶפְשָׁר שְׁיִהְיוּ שְׁנֵי מִחְשָׁבוֹת בְּיַחַד בְּשׁוֹם אֶפֶן וְהַמַּחֲ הוּא רַק עֹמֵר וּמְדָה וְכָלִי שְׂאִינּוּ יְכוּל לִכְנֹס בָּהּ רַק מִחֲשָׁבָה אַחַת וְעַל־כֵּן יְכוּל לְבָרַח מִהַמִּחְשָׁבוֹת רְעוֹת רַק בְּשֵׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה, הֵינּוּ שְׂלֵא לַחֲשֹׁב אוֹתָהּ מִחֲשָׁבָה רַק יַעֲמִיק מִחֲשַׁבְתּוֹ הַיָּטֵב בְּדַבְרֵי תַּפְלָתוֹ וְעַל־יְדֵי־זֶה בּוֹדֵאֵי תַּדְחָה הַמִּחְשָׁבָה הָרָעָה בְּנ"ל.

וְעַיִן בְּסֵפֶר "עֵלִים לְתַרוּפָּה" (מִכְתָּב שִׁי"ב וּבְמִכְתָּב שִׁי"ג) שְׁכַתּוּב שָׁם, וְהַסִּימָן שֶׁל עֹמֵר שְׁעוּרִים אֵל יַעֲבֹר מִדְּעַתְדָּה, וּמִחֲזֹק שָׁם בָּזָה אֶת הָאָדָם גַּם לְעַנְיֵן הַתְּבוּדָדוֹת וְשִׁיחָה בֵּינּוּ לְבֵין קוֹנּוֹ. וְכַתּוּב שָׁם וְהָעֹמֵר שְׂלֵא לַחֲשֹׁב הַרְבֵּה עַל הָעֹבֵר וְעַל לְהֵבִיא רַק לְהַסְתַּכֵּל עַל הַתְּכַלִּית בְּאוֹתָהּ שְׁעָה וְלַעֲשׂוֹת מַה שְׂתוּכַל שְׁיִצְלִיחַ לָהּ לְנִצָּחַ, כִּי כָּל דְּבוּר וְדְבוּר שֶׁל תּוֹרָה וְתַפְלָה וְשִׁיחָה בֵּינּוּ לְבֵין קוֹנּוֹ הַכֹּל הוּא הַצְּלָחַת הַנְּפֵשׁ הַצְּלָחָה

(ה) קהלת ז, יב. (ו) עין לקוטי מוהר"ן ח"א, לו-ה, ובהקדמת התקון הכללי ובה"י - פי בינה אקרי מחשבה, ויצ"מ היה מסטרא דיובלא דהוא בינה.

נִפְלְאָה שְׂאִין לָהּ שְׁעוֹר עֵין לֹא רָאָתָה וְכוּ'^(נ). וּבִפְרָט שְׂאֵנוּ רוּאִים
 שֶׁהַבַּעַל דָּבַר עוֹשֶׂה אֶת שְׁלוֹ הַרְחָמָן יִצְיָלְנוּ אָנוּ מְחַיְבִים לַעֲשׂוֹת אֶת
 שְׁלָנוּ לְדַבֵּר בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ לְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנָיו יְתִבְרַךְ, וְעַל-יְדֵי-זֶה
 יִמְשִׁיד עַל עֲצָמוֹ הָאֵרֶת וּקְדָשֶׁת הַנְּקֻדָּה טוֹבָה שְׂיֵשׁ בּוֹ לְקִשְׁרָה אֶל לְבוֹ
 בְּקִשְׁרֵי אֲמִיץ וְחֹזֵק וְכוּ'. עֵין שָׁם. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְהִסִּיר מִלְּבוֹ כָּל
 הַחֲרָפוֹת שֶׁהֵם הַתְּאֻוֹת רְעוֹת וְהָאֵהָבוֹת רְעוֹת הַשׁוֹבְרִים לְבוֹ שֶׁל הָאָדָם
 בְּחִינַת חֲרָפָה שְׁבָרָה לְבִי'^(נ), (וּכְנִ"ל בְּסִימָן נ"ט), עֵין שָׁם.

מֵאֲמָרִים מֵעֵינַי הַתְּבוּדוֹת מִסְפָּרֵי לְקוּטֵי הַלְכוֹת

עב

עֵקֶר הַמַּחֲזִין שֶׁל הַתְּפִלִּין שֶׁהֵם בְּחִינַת דְּבִקּוֹת (כַּנִּל בְּסִימָן נ"ח) הוּא בְּחִינַת תְּפִלָּה וְהַתְּבוּדוֹת. כִּי עֵקֶר הַדְּבִקּוֹת הוּא תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁמִּבְּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר^(ט), וְעַל שֵׁם זֶה נִקְרָאִין תְּפִלִּין לְשׁוֹן תְּפִלָּה. בְּחִינַת נְפִישׁוֹתֵי אֱלֹהִים נִפְתַּלְתִּי^(י), וּפִרְשׁ רַש"י מִלְּשׁוֹן עֲקָשׁ וּפְתַלְתַּל נְתַעַקְשָׁתִי וְהַפְּצַרְתִּי פְּצִירוֹת וּפְתִילִים הִרְבֵּה לְמָקוֹם לְהִיּוֹת שָׁוָה עִם אַחוֹתַי. וְגַם יָכַלְתִּי שֶׁהִסְכֵּים עַל יָדַי. וּבְבַחֲיָנָה זֹו צָרִיכִין לְהִרְבּוֹת בַּתְּפִלָּה וְהַתְּבוּדוֹת מְאֹד מְאֹד כֹּל יָמָיו שָׁוָה הָעֵקֶר, וְצָרִיךְ לְהִיּוֹת עֲקָשָׁן גָּדוֹל בְּזֶה מְאֹד מְאֹד. שְׂאֵף-עַל-פִּי שְׁנַדְמָה לוֹ שְׂדַבְרֵי אֵינָם מוֹעִילִים כֹּלָּל וְהוּא רְחוֹק מִדְּבָרָיו מְאֹד. וְזֶה יָמִים וְשָׁנִים שְׁעוֹסֵק בְּזֶה וְעַדִּין לֹא פָּעַל כֹּלָּל. אֵף-עַל-פִּי-כֵן צָרִיךְ לְהִיּוֹת עֲקָשָׁן בְּזֶה. כְּמוֹ הָעֲקָשָׁן מִמָּשׁ שְׁעוֹשֶׂה הַדְּבָר בְּלִי שׁוּם טַעַם, כֵּן צָרִיכִין עֲקָשָׁנוֹת גָּדוֹל מְאֹד בְּכָל עֲבוּדַת הַשֵּׁם בְּכָל עֲבָדָא וְעֵצָה, אֲבָל עֵקֶר עֲקָשָׁנוֹת בְּיוֹתֵר צָרִיכִין בַּתְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים וְהָעֵקֶר בְּשִׂיחוֹת שֶׁל הַתְּבוּדוֹת. כִּי צָרִיכִין לְהִתְחַזֵּק מְאֹד לְהִרְבּוֹת בַּהַתְּבוּדוֹת וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹצַ אֵף-עַל-פִּי שֶׁתְּהִיָּה בְּדֶרֶךְ עֲקָשׁ וּפְתַלְתַּל כְּמָה פְּעָמִים בְּלִי טַעַם וְרִיחַ. כִּי לֹא בְּזֶה וְלֹא שֶׁקִּין עֲנוּת עֵינַי^(כ), אֵף-עַל-פִּי שְׂרָאוֵי לְבִזּוֹתוֹ וְלִשְׁקִצּוֹ אֵף-עַל-פִּי-כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְלֹא רַחֲמִים בְּכָל עֵת.

וְעֵינַי בְּזֵחֵר הַקְּדוֹשׁ (פִּרְשׁת בְּלֶק דָּף קצ"ח) מֵאֲרִיךְ מְאֹד בְּגִדְל יִקְרַת תְּפִלַּת הָעֵינַי, עֵינַי שָׁם, וְכָל זֶה נֶאֱמַר אֶפְלוּ בְּעֵינַי סַתֵּם שְׁמַתְפַּלֵּל עַל צָרְכָיו עַל דְּחִקוֹ וְעֲנִיוֹתוֹ בְּגִשְׁמִיּוֹת, מִכָּל שֶׁבֶן וְכָל שֶׁבֶן כְּשִׁמְתַּחֲחִיל הָאָדָם לְרַחֵם עַל עֲצָמוֹ וּמְרַגֵּישׁ עֲנִיוֹתוֹ וְדַחֲקוֹ בְּמַעֲשֵׂים טוֹבִים וְטוֹעֵן לְפָנָי הַשֵּׁם

(ט) לְקוּטֵי מוֹדֵרִין ח"ב, סִימָן פד. (י) בְּרֵאשִׁית ל, ח. (כ) תְּהִלִּים כב, כה.

יְתַבְרַךְ וּמִתְחַנֵּן אֵלָיו לְקָרְבוֹ לְעִבּוּדְתוֹ, וְשׁוֹפֵךְ לְבוֹ לְפָנָיו בְּבִכּוּיָהּ וּתְחִנּוּנִים, כַּמָּה וְכַמָּה יְקָרָה תִּפְלָה זוֹ בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יְתַבְרַךְ יוֹתֵר מִכָּל הַתְּפִלוֹת שֶׁפְּעוּלָם. וְאַף-עַל-פִּי שֶׁזֶה כַּמָּה שְׁמֵת־פֶּלֶל וּמִתְבּוֹרֵד וְנִדְמָה לוֹ שֶׁלֹּא פָּעַל כָּלֵל, אַף-עַל-פִּי-כֵן כָּל דְּבוּר וְדְבוּר אֵינוֹ נֶאֱבָד וְכֹלֵם מְנוּזִים וּסְפוּרִים וּנְנוּזִים בְּאוֹצְרוֹתָיו יְתַבְרַךְ וְגַם כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְהֵאָדָם כָּלֵל לִידַע בְּזֶה הַגּוֹף אִם פָּעַל בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם אִם לֹא. וְאַפְלוּ אִם לֹא פָּעַל כָּל יָמָיו כִּי אִם כְּחוּט הַשְּׁעָרָה אַחַת גַּם זֶה יְקָר מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה וְעַל-כֵּן צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק בְּזֶה מְאֹד בְּלִי שְׁעוֹר, וּכְשִׁיחִיָּה חֲזָק כַּנִּל בְּבַחֲיִנַת: "נִפְתּוּלֵי אֱלֹהִים נִפְתְּלוּתִי", אִזְ סוּף כָּל סוּף בּוֹדְאֵי יוֹכָה לְפַעַל בְּקִשְׁתּוֹ וּלְהִתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יְתַבְרַךְ בְּאַמֶּת וּלְהִיּוֹת שׁוֹהַ עִם אֲחָיו הַכְּשָׁרִים וְהַצְּדִיקִים (לְקוּטֵי הַלְכוּת, הַלְכוּת תַּפְלִין, הַלְכָה ה').

עג

הַהִתְבּוֹדְדוּת צְרִיךְ לְהִיּוֹת עַד שְׁיִבְטַל אֶת עֲצֻמוֹ אֶל הַשֵּׁם יְתַבְרַךְ לְגַמְרֵי שְׁיִבְטַל כָּל רְצוֹנוֹתָיו לְרִצּוֹן הַשֵּׁם יְתַבְרַךְ. וְזֶה בַּחֲיִנַת מִשְׁפָּט שֶׁצְּרִיךְ הָאָדָם לְשַׁפֵּט אֶת עֲצֻמוֹ וּלְיִשֵּׁב אֶת עֲצֻמוֹ עַל כָּל דְּבָר, אִם כֶּךָ רְאוּי לוֹ לְבָלוֹת יָמָיו וְכוּ', וְעַקֵּר הַתְּבּוֹדְדוּת וְהַשִּׁיחָה צְרִיךְ לְהִיּוֹת בְּהִתְחַזְּקוֹת רְצוֹנוֹת טוֹבִים לְהַשֵּׁם יְתַבְרַךְ וַיִּסְלַק מִחֲשַׁבְתּוֹ מִכָּל הַבְּלִי הָעוֹלָם וַיִּבְטַל רְצוֹנוֹ אֵלָיו יְתַבְרַךְ, עַד שֶׁמִּכָּל אַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם שֶׁנִּתְפָּזֵר דַּעְתּוֹ לְשֵׁם יְשׁוּב מִכָּלֵם לְדַל"ת דְּאֶחָד לְהַכְּלִיל בְּאַחַדוֹתָיו וּרְצוֹנוֹ יְתַבְרַךְ, וְעַל-פִּי-רַב בְּשַׁעַת הַתְּבּוֹדְדוּת וַיִּשׁוּב הַדַּעַת רוּאָה בְּעֲצֻמוֹ שְׂאִין לוֹ שׁוּם מְקוֹם בְּכָל אַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם לְבָרַח לְשֵׁם וּלְהִתְחַבֵּא שָׁם מִפְּגַעֵי הָעוֹלָם בְּגַשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת בְּגוֹף וּנְפֶשׁ וּמְמוֹן בַּחֲיִנַת אָנָּה אֵלֶיךָ מְרוּחָךְ וְכוּ' ⁽⁷⁾, עַד שֶׁרוּאָה שְׂאִין לוֹ מְנוּס כִּי אִם אֵלָיו יְתַבְרַךְ לְבַד בְּבַחֲיִנַת כִּי מִמֶּךָ נִסְתִּי וְשִׁבְתִּי עֲדִיךָ ⁽⁸⁾. כִּי הַשֵּׁם יְתַבְרַךְ

(7) תהלים קלט, ז. (8) הנאמר בסליחות.

נִמְצָא בְּכֹל עֵת לְכֹל קוֹרְאָיו, אֲפֹלוּ אִם נִתְּעוּ כְּמוֹ שֶׁנִּתְּעוּ, כִּי רַחֲמָיו אֵינָם כְּלִים לְעוֹלָם.

וְכֹל מִי שֶׁזֹּכֵה לְהִתְחַזֵּק בְּזֶה לְהִיּוֹת רְצוֹנוֹ חֹזֵק תָּמִיד אֶל הָאֱמֶת וְלֹא יִרְפֶּה אֶת הַרְצוֹן הַטּוֹב אֲפֹלוּ אִם יַעֲבֹר עָלָיו מָה בְּנֹדְאֵי סוּף כֹּל סוּף יִהְיֶה אַחֲרֵיתוֹ טוֹב. וְאֵלוּ שְׂרָגֵילִין בְּהִתְבּוֹדְדוֹת הֵם בְּטוֹחִים מִכָּל צָר וְאוֹיֵב וּמִשְׁטֵיִן כִּי הֵם מִסְתִּירִים עֲצָמָם בְּצֵל כְּנָפָיו יִתְבָּרֵךְ תָּמִיד וּמִי זֶה עָרַב אֶת לְבוֹ לְגִשְׁתֵּי אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ שֶׁהֵם מִסְתִּירִים עֲצָמָם אֲצֵלוֹ יִתְבָּרֵךְ בְּחֵינֵת כִּי אַתָּה ה' מְחַסֵּי^(א). וְזֶה בְּחֵינֵת וַיִּשְׁכֵּן יִשְׂרָאֵל בְּטַח בְּדָד וְכו'^(ב), בְּחֵינֵת: "כִּי אַתָּה ה' לְבָדָד לְבָטַח תּוֹשִׁיבֵנִי"^(ג), שְׁעַל-יָדֵי הַתְּבּוֹדְדוֹת שׁוֹכְנִים בְּטַח. עֵינַי שָׁם שֶׁמִּפְרֵשׁ בְּזֶה אֶת הַכְּתוּב הֵן עִם לְבָדָד וַיִּשְׁכֵּן^(ד), שֶׁהֵם מִתְּבּוֹדְדִים בֵּינָם לְבֵין עֲצָמָם הַיָּטִב הַיָּטִב מִה יִהְיֶה סוּפָם וְתַכְלִיתָם שֶׁזֶהוּ כֹּל עֲנִיִן הַשִּׁיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וּבְגוּיִם לֹא יִתְחַשֵּׁב שְׂאִינָם חוֹשְׁבִים בְּדַעְתָּם מַעֲשֵׂה הַגּוֹיִים שְׂרוּדְפִים אַחֲרֵי הַמָּמוֹן, מִי מְנַה עֵפֶר יַעֲקֹב, מִה שֶׁנַּעֲשֶׂה מִכָּל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה מְזֶה שֶׁהוֹלְכִים לְדַבֵּר מְצִוָּה לְהִתְבּוֹדֵד וּלְיִשָּׁב עֲצָמוֹ הַיָּטִב וּמִסְפָּר אֶת רַבַּע יִשְׂרָאֵל בְּחֵינֵת אַרְבָּעָה דְגָלִים בְּחֵינֵת דְּלִ"ת דְּאֶחָד כַּנ"ל, עֵינַי שָׁם כֹּל זֶה בְּאַרְיִכוֹת (שָׁם, הַלְכוֹת בְּרִכּוֹת הַשַּׁחַר, הַלְכָה ח).

עד

כְּשֶׁבֵא לְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנָי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ וְאֵינִי יָכוֹל לְפָתַח פִּיו כְּלָל אַף-עַל-פִּי-כֵן הוּא צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים שְׂיִסְיְעוּהוּ מִלְמַעְלָה וַיִּאֱמָצוּ אֶת כּוּחוֹ שִׁיחָה יָכוֹל לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַז"ל (סִיגְרִין נ"ד), לְעוֹלָם יִבְקֹשׁ אָדָם רַחֲמִים שִׁיחָה הַכֹּל מְאֱמָצִין אֶת כּוּחוֹ,

(ג) תהלים צא, ט. (ד) דברים לג, כח. (ע) תהלים ד, ט. (פ) במדבר כג, ט.

וּפְרַשׁ רִשׁוֹי שְׂיִסְיֵעוּהוּ מִלְאָכֵי הַשָּׁרֵת לְבִקֵּשׁ רַחֲמִים וְכוּ', עֵינֵי שָׁם
(שם, אות צ"ז).

עה

עַל-יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים שְׂכוּלֵל כָּל הַמַּ"ט שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה שֶׁהֵם בְּחִינַת
אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה אוֹתוֹת הַשְּׂבָטִים כְּמוֹבָא לְעִיל (בְּסִימָן א),
וְנִתְיַסַּד עַל-יְדֵי דוֹד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא בְּחִינַת מְשִׁיחַ, שְׂיִזְכֶּה לְהַשְׁיִיג
שְׁעַר הַחַמְּשִׁים שֶׁל קְדֻשָּׁה כְּמוֹבָא^(ב), וְעַל-יְדֵי הַתְּבוּדוֹת וְשִׁיחָה בֵּינוּ
לְבֵין קוֹנֵי שְׁזָה גַם בֵּן בְּחִינַת תְּהִלִּים כְּמוֹבָא בְּמָקוֹם אַחֵר^(ג), נִמְשָׁךְ
הָאָרָה מִהַתְּנוּצָצוֹת מְשִׁיחַ, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה יִהְיוּ יְכוּלִין לְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ עַל
הַכֹּל וּלְבַקֵּשׁ מִהַשָּׁם יִתְבַּרֵךְ עַל זֶה בְּעֲצָמוֹ שְׂנוּכֵל לְבַקֵּשׁוֹ, הַשִּׁיבְנוּ ה'
אֵלֶיךָ בְּאַמֶּת. עַד שְׁזָה בְּעֲצָמוֹ יִהְיֶה נֶחֱשָׁב לְהַתְּעוֹרְרוֹת מִלְּמַטָּה שְׁלָנוּ
וְעַל-יְדֵי-זֶה יִהְיֶה נִמְשָׁךְ עֲלֵינוּ הָאָרָה גְּדוּלָּה לְתְּשׁוּבָה גַם מִלְּמַעְלָה,
בְּחִינַת: "שׁוּבוּ אֵלַי וְאֶשׁוּבָה אֵלֵיכֶם"^(ד). כִּי בְּאַמֶּת כָּל צַעֲקָתוֹ שֶׁל הַשָּׁם
יִתְבַּרֵךְ שְׂצוּעֵק אֵלֵינוּ שׁוּבוּ אֵלַי וְכוּ' כּוֹנֵן זֶה בְּעֲצָמוֹ שְׂאֵנְחָנוּ נֶצְעַק
אֵלָיו תְּמִיד הַשִּׁיבְנוּ וְכוּ', וְזֶה יִהְיֶה נֶחֱשָׁב לְהַתְּעוֹרְרוֹת שְׁלָנוּ כְּאֵלוֹ אֲנוּ
שָׁבִים אֵלָיו מִעֲצָמָנוּ, רַק שְׂאִין אֲנוּ מְבִינִים כּוֹנֵנֵנוּ הַקְּדוּשָׁה וְעַל-יְדֵי
אֲמִירַת תְּהִלִּים וְהַתְּבוּדוֹת נִמְשָׁךְ הָאָרָה מִשְׁעַר הַחַמְּשִׁים שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה
שֶׁהוּא הַשְּׂכָל הַנֶּפֶלָא הַזֶּה הַנִּ"ל שְׂכוּלֵל הַכֹּל מִתְּתָא לְעֵלָא וּמִעֵלָא
לְתִתָּא. כִּי אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה^(ה): "מִזְמוֹר לְדָוִד" "לְדָוִד
מִזְמוֹר". לְפַעֲמִים אֹמֵר שִׁירָה וְאַחֲרֵכֶךָ שׁוֹרָה עֲלֵיו רוּחַ הַקִּדְּשׁ
וּלְפַעֲמִים לְהַפּוֹד, הֵינּוּ כַּנִּ"ל שְׂמִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים כְּלוּלִים מִשְׁנֵי הַבְּחִינּוֹת
מֵאֲתַעְרוֹתָא דְלְתִתָּא קִדְּשׁ וּמֵאֲתַעְרוֹתָא דְלְעֵלָא קִדְּשׁ, וְעַל-כֵּן עַל-יְדֵי
אֲמִירַת תְּהִלִּים וְהַתְּבוּדוֹת גִּתְקֵן הַכֹּל שְׂנוּכֵל לְבַקֵּשׁוֹ הַשִּׁיבְנוּ וְכוּ'.

(א) עֵינֵי סֵפֶר הַלְּקוּטִים מִהָאָר"י, פְּרִשְׁתִּי וְאַתְחִנּוּ, עַל הַפְּסוּק וּיִתְעַבֵּר. (ק) לְקוּטֵי מוֹזָרֵ"ן ח"א, סִימָן קנ"ו. (ר) מִלְאָכֵי ג. ז. (ש) בְּרַכּוֹת ז:

נִמְצָא שֶׁהַכֹּל מֵאֵתוֹ יִתְבָּרֵךְ וְאַף־עַל־פִּי־כֵן יִהְיֶה נִחָשֵׁב לְהַתְעוֹרוֹת שֶׁלָּנוּ מֵאַחַר שֶׁאֲנוּ מֵתְעוֹרְרִים עַל כָּל פְּנִים לְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ עַל זֶה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכָּה בּוֹדָאי לְתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וּבּוֹדָאי הוּא עֲצָה גְדוֹלָה וְקָלָה שֶׁהַכֹּל יִכּוֹלֵין לְזַכּוֹת לְתִשׁוּבָה וּלְחַיֵּי עוֹלָם הֵבֵא עַל־יְדֵי הַדְּבוּר לְבַד, אֲדָּךְ גַּם עַל זֶה יֵשׁ מְנִיעָה גְדוֹלָה, כִּי הַבַּעַל דְּבַר הַנִּיחַ עֲצָמוֹ עַל זֶה מְאֹד לְהַטְרִיד אֶת כָּל אָדָם בְּטַרְדַּת הַפְּרִנָּסָה שְׁעַל־יְדֵי־זֶה עָקַר הַנְּפִילָה לְכַנְסֵת יִשְׂרָאֵל לְשַׁעַר הַחַמְשִׁים שֶׁל הַטְּמֵאָה, עַד שֶׁאֲנוּ מְנִיחוֹ לְעַסֵּק אֶפְלוּ בְּעֲצָה קָלָה כְּזוֹאת לְצַעֵק לְהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ כְּרֵאוּי, אֲבָל בְּאֵמֶת גַּם זֶה אֵינוֹ מְנִיעָה כָּלֵל כִּי צְרִיכִין לְהַזְכִּיר אֶת עֲצָמוֹ שֶׁאֵי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אִפְּן לְהַמְשִׁיךְ לְעֲצָמוֹ פְּרִנָּסָתוֹ עַל־יְדֵי יְגִיעָתוֹ וְטַרְחוֹ כִּי זֶהוּ כְּפִירָה לֹא־מֵרֵם חֵם וְשָׁלוֹם, כַּחַי וְעַצֵּם יְדֵי עֲשָׂה וְכוּ'⁽¹⁾, רַק צְרִיכִין לְהֶאֱמִין שֶׁכָּל הַפְּרִנָּסָה נִמְשָׁכֶת רַק מֵאֵתוֹ יִתְבָּרֵךְ בִּישׁוּעַת הַשֵּׁם וּבְחֶסֶדוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֶפְלוּ הַבַּעַל מְלֹאכָה וּמִשָּׂא וּמִתֵּן יָכוֹל לְמִצָּא לְנַפְשׁוֹ כַּמָּה שָׁעוֹת בַּיּוֹם שֶׁיַּעֲסֵק בָּהֶם בְּאֵמִירַת תְּהִלִּים וְהַתְּבוּדוֹת לְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ כַּנֵּ"ל, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכָּה בּוֹדָאי לְתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה בְּבַחֲנִינַת: "קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֵל ה'"⁽²⁾, וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָה⁽³⁾: אֵינִי מְבַקֵּשׁ אֱלֹהֵי דְבָרִים כִּי עַל־יְדֵי שְׁנֵתְעוֹרֵר עַל כָּל פְּנִים בְּדְבוּרִים קְדוּשִׁים לְבַקֵּשׁוֹ הַשִּׁיבֵנוּ וְכוּ' וְכוּ' לִזֶּה יִהְיֶה נִחָשֵׁב לְהַתְעוֹרוֹת שֶׁלָּנוּ וְנִזְכָּה עַל־יְדֵי־זֶה לְתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְהֵבֵן הַיָּטֵב, כִּי בְּלִי שׁוּם הַתְעוֹרוֹת כָּלֵל בּוֹדָאי אֵי אֶפְשָׁר לְהַתְקַרֵּב.

גַּם עַל־יְדֵי אֵמִירַת תְּהִלִּים זֹכִינִן לְקַבֵּל הָאֲרָה מֵהַעֲצוֹת הַקְּדוּשׁוֹת, הַנְּמַשְׁכִּים מֵהַתְּנוּצָצוֹת מְשִׁיחַ מִשְׁעַר הַחַמְשִׁים שֶׁל הַקִּדְשָׁה, וְכָלֵל הַעֲצוֹת כָּלוּלִים בְּסִפְרֵי תְּהִלִּים (שֶׁהֵם חֲסִדֵי דָוִד הַנְּאֻמָּנִים⁽⁴⁾), שֶׁהֵם בְּחִינַת נְצִיחַ וְהוֹד בְּחִינַת עֲצוֹת קְדוּשׁוֹת וְנִפְלְאוֹת מְאֹד כִּידוּע'⁽⁵⁾, שֶׁחֲסִדֵי

(1) דְּבָרִים ח, יז. (א) הוֹשַׁע יד, ג. (ב) שְׁמוֹת רַבָּה לַח, ד. (ג) שְׁעִיָּה נה, ג. (ד) עֵינִי לְקוֹטֵי מוֹחֲרִין ח"א, סִימָן מא, וּבְקַח"י עֶרֶךְ 'עֲצָה'

דָּוִד הֵם בְּחִינַת נְצִיחַ וְהוּד בְּחִינַת עֲצוּת) הֵינּוּ לְצַעֲקַת תְּמִיד לְהֵשֵׁם יִתְבַּרְךָ יְהִיֶּה אֵיךְ שִׁיְהִיָּה בְּנִ"ל וְעַל־יְדֵי־זֶה יְכוּלִין לְצֵאת וְלַעֲלוֹת מִכָּל הַנְּפִילוֹת וְהִירִידוֹת שְׁבַעֲעוֹלָם אֶפְלוּ מִבְּחִינַת שַׁעַר הַחַמְּשִׁים שֶׁל הַטְּמֵאָה שֶׁהַבַּעַל דָּבַר מְטָרִיד אֶת כָּל אָדָם בְּתַאֲוֹת מָמוֹן וְטָרְדַת הַפְּרָנְסָה כָּל יְמֵי חַיָּו, עַד שֶׁאֵין לוֹ פְּנָאִי כָּלֵל אֶפְלוּ לְצַעֲקַת לְהֵשֵׁם יִתְבַּרְךָ בְּנִ"ל. וְזֶה בְּחִינַת מַעֲלַת הַמְּזֻמּוֹר תְּהִלָּה לְדָוִד^(ח), שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה^(ט), כָּל הָאוֹמְרוֹ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּכָל יוֹם מִבְּטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶן עוֹלָם הַבָּא, וּמִסְקִי שֵׁם מְשׁוּם דְּאִית בֵּה אֶלְף־בֵּית וְאִית בֵּה פְּרָנְסָה עֵינִי כָל אֵלֶיךָ יִשְׁבְּרוּ וְכוּנְתָם הִיא מְשׁוּם שְׁכָלוֹלִים שְׁנֵי הַבְּחִינּוֹת הַנִּ"ל בְּיַחַד בְּמְזֻמּוֹר הַזֶּה. הֵינּוּ כִּי עַל־יְדֵי שְׁנֵי הַבְּחִינּוֹת הָאֵלֶּה שֵׁישׁ בְּזֶה הַמְּזֻמּוֹר בְּיַחַד נִזְכָּה בּוֹדָאִי לְתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְלַחֲיֵי עוֹלָם הַבָּא. כִּי עַל־יְדֵי כָּלֵל הָעֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת שְׁבָהֶם כָּלוּלִים כָּל הַדְּבוּרִים שְׁבַעֲעוֹלָם יִמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ קִדְשָׁה שִׁקְדֵּשׁ הַדְּבוּר מְאֹד לְהַרְבוֹת בְּתִהְלִים וְהַתְּבוּדוֹת לְהֵשֵׁם יִתְבַּרְךָ וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכָּה בּוֹדָאִי לְתַקֵּן כָּל הַפְּגָמִים שֶׁל כָּל הַחַטָּאִים שֶׁהֵם גַּם בֶּן מִבְּחִינַת הָעֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת שֶׁהִמְשִׁיךְ חַס וְשְׁלוֹם, הָאוֹתִיּוֹת שֵׁישׁ בְּאוֹתוֹ הַדְּבָר שֶׁעָבַר עָלָיו לְהַסְטֵרָא־אֲחֵרָא כִּידוּעַ וְכוּמֹבֵן בְּדַבְּרָיו זְכוֹרָנוּ לְבִרְכָה, בְּהַתּוֹרָה אֲנֹכִי (סִימָן ד' ב' לְקוֹשֵׁי מוֹהַר"ן חֶלֶק א'). אֵךְ טָרְדַת הַפְּרָנְסָה מוֹנַע אֶת הָאָדָם מִזֶּה בְּנִ"ל, אֲבָל הֵלֵא הַמְּזֻמּוֹר הַזֶּה מְזַכֵּיר אֶת הָאָדָם שֶׁכָּל הַפְּרָנְסָה רַק מֵאֵתוֹ יִתְבַּרְךָ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "עֵינִי כָּל אֵלֶיךָ יִשְׁבְּרוּ וְאִתְּהָ" וְכוּ' "פּוֹתַח" וְכוּ' "וּמִשְׁפִּיעַ" וְכוּ', וּבּוֹדָאִי עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכָּה בּוֹדָאִי לְהַתְּחַזֵּק בְּהַדְּבוּר דְּקִדְשָׁה וְיִזְכָּה עַל־יְדֵי־זֶה לְתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְלַחֲיֵי עוֹלָם הַבָּא.

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה^(ט), מִפְּנֵי מָה לֹא נֶאֱמַר נוֹ"ן בְּאַשְׁרֵי, מִפְּנֵי שֵׁישׁ בֵּה מִפְּלָה לְכַנְּסַת יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר^(ט): נִפְלָה

(ח) תְּהִלָּים קְמוּ. (ט) בְּרִכּוֹת ד': (ז) בְּרִכּוֹת ד': (ח) עֲמוּס ה', ב.

וכו' ואפלו הכי חזר דוד וסמכה ברוח הקדש, שנאמר: "סומך ה' לכל הנופלים". הינו כי לא רצה להזכיר הנו"ן בפרוש שמרמוז על שער החמשים של הקדשה שעל-ידי-זה עקר התקנה מפני שיש בה מפלה לבנסת-ישראל, כי גם עקר הנפילה של בנסת-ישראל הוא על-ידי שער החמשים של הטמאה שהוא תאות ממוז וטרדת הפרנסה כנ"ל, ועל-כן אי אפשר להזכיר הנו"ן בפרוש כי יתגבר המתנגד מאד רק ברמוז רמזה בפסוק שאחריו "סומך ה' לכל הנופלים" וכו', וזה על-ידי שישליך יהבו על השם ויבטח שהשם יתברך יפרנסו בודאי אפלו אם יעסק כמה שעות ביום בהדבור הקדוש של תפלה ותורה, כי כל הפרנסה אפלו של הבעלי מלאכה ומשא ומתן הוא רק מאתו יתברך וזה שנסמך לזה עיני כל אליך ישרו כנ"ל. וזה שאנו רואין שיש לזה הרבה עשירות מאד ולזה עניות ודחקות גדול הכל מאתו יתברך לפי הבחירה של כל אחד ואחד פידוע^(ט), ו"צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו", שכל מה שעושה עם האדם הכל חסד גדול מאתו יתברך. ועקר התקנה של כל אדם הוא לזכות לחיים נצחיים של עולם הבא ועל-ידי מה זוכין לזה, על-ידי "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראו" דיקא יהיה מי שיהיה וזה: "תהלת ה' ידבר פי ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד", לפרש שיחתו לפני השם יתברך בכל עת ועל-ידי-זה בודאי יתתקן הכל ויזכה על-ידי-זה לחיי עולם הבא. ועל-כן האומר מזמור הזה שלש פעמים בכל יום מבטח לו שהוא בן עולם הבא, כי על-ידי שני הבחינות הפולגים במזמור זה בודאי יזכה לשוב להשם יתברך ולחיי עולם הבא כנ"ל (שם, הלכות קריאת-שמע, הלכה ה).

(ט) עין בספרי מעשיות, מעשה מבצל-תפלה, בתחלתו.

יַעֲקֹב אָבִינוּ כְּשֶׁפָּנַע בְּמָקוֹם הַהוּא עַל־יְדֵי שְׁנֵתָן אֶל לְבוֹ לַחֲזוֹר לְמָקוֹם
הַמְּקֻדָּשׁ וּמִיָּד קִפְצָה לוֹ הָאָרֶץ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוּם
לְבִרְכָה⁽¹⁾, עַל־יְדֵי־זֶה זָכָה לְהַשְׁיִיג אֶז עֵצִים מֵעֵלֶת הָאֲתָעָרוֹתָא דְלַתְתָּא
שְׁעַל־יְדֵי־זֶה תִּכְרַף בָּא לוֹ סִיּוּעַ מִלְּעִילָא בְּבַחֲיִנַת הַבָּא לְפָהֳר מְסִיעִין
לוֹ⁽²⁾, וְעַל־כֵּן תִּקְנָן אֶז תִּפְלַת עַרְבִית שֶׁהוּא בְּעֵת הַחֲשָׁד הַגָּמוּר, כִּי זָכָה
בְּגִדְל קְדָשְׁתּוֹ לְהוֹרִיד אֶת עֵצָמוֹ לְעַמְק הַנְּפִילוֹת שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּכָלֵל
וּפְרָט וְשֶׁבְכָל דוֹר וָדוֹר עַד עַקְבוֹת מְשִׁיחָא וּמֵאִיר בְּלֵב יִשְׂרָאֵל, שֶׁאֶפְלוּ
בְּחֻשְׁבַּת לִילָה וְאֶפְלוּ מִמֶּשׁ בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחֲנִיּוֹת צָרִיכִין לְהִתְחַזֵּק
לְהִתְעוֹרֵר בְּאֲתָעָרוֹתָא דְלַתְתָּא בְּצַעֲקָה וּתְפִלָּה אֱלֹוִי וּתְבָרַךְ בְּבַחֲיִנַת
מִבְּטָן שְׁאוּל שׁוֹעֲתִי⁽³⁾ וְלִית רְעוּתָא טָבָא דִּיתְאַבְד⁽⁴⁾ וְאִין שׁוּם רְצוֹן טוֹב
שֶׁנֶּאֱבָד, וְכִמוֹ שֶׁאָמַר אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה, בְּהַשְׁיִיחָה
הַנּוֹרָאָה שֶׁהִפְלִיג אֶז מְאֹד בְּגִדְלַת הַבוּרָא וּתְבָרַךְ שְׁאִין יוֹדְעִין כָּלֵל,
וְסִים אֶז בּוֹז הַלְּשׁוֹן: אֶפְלוּ אִיעֵר זֶאֶךְ וְוִיא אַהִין אִיטְלִיכְעֵר אִיז גִּיפֵאֲלִין
אָבִי מַע אִיז זִיךְ גִּיט מִיֵּאֵשׁ פִּין שְׁרִיעֵן מַע שְׁרִיעֵט מַע בְּעַט וְכוּ' וְאֶפְלוּ
הַעֲנִין שְׁלֵכֵם, אִיכֵן שְׁכָל אַחַד נִפְל הַעֲקָר שְׁלֵא מִתְיֵאֵשִׁים מִתְפִּלָּה
וְצוּעִקִים וּמְבַקְשִׁים, יֵשׁ עֲנִין שְׁנֵת־הַפֶּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה כִּי גְדוֹל הַשֵּׁם
יְתְבָרַךְ וְאִין יוֹדְעִין כָּלֵל וְכוּ', וְיִקְר וְחָשׁוּב מְאֹד אֶצֶל הַשֵּׁם יְתְבָרַךְ כָּל
הַתְעוֹרְרוֹת וְהַתְעוֹרְרוֹת שֶׁל כָּל אָדָם בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא, וְתִכְרַף כְּשֶׁאָדָם
מִתְעוֹרֵר בְּאֲתָעָרוֹתָא דְלַתְתָּא בְּתְפִלָּה וְעִבּוּדָה כָּל שֶׁהוּא מִתְעוֹרֵר תִּכְרַף
אֲתָעָרוֹתָא דְלְעֵלָא הַרְבֵּה וְעַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לוֹ כַח לְהִתְעוֹרֵר עוֹד וְכִמוֹ כֵּן
נִמְשָׁךְ אֲתָעָרוֹתָא דְלְעֵלָא יוֹתֵר וְכוּ'.

וְזֶה בְּחִינַת תְּפִלַּת עַרְבִית רְשׁוּת⁽⁵⁾. כִּי לְפַעְמִים גּוֹבֵר הַחֲשֵׁכָה וְהַעֲדָר
הַדַּעַת כָּל כְּךָ עַל הָאָדָם עַד שֶׁהוּא בְּבַחֲיִנַת הַעֲדָר הַדְּבוּר בְּחִינַת

(1) סְנֵהֲדָרִין צִה: (כ) שְׁבַת קֹד. (ל) יוֹנָה ב, ג. (מ) זֶהֱר שְׁמוֹת, קנ. (נ) בְּרִכּוֹת כו:

יוֹנָת אֵלֶם^(ב), שְׂאִינוּ יָכוֹל לִפְתּוֹחַ פִּיּוֹ כָּלֵל לְהַתְּפַלֵּל וּלְהַתְּבוֹדֵד וּלְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ כְּרָאוּי לוֹ בְּבַחֲיִנַת נְאֻלְמָתִי לֹא אֶפְתַּח פִּי^(ג), וְנֹאמַר^(ד): נְאֻלְמָתִי דוּמְיָה וְכוּ', וּבְאַמַּת לֹא כַח הַצְדִּיקִים הַגְּדוֹלִים הָיוּ מְתִיאֲשִׁים אֶז לְגַמְרֵי מְלֵהַתְּפַלֵּל וְלָשׁוּב אֶל הַשֵּׁם, וְזֶה עֵקֶר תַּקּוּן הַצְדִּיקֵי אַמַּת שְׁהֵם בְּבַחֲיִנַת יַעֲקֹב אֲבִינוּ, שְׁהֵם מְעוֹרְרִים וּמְחַזְּקִים אוֹתָנוּ וּמְכַנְיָסִים בְּלֵב יִשְׂרָאֵל, שְׁגַם בְּתַקְוָה מְרִירוֹת הַגְּלוּת בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת שֶׁהוּא בְּחִינַת תַּקְוָה חֲשֻׁבָה לִילָה יִתְפַּלֵּל וְיָשׁוּב אֶל הַשֵּׁם וּלְבָלִי לְהַתִּיאֵשׁ מִן הַצְעָקָה וְהַתְּפִלָּה לְעוֹלָם כְּנ"ל, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא אֶז בְּבַחֲיִנַת הָעֵדֶר הַדְּבוּר כְּנ"ל אַף־עַל־פִּי־כֵן יִסְתַּבֵּל כָּל אֶחָד עַל נִקְדַּת הָאַמַּת לְאַמַּתוֹ עַד שֶׁכָּל אֶחָד יִתְחַזֵּק מִכָּל מְקוֹם שֶׁהוּא עַל כָּל פְּנִיִם בְּרִצּוֹנוֹת חֲזָקִים וְכַסּוּפִים מוֹבִיִם לְהַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ בְּבַחֲיִנַת: "וְכִרְתִּי בְּלִילָה שִׁמְךָ ה'"^(ה) וּבְבַחֲיִנַת: "עַל מִשְׁכְּבֵי בְּלִילוֹת בִּקְשָׁתִי אֶת שְׂאֵהְבָה נִפְשִׁי" וְכוּ'^(ו): שְׁגַם בְּתַקְוָה חֲשֻׁבָה הַלִּילָה נִבְקַשׁ וּנְחַפֵּשׂ אֶת הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ בְּרִצּוֹנוֹת חֲזָקִים מְאֹד, כִּי סוּף כָּל סוּף מַה תִּהְיֶה הַתְּכַלִּית מֵאַתָּנוּ עַד עַל־יְדֵי־זֶה מִמִּילָא יִתְחַזֵּק לִפְתּוֹחַ פִּיּוֹ בְּדְבוּרֵי תְּפִלָּה גַם אֶז בְּבַחֲיִנַת נְאֻלְמָתִי דוּמְיָה הַחֲשִׁיטִי מְטוֹב וּכְאֵבִי נֶעְכָּר, וְאַחֲר־כֵּן עַל־יְדֵי־זֶה בְּעֲצָמוֹ שֶׁהוּא כּוֹסֵף וּמְשִׁתּוֹקֵק אַף־עַל־פִּי־כֵן מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ וּמְצַטְעֵר עַל־זֶה שֶׁהוּא בְּבַחֲיִנַת הָעֵדֶר הַדְּבוּר עַל־יְדֵי־זֶה חֵם לְבִי בְּקֶרְבִי וְכוּ' דְּבִרְתִּי בְּלִשׁוֹנִי^(ז), שְׁזוֹכָה אַחֲר־כֵּן עַל־יְדֵי־זֶה לְדַבֵּר דְּבוּרִים קְדוּשִׁים בְּחַמִּימוֹת גְּדוֹל בְּקֶדְשָׁה, מֵאַחֲרֵי שֶׁצִּיָּאוּ הַדְּבוּרִים עַל־יְדֵי רִצּוֹנוֹת מוֹבִיִם וְכַסּוּפִים גְּדוֹלִים לְהַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ.

וּבְאַמַּת זֶה עֵקֶר שְׁלֵמוֹת הַתְּפִלָּה תְּמִיד וְזֶה עֵקֶר הָעֲצָה לְתְּפִלָּה וְשִׁיחָה וְהַתְּבוֹדָדוֹת, שֶׁלֹּא יִהְיֶה הַדְּבָר עֲלֵיו כְּחוּבָה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ לְצִיאַת יְדֵי חוּבָתוֹ שֶׁזֶה בְּחִינַת אֵל תַּעֲשׂ תְּפִלְתְּךָ קָבַע אֵלָא

(ס) תְּהִלִּים נו, א. וְעַן מֵאוּרֵי אֹר: יוֹנָה תְּמַה נִּקְרָאת הַמְּלַכּוֹת, וּבְגִלוֹת נִקְרָאת יוֹנָת אֵלֶם רַחֲמִים, וְאַחֲתִי י"ה דְּאַלְקִים וְנִשְׁאַרָה אֵלֶם. (ע) תְּהִלִּים לט, י. (פ) שֵׁם ג. (צ) שֵׁם קִיט, נו. (ק) שִׁיר הַשִּׁירִים ג, ד. (ר) תְּהִלִּים לט, ד.

רחמים ותחנונים^(ט), שבתהלה יעורר לבו ברצונות וכסופים טובים מאד להשם יתברך שאז מתפלל ומבקש אחר-כך באמת מקורות לבו ברשותו ורצונו הטוב לא בדרך על וחיוב לבד. וזה בחינת תפלת ערבית רשות, הינו כנ"ל. רק שאף-על-פי-כן תקנו לנו רבותינו זכרונם לברכה, תפלת חובה בשביל המון עם כי בלא זה לא יתפלל כלל. אבל עקר שלמות התפלות אלו בעצמם – להתפלל אותם ברחמים ותחנונים שלא בדרך קבע. ועל-כן תפלות של יום שחרית ומנחה שהם ביום, הינו בשעת הארת המחין עדין על-כן הם בבחינת חובה. ויעקב תקן תפלת ערבית, הינו להתפלל גם בתקף חשכת לילה, בשעת הסתלקות המחין לגמרי. ואז אי אפשר לתקן תפלת חובה, דהינו להטיל עליו חיוב להתפלל אז מחמת שהוא אז בבחינת העדר הדעת והעדר הדבור ואי אפשר לו לפתח פיו כלל. ועל-כן אז עקר תקון התפלה על-ידי בחינת תפלת ערבית רשות שתקן יעקב אבינו, עליו השלום, להמשיך על עצמו גם אז הארת האמת מאור הפנים של הצדיקי אמת שהם בבחינת יעקב שהוא בבחינת: "תתן אמת ליעקב"^(ט), וזכה לאור הפנים בבחינת שאמרו רבותינו זכרונם לברכה^(ט): "שופרה דיעקב וכו', ואור הפנים הנ"ל הוא בבחינת רצון כמובא בדבריו זכרוננו לברכה^(ט), כמו שכתוב^(ט): "ואור פניו כי רציתם". ועל-ידי-זה יזכה לחזק את עצמו על כל פנים ברצונות וכסופין טובים ואז ממילא יהיה נפתח פיו בדבורים קדושים וישפך לבו כמים לפני השם מחמת תקף הרצון וכסופין הטובים, שזה עקר שלמות התפלה תמיד, וזה בחינת וילן שם כי בא השמש^(ט), שמרמז על חשכת הגלות בגוף ונפש כמובא בדברי רבותינו זכרונם לברכה^(ט), ואז ויפגע במקום וזכה להשיג אז עצם מעלת האתערוטא דלתתא ותקן תפלת ערבית, הינו כנ"ל (שם, הלכות תפלת המנחה, הלכה ז):

(ט) אבות ב, יח. (ת) מילה ז, כ. (א) ב"מ פד. (ב) לקוטי מוה"ר"ן ח"ב, ד-ח. (ג) תהלים מד, ד. (ד) בראשית כח, יא. (ה) בראשית רבה סח, יט.

מִי שְׂרוּצָה לְחוּם עַל נַפְשׁוֹ שְׂלֵא יֵאבֵד אֶת עוֹלָמוֹ חֵם וְשְׁלוֹם, צָרִיךְ לְחַפֵּשׁ וְלַחְקֹר מְאֹד אַחֵר הָאֱמֶת כְּדֵי לְשׁוּב אֶל הַשֵּׁם בְּאֱמֶת. כִּי אוֹלֵי מִטְעָה אוֹתוֹ דַּעְתוֹ בְּאֵיזָה דְרָךְ לֹא טוֹב חֵם וְשְׁלוֹם, מִחֲמַת שְׂלֵא זָכָה לְצִיר אֹר הַתּוֹרָה כְּרֵאוֹי, מִחֲמַת שְׂכָלֵי הַמַּחֲזִין שְׁלוֹ אֵינָם בְּשִׁלְמוֹת מִחֲמַת פָּנָם הַבְּרִית. וְעַקֵּר הַתְּקוּן לְכָל זֶה הוּא צְעָקָה וְתַפְלָה וְשִׁיחָה וְהַתְּבוּדוֹת בֵּינֵנוּ לְבֵין קוֹנֵנוּ, שְׂצָרִיכִין לְצַעֵק הַרְּבָה לְהַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ שְׁיֹלִיכֵהוּ בְּדְרָךְ הַיֵּשֶׁר וְהָאֱמֶת תְּמִיד, כְּמוֹ שְׂצַעֵק דְּוֹד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשְׁלוֹם, הַרְּבָה עַל־זֶה, הוֹרְגֵי ה' דְּרָכָה אֶהְלֵךְ בְּאֱמֶתָהּ⁽¹⁾ הוֹרְגֵי ה' דְּרָכָה וְנַחֲנֵי בְּאֶרֶח מִישׁוֹר⁽²⁾ וְכוּ' הוֹרְגֵי ה' דְּרָךְ חֲקִיךָ וְכוּ'⁽³⁾ שְׂלַח אֹרְךָ וְאֱמַתְךָ הִמָּה יִנְחֹנְנוּ⁽⁴⁾ וְכֵן הַרְּבָה מְאֹד. כִּי צָרִיכִין לְזִכּוֹת גְּדוֹל וַיִּשׁוּעָה וְרַחֲמִים גְּדוֹלִים וְהַשְׁתַּדְּלוֹת וַיִּגְיַעַה גְּדוֹלָה כָּל יְמֵי חַיָּו, שְׁיִזְכָּה לֵילֵךְ בְּכָל עַת בְּדְרָךְ הַקָּדֵשׁ בְּאֱמֶת לְאֱמַתוֹ וְצָרִיכִין לְצַעֵק הַרְּבָה לְהַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ עַל־זֶה בְּמִסִּירַת נַפְשׁ, עַד שְׂכַמְעַט תַּצֵּא נַפְשׁוֹ מִמָּשׁ חֵם וְשְׁלוֹם, וְכְמוֹ שְׂאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה⁽⁵⁾: אֵין תַּפְלָתוֹ שֶׁל אָדָם נִשְׁמַעַת אֶלָּא אִם בֵּן מִשִּׁים נַפְשׁוֹ בְּכַפּוֹ. כִּי עַקֵּר תְּקוּן הַבְּרִית לְזִכּוֹת לְצֵאת מַגְלוֹת הַתַּאֲוָה הַזֹּאת בְּשִׁלְמוֹת הוּא עַל־יְדֵי צְעָקָה הַרְּבָה לְהַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ, שְׂצָרִיכִין לְצַעֵק שְׂבָעִין קָלִין לְפָחוֹת וּבְאֵלוֹ שְׂבָעִין קָלִין כְּלוּלִין קוֹלוֹת וְצְעָקוֹת וְתַפְלוֹת וְתַחֲנוּגִים לְאֵין מִסְפָּר כָּל יְמֵי חַיָּו שֶׁל הָאָדָם. כִּי שְׂבָעִים שָׁנִים שֶׁל הָאָדָם הֵם כְּנֶגֶד שְׂבָעִים פָּנִים לְתוֹרָה שְׂצָרִיךְ לְזִכּוֹת לָהֶם. וְכָל אֶחָד יְכוֹל לְהִבִּין בְּנַפְשׁוֹ כְּמָה הוּא רְחוּק עֲדִין אֶפְלוֹ מִבְּחִינַת פָּנִים אֶחָד לְתוֹרָה, מִכָּל שָׁבֵן מִכָּלֵם.

וְעַל־כֵּן אֶפְלוֹ אִם לֹא פָּנָם הַרְּבָה וְאֶפְלוֹ אִם כְּבָר צַעֵק הַרְּבָה לְהַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ וְעַסֵּק הַרְּבָה בְּתוֹרָה וּמַצּוּוֹת, אַף־עַל־פִּי־כֵן מֵאַחֵר

(1) תהלים פו, יא. (2) שם כו, יב. (3) שם קיט, לג. (4) שם מג, ג. (5) תענית ח.

שְׁעֵדִין לֹא הַשִּׁיג אֶפְלוּ פָּנִים אַחַד לַתּוֹרָה וְלֹא אֶפְלוּ חֶלֶק אֶלֶף וּרְבֵבָה מִזֶּה בּוֹדֵאי כַּמָּה וְכַמָּה הוּא צָרִיד עֵדִין לְצַעֵק לְהַשִּׁם יִתְבָּרַךְ כָּל יְמֵי חַיָּיו. וְכִבֵּר יְדוּעַ שְׁאִסּוֹר לִיֵּאֵשׁ אֶת עֲצָמוֹ מִן הַצְּעָקָה לְעוֹלָם. כִּי אֶפְלוּ אִם פָּנִים הִרְבֵּה מְאֹד וְאֶפְלוּ אִם עֵדִין הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא אִם לֹא יִתְיַאֵשׁ אֶת עֲצָמוֹ מִן הַצְּעָקָה וְתַפְּלָה וְתַחֲנוּנִים, יְכוּל לְזַכּוֹת לְהַתְנַגְלוֹת אֵיזָה פָּנִים לַתּוֹרָה בְּאַמֶּת וְאֶפְלוּ לְכָל הַשְּׁבָעִים פָּנִים, כִּי הַשִּׁם יִתְבָּרַךְ טוֹב לְכָל רַק שְׁצָרִיכִין אֵיזָה אֲתַעְרוּתָא דְלִתְתָּא, וְהַעֲקָר לְצַעֵק הִרְבֵּה לְהַשִּׁם יִתְבָּרַךְ עַד שְׁיִזְכֶּה לְשַׁבֵּר כָּל הַתְּאוּוֹת וְהַעֲקָר הוּא תְּאוּה הַנַּ"ל וְאִזּוּ יִזְכֶּה לְהַתְנַגְלוֹת הַתּוֹרָה בְּחִינַת שְׁבָעִים פָּנִים לַתּוֹרָה (שִׁם הַלְבוּת יִין נֶסֶד הַלְכָה ד.)

עח

צָרִיכִין תְּמִיד לְהַתְחַזֵּק לְהִרְבוֹת בְּתַפְּלָה וְתַחֲנוּנִים וְשִׁיחָה בֵּינוּ לְבִין קוֹנוֹ בְּדֵי לְעוֹרֵר בְּכָל עֵת נִקְדָּתוֹ הַטּוֹבָה שְׁתֵּאִיר לְלִבּוֹ, עַד שְׁיִתְבַּטְּלוּ מִמֶּנּוּ עַל-יְדֵי-זֶה כָּל הַחֲרָפוֹת וְאֶהְבוֹת רְעוֹת הַשׁוֹרִין עַל לְבוֹ שֶׁהֵם בְּחִינַת עֶרְלַת לֵב הַנַּ"ל (בְּסִינּוֹ ג), אִךְ מִחֲמַת שֶׁבְּכָל עֵת מִתְנַבְּרִים הַחֲרָפוֹת לֵב לְהַעֲלִים וְלְהַסְתִּיר אֹר נִקְדָּתוֹ הַקְּדוּשָׁה הַשִּׁיךְ לְלִבּוֹ בְּעַת הַהִיא, עַל-כֵּן עַל-פִּי-רַב דִּרְךְ הָאָדָם הַרוֹצֵה לְעַסֵּק בְּזֶה לְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ בֵּינוּ לְבִין קוֹנוֹ נְדָמָה לוֹ בְּכָל פַּעַם שֶׁעֲתָה אֵינּוּ יְכוּל לְדַבֵּר וְאֵינּוּ יוֹדֵעַ מַה לְדַבֵּר כְּלָל וְלִבּוֹ אֲטוּם מְאֹד וְכוּ' כִּידוּעַ. וְכָל זֶה נִמְשָׁךְ מִהַחֲרָפוֹת לֵב עֶרְלַת לֵב הַנַּ"ל. אֲבָל בְּאַמֶּת הוּא שֶׁקָּר נְמוֹר וּמַעֲשֵׂה בַעַל-דָּבָר. כִּי אִם יֵאמֵר בֵּן אֲזִי יִהְיֶה נְדָמָה לוֹ לְעוֹלָם בֵּן, שֶׁעֲתָה אֵין לוֹ לֵב וְאֵינּוּ יְכוּל לְדַבֵּר וְלֹא יְדַבֵּר לְעוֹלָם חֵם וְשָׁלוֹם, וְעַל-יְדֵי-זֶה בְּעֲצָמוֹ מִתְנַבְּרִין עָלָיו הַחֲרָפוֹת לֵב עֶרְלַת לֵב בְּכָל פַּעַם בְּיוֹתֵר. כִּי עַקֵּר בְּטוֹל עֶרְלַת לֵב הַנַּ"ל הוּא עַל-יְדֵי שֶׁמְקַשֵּׁר אֶת לְבוֹ לְנִקְדָּתוֹ הַקְּדוּשָׁה עַל-יְדֵי דְבוּר פִּיו שְׁשׁוּפָךְ שִׁיחוֹ לְפָנֵי הַשִּׁם יִתְבָּרַךְ וּמְעוֹרֵר נִקְדָּתוֹ הַטּוֹבָה.

על-כן צריכין להתחזק בזה לידע ולהאמין, שבודאי אין עת בעולם שלא יוכל אז לקשר עצמו להנקה השיך ללבו בעת ההוא ולהתגבר מאד לדבר בזה כפי מה שיוכל, ולבקש ולחפש בדבוריו את אור נקדתו הקדושה. ואף-על-פי שבודאי אי אפשר להאדם לידע כל זה בפרטיות מה הוא הנקה השיך ללבו בעת וברגע הזאת דיקא, אף-על-פי-כן צריך הוא להאמין תמיד שבודאי יש עתה בחינת נקה טובה השיכה ללבו בעת ההיא דיקא ולקשר עצמו אליה, שעל-ידי-זה יתקן מכל מקום שהוא. ובאמת צריכין על-זה תפלות ותחנונים הרבה לזכות למצא הנקה השיכה ללבו בעת ההיא דיקא, וזה בחינת על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא^(א), לעת מצא דיקא, שיזכה תמיד למצא הנקה כפי העת והזמן שזה בחינת ההתבודדות ושיכה בינו לבין קונו, שעל-ידי-זה זוכין לקשר את עצמו בכל עת להנקה השיכה ללבו בעת הזאת. וכל זה הוא בחינת משפט, ששופט ודן את עצמו ומוכיח את עצמו לקיים את כל דברי התורה. וצריכין לכונן המשפט לשפוט את עצמו בכל עת ובכל יום כפי העת והזמן. וזה בחינת: ויהיו דברי אלה אשר התחננתי לפני ה' וכו'^(ב), בחינת התחנונים והתבודדות הנ"ל לעשות משפט עבדו וכו', שעל-ידי-זה ממשיכין בחינת המשפט הנ"ל דבר יום ביומו כראוי לפי זה הזמן והיום והשעה

(שם, הלכות מלמדים הלכה א.)

עט

האדם צריך לידע עצם התרחקותו מהשם יתברך ואף-על-פי-כן ידע ויאמין, שמצד רחמיו יתברך הוא קרוב מאד לכל אחד ואחד אפלו להרחוקים מאד. והעקר על-ידי הדבור. כי על-ידי הדבור אנו יכולין לקרות אותו מרחוק מאד והוא מתקרב אלינו על-ידי-זה, כמו

(ב) תהלים לב, ו. (ל) מלכים-א ח, נט.

שְׁפָתוֹב: "קְרוֹב ה' לְכָל קוֹרְאָיו לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאֵהוּ בְּאֵמֶת", וּבְתִיב^(ב): "וּמִי גוֹי גָדוֹל אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרוֹבִים אֵלָיו כִּה' אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קְרָאֵנוּ אֵלָיו". וְזֶה בְּחִינַת: "בוֹרָא נִיב שְׁפָתַיִם"^(ג), בְּחִינַת הַדְּבֹר, עַל-יְדֵי-זֶה דִּיקָא זֹכִים לְבְּחִינַת: "שְׁלוֹם לְרַחוּק וְלִקְרוֹב" בְּחִינַת הַהִתְרַחֲקוּת וְהַהִתְקַרְבוּת הַנ"ל. שְׂיַדַע בְּאֵמֶת הַהִתְרַחֲקוּת מִצַּד עֲצָמוֹ וְהַהִתְקַרְבוּת מִצַּד רַחֲמָיו יְתַבְּרָךְ. וּמִי שְׁנוֹתֵן לְבוֹ לְדַקְדֵק וּלְהִבִּין פְּרוּשׁ הַמִּלּוֹת שֶׁל הַמִּקְרָא הַזֶּה: בוֹרָא נִיב שְׁפָתַיִם יוֹכֵל לְהִבִּין מִזֶּה עֲצוֹת אֵיךְ לְהִתְחַזֵּק בְּעֲנֵן הַשִּׁיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנֵו שְׁזֶה עֵקֶר הַתְּקוּן לְעֲנֵן רַחוּק וְקְרוֹב הַנ"ל.

כִּי עַל-יְדֵי הַשִּׁיחָה הַנ"ל יוֹכֵל לְפָרֵשׁ וּלְשִׁיחַ הַכֹּל לְפָנֵי הַשֵּׁם יְתַבְּרָךְ לְפָרֵשׁ בְּשִׁיחָתוֹ עֲצָם הַתְּרַחֲקוּתוֹ מִהַשֵּׁם יְתַבְּרָךְ. וְאִף-עַל-פִּי-כֵן יִתְקַרֵב לְהַשֵּׁם יְתַבְּרָךְ עַל-יְדֵי-זֶה דִּיקָא עַל-יְדֵי שְׂיִזְכֹּר עֲצָם רַבּוּי רַחֲמָיו יְתַבְּרָךְ בְּלִי שְׁעוֹר בְּאֲשֶׁר גָּלוּ לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָה. אֲבָל עַל-פִּי-רַב הַשִּׁיחָה הַנ"ל בְּעֲצָמָה קָשָׁה מְאֹד כִּי מֵעֲצָם הַתְּרַחֲקוּתוֹ אֵין לוֹ דְּבוּרִים לְדַבֵּר בְּלָל. בְּיַדוּעַ לְמִי שְׂרוּצָה לְהַרְגִיל עֲצָמוֹ בְּזֶה. אֲבָל בְּכֹר הַזְּהִירוֹ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָה, לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי הַתְּחַזְּקוֹת לְנַהֵג הַנְּהַגָה זֹאת בְּכָל יוֹם. כִּי הַהֲכָנָה וְהַרְצוֹן לְבַד שְׂמַכִּין אֶת עֲצָמוֹ וְרוּצָה לְדַבֵּר רַק שְׂאֵינוֹ יוֹכֵל לְדַבֵּר גַּם זֶה יִקָּר מְאֹד אֲצָלוֹ יְתַבְּרָךְ (וּכְמוֹ שְׁפָתוֹב לְעִיל אוֹת ב'). וְאִם יִהְיֶה חֲזָק בְּזֶה הַרְבֵּה בּוֹדָאֵי יַעֲזֹר לוֹ הַשֵּׁם יְתַבְּרָךְ וַיִּבְרָא לוֹ דְּבוּרִים בְּבְּחִינַת: "בוֹרָא נִיב שְׁפָתַיִם", בוֹרָא מִמֶּשׁ. כִּי הַדְּבוּרִים הַבָּאִים לְהֶאֱדָם הֵם בְּחִינַת בְּרִיאַת הַדָּשָׁה מִמֶּשׁ. כִּי בּוֹדָאֵי הוּא רַחוּק מִדְּבוּרִים מְאֹד מִחֲמַת הַתְּרַחֲקוּתוֹ מִהַשֵּׁם יְתַבְּרָךְ, אֲבָל כְּשֶׁהוּא חֲזָק בְּעִבּוּדָה זֹאת וּמַכִּין עֲצָמוֹ לְדַבֵּר וּלְשִׁיחַ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנֵו וְחֲזָק בְּזֶה אֵיזָה שְׁעָה בְּרִצּוֹנוֹת וְכִסּוּפִים חֲזָקִים, אִזּוֹ הַשֵּׁם יְתַבְּרָךְ עוֹזֵרוֹ וְשׁוֹלֵחַ לוֹ דְּבוּרִים לְתוֹךְ פִּיו שֶׁהֵם בְּחִינַת בְּרִיאַת הַדָּשָׁה מִמֶּשׁ. שְׁהַשֵּׁם

(ב) דְּבָרִים ד', ח'. (ג) שְׁעִיזָה נו, יט.

יְתַבַּרְךָ בְּרַחֲמָיו בָּרָא לוֹ דְבוּרִים וְהַזְמִינָם לְתוֹךְ פִּי. בְּבַחֲיַנְתָּ: "בּוֹרָא
נִיב שְׁפָתַיִם", בּוֹרָא דִּיקָא. וְעַל־יְדִי־זָה דִּיקָא זֹכָה לְבַחֲיַנְתָּ שְׁלוֹם
לְרַחוּק וְלִקְרוֹב כְּנ"ל.

וּכְמוֹ שְׁפָתוֹב^(ט): לְאָדָם מַעֲרָכֵי לֵב וּמַה' מַעֲנָה לְשׁוֹן, שְׁהָאָדָם צָרִיךְ
לְהַעֲרִיךְ לְבוֹ, הִינּוּ בַחֲיַנְתָּ הַהֲכָנָה הַנ"ל וְאִזּוּ הַשֵּׁם יְתַבַּרְךָ שׁוֹלַח
לוֹ דְבוּרִים לְתוֹךְ פִּי בְּבַחֲיַנְתָּ וּמַה' מַעֲנָה לְשׁוֹן. וּכְמוֹ שְׁפָתוֹב^(ט): אֲדַנִּי
שְׁפָתֵי תַפְתָּח וְכו', שְׁהַשֵּׁם יְתַבַּרְךָ בְּעַצְמוֹ, כְּבִיכּוֹל, פּוֹתַח לוֹ אֶת שְׁפָתָיו
לְדַבֵּר וְלָשִׁיחַ אֶת אֲשֶׁר בְּלִבּוֹ. כִּי הַכֹּל מֵאֲתוֹ יְתַבַּרְךָ רַק הָאָדָם צָרִיךְ
לְהַכִּין אֶת עַצְמוֹ בְּרִצּוֹנוֹת וּכְסוּפִים קְרוּשִׁים וְה' יַעֲזֹרוּ לְדַבֵּר וּלְפָרֵשׁ
שִׁיחָתוֹ כְּרָאוּי בְּשִׁלְמוֹת (שָׁם, הַלְכוֹת שְׁלוֹחַ הַקֵּן הַלְכָה ה').

וְעַיִן עוֹד בְּסִפְר "עֲלִים לְתַרְוּפָה" (מִכְתָּב רפ"ו) מַעֲנִין הַתְּחִזְקוֹת
בְּהַתְּבוּדוֹת, לְהַשְׁתַּוְּקָק וְלִכְסֹף בְּכַסּוּפֵין וּרִצּוֹנוֹת מִזְבִּים דְּקַדְשָׁה
וְלְהוֹצִיאֵם בְּפֶה לְצַעַק בְּכָל עֵת לְרַחֲמָיו הַמְּרַבִּים, כְּאֲשֶׁר הִזְהִירְנוּ
אֲדוּנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ, זָכַר צְדִיק לְבִרְכָה. וְכַתֵּב שָׁם בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: בְּנִי,
יְדִידִי וְחַבִּיבִי. שִׁישׁוּ מַעֲי בְּרָאוֹתֵי, שְׁתַּהֲלֶה לְאֵל, דְּבָרֵי רַבְּנוּ הַנְּשֻׁבָּב,
זָכַר צְדִיק וְקְדוֹשׁ לְבִרְכָה, עוֹשִׂים רַשָּׁם בְּלִבְכֶם וְכו'. כִּי אִם אֲמַנָּם הֵם
דְּבָרֵי פְשִׁיטוֹת וְתַמִּימוֹת, אֲבָל קָשָׁה וְכָבֵד מְאֹד לְקַבֵּלֵם מִרַבּוּי הַמְּסַכִּים
הַמְּבַדִּילִים וּבְלִבּוֹלֵי הַדַּעַת שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד וְהַשְׁטוֹתִים שֶׁל כָּל אֶחָד,
הַנִּקְרָאִים אֲצֵל הָעוֹלָם חֲכָמוֹת, שֶׁהֵם מְסַכְּבִים וּמַעֲקָמִים הַלֵּב מְאֹד
בְּכַמָּה דְרָכִים נְבוֹכִים. וְהַעֲקָר בְּמָה שְׁמַחֲלִישׁ דַּעַת הָאָדָם וְעוֹשֶׂה עַצְמוֹ
כְּאִישׁ אֲמָת, עַד שֶׁרַבִּים מַחֲכָמִים כְּאֵלֶּה אוֹמְרִים בְּלִבָּם: מַה יוֹעִילוּ לִי
דְבָרִים כְּאֵלֶּה: הֲלֹא אַף־עַל־פִּי־כֵן אֲנִי יוֹדֵעַ בְּעַצְמִי הָאֲמָת מַה שְׁאֲנִי
עוֹשֶׂה וּמַה שְׁנַעֲשֶׂה עִמִּי וְכו' וְכו', עַד שְׁמַתְחִיל לְרַחֵק אֶת עַצְמוֹ מִצְעָקָה
וְתַחֲנוּנִים. וְכַתִּיב^(ט): יוֹם תַּעֲזֹבֵנִי יוֹמִים אֲעֹזְבֶךָ, עַד שְׁחוֹלְפִים חֵם וְשְׁלוֹם,

(ט) מְשָׁלִי טז, א. (ע) תְּהִלִּים נא, יז. (פ) מוֹבָא בִירוּשְׁלַמִּי סוּף בְּרַכּוֹת.

ימים או שנים שנתרחק מאד. אשרי אדם שומע לו לשקד על דלתי תורתו ושיחותיו הקדושות יום יום, להתחיל בכל פעם מחדש, להשתוקק ולבסוף בכסופין ורצונות חדשים דקדושה ולהוציא הכסופין בפיו בדברי שיחות ותחנונים וצעקות ושועות ונגיחות ולפרש שיחתו לפניו ותברך בכל יום כבן לפני אביו יהיה איך שיהיה, ויבון את עצמו בכל פעם לצעק ולהתחנן איך שיוכל, כי אין שום צעקה נאבד חס ושלום, אפלו רצון בעלמא אינו נאבד, כי לית רעותא טבא דאתאבד. אשריך בני, אם תחזק עצמך לילך בדרך הזה שפתבת לי וכו', עין שם.

פ

לפעמים מתגברים היסורים והמניעות כל כך עד שאין יכולים אפלו לפתח פה לפרש שיחתו לפניו ותברך. על-כן צריכין לזהר ששכל פעם בבואו לפרש שיחתו לפני השם ותברך יזכיר את עצמו רבוי הטובות והחסדים שעשה עמו השם ותברך מעודו עד היום הנה ויתן תודה והודאה לשמו ותברך על כל חסדי השם וטובותיו שעשה עמו עד הנה, כי כל אדם כמו שהוא מאחר שהוא בכלל ישראל ומניח טלית ותפלין בכל יום ומיחד שמו ותברך פעמים בכל יום ויום, בודאי ראוי לו לתן הודאה ותודה להשם ותברך בכל יום ויום על עצם חסדו וטובו ותברך עליו שזכה להיות בכלל ישראל מקבלי התורה, מכל שכן שכל אחד יודע בנפשו כמה טובות נפלאות בפרטיות שגמל עמו השם ותברך מעודו עד אותו היום. וכן לפעמים נאטם הלב ואין יכול לפרש שיחתו לפניו ותברך מחמת רבוי הצרות בגשמיות, בפרט עתה בארץ הגלות שבמעט אין יום שאין צרתו מרבה מחברו והפרנסה דחוקה מאד וצריך האדם המשפיל על דרכיו לחפש ולמצא התרחבות שהרחיב לו השם ותברך בתוך הצרות ולהודות להשם ותברך עליהם, ועל-ידי-זה יתחזק לבבו לבטח בה' שישמע תפלתו גם עתה ועל-ידי-

זֶה בּוֹדְאֵי יִפְתַּח פִּיּוֹ וַיּוּכַל לְפָרֵשׁ לְפָנָיו יִתְבַּרַךְ שִׁיחָתוֹ כְּרָאוּי וַיּוּכַל לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו יִתְבַּרַךְ כְּרָאוּי, וְזֶה בְּחִינַת: 'לְעוֹלָם יִהְיֶה אָדָם מוֹדֵה עַל הָעֵבֶר וְצוּעֵק לְעֵתִיד לְבוֹא'⁽³⁾, הֵינּוּ כִּי בְּשֵׁאִין מוֹדִים עַל הָעֵבֶר קָשָׁה מְאֹד לְצַעֵק אֵלָיו יִתְבַּרַךְ מִגְדֵּל אִטְם הַלֵּב שְׁנֵתֵאִטְם מֵרְבוּי הַצָּרוֹת וּמֵהִחְלִישׁוֹת הַדַּעַת מְכֹל מֵה שְׁעוֹבֵר עָלָיו בְּרוּחַנִיּוֹת, עַל־כֵּן צָרִיכִין לְזַהֵר מְאֹד בְּכָל פַּעַם בְּבוֹאוֹ לְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבַּרַךְ לִילָךְ בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה לְהוֹדוֹת עַל הָעֵבֶר וְעַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לְצַעֵק לְעֵתִיד לְבוֹא.

וְזֶה עֲנִין מְזֻמּוֹר לְדוֹד בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אֲבִשְׁלוּם בְּנוֹ⁽⁴⁾. וְהִקְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ וְכְרוֹנָם לְבִרְכָה⁽⁵⁾: 'קִינָה לְדוֹד מִיַּבְעֵי לֵה'. וְתַרְצוּ, 'פִּיּוֹן שְׂרָאָה שְׁבָנוּ הוּא שְׂמַח אָמַר, סֵתָם בְּרָא מְרַחֵם עַל אֲבָא' וְגַם מְצֵא הִרְחֵבָה בְּתוֹךְ צָרְתוֹ מֵה שְׂרָאָה תַכְסִּיסוֹ קִימַת שְׁהַסְנֵה־דְרִין וְכוּ' אוֹחֲזִין עִמוֹ וְלְכֹאוּרָה קָשָׁה, הֵלֵא הַתְּחִילַת הַמְּזֻמּוֹר אֵינּוּ מְדַבֵּר מִלְּשׁוֹן זְמַר רַק מִלְּשׁוֹן צְעָקָה גְדוֹלָה, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב שָׁם: "ה' מָה רַבּוּ צָרֵי רַבִּים" וְכוּ', אִךְ כָּל זֶה הוּא עֲנִין הַנִּלְשָׁה שֶׁהַפּוֹד הַדְּבָר וּמְצֵא הִרְחֵבוֹת בְּתוֹךְ עֵצִים הַצָּרָה הַזֹּאת וְעַל כָּל אֵלֶּה הַתְּחִיל לֹמַר "מְזֻמּוֹר לְדוֹד", וְתַכְּף שֶׁהַתְּחִיל לְזַמֵּר וְלְהוֹדוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ עַל הַטּוֹבוֹת תַּכְּף נִתְרַחֵב לְבוֹ וְדַעַתוֹ וְאִזּוּ דִּיקָא נִפְתַּח פִּיּוֹ וְהַתְּחִיל לְהַתְּפַלֵּל וְלְצַעֵק כְּרָאוּי "ה' מָה רַבּוּ צָרֵי רַבִּים קָמִים עָלָי" וְכוּ', וְעַל־כֵּן סָפְרוּ שָׂרְבוּ בְּכָלוֹ הוּא מְלֵא צְעָקוֹת גְּדוֹלוֹת וְתַחֲנוּנוֹת וּבִקְשׁוֹת נִקְרָא בְּשֵׁם תְּהִלִּים שֶׁהוּא לְשׁוֹן תְּהִלָּה וְהוֹדָאָה, כִּי כָּל צְעָקוֹתָיו וְתַחֲנוּנוֹתָיו הֵיוּ דִּיקָא דֶּרֶךְ הוֹדָאָה וְתְהִלָּה, פּוֹק עֵינַי וְתַשְׁבַּח בְּכַמָּה מְזֻמּוֹרִים שְׁהוֹלְכִים עַל דֶּרֶךְ זֶה שְׁמוּדָה לְהַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ עַל הָעֵבֶר וְצוּעֵק עַל לְהַבֵּא וּבְתוֹךְ דְּבָרֵי צְעָקָתוֹ וְתַחֲנוּתוֹ חוֹזֵר וּמוֹדֵה וְצוּעֵק, כִּי רַק תּוֹדָה וְהוֹדָאָה הוּא הַדֶּרֶךְ שְׁנוּכַל עַל־יְדֵי־זֶה לְצַעֵק לְהַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ כַּנִּלְשָׁה

(שם, הלכות פלאי בהמה, הלכה ד')

(וְעַיִן) בַּסֵּפֶר "נַחַת הַשְּׁלֶחַן" כְּתִיבַת יָד מֵהָרֶב הַקְּדוּשׁ מִטְשֵׁעֵרִין, זָכַר צְדִיק לְבָרְכָה, (בְּהַלְכוֹת לִזְלַב סִימָן תַּרְמ"ח) שְׁכַתְּבָ שָׁם, וְזֶה שְׁמִנְעֵנְעִים בְּהוֹדוּ לַה' תַּחֲלָה וְסוּף וּבְאֵנָה ה' הוֹשִׁיעָה נָא, כִּי בְּשׁוֹכֵין לְנִצְחַת הַמְּלַחְמָה עִם הַבְּלִי מִלְחָמָה שָׁהֵם בְּחִינַת אַרְבַּעַת הַמִּינִים שֶׁבְּלוּלָב כְּמוֹכָא בְּזִהַר הַקְּדוּשׁ^(ט): "מֵאֵן נִצַּח, מֵאֵן דְּאֶחָד מֵנָא קָרְבָא בִּידָה", בְּוֹדָאֵי צְרִיכִין לְהוֹדוֹת לַה', כִּי אֵלְמָלָא הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹזְרוֹ לֹא הָיָה יָכוֹל לוֹ^(ז). אֲבָל אַף-עַל-פִּי-כֵן בְּתוֹךְ זֶה בְּעֲצָמוֹ בְּתוֹךְ הַבְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת שֶׁעַל הָעֵבֶר צְרִיכִין בְּתוֹךְ זֶה לְצַעֵק הַרְבֵּה גַם עַל הָעֵתִיד אֵנָה ה' הוֹשִׁיעָה נָא, כִּי הַמְּלַחְמָה תְּמִידִית וּבְכָל יוֹם וְיוֹם יֵצְרוּ שָׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר וּמִתְחַדֵּשׁ עָלָיו וּמִתְנַבֵּל עָלָיו בְּנִבְלֵי עַרְמוּמִיּוֹת שָׁלוֹ לְצוּדוֹ בְּרִשְׁתּוֹ וּכְמוֹ שְׁאֲמָרוֹ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבָרְכָה^(ח): 'לֹא מֵצֵאוֹ לְעֶשְׂרִים שָׁנָה מִפִּילוֹ לְשִׁלְשִׁים וְכוּ' לֹא מֵצֵאוֹ לְשִׁבְעִים מִפִּילוֹ לְשָׁמוֹנִים וְכוּ', עַל כֵּן צְרִיכִין לְצַעֵק תְּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

וְגַם כִּי הִישׁוּעָה בְּעֲצָמָה מֵה שֶׁזָּכַר לְנִצְחַת הַמְּלַחְמָה גַם כֵּן עֲדִין אֵינָה בְּשִׁלְמוֹת כְּפִי גִדְל מַעֲלַת קְדֻשַׁת כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל וּכְפִי הַתְּכַלִּית הַשְּׁלֵמוֹת שֶׁצָּרִיךְ כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לְהַשִּׁיג, עַל-כֵּן צְרִיכִין לְצַעֵק הַרְבֵּה לַה' שֶׁמֶת בְּכָל עֵת אֲבָל אַף-עַל-פִּי-כֵן צְרִיכִין לְסַיֵּם בְּהוֹדָאָה (שְׁנֵה בְּחִינַת מַה שְׁמִנְעֵנְעִים עוֹד הַפֶּעַם בְּסוּף הַחֲלָל בְּהוֹדוֹ לַה'), כִּי כְּפִי גִדְל הַסִּפְנָה שֵׁישׁ בְּזֶה הָעוֹלָם מֵה גִדְלוֹ חֲסִדֵי ה' עַל כָּל פֶּרֶט וּפְרִט מֵאִיזָה יִשׁוּעָה וְנִצְחוֹן כָּל שֶׁהוּא שׁוֹזְכָה כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת, וּכְמוֹ שְׁאֲמָרוֹ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבָרְכָה^(י): 'הֵן הֵן גְּבוּרוֹתָיו וְכוּ', וְעַל-כֵּן תִּכְרַף אַחַר סִיּוּם הַחֲלָל צוֹעֲקִים שׁוֹב הוֹשִׁעֲנוֹת בְּקוּלוֹת וְצַעֲקוֹת מְרוֹת וּבְכִבְיָה רַבָּה. כִּי אֲדַרְבָּה, כְּפִי מַה שֶׁזָּכַרנוּ לְקַבֵּל יִשׁוּעוֹת רַבּוֹת כְּאֵלָה עַל-כֵּן גַם עֲתָה הוֹשִׁיעָה יְמִינָךְ וְעֲנֵנוּ כִּי רְחוּק מִמֶּנּוּ יִשׁוּעָה שְׁלֵמָה וְאַמְתִּית עֲדִין,

(ט) תְּקוּנַי זֶהר, תְּקוּנַי יג, דף כט. (ח) קְדוּשִׁין ל: (א) שׁוֹחֵר טוֹב תְּהִלִּים לֵד. (ב) יִלְקוּט שְׁמִעוֹנֵי נַחְמִיָּה תַּרְעָא, יוֹמָא סט:

וְזֶה שְׁמֵסִים וַיְהִיו דְּבָרֵי אֱלֹהִים אֲשֶׁר הִתְחַנְּנֵתִי וְכוּ'^(א), הֵינּוּ שֶׁתִּתְקַבֵּל הַתְּפִלָּה בְּשִׁלְמוֹת כָּל כֶּף עַד שִׁיתְנַגְּלָה הַדַּעַת לְכָל עַמֵּי הָאָרֶץ שִׁידְעוּ בִּי הִ' הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד^(ב).

פא

אָף-עַל-פִּי שֶׁהָאָדָם הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא אָף-עַל-פִּי-כֵן יִהְיֶה חֲזָק בְּדַעְתּוֹ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר הוּא שָׁם לְדַבֵּר דְּבוּרֵי תְּפִלָּה וְהַתְּבוּדוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁלֵמוֹת לְשׁוֹן הַקִּדְּשׁ, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מְכַנְיַעִין הָרַע הַכּוֹלֵל שֶׁל תְּאוֹת נְאוּף כַּנִּ"ל (אוֹת ס"ח) וְכוּנְתוּ בְּזֶה, כִּדֵּי שִׁיזְכֶּה עַל-יְדֵי-זֶה לְהַכְנִיעַ וְלִשְׁבֹּר הָרַע שֶׁלּוֹ כִּדֵּי שִׁיָּשׁוּב לְהַשֵּׁם וְתִבְרַךְ בְּיָדָיו טוֹב לוֹ, כִּי בְּיָדָיו לֹא יִהְיֶה נֶאֱבָד שׁוֹם דְּבוּר בְּעֵלְמָא וּבְרַבּוֹת הַיָּמִים יִרְחֵם עָלָיו הַשֵּׁם וְתִבְרַךְ וְיִתְקַבְּצוּ כָּל הַדְּבוּרִים דְּקִדְּשָׁה שֶׁהוֹצִיא מִפִּיו, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִכְנִיעַ וְיִבְטַל הָרַע הַכּוֹלֵל שֶׁל תְּאוֹת נְאוּף וְאֵין מִמֵּילָא בְּקַל יָכוֹל לְבַטֵּל אַחֲרֵי-כֵן גַּם שְׂאָר כָּל הַתְּאוֹת. וְהַעֲקָר שִׁיִּהְיֶה חֲזָק בְּזֶה מְאֹד יָמִים וְשָׁנִים אָף אִם יַעֲבֹר עָלָיו מָה וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְתִשׁוּבָה וְהַעֲוֹנוֹת יִתְהַפְּכוּ תַחֲלָה לְשִׁנְגוֹת (עַן פָּנִים), וְאֵין אַחֲרֵי-כֵן הַצַּדִּיקִים שֶׁכָּבֵר זְכוֹ לְתַכְלִית שְׁלֵמוֹת לְשׁוֹן הַקִּדְּשׁ יַעֲלוּ וְיִבְרְרוּ דְּבוּרָיו הַקְּדוּשִׁים וְעַל-יְדֵי-זֶה יוֹכֵל בְּכַחַם לְהַתְּהַפֵּךְ לְטוֹב גְּמוּר. וְזֶה: "שׁוֹבָה יִשְׂרָאֵל עַד הִ' אֱלֹהֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בְּעוֹנֶךָ"^(ג) הֵינּוּ שֶׁעַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה יִתְהַפְּכוּ הָעוֹנוֹת לְשִׁנְגוֹת בְּחִינַת מִכְשָׁלָה אֶךְ עַל-יְדֵי מָה תִּזְכְּרוּ לָזֶה, עַל זֶה מְסִים הַכְּתוּב: "קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֵל הִ'". עִמָּכֶם דִּיקָא כִּי אִפְלוּ בְּמָקוֹמוֹת גְּמוּבִים וּמְגִשְׁמִים שֶׁאֵתָה שָׁם צְרִיכִים שֶׁתִּדְעוּ שְׁגָם שָׁם יֵשׁ לָכֶם כַּח לְקַח דְּבָרִים מֵאֲשֶׁר עִמָּכֶם וְלָשׁוּב אֵל הִ', וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְהַפְּכוּ הָעוֹנוֹת לְשִׁנְגוֹת וְאַחֲרֵי-כֵן בְּקַל מַעֲלִים אוֹתָם לְטוֹב גְּמוּר בְּכַח הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים כַּנִּ"ל,

(ג) מְלָכִים-א ח, נט. (ד) שָׁם שָׁם, סא. (ה) הוֹשֵׁעַ יד, ב.

וְזֶה אָמְרוּ אֱלֹוֹי כָּל תַּשָּׂא עֵוֹן וְקַח טוֹב, שְׂיִמְחַל הָעוֹנוֹת לְגַמְרֵי עַד
שְׂיִתְהַפְּכוּ לְטוֹב גַּמּוֹר (שֵׁם, הַלְכוֹת חֲדָשׁ הַלְכָה ד):

פב

כְּנָגֵד אַרְיכוֹת הַגְּלוֹת שֶׁל עֲכָשׁוּ שְׁנַקְרָא גְלוֹת אָדוּם בְּחִינַת הַתְּנַבְרוֹת
קַלְפַת עַמְלָק שְׁמַרְחִיק אֶת הָאָדָם מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שְׁמַרְחִיק,
אֵין עֲצָה וְאֵין חֲכָמָה וְאֵין תְּבוּנָה כִּי אִם לְהַרְבוֹת בְּתַפְלָה וְתַחְנוּנִים
וְצַעְקוֹת וְזַעְקוֹת וְשׁוּעוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּלִי שְׁעוֹר וְעַרְךָ, "עַד יִשְׁקִיף
וַיֵּרָא ה' מִן הַשָּׁמַיִם" כִּי תַפְלָה לְמַעַלָּה מֵהַכֹּל וְכוּלָּל כָּל הַחֲמֻשִׁים שְׁעָרִים
דְּקַדְשָׁה. כִּי תַפְלָה הִיא בְּחִינַת: "עֵדֵן עֵין לֹא רָאָתָה" שֶׁהוּא שְׂרֵשׁ
הַתּוֹרָה שְׁמֻשָּׁם שְׂרֵשׁ כָּל מַעֲיָנוֹת הַחֲכָמָה שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה. כִּי
הַתַּפְלָה הִיא בְּחִינַת: "נְתִיב לֹא יָדְעוּ עֵיט"⁽¹⁾ בְּחִינַת שְׁעַר הַחֲמֻשִׁים שְׂאֵין
מִי שֶׁהִשִּׁיג אוֹתוֹ. הֵינּוּ מִי שְׁעוֹסֵק בְּתַפְלָה וּמִתְחַזֵּק בְּכָל עֵז לְהַרְבוֹת
בְּתַפְלוֹת וְשִׁיחוֹת בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנּוֹ הוּא מְעוֹרֵר עֵין הָעֲלִיּוֹן שֶׁהוּא בְּחִינַת
שְׁעַר הַחֲמֻשִׁים בְּחִינַת: "נְתִיב לֹא יָדְעוּ עֵיט". כִּי אֵין שׁוּם שְׂכָל שְׂיוּכָל
לְהִשִּׁיג וּלְהַבִּין עַד הֵיכָן מַגִּיעַ הַבַּח שֶׁל תַּפְלַת יִשְׂרָאֵל אֲפֵלוֹ שֶׁל הַפְּחוֹת
שְׁבַפְּחוֹתִים, בְּפָרֵט מַה שְׂמַתְפַּלֵּל כָּל אֶחָד עַל צְרוֹת נַפְשׁוֹ שֶׁהוּא רְחוּק
מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי אֲפֵלוֹ הַמְלֵאךָ הַקְּדוּשׁ שְׂמַקְבֵּל תַּפְלַת יִשְׂרָאֵל וְקוֹשֵׁר
מֵהֶם כְּתָרִים לְקוֹנּוֹ אֵינּוּ יוֹדְעֵי לְהֵיכָן לְהַעֲלוֹת הַפְּתֵר הַנּוֹרָא הַזֶּה, רַק הוּא
מִשְׁבִּיעַ אוֹתוֹ שְׂיַעֲלֶה מֵעַצְמוֹ וַיֵּשֶׁב בְּרֵאשׁ קוֹנּוֹ כְּמוֹ שְׂאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ
זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה⁽²⁾. וְעַל־כֵּן בְּנֵאֱלָה הָאֲחֵרוּנָה כְּתִיב⁽³⁾: "בְּבִכִי יָבוֹאוּ
וּבְתַחְנוּנִים אוֹבִילֵם". כִּי הַגְּלוֹת הַזֶּה הוּא בְּחִינַת: "וַתִּרְדַּ פְּלָאִים"⁽⁴⁾
בְּחִינַת הַתְּנַבְרוֹת שְׁעַר הַחֲמֻשִׁים שֶׁל הַטְּמָאָה, עַל־כֵּן עַקֵּר הַגְּאֻלָּה
שְׁלֵמָה שְׁלַעֲתִיד הוּא רַק עַל־יְדֵי תַפְלָה שֶׁהוּא גַם כֵּן מִבְּחִינַת שְׁעַר
הַחֲמֻשִׁים כְּנ"ל (שֵׁם, הַלְכוֹת הַעוֹשָׂה שְׁלִיחַ לְגִבּוֹת חוֹב, הַלְכָה ג):

(1) איוב כח, ז. (2) זֶהר שְׁמוֹת נח, חֲגִיגָה יג: וְע"ש בְּתוֹס' ד"ה וְקוֹשֵׁר. (ח) יְרֵמְיָה לֹא, ט. (ט) אִיכָה א, ט.

פג

מֵעַתָּה מִחֲמַת הַמִּבְאֵר בְּדִין חֲזָקת קַרְקָעוֹת⁽¹⁾ שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהוּא מוֹחָה אֶז
אֵין חֲזָקת הַמַּחְזִיק מוֹעִילָה כְּלוּם, מוֹבֵן הַיֵּטֵב אִיךָ שֶׁצָּרִיךְ כָּל
אָדָם לְהִתְחַזֵּק בְּכָל פַּעַם בְּתַפְלָה וְתַחֲנוּנִים וְהִתְבּוֹדוֹת וְצַעֲקָה לְהַשֵּׁם
יְתַבְרַךְ יְהִיֶה אִיךָ שִׁיְהִיֶה אֶפְלוֹ אִם יַעֲבֹר עָלָיו מָה. כִּי אֶפְלוֹ אִם רוֹאֵה
שֶׁאֵינוֹ פּוֹעֵל חֵס וְשָׁלוֹם, בְּתַפְלָתוֹ וְאֲדַרְבָּה, הָרַע מִתְנַגֵּר עָלָיו בְּיוֹתֵר
אֶפְ-עַל-פִּי-כֵן יָדַע וַיֵּאֱמִין שֶׁפּוֹעֵל הַרְבֵּה בְּתַפְלָתוֹ וְצַעֲקָתוֹ. כִּי עַל כָּל
פְּנִים צַעֲקָתוֹ וְתַפְלָתוֹ הוּא בְּחִינַת מִחְאָה הַנִּלְ, כִּי קִדְשָׁת כָּל אֶחָד
מִיִּשְׂרָאֵל הוּא בְּחִינַת קִדְשָׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְכִשְׁהָרַע מִתְנַגֵּר עַל הָאָדָם
בְּתַאֲוֹת וּמַדּוֹת רָעוֹת, וְזֶה בְּחִינַת שְׂרוּצִים לְגַרְשׁוֹ חֵס וְשָׁלוֹם, מִהַסְתַּפַּח
בְּנַחֲלַת הַשֵּׁם שֶׁהוּא אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְכָל מָה שֶׁחֹתֵר לְשׁוֹב לְקִדְשָׁתוֹ אֵין
מְנִיחִין אוֹתוֹ מֵעַצֵּם הַהִתְנַגְּרוֹת שֶׁמִתְנַגְּרִין בּוֹ וְהוּא אֵינוֹ מִתְנַגֵּר נִגְדָם
כְּרָאוּי. וְעַל-כֵּן כִּשְׁמִתְנַגֵּר אֶפְ-עַל-פִּי-כֵן בְּתַפְלָה וְצַעֲקָה לְהַשֵּׁם יְתַבְרַךְ
אֵזִי לֹא יוֹכְלוּ לְגַרְשׁ וּלְכַבֵּשׁ חֵלְקוֹ בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל חֵס וְשָׁלוֹם, בְּשׁוּם אֶפְן.
כִּי תַפְלָתוֹ וְצַעֲקָתוֹ הוּא בְּחִינַת מִחְאָה שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה אֵין יְכוּלָה הַסְמָרָא-
אֲחֵרָא לְהַחְזִיק בְּנַחֲלָתוֹ, חֵס וְשָׁלוֹם, בְּשׁוּם אֶפְן. כִּי אֵין חֲזָקָה מוֹעִלָּת
כְּשִׁישׁ מִחְאָה נִגְדָה (שֵׁם, הַלְכוֹת חֲזָקת מִפְּלִטְלִין הַלְכָה ה'):
פד

גִּדְּל הַמַּעֲלָה לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרוֹת תַּפְלוֹת כַּנִּל (בְּסִימָן ב'), כִּי עַקֵּר הַפְּגָם שֶׁל
כָּל הָעֵבְרוֹת הוּא בְּהַצְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה שִׁישׁ
בְּדָבָר הַזֶּה שֶׁעֲבָר עָלָיו וּפְגָם בּוֹ. וְעַל-יְדֵי הַתַּפְלָה שֶׁעוֹשֶׂה מִהַתּוֹרָה
יִתְקַן הַכֵּל, כִּי יִחֹזֵר וַיִּתְקַן וַיַּעֲשֶׂה הַצְרוּפִים וַיִּחְזִירָם עַל מְכוּנָם בְּיִתְר
שָׂאת. כִּי עַקֵּר שְׂרֵשׁ כָּל הַצְרוּפִים הַקְּדוּשִׁים נִתְהוּיִם עַל-יְדֵי הַתַּפְלָה כִּי

(1) חשן משפט סימן קמ, סעיף ז.

הַתַּפְּלָה היא שְׂרֵשׁ הַתּוֹרָה, כִּי כָּל הַתַּפְּלָה היא כְּלוּלָה בַּעֲשָׂרָה מִיְּנֵי נְגִינָה שֶׁבָּהֶם יָסֵד דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, סֵפֶר תְּהִלִּים שֶׁכְּלוּל מִכָּל הַתַּפְּלוֹת, וְעֲשָׂרָה מִיְּנֵי נְגִינָה הֵם בְּחִינַת טַעָמִים בְּחִינַת נְגִינּוֹת הַטַּעָמִים. וְהַטַּעָמִים הֵם תְּכֵלֶת שְׂרֵשׁ הָעֲלִיּוֹן שֶׁל כָּל בְּחִינַת "טַעָמִים נִקְדּוֹת תְּגִין אוֹתִיּוֹת" שֶׁיֵּשׁ בְּהַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה כְּמוֹכֵן בְּתַקּוּנֵי זְהַר^(ב), הֵינּוּ שֶׁכָּל הַצְּרוּפִים שֶׁל אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שְׁנֵתְהוּיִם עַל-יְדֵי הַנִּקְדּוֹת הַכֹּל נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הַטַּעָמִים שֶׁהֵם שְׂרֵשׁ הַכֹּל וְהַטַּעָמִים בְּחִינַת נְגִינָה בְּחִינַת עֲשָׂרָה מִיְּנֵי נְגִינָה בְּחִינַת תַּפְּלָה כַּנ"ל. נִמְצָא שֶׁעַקֵּר הַתְּהוּוֹת כָּל הַצְּרוּפִים הַקְּדוּשִׁים שֶׁמֵּהֶם נִאֲרָגָה כָּל הַתּוֹרָה הוּא עַל-יְדֵי תַּפְּלָה כַּנ"ל. וְעַל-כֵּן אִי אֶפְשָׁר לָבוֹא לְשׁוּם הַשְּׁנָה בַּתּוֹרָה כִּי אִם עַל-יְדֵי תַּפְּלָה. וְעַל-כֵּן צָרִיכִין לַעֲשׂוֹת מַתּוּרוֹת תַּפְּלוֹת דִּהְיִינוּ לְהַתַּפְּלֵל שְׂיִזְכֶּה לְקַיֵּם כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה שְׁלוּמֵד. מִכָּל שֶׁכֵּן כְּשִׂיּוּדָע בַּעֲצָמוֹ שֶׁעָבַר עַל דְּבָרֵי תּוֹרָה הוּא צָרִיךְ בְּנֻדָּאֵי לְהַתַּפְּלֵל הַרְבֵּה לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ שְׂיִמְחַל לוֹ עַל הָעָבָר וְשְׂיִזְכֶּה מֵעַתָּה עַל כָּל פְּגָמֵי לְקַיֵּם כְּכֹל הַכְּתוּב בְּהַתּוֹרָה הַזֹּאת. כִּי עַל-יְדֵי הַתַּפְּלָה יִתְתַּקֵּן הַכֹּל כַּנ"ל (שָׁם, הַלְכוֹת גִּזְקֵי שְׂכָנִים, הַלְכָה ד):

פה

עַקֵּר הַתְּשׁוּבָה הוּא תַּפְּלָה. כִּי תְּשׁוּבָה הוּא בְּבְחִינָה לְמַעְלָה מִהַתּוֹרָה^(ב) שֶׁשָּׁם נִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה וְזִדּוֹנוֹת נִתְהַפְּכִין לְזָכוֹת וְלָזָה זֹכִינֵן עַל-יְדֵי תַּפְּלָה, כִּי תַּפְּלָה הוּא גַם כֵּן בְּחִינַת לְמַעְלָה מִהַתּוֹרָה כְּמִבְּאֵר בְּפָנִים וְכַנ"ל. וְעַל-כֵּן מִי שְׂרוּצָה לָשׁוּב לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ בְּאַמַּת עַקֵּר הַתְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה הוּא עַל-יְדֵי תַּפְּלָה, דִּהְיִינוּ שְׂיִתַּפְּלֵל תְּמִיד לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ שְׂיִמְחַל לוֹ עַל מַה שֶׁפָּגַם וִירַחֵם עָלָיו מֵעַתָּה וְיִצִּילֵהוּ מֵעוֹנוֹת כִּי בְּאַמַּת כָּל אָדָם הוּא בְּסַפְּנָה גְדוּלָה וְעֲצוּמָה בְּזֶה הָעוֹלָם. וּבִפְרָט הַבַּעַל תְּשׁוּבָה שֶׁכָּבַר נִכְשָׁל בְּמָה שֶׁנִּכְשָׁל וּבְכָל יוֹם יִצְרוּ שֶׁל

(ב) תַּקּוּן סט, דף קה. מִבְּאֵר שָׁם שֶׁהַטַּעָמִים הֵם מִצַּד הַכְּתֵר. (ל) עֵזֶן בְּשִׂיחוֹת הַר"ן, סִימָן ג, בַּמ"מ אוֹת ו.

אָדָם מִתְנַבֵּר עָלָיו וְכוּ'^(ב), וְאִיךְ יִזְכֶּה לְשׁוּב. כִּי תִכַּף כְּשֶׁרוּצָה לְהִתְנַבֵּר
עַל מִה שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְנַבֵּר מִתְנַבְּרִין עָלָיו בְּיֹתֵר.

עַל-כֵּן הָעֵקֶר הוּא תִּפְלָה וְהִתְבוּדוֹת שֶׁצָּרִיךְ לְהִרְגִיל אֶת עַצְמוֹ
לְהִתְבוּדֵר בְּכָל יוֹם בֵּינֵנו לְבֵין קוֹנֵנו וּלְהַפִּיל תְּחִנָּתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם
יִתְבָּרַךְ הַמְּלֵא רַחֲמִים בְּכָל עֵת שִׁיזְכְּחוּ לְשׁוּב בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה בְּאַמֶּת.
וְאִפְלוּ אִם רוּאָה שְׂאִינוּ פּוֹעֵל עֲדִין בְּתִפְלָתוֹ כִּי עֲדִין מִתְנַבְּרִין עָלָיו
בְּיֹתֵר, אַף-עַל-פִּי-כֵן יַעֲשֶׂה אֶת שְׁלוֹ וְיִתְפַּלֵּל תָּמִיד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוּלֵי
יְחוּס אוּלֵי יְרַחֵם. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב^(ג): "קִנְיָה אֶל ה'" וְכוּ' וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ
זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָה^(ד): וְאִם לֹא נִתְקַבְּלָה תִּפְלָתְךָ חֲזֹר וְקִנְיָה. וְכָל זְמַן שְׂאִין
הָאָדָם חֲזֵק בְּדַעְתּוֹ שֶׁתָּמִיד יִקְנֶה לָהּ וַיַּעֲתִיר אֵלָיו אַף אִם יַעֲבֹר עָלָיו
מִה עֲדִין אֵין תִּשׁוּבָתוֹ שְׁלֵמָה. כִּי מִי יוֹדֵעַ מַה יֵּלֵד יוֹם, אוּלֵי יָבוֹא עָלָיו
נִסְיוֹן אוֹ מִכְּשׁוֹל וְכוּ' וּמִי יוֹדֵעַ אִם יַעֲמֵד בְּקִשְׁרֵי הַמְּלַחְמָה. אֲבָל אִם
הָאָדָם חֲזֵק בְּדַעְתּוֹ שֶׁאִפְלוּ אִם חָס וְשָׁלוֹם, לֹא יַעֲמֵד בְּנִסְיוֹן וְאִפְלוּ אִם
יִהְיֶה חָס וְשָׁלוֹם, אִיךְ שִׁיְהִיָּה אַף-עַל-פִּי-כֵן יִקְנֶה תָּמִיד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ
בְּבַחֲיִנַת: "וְאֶצִּיעָה שְׂאוֹל הַנֶּגֶד"^(ה), אִזּוֹ הוּא בְּטוֹחַ בְּוַדָּאִי שֶׁבּוּדָאִי יִזְכֶּה
לְתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה. כִּי סוּף כָּל סוּף יִשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵאַחַר שֶׁחֲזֵק
בְּדַעְתּוֹ שֶׁלֹּא יִפְּלֵ מִשׁוּם דְּבָר שֶׁבַּעוֹלָם. (שָׁם, הַלְבוֹת אוֹנָאָה, הַלְבָּה ג):

פו

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָה^(ב): גְּאֻלָּה הִרְאִישׁוּנָה הִיָּה אַחֲרֵיהָ הַפְּסֵק
אֲבָל גְּאֻלָּה אַחֲרוֹנָה לֹא יִהְיֶה אַחֲרֵיהָ הַפְּסֵק. כִּי גְּאֻלָּה רִאשׁוֹנָה
הוּא בַּחֲיִנַת תּוֹרָה, כִּי אִזּוֹ זָכוּ יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה. וְגְּאֻלָּה אַחֲרוֹנָה
הוּא בַּחֲיִנַת תִּפְלָה שְׁזָה עֵקֶר בַּחֲיִנַת דָּוֵד וּמְשִׁיחַ. זֶה כָּל עֲנִין הַחֲמִשָּׁה
סְפָרִים שֶׁבְּתַהֲלִים שָׁהֵם כְּנֶגֶד הַמְּשִׁיחַ הַמְּשִׁי תּוֹרָה כִּי כָּל תִּפְלוּתָיו שֶׁל

(א) קדוּשִׁין ל: (ג) תַּהֲלִים כו, יד. (ד) בְּרִכּוֹת לב: (ע) תַּהֲלִים קלט, ח. (פ) תַּנְחוּמָא פ' שׁוֹפְטִים, וּבִילְקוּט יַשְׁעִיָּה תצט.

דָּוֵד שֶׁהוּא סֵפֶר תְּהִלִּים שְׂבָלוֹל מִכָּל תְּפִלוֹת יִשְׂרָאֵל הַכֵּל הוּא רַק
בְּשִׁבִיל שִׁיזֻכָּה לְקִיָּם אֶת הַתּוֹרָה בְּשִׁלְמוֹת, וְרַק עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְגַאֲלָה
שְׁלֵמָה שְׂאִין אַחֲרֶיהָ גְלוֹת (שם):

פז

כָּל זְמַן שְׂאִין הָאָדָם זוֹכֵה לְתַפְּלָה בְּשִׁלְמוֹת אִזְ עֲדִין אֵין לוֹ מְקוֹם לֵה
וְעֲדִין הוּא נֶעַ וְנָד וּמְטַלְטֵל. וְאִפְלוּ אִם עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, עֲדִין אֵינוֹ
בְּטוֹחַ שִׁישָׂאֵר קָיָם עַל עֲמֻדוֹ. כִּי מִי יוֹדֵעַ מַה יַּעֲבֹר עָלָיו. כִּמוֹ שְׂאֵנִי
רוֹאִים כַּמָּה וְכַמָּה אֲנָשִׁים שֶׁעָסְקוּ בַּתּוֹרָה בְּהַתְמַדָּה גְּדוֹלָה כַּמָּה וְכַמָּה
שָׁנִים וְאַחֲר־כֵּן גִּתְרַחֲקוּ מִהַתּוֹרָה וְנִפְּלוּ לְמַה שְׁנִפְּלוּ רַחֲמָנָא לְצִלָּן. עַל
כֵּן עָקַר הַמְּקוֹם וְהַמְּעַמָּד דְּקַדְשָׁה הוּא תְּפִלָּה כִּי עַל-יְדֵי תְּפִלָּה זוֹכִין
לְהִשָּׂאֵר קָיָם עַל עֲמֻדָן תָּמִיד אִפְלוּ אִם יִהְיֶה אִיךְ שִׁיְהִיָּה. כִּי אִם אֵינוֹ
זוֹכֵה רַק לַתּוֹרָה לְבַד אַף-עַל-פִּי שְׁבוּדָאֵי טוֹב מְאֹד וְזֶה עָקַר הַתְּכַלִּית,
כִּי הֵם חִינְיֵי וְאַרְךְ יְמֵינֵי. אַף-עַל-פִּי-כֵן אַחֲר־כֵּן כְּשֶׁנּוֹפֵל חֵם וְשָׁלוֹם,
מִן הַתּוֹרָה אִזְ אֵין לוֹ בְּמָה לְהַחֲיֹת אֶת עֲצָמוֹ, אֲבָל כְּשִׁזֻּכָּה לְתַפְּלָה יֵשׁ
לוֹ תְּקוּהָ לְעוֹלָם אִפְלוּ אִם יַעֲבֹר עָלָיו מָה.

כִּי עַל-יְדֵי תְּפִלָּה יְכוּלִין לְהַתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד אִפְלוּ אִם הוּא
כִּמוֹ שֶׁהוּא, כִּי אַף-עַל-פִּי שֶׁהוּא רַחוּק מִכָּל הַקְּדוּשׁוֹת וּמִכָּל הַתּוֹרָה
וְאֵינוֹ יְכוּל לְהַחֲיֹת אֶת עֲצָמוֹ בְּשׁוֹם דְּבָר, אַף-עַל-פִּי-כֵן אִם יִתְּלֶה עֵינָיו
לְמָרוֹם וַיִּתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִמְּקוֹם שֶׁהוּא שָׁם עֲדִין יֵשׁ לוֹ תְּקוּהָ.
בְּבַחֲיִנַת מַה שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, בְּשִׁבִיל כָּלֵל יִשְׂרָאֵל⁽³⁾:
”טַבְּעִתִּי בֵּינוֹן מְצוּלָה וְאֵין מְעַמָּד” וְכוּ, וְסִיִּם אַחֲר־כֵּן: ”וְאֲנִי תְּפִלָּתִי לָךְ
הִ' עַת רְצוֹן”. כִּי עַל-יְדֵי תְּפִלָּה וְתַחֲנוּגִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְכוּלִין לְחַזֵּק
אֶת עֲצָמוֹ תָּמִיד, כִּי תְּפִלָּה הִיא בְּחִינַת מְעַמָּד וּמְקוֹם אִפְלוּ בֵּינוֹן מְצוּלָה

(3) תהלים טו, ג.

חס ושלום, שאין שם שום מעמד. וזה בחינת מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה^(פ): 'אין עמידה אלא תפלה' כי תפלה הוא עקר המעמד של כל אחד. ועל-כן מי שרוצה להיות איש הישראלי באמת צריך לאחז בשניהם בתורה ותפלה, כי שניהם באחד טובים אשר אם יפל חס ושלום, האחד יקים את חברו כנ"ל (ש):

פח

היצר הרע והסטרא אחרא הם בחינת אונאה שמאנין ומטעין את הבריות בכמה מיני אונאות וטעיות בלי שעור וערך עד שמחליפין עולם עומד בעולם עובר חס ושלום, ומתעין את האדם מתים טובים חיים נצחיים לילך אחריהם "פצאן לטבח יוכל" לדרכי שאול ומר ממנות אפלו בעולם הזה ומכל שכן בעולם הבא. ואין אונאה גדולה בעולם באונאות היצר הרע. ועקר העצה והתחבולה להנצל בשלמות מהאונאה הגדולה ומרה הזאת הוא רק על-ידי תפלה ותחנונים. כי אם האדם חזק ואמיץ בדתו שתמיד יתפלל להשם יתברך שיקרבו לעבודתו באמת יהיה איד שיהיה, או בודאי לא יוכל היצר הרע לאונותו ולהטעותו עוד בשום אופן.

וזה בחינת אין אונאה לקרקעות^(נ). כי קרקעות הם בחינת תפלה שהיא בחינת אמונה שנקראת ארץ, כמו שכתוב^(ס): "שכן ארץ ורעה אמונה", כמובא בדברי רבותינו זכרונם לברכה^(ז). וזה גם כן בחינת סמיכות גאלה לתפלה. כי עקר תקונתנו וסמיכתנו לגאלה שלמה במהרה בימינו בכלליות ובפרטיות הוא רק על-ידי תפלה כנ"ל. כי אפלו אם נתפס האדם במה שנתפס חס ושלום, עדין יש לו תקנה וסמיכה ומעמד על-ידי תפלה ותחנונים ובקשות אפלו בהיון

(ק) ברכות ו: (ר) בתובות צט: (ש) תהלים לו, ג. (ת) לקוטי מוה"ר ח"א, סימן קכט, קנה.

מְצוּלָה וְאִין מְעַמָּד, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב^(א): "קוּה קוּיְתִי אֶל ה' וַיֵּט אֵלַי וַיִּשְׁמַע שְׁוֹעֵתִי וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שְׁאוֹן מִטֵּיט הַיּוֹן וַיִּקָּם עַל סַלַע רִגְלֵי בּוֹנֵן אֲשֶׁר־י" וכו', שְׁעַל־יְדֵי שְׁשׁוֹעֵתִי לְהַשֵּׁם יְתַבְרַךְ תְּמִיד בְּקוּוֹי אַחַר קוּוֹי עַל־יְדֵי־זֶה זְכִיתִי "וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שְׁאוֹן מִטֵּיט הַיּוֹן וַיִּקָּם עַל סַלַע רִגְלֵי", כִּי עֵקֶר הַתְּקוּמָה וְהַעֲמִידָה וְהַסְמִיכָה הוּא עַל תְּפִלָּה לְהַשֵּׁם יְתַבְרַךְ, וְכְמוֹ שְׂכָתוֹב^(ב): "עוֹמְדוֹת הָיוּ רִגְלֵינוּ בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם", כִּי יְרוּשָׁלַיִם שָׁם הַבַּיִת־הַמְּקֻדָּשׁ שֶׁהוּא בֵּית הַתְּפִלָּה שָׁם עֵקֶר בְּחִינַת הַעֲמִידָה בְּנ"ל (שם):

פֵּט

עֵקֶר הַתְּפִלָּה הִיא בְּחִינַת רְצוּנוֹת וְכַסּוּפִים חֲזָקִים לְהַשֵּׁם יְתַבְרַךְ בְּדַבְּקוֹת וּבַטּוֹל גָּמוֹר אֶל אוֹר הָאֵין־סוּף עַד שְׂבָא לְדַבּוּרִים שֶׁהַשֵּׁם יְתַבְרַךְ מְרַחֵם עָלָיו וּפּוֹתֵחַ פִּיּוֹ לְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנָיו. וְזֶה בְּחִינַת: "לְאָדָם מַעֲרָכֵי לֵב וּמֵה' מַעֲנֶה לְשׁוֹן"^(ג). וְהַעֲקָר הוּא שְׁיַעֲשֶׂה מִתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת כְּמִבְּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר^(ד), הַיְנוּ שְׁיִתְפַּלֵּל לְפָנֵי הַשֵּׁם יְתַבְרַךְ שְׁיִזְכֶּה לְהַשִּׁיג וּלְקַיֵּם אֶת הַנְּסֻתָר מִמֶּנּוּ, הַיְנוּ מֵה שְׂלֵא זָכָה לְהַשִּׁיג וּלְקַיֵּם עֲדִין. וְאִזּוּ כְּשׁוֹזְכָה לְפַעַל בְּקִשְׁתּוֹ לְהַשִּׁיג וּלְקַיֵּם גַּם בְּחִינַת זוּ זֶה בְּחִינַת שְׁעוּשָׂה מִתְּפִלָּה תּוֹרָה, הַיְנוּ שְׁעוּשָׂה מִתְּפִלָּה [שֶׁהוּא דַבְּקוֹת לְאֵין סוּף שְׂאֵין בּוֹ תְּפִיסָה שְׁזֶה בְּחִינַת נִסְתָר שְׁגַם בּוֹ אֵין לוֹ תְּפִיסָה עֲדִין] תּוֹרָה [הַיְנוּ נִגְלָה] וְאִזּוּ צָרִיךְ לְהַתְּפַלֵּל שְׁיַשִּׁיג עוֹד מִדְּרָגָה גְּבוּהָה מִזוּ הֵן בְּהַשְׁגַּת הַתּוֹרָה וְהַעֲקָר בְּקִיּוּם הַתּוֹרָה וְכֵן מִמְּדְרָגָה לְמִדְרָגָה עַד אֵין סוּף. כִּי עַל־יְדֵי תְּפִלָּה יְכוּלִין לַעֲלוֹת מִתְּכִלִּית תְּכִלִּית דְּיוֹטָא הַתְּחַתּוֹנָה עַד תְּכִלִּית מַעֲלָה הַעֲלִיּוֹנָה עַד אֵין־סוּף (שם, הַלְכוֹת מִתְּנָה, הַלְכָה ה'):

(א) תהלים מ, ב. (ב) שם קכב, ב. (ג) משלי טז, א. (ד) לקוטי מוה"ר"ן ח"ב, סימן כה.

צ

כָּל מִה שְׁרוּאָה הָאָדָם שֶׁהַדִּינִים שֶׁהֵם שָׂרֵשׁ בְּחִינַת הַתְּנַבְרוּת הַיָּצָר מִתְנַבֵּר עָלָיו בְּיוֹתֵר, הוּא דִּיקָא צְרִיךְ לְהַתְנַבֵּר בְּיוֹתֵר לְהַרְבוֹת וּלְהַפְצִיר בַּתְּפִלָּה וְעֵתֵר יוֹתֵר וְיוֹתֵר, בְּכַדֵּי לְהַמְשִׁיךְ הַצְדָּקָה וְהַחֲסֵד הַעֲלִיזוֹן וְלְהַמְתִּיק וּלְבַטֵּל תַּקְּףָה הַדִּינִים. וְעַל־כֵּן עָקֵר הַהִתְבּוֹדָדוֹת שֶׁהוּא שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנֵנוּ נֶאֱמָר אֲצֵל יַצְחָק בְּיוֹתֵר כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב^(ט): "וַיֵּצֵא יַצְחָק לְשׁוֹחַ בַּשָּׂדֶה" מַחֲמַת שֶׁהוּא מְבַחֲשֵׁת הַדִּין וְכוּ נֶאֱמָר^(י): "וַיַּעֲתֵר יַצְחָק לָהּ", וְעַל־כֵּן הִזְהִירוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָכוּנוֹם לְבִרְכָה^(י), בְּיוֹתֵר לְהִיּוֹת זְהִיר בַּתְּפִלָּת הַמְּנַחֶה דִּיקָא שֶׁהוּא כְּנֻגַד יַצְחָק (שס):

צא

מְבַאָר בְּדַבְרֵי אֲדוֹנֵנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ זְכוּרָנוּ לְבִרְכָה (לְקוּפֵי א' סִימָן ב'), שֶׁעָקֵר הַכְּלִי זֵינן שֶׁל אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי הוּא הַתְּפִלָּה וְכִי שְׂזוּכָה לְחַרֵּב הַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב^(ט): "בְּחֶרְבִי וּבְקִשְׁתִּי", וּפְרָשׁ רַש"י, 'בַּתְּפִלָּתִי וּבְקִשְׁתִּי' – צְרִיךְ לַיְדַע אִיךָ לְלַחֵם עִם הַחֶרֶב לְהִיּוֹת קוֹלֵעַ אֶל הַשְּׂעָרָה וְלֹא יַחֲטִיא, שֶׁלֹּא יִטָּה לְיָמִין אִו לְשְׂמָאל עֵינן שָׁם, הֵינּוּ שֶׁלֹּא יִטְעָה חֵם וְשָׁלוֹם, שֶׁהַתְּפִלוֹת הֵם לְרִיק חֵם וְשָׁלוֹם, מַחֲמַת שֶׁזֶה כְּמוֹ שֶׁצּוֹעֲקִים וְאֵינָם נוֹשְׁעִים שֶׁזֶה בְּחִינַת נוֹטָה לְשְׂמָאל. וְכֵן אֶל יִטְעָה לֹאמֵר, מִה לָּנוּ לְהַרְבוֹת בַּתְּפִלָּה מֵאַחַר שֶׁעָקֵר הַיִּשׁוּעָה הוּא רַק בְּחֲסָדוֹ לְבַד, אִם כֵּן נִסְמָךְ רַק עַל חֲסָדוֹ שֶׁזֶה בְּחִינַת נוֹטָה לְיָמִין שֶׁלֹּא כְּרָאוּי. כִּי בְּאַמַּת צְרִיכִין לְהַרְבוֹת מְאֹד בַּתְּפִלָּה תָּמִיד וְלַיְדַע הָאָמַת שֶׁאֵינן אָנוּ בְּדָאִים לְפַעַל בַּתְּפִלָּתֵנוּ, כִּי אִם בְּחֲסָדוֹ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אָנוּ צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת אֶת שְׁלָנוּ לְהַרְבוֹת בַּתְּפִלָּה תָּמִיד וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲשֶׂה אֶת שְׁלוֹ וַיִּמְשִׁיךְ עָלֵינוּ חֲסָדוֹ לְמַעַנּוֹ וַיּוֹשִׁיעֵנוּ מִהַרְרָה לְמַעַן שְׁמוֹ (נַעֲנוּ לְעִיל בָּאוֹת מ"ו). וְהִנֵּה

(ה) בְּרֵאשִׁית כד, סג. (ו) שָׁם כה, כא. (ז) בְּרֵאשִׁית ה: (ח) בְּרֵאשִׁית כה, כב.

מִבְּאֵר שָׁם (בלקוטי א' סימן ב' הנ"ל), שְׁעַל־יְדֵי תִקּוּן הַבְּרִית זוֹכִין לְתַפְלָה וְעַל כֵּן יוֹסֵף שֶׁשָּׁמַר אֶת הַבְּרִית זָכָה לְבִכּוּרָה שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲבוּדַת הַתַּפְלָה, כִּי הַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שָׁנַיִם שְׁנָה בְּחִינַת חֶרֶב הַתַּפְלָה שֵׁשׁ בָּהּ פִּי שָׁנַיִם שְׁתֵּי בְּחִינּוֹת; 'שָׁבַח'וּ שֶׁל מָקוֹם וּשְׁאֵלַת צְרָכָיו' בְּחִינַת חֶרֶב פִּיפִּיּוֹת שְׁתֵּי פִּיּוֹת וְנִטְלָה מִרְאוּבֵן עַל־יְדֵי שְׁחֵלֵל יְצוּעֵי אָבִיו, כִּי כָּל הַפּוֹגֵם בְּבְרִית נוֹטְלִין מִמֶּנּוּ הַתַּפְלָה, עַיִן שָׁם.

וְזֶה בְּחִינַת מִצּוֹת מִיָּלָה בְּחִינַת חֲתוּךְ וּפְרִיעָה. וּמוֹבָא^(ט) שֶׁקְּלַפַּת הָעֶרְלָה וְהַפְּרִיעָה הֵם בְּחִינַת קְלַפַּת עֵשׂוֹ וְיִשְׁמַעְאֵל, הֵינּוּ כִּי הֵם בְּחִינַת פָּגֵם הַבְּרִית וְהֵם שְׁנֵי מִיָּנִי קְלַפּוֹת שֶׁמְבַלְבְּלִין דַּעַת הָאָדָם מְלֶהְתַּחֲזֵק בְּתַפְלָה. כִּי עֵשׂוֹ עֲמָלֵק הוּא בְּחִינַת קְלַפַּת הָעֶרְלָה הַגְּמוּרָה, כִּי הוּא כָּפַר בְּעֶקֶר וְאִינוֹ מוֹדֵה בְּתַפְלָה כָּלֵל וּמִטְעָה לֵב הָאָדָם שֶׁכָּל הַתַּפְלוֹת הֵם לְרִיק וְאֵינָם מוֹעִילִים חֵם וְשָׁלוֹם, וְעַל־כֵּן נֶאֱמַר בּו'^(ז): "וַיָּבֹז עֵשׂוֹ אֶת הַבְּכוּרָה" שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲבוּדַת הַתַּפְלָה כַּנִּל. וְעַל־יְדֵי שְׁחוֹתְכִין אֶת הָעֶרְלָה הַחוּפָּה עַל הַבְּרִית עַל־יְדֵי־זֶה מְבַטְלִין קְלַפּוֹת הָרָעָה וְנִמְשָׁךְ בְּחִינַת תִּקּוּן הַבְּרִית, שְׁעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְהִתְחַזֵּק בְּתַפְלָה תָּמִיד. אָבֵל עֲדִין יֵשׁ קְלַפָּה שְׁנֵי שֶׁהוּא קְלַפַּת עוֹר הַפְּרִיעָה שֶׁהוּא בְּחִינַת קְלַפַּת יִשְׁמַעְאֵל שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁךְ טַעוֹת אַחַר בִּלְב לְהִתְרַשֵּׁל בְּתַפְלָה חֵם וְשָׁלוֹם, מִחֲמַת שֶׁנִּדְמָה לוֹ שֶׁכָּבַר שָׁמַע הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּיָדָיו אֶת תַּפְלוֹתוֹ, בְּפֶרֶט בְּשֵׁרוּאָה אֵיזָה צְמִיחַת קֶרֶן יִשׁוּעָה שֶׁאֵז נִדְמָה לוֹ שֶׁכָּבַר נִתְקַבְּלָה תַּפְלוֹתוֹ וְהוּא מִתְרַשֵּׁל לְהִתְפַּלֵּל יוֹתֵר, וְזֶה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת קְלַפַּת יִשְׁמַעְאֵל שֶׁנִּקְרָא כֵּן עַל שֵׁם "כִּי שָׁמַע ה' אֵל עֲנִיד" ^(ח), וְתִרְגּוּמוֹ: 'אֲרִי קָבִיל הַשֵּׁם יְת צְלוֹתֶיךָ' וְעַל־יְדֵי מִצּוֹת פְּרִיעָה מְבַטְלִים גַּם הַקְּלַפָּה הַזֹּאת וְזוֹכִין לְהִתְחַזֵּק בְּתַפְלָה תָּמִיד וְלִהְיוֹת מוֹדֵה עַל הָעֶבֶר

(ט) עַיִן הַיֵּטֵב בְּזֶהר הַקְּדוּשׁ, פְּרִשְׁת אָמַר, דף צא: וְעַיִן בְּמֵאוּרֵי-אוּר: עֵשׂוֹ גִימְטְרִיא נְחַשׁ חַי. וּבְסִדּוֹר קוֹל-יַעֲקֹב בְּסוּד הַמִּילָה מוֹבָא כִּי עַיִן חֲתוּךְ הָעֶרְלָה הַנְּחַשׁ יוֹרֵד לְמִשְׁחָה לְלַחֵף אֶת הָעֶפֶר וְכוּ' וְנִשְׁאָר רַק עוֹר הַפְּרִיעָה וְכוּ', וְעַיִן הַפְּרִיעָה וְכוּ' מִתְּנַגְלָה חֲסֵד דְּאַבְרָהָם (שֶׁהוּא כְּנֶגֶד קְלַפַּת יִשְׁמַעְאֵל), וְהַכּוּן. (י) בְּרֵאשִׁית כַּה, לַד. (כ) שָׁם יא, טז.

על הצמיחת קרן ישועה שראה ולצעק לעתיד לבוא, כי עדין לא נגמרה הישועה ועדין אנו צריכין הרבה ישועות מאד כל ימי חיינו, עד שנגזקה לבוא למה שאנו צריכין לבוא אשר בשביל זה באנו לעולם הזה, ועל כן צריכין להרבות בתפלה תמיד.

וזה בחינת "וישב מרדכי"^(ז), ודרשו רבותינו זכרונם לברכה^(ח), 'ששב לשקן ולתעניתו' כי אף-על-פי שכבר ראה ישועה נפלאה בזאת, שהרביבוהו על סוס המלך וקראו לפניו וכו', אף-על-פי-כן לא נתרשל על-ידי-זה מתפלתו, וכן אצל אסתר כתיב^(ט): "ותוסף אסתר ותדבר לפני המלך וכו' ותבך ותתחנן לו להעביר את רעת המן וכו'. וזה מרמז על כלל כנסת ישראל שהם בחינת אסתר, שאפלו בשרואין ישועות ונסים גדולים ונפלאים שהסטרא אחרא בחינת המן עמלק כבר נפלה מאד ותלו אותו ואת בניו על העין, אף-על-פי-כן אינם מסתפקים בזה ועדין הם עומדים ומתפללים ובוכים ומתחננים לפניו יתברך כבן המתחטא לפני אביו, להעביר את רעת המן שהוא סטרא-אחרא לגמרי, שיזכו להטהר להתקדש לגמרי. ובאמת כשהאדם מתרשל בתפלה מחמת שנדמה לו שכבר פעל בתפלתו הרבה שזהו בחינת קלפת ישמעאל קלפת הפריעה כנ"ל על-ידי-זה חס ושלום, נתעכב גמר ישועתו ויתארך גלותו חס ושלום, מאחר שנתרשל בתפלה. ואז יחזר ויתעורר בחינת קלפת עשו הרשע שהוא בחינת קלפת הערלה ויאטם ויטמטם לבו לגמרי מלהתחזק בתפלה. ועל-כן באמת מל ולא פרע באלו לא מל^(י), כי על-ידי-זה חס ושלום, חוזר ונעור גם קלפת הערלה הנ"ל, על-כן צריכין להעביר שניהם כדי לזכות להתחזק בתפלה תמיד כנ"ל (שם, הלכות נחלות, הלכה ד):

(ז) אסתר ו, יב. (ח) מגלה טז. (ט) אסתר ח, ג. (ס) שבת קלז:

צב

צָרִיכִין לְהִתְחַזֵּק מְאֹד בְּאִמוּנָה שְׁלֵמָה לְהֶאֱמִין בְּעֲצֻמוֹ שֵׁישׁ לוֹ כַח לְפַעַל כָּל דְּבַר בְּתַפְלָתוֹ וְשִׁיחָתוֹ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנּוֹ. כִּי יֵשׁ כַּמָּה מִיָּנִי חֲלִישוֹת הַדַּעַת בְּלֵב הָאָדָם בְּעִנְיָן זֶה כַּאֲשֶׁר כָּל אֶחָד יוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ וְרַב בְּנֵי אָדָם נִדְמָה לָהֶם שֶׁאֵין לָהֶם כַּח לָזֶה וְעַל־כֵּן אֵינָם מִתְחַזְּקִים בְּתַפְלָה. וְעַל־כֵּן צָרִיכִין לְהִתְיַנֵּעַ בִּיגִיעָה וְעִבּוּדָה גְּדוּלָה מְאֹד בְּעִנְיָן הַזֶּה וְעַקֵּר הִיגִיעָה הוּא בְּהִתְחַלָּה בְּבַחֲיִנַת כָּל הַתְּחִלּוֹת קָשׁוֹת^(ט), הֵינּוּ בַעֲת שְׂמֵת־חֵיל לְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְבּוֹדֵד. כִּי אִזְ עַדִּין לֹא רָאָה שׁוֹם פְּעָלָה עַל־יָדֵי תַפְלָתוֹ וְהִתְבּוֹדְדוֹתוֹ. אֲבָל כְּשׁוֹכָה לְהִתְגַּבֵּר בְּכָל כַּחוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּכּוֹנֵה וּלְהִתְבּוֹדֵד עַד שְׁזוֹכָה לְפַעַל אֵיזָה דְּבַר בְּתַפְלָתוֹ, כְּגוֹן שְׂהִתְפַּלֵּל עַל אֵיזָה דְּבַר וְנִעְנָה אִזְ הוּא מִתְחַזֵּק בְּזֶה לְהֶאֱמִין גַּם בְּעֲצֻמוֹ שֵׁישׁ לוֹ כַח לְפַעַל בְּתַפְלָתוֹ מֵאַחַר שְׂרׁוּאָה שְׁגָם תַפְלָתוֹ שָׁמַע הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְנִעְנָה. וְאִז נִעְשָׂה אֶצְלוֹ כְּלִי שְׁלֵמָה לְקַבֵּל הַשְּׁפַע עַל יָדֵי דְבוּרֵי הַתְּפִלָּה, כִּי עַקֵּר הַתְּהוּוֹת הַכְּלִי הוּא עַל־יָדֵי הָאִמוּנָה, דְּהֵינּוּ עַל־יָדֵי שְׂמֵאֲמִין גַּם בְּעֲצֻמוֹ שְׂהִשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹמַע גַּם תַפְלָתוֹ.

וְזֶה בְּחִינַת מַה שְׂהִכְבוֹר נׁטַל פִּי שְׁנַיִם. וּמוֹבָא בְּכַתְבֵי הָאֲרִי זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה^(ט), כִּי בְּכָל הַהוֹלָדוֹת יֵשׁ בָּהֶם חֵלֶק מֵהוֹלָדַת הַכְּבוֹר, הֵינּוּ כִּי כָּל הַהוֹלָדוֹת וְכָל הַהִשְׁפָּעוֹת נִמְשָׁכִין עַל־יָדֵי תַפְלָה וְהוֹלָדַת הַכְּבוֹר נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת הַפְּעָלָה הָרֵאשׁוֹנָה שְׂפּוֹעַל אִישׁ יִשְׂרָאֵלִי עַל־יָדֵי תַפְלָתוֹ, שְׂעַל־יָדֵי־זֶה נִתְחַזֵּק אִמוּנָתוֹ לְהִתְפַּלֵּל תְּמִיד וְנִעְשָׂה אֶצְלוֹ כְּלִי וְכוּי כְּנׁל, וְעַל־כֵּן נׁטַל הַכְּבוֹר פִּי שְׁנַיִם בְּכָל אֲשֶׁר יִמְצָא לוֹ^(ט), כִּי בְּכָל מַה אֲשֶׁר נִמְצָא וְנוֹלָד וְנִשְׁפָּע לוֹ עַל־יָדֵי תַפְלָה יֵשׁ בְּזֶה חֵלֶק מֵהַפְּעָלָה הָרֵאשׁוֹנָה שְׂפּוֹעַל בְּתַפְלָתוֹ שְׂזֶה בְּחִינַת הוֹלָדַת הַכְּבוֹר, וְעַל־כֵּן יֵשׁ לוֹ חֵלֶק בְּנִגּוּד כָּל אֶחָד וְאֶחָד. וְעַל־כֵּן בְּאֵר רַבְּנֵנוּ זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה, שְׂהִכְבוֹרָה

(ט) רש"י יתרו יט, ה, בשם המכילתא. (פ) לקוטי תורה פר' וירא, דף כח. ד"ה ונחזור. (צ) דברים כא, יז.

הוא התפלה וענין פי שנים שלוקח הבכור הוא ענין השתי בחינות שיש בהתפלה; שבחו של מקום ושאלת צרכיו כנ"ל, פי סדור שבחו של מקום קודם ואחר-כך שאלת צרכיו הוא גם כן ענין זה. פי על-ידי שמזכירין בשבחי ותפלה שהוא אלקי אבותינו וכו' גומל חסדים טובים שגמל עמהם חסד ושמע תפלתם תמיד שעל-ידי זה נתיחד שמו בעולם, על-ידי זה נתחזק אצלנו האמונה בעצמנו שירחם גם עלינו וישמע תפלתנו בשאלת צרכינו.

וזה שכתוב^(פ): "פעל פעלת בימיהם בימי קדם וכו' צוה ישועות יעקב" וכו', הינו כמו שפעלת בימי אבותינו ועשית להם נסים וישועות גדולות כן צוה ישועות יעקב גם עתה. אך לפעמים יכול הבעל דבר להחליש דעת האדם, שאף-על-פי שאבותינו ורבותינו פעלו הרבה בתפלתם, אבל איש גרוע כמוך איך אפשר שתפעל בתפלתך. אבל באמת לא כן הוא. כי השם ותפלה שומע תפלת כל פה ויש בך בכל אחד מישראל לפעל בקשתו ברחמים אצלו ותפלה אם יתפלל אליו באמת כמו שכתוב^(נ): "קרוב השם לכל קוראיו לכל אשר יקראהו באמת", ועל-כן צריך האדם שישים אל לבו ולהזכיר את עצמו מה שבמה פעמים קרא מצרה אל השם וענה אותו והושיעו, ועל-ידי זה יתחזק גם עתה בתפלה וה' יושיעו כנ"ל (שפ):

צג

לכאורה יש להקשות על ענין התבודדות ושיחה בינו לבין קונו, שצריך כל אחד בכל יום לשפך שיחו לפני השם ותפלה שיזכהו לקרבו לעבודתו ותפלה, כמבאר לעיל כמה פעמים וכן מצאנו שכל הצדיקים הקדמונים עסקו גם כן בזה ויסדו על זה כמה תפלות

(ק) תהלים מד, ב. (ר) שם קמה, יח.

לזכות להנצל מהיצר הרע, ושיזכו להתקרב להשם יתברך וליראה ולאהבה אותו יתברך וכל ספר תהלים מלא מזה וכן התפלות מאנשי כנסת הגדולה, כגון השיבנו וכיוצא. ולכאורה קשה, הלא אמרו רבותינו זכרונם לברכה^(ט): 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים' ואם כן איך שיק על-זה תפלה מאחר שהשם יתברך מסר הבחירה רק לנו. אך באמת זה בעצמו עקר הבחירה של האדם. כי אי אפשר לזכות בשלמות למאם ברע ולבחר בטוב ולבוא למה שצריך האדם לבוא בזה העולם על-ידי בחירתו, כי אם על-ידי שירבה בתפלות ותחנונים ושיחות בינו לבין קונו הרבה מאד מאד להשם יתברך, שיוזוהו לקרבו לעבודתו יתברך.

וזוהו עקר התפלה. כי "על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו"^(ז). שלא ישטפוהו שטף מים רבים הזידונים שהם תאובתין בישין דהאי עלמא^(ח), השוטפין בכל עת. וכבר נשטפו רבים רבים מאד על ידם רחמנא לעלן, ואין חכמה ואין תבונה ואין עצה לעמד בנגדם רק על-ידי תפלה ותחנונים להשם יתברך שיצילהו מהם. כי אף-על-פי שהאדם הוא בעל בחירה אף-על-פי-כן העקר הוא תפלה ותחנונים להשם יתברך על זה. כי הבחירה הוא בהשכל שיש לו כח לבחר בטוב ולמאם ברע. אך שכל האדם אין לו כח כי אם להכניע ולבטל התאוות והקלפות שהם בחינת כפירות הבאים מבחינת שבירת גלים ששם יש כמה וכמה ניצוצות הקדושים שהם ניצוצי השכל. כי כלם במחשבה אתברירו^(י). אבל יש בלבולים וסטרין אחרנין ומניעות מהקדשה הבאים מבחינת חלל הפנוי. ששם אי אפשר למצא אלקותו על-ידי שום שכל וחכמה כי אם על-ידי אמונה לבד (כמבאר בלקוטי מוהר"ן (חלק א' סימן ס"ד), שהוא בחינת

(ש) ברכות לג: (ת) תהלים לב, ו. (א) תאוות רעות שבעולם הזה. (ב) הכל מתברר במחשבה. עי' זוהר פקודי רנד.

תַּפְּלָה וְתַחֲנוּנִים וְזַעֲקוֹת לַהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ שִׁיִּצִילֵהוּ מֵהַקְּלָפוֹת וְהַיִּצָּר הָרַע
הַנִּמְשָׁכִין מִשָּׁם.

וְעַל זֶה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה^(ג): בְּכָל יוֹם יֵצְרוּ שָׁל אָדָם
מִתְגַּבֵּר עָלָיו וְאֵלֶּמְלֵא הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹזְרוֹ הִיָּה נוֹפֵל בְּיָדוֹ.
כִּי מֵהַיִּצָּר הָרַע הַזֶּה הַנִּמְשָׁךְ בְּשֵׁרֵשׁוֹ מִשָּׁם מִבְּחִינַת חֲלָל הַפְּנוּי אִי
אֶפְשָׁר לְהִנָּצֵל בְּשׂוּם אַפֵּן עַל-יְדֵי בְּחִירַת הָאָדָם בְּשִׁכּוֹל עֲצָמוֹ לְבַד, כִּי
אִם עַל-יְדֵי סִיעָתָא דְשַׁמַּיָא, וְעַל-כֵּן צָרִיכִין לְהַרְבוֹת מְאֹד מְאֹד בְּתַפְּלָה
וְתַחֲנוּנִים לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ. כִּי שָׁם אֵין מוֹעִיל שׂוּם שִׁכּוֹל. אֲדַרְבָּא, עַל-יְדֵי
שִׁכּוֹל וְחֻכְמָה נִשְׁקָעִין שָׁם בְּיוֹתֵר חֵס וְשְׁלוֹם, (כְּמַבְאָר שָׁם בְּדַבְּרֵי
זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה, (בְּסִימָן ס"ד)) רַק הָעֵקֶר הוּא הָאֱמוּנָה שֶׁהִיא בְּחִינַת תַּפְּלָה.
וּבִאֲמַת זֶה בְּעֲצָמוֹ הוּא עֵקֶר יִסּוּד כַּח הַבְּחִירָה. דְּהֵינּוּ מַה שִׁישׁ לְהָאָדָם
כַּח הַבְּחִירָה לְבַטֵּל שִׁכּוֹל לְגַמְרֵי וְלִסְמֹךְ עַל אֱמוּנָה לְבַד וְלְהַרְבוֹת
בְּתַפְּלָה וְתַחֲנוּנִים לַהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי הַיִּצָּר הָרַע מְעַקֵּם לֵב הָאָדָם כָּל
כֶּךָ עַד שֶׁנֶּם זֶה קִשָּׁה עַל הָאָדָם. אַף-עַל-פִּי שֶׁבִּאֲמַת הוּא דָּבָר קָל מְאֹד
לְשׁוּחַ בְּכָל פַּעַם אֵת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלִבְקִישׁ
מִלְּפָנָיו עַל נַפְשׁוֹ. אַף-עַל-פִּי-כֵן הַבַּעַל דָּבָר מִבְּלִבֵּל וּמְעַקֵּם דַּעַת הָאָדָם
כָּל כֶּךָ עַד שֶׁעַל-פִּי-רַב עֲנִין זֶה שֶׁל תַּפְּלָה וְהַתְּבוּדוֹת קִשָּׁה עַל הָאָדָם
לְקַיֵּם יוֹתֵר מִכָּל הָעֲבוֹדוֹת קְשׁוֹת. וְכָל זֶה יַחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה שְׂאִין לוֹ
אֱמוּנָה בְּשִׁלְמוֹת שְׁזָה עֵקֶר וְיִסּוּד הַכָּל כְּמֵאֵמֶר רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם
לְבִרְכָה^(ד): בָּא חֲבַקּוּק וְהַעֲמִידֵן עַל אַחַת "וְצַדִּיק בְּאֱמוּנָתוֹ יַחֲיֶה".

וְעַל-כֵּן בְּזֶה בְּעֲצָמוֹ עֵקֶר כַּח הַבְּחִירָה שֶׁל הָאָדָם. כִּי מִי שֶׁזּוֹכֵה לְבַחֵר
בְּחַיִּים אֱמִתִּיִּים, הוּא בּוֹחֵר הָעֵקֶר בְּדַרְךְ אֱמוּנָה וְתַפְּלָה
בְּבְחִינַת: "דַּרְךְ אֱמוּנָה בְּחֵרְתִּי"^(ה). וְאִזּוֹ כְּשִׁישׁ לוֹ אֱמוּנָה שְׁלֵמָה וּמְרָבָה
בְּתַפְּלוֹת וְשִׁיחוֹת לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שִׁיזְכֶּהוּ לָשׁוּב אֵלָיו בְּאֲמַת,

(ג) קדושין ל: (ד) מכות כד. (ה) תהלים קיט, ל.

שְׁעַל-יְדֵי-זֶה מְמַתִּיק וּמְבַטֵּל כָּל הַקְּלָפוֹת וְסִטְרָא אַחֲרָא הַנְּמַשְׁכִּין בְּשֶׁרֶשֶׁן מְבַחֵינַת הַצְּמִצּוּם שֶׁל חֶלֶל הַפְּנוּי, אֲזִי עוֹזְרוֹ הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ שְׂזוּכָה לְעַבֵּד אוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת, וּמֵאִיר עֵינָיו בְּתוֹרָתוֹ עַד שְׂזוּכָה לְהִבִּין בְּתוֹרָה וְעִבּוּדָה מֵהַשְּׂאֵפֶשֶׁר בְּשֶׁכַל אֲנוּשֵׁי לְהִבִּין. וְעַל-יְדֵי-זֶה מְכַנִּיעַ וּמְבַטֵּל כָּל הַקְּלָפוֹת וְסִטְרָא אַחֲרָא הַנְּמַשְׁכִּין בְּשֶׁרֶשֶׁן מְבַחֵינַת שְׂבִירַת כְּלִים וּמַעְלָה מִשָּׁם כָּל נִיצוּצוֹת הַקְּדוּשָׁה, וּמַחֲמַת שְׂבִיחַת שְׂבִירַת כְּלִים בְּעִצְמוֹ נִמְשָׁךְ גַּם כֵּן בְּשֶׁרֶשׁוֹ מִתְקַף הַצְּמִצּוּם שֶׁל בְּחִינַת חֶלֶל הַפְּנוּי כַּמְבֹאֵר בְּפָנִים. וּכְבָר נִתְבְּאֵר שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְהַמְתִּיק בְּשִׁלְמוֹת זֶה הַצְּמִצּוּם שֶׁל חֶלֶל הַפְּנוּי (עַד שְׂיִתְבַּטְּלוּ גַם אֵלּוֹ הַקְּלָפוֹת וְהַמְנִיעוֹת וְכוּ' שְׂיִנִּיקְתֶּם מִשָּׁם) כִּי אִם עַל-יְדֵי תְּפִלָּה שֶׁהוּא בְּחִינַת אֲמוּנָה. עַל-כֵּן עֵקֶר יִסּוּד שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׂכָל הוּא גַם כֵּן רַק עַל יְדֵי תְּפִלָּה וְאֲמוּנָה בְּחִינַת: "כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֲמוּנָה"⁽¹⁾. וְעַל-כֵּן בְּזֶה עֵקֶר יִסּוּד כָּל כַּח הַבְּחִירָה בַּנֶּ"ל (שֵׁם, הַלְבוּשׁ פְּקֻדוֹת הַלְבָּשָׁה ג' אוֹת ו')

צד

כָּל הַרוּצָה לְגִשֵּׁת אֶל הַקְּדוּשׁ לְזַכּוֹת לְהִתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ הָעֵקֶר לְהִרְבּוֹת בְּתְּפִלָּה וְשִׁיחָה בֵּינוֹ לְבִין קוֹנוֹ כַּמְבֹאֵר כְּבָר כַּמָּה פְּעָמִים. אֲבָל גַּם זֶה בְּעִצְמוֹ כְּבָר עַל הָאָדָם מְאֹד וְנִדְמָה לוֹ שְׂאִין לוֹ שׁוֹם דְּבוּרִים וְאִינוֹ יוֹדֵעַ מִמָּה לְהִתְחִיל לְדַבֵּר. וּכְרַב פְּעָמִים נִדְמָה לוֹ שְׂלָבוֹ בַּל עִמּוֹ וְאִם יִדְבֵּר אִיזוֹ דְּבוּרִים הֵם גַּם כֵּן כְּלִי שׁוֹם הַתְּעוֹרְרוֹת הַלֵּב. וְעַל-כֵּן צְרִיכִין בְּתְּחִלָּה לְעַמֵּד בְּאֵלֶם. רַק יִשְׁתַּוְּקַק וַיִּצְפֶּה וַיִּתְּלָה עֵינָיו לְמָרוֹם שְׂשִׁיפִיעַ לוֹ דְּבוּרִים חַמִּים כְּנַחֲלֵי אֵשׁ וַיִּישַׁב דַּעְתּוֹ הַיָּטִב, הֵיכֵן הוּא בְּעוֹלָם וְלִהְיֶה נִתְעָה, וְגִדֵּל עֵצִים הַרְחֲמָנוֹת שְׂיִישׁ עַל נַפְשׁוֹ שְׂנִתְרַחַק כָּל כֶּךָ מֵאֲבִיו שְׂבִשְׂמִים. רַק אַף-עַל-פִּי-כֵן צְרִיךְ לְחַפֵּשׂ וּלְמַצֵּא בְּעִצְמוֹ גַּם הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת שְׂיִישׁ בּוֹ עֲדִין וְכַח וְזִכּוֹת הַצְּדִיקִי אֲמַת הַנִּשְׁשָׁעַן עֲלֵיהֶם

(1) תְּהִלִּים קִישׁ, פו.

בְּכִדִי שְׁלֵא יִפִּיל אוֹתוֹ הָרַע שְׁלוֹ, לִיֵּאשׁ עֲצֻמוֹ לְגַמְרֵי חַס וְשְׁלוֹם, אֲבָל לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יַעֲמֹד כְּדָל וּכְרָשׁ וּכְאֵלֶם לֹא יִפְתַּח פִּיו. וְלַעֲמֹד וּלְצַפּוֹת וּלְהִשְׁתַּוְּקֶה שִׁישְׁפִיעַ לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ דְּבוּרִים חַמִּים, בְּכִדִי שִׁיּוּבֵל לְהַמְשִׁיד עַל עֲצֻמוֹ קִדְשַׁת הַתּוֹרָה שִׁיזְכֶּה מֵעֲתָה לְקַבֵּל וּלְקַיֵּם אֶת דְּבַרֵי הַתּוֹרָה. עַד אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה בְּעֲצֻמוֹ זוֹכֶה אַחֲר־כֵּן לְהַתְּעוֹרְרוֹת גְּדוֹל וּמְדַבֵּר בְּחַמִּימוֹת דְּקִדְשָׁה, בְּבַחֲיִנַּת: "נִאֲלַמְתִּי דִּמְיָה הַחֲשִׁיתִי מִטּוֹב" וְכוּ'⁽¹⁾, וְעַל־יְדֵי־זֶה דִּקְא זוֹכֵים לְבִי בְּקִרְבִי בְּהַגִּיגֵי תְּבַעֵר אֵשׁ דְּבַרְתִּי בְּלִשׁוֹנִי".

וְזֶה בְּחִינַת חֲשֵׁמ"ל שְׁדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוּם לְבִרְכָה⁽¹⁾: 'עֵתִים חֲשׂוֹת עֵתִים מְמַלְלוֹת' וְדָרְשׁוּ עוֹד⁽²⁾: 'חֵיוֹת אֵשׁ מְמַלְלוֹת'. הֵינּוּ שְׁעַקֵּר תַּקּוּן הַדְּבוּר הוּא עַל־יְדֵי שְׁחָשִׁים וְשׁוֹתְקִין תַּחֲלָה בְּאֵלֶם לֹא יִפְתַּח פִּיו. רַק מִשְׁתַּוְּקִין בְּרִצּוֹן חֶזֶק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ וּמְרַחֲמִין עַל עֲצֻמוֹ בְּרַחֲמָנוֹת גְּדוֹל כְּאֲשֶׁר כָּל אֶחָד יוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ גְּדָל הַרְחָמָנוֹת שְׁעָלָיו בְּכָל עֵת. וְעַל־יְדֵי־זֶה דִּקְא נִתְעוֹרְרִין רַחֲמֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עַד שְׁמִתְחִילִים לְצַפְצֹף וּלְדַבֵּר קֶצֶת, בְּבַחֲיִנַּת: "וּמַעַפֵּר אִמְרַתְךָ תַּצְפְּצֹף"⁽¹⁾. עַד שִׁזְזוּכָה אַחֲר־כֵּן לְדְבוּרִים חַמִּים כְּנַחֲלֵי אֵשׁ בְּחִינַת חֵיוֹת אֵשׁ מְמַלְלוֹת. וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה אַחֲר־כֵּן לְהַתְּקַרֵּב אֶל הַקִּדְשָׁה וּלְבַחֲיִנַּת קַבְּלַת הַתּוֹרָה בְּשִׁלְמוֹת. וְזֶה בְּחִינַת מַה שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוּם לְבִרְכָה⁽²⁾: מִנְּצַפ"ךְ צוֹפִים אֲמָרוּם. כִּי מִנְּצַפ"ךְ הֵם בְּחִינַת חֲמִשָּׁה גְּבוּרוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת אֵשׁ וְהֵם שְׂרֵשׁ חֲמִשָּׁה מוֹצְאוֹת הַפֶּה, שְׁזֶה בְּחִינַת הַדְּבוּרִים חַמִּים כְּנַחֲלֵי אֵשׁ שְׁזוֹכִים לָזֶה עַל־יְדֵי שְׁשׁוֹתְקִים תַּחֲלָה וְצוֹפִים וּמִיחֲלִים וּמְחַכִּים לְחֲסָדֵי הַשֵּׁם, בְּבַחֲיִנַּת: "וְאֲנִי בַּה' אֶצְפֶּה אוֹחִילָה לְאֵלֶיךָ יִשְׁעִי"⁽³⁾. בְּחִינַּת: "טוֹב וַיִּחַל וְדוּמָם לְתִשׁוּעַת ה'"⁽⁴⁾, עַל־יְדֵי־זֶה דִּקְא זוֹכֵים לְשִׁלְמוֹת הַדְּבוּרִים הַנִּלְוֵי וְזֶה גַם בֵּן בְּחִינַּת: "אֵין אֲמֹר וְאֵין דְּבָרִים" וְכוּ'⁽⁵⁾, בְּחִינַּת הַשְׁתִּיקָה

(1) תהלים לט, ג. (ח) תגיתגה יג: (ט) שם. (י) ישעיה כט, ד. (כ) שבת קד. (ל) מייכה ז, ז. (מ) איכה ג, כו. (נ) תהלים יט, ד.

וְהַעֲדָר הַדְּבֹר רַק עַל־יְדֵי הַתְּקִנָּה וְהַיְחוּל שְׁזָה בְּחִינַת: "בְּכָל הָאָרֶץ יֵצֵא קוֹם" מִלְּשׁוֹן קוּוֹי וְיַחּוּל לְחֶסְדֵי הַשֵּׁם, וְעַל־יְדֵי־זֶה וּבִקְצָה תִּבְלַל מְלִיחָם. וְזֶה גַם בֵּין בְּחִינַת מַה שְׁבִסְדָּר הַבְּרִיאָה הַחֲשׂוֹךְ וְהַלְיָלָה קוֹדֵם לְאוֹר. כִּי הַחֲשׂוֹךְ הוּא בְּחִינַת חֲשֵׁכַת הַדַּעַת וְהַעֲדָר הַדְּבֹר שְׁזָה בְּחִינַת הַשְׁתִּיקָה שְׁקוֹדֵם לְדְבֹר בְּחִינַת ח"ש מ"ל הַנ"ל. כִּי בְּלִילָה אִזּוּ הוּא בְּחִינַת הַשְׁתִּיקוּת וְכַסּוּפִין לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּבְחִינַת: "עַל מְשַׁכְּבֵי בְּלִילוֹת בְּקִשְׁתִּי אֵת שְׂאֵהְבָה נִפְשֵׁי וְכוּ"^(ט), וְנֹאמַר^(ט): "אֲזַכְּרָה נְגִינָתִי בְּלִילָה עִם לְבָבִי אֲשִׁיחָה" וְכוּ. וְאַחֲר־כֵּן זוֹכִין עַל־יְדֵי־זֶה לְאוֹר יוֹם שֶׁהוּא שְׁלֵמוֹת הַדְּבוּרִים שֶׁהֵם עֵקֶר הָאוֹר בְּבְחִינַת: "פֶּתַח דְּבָרֶיךָ יֵאִיר"^(ט).

וְהַכֶּלֶל כִּי אִי אֶפְשָׁר לְדַחֵק אֶת הַשְּׁעָה כֶּלָּל. כִּי תִכְרַף כְּשֶׁרוֹצִין לְהִתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאַמַּת אִזּוּ צְרִיכִין לְזַהֵר מְאֹד מִהֲרִיסָה שְׁלֵא לְדַחֵק אֶת הַשְּׁעָה חֵם וְשְׁלוֹם, כִּי רַב הַהֲרַפְתָּקָאוֹת חֵם וְשְׁלוֹם, הוּא רַק עַל־יְדֵי־זֶה שְׁזָה בְּחִינַת אֲזַהֲרַת "פֶּן יִהְרָסוּ"^(ט) שֶׁהַזְּהִירָם לְיִשְׂרָאֵל בְּשַׁעַת מַתָּן תּוֹרָה. רַק צְרִיכִין לְהִמָּתִין וּלְחַבּוֹת הַרְבֵּה לְתַשׁוּעַת הַשֵּׁם. שְׁזָה בְּחִינַת 'הַבֵּא לְטָהָר מְסִיעִין לוֹ'^(ט), אוֹמְרִים לוֹ הַמָּתֵן דִּיקָא, וְצְרִיכִין לְהַרְבּוֹת רַק בְּתַפְלָה וְתַחְנוּנִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְגַם בְּזֹאת אֲסוּר לְדַחֵק אֶת הַשְּׁעָה שִׁירְצָה שִׁיפְעַל בְּקִשְׁתּוֹ תִּכְרַף. שְׁזָה בְּחִינַת: אֵל תַּעַשׂ תַּפְלָתְךָ קִבַּע אֵלָא רַחֲמִים וְתַחְנוּנִים לְפָנֵי הַמְּקוֹם'^(ט). וְאִם יִתֵּן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִתֵּן, אִם לֹא יִמָּתִין עוֹד וְיִרְבֶּה עוֹד לְהִתְחַנֵּן לְפָנָיו. וְכִמוֹ שְׂאֲמָרוֹ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבְרָכָה^(ט), לְעִנְיַן חֲזוּק הַתַּפְלָה, "קִנּוּה אֵל ה'"^(ט) וְאִם לֹא נִתְקַבְּלָה תַּפְלָתְךָ חֲזוּר וְקִנּוּה. אִךְ אֶפְלוּ בְּדְבוּרֵי הַתַּפְלָה בְּעַצְמָם גַּם בֵּין אִי אֶפְשָׁר לְדַחֵק אֶת הַשְּׁעָה, שְׁזָה בְּחִינַת מַה שְׁהִיָּה רוֹצֵה כֹּל אַחַד שְׁתִּכְרַף שְׁנִכְנַם לְהִתְבוּדָד וּלְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אִזּוּ יִפְתַּח פִּיו וְתִכְרַף וּמִיָּד יְדַבֵּר דְּבוּרִים הַרְבֵּה לְפָנֵי הַשֵּׁם

(ט) שִׁיר הַשִּׁירִים ג, א. (ע) תְּהִלִּים עו, ז. (פ) תְּהִלִּים קִיט, קל. (צ) שְׁמוֹת יט, כא. (ק) ע"ז נה. (ר) אֲבוֹת, פָּרָק ב, יח. (ש) בְּרִכּוֹת לב: (ת) תְּהִלִּים כו, יד.

יִתְבַּרֵּךְ דְּבוּרִים שְׁלָמִים וְחַמִּים כְּגַחְלֵי אֵשׁ וּבְהִתְעוֹרְרוֹת גָּדוֹל. וּמִחֲמַת שְׁלָאוֹ כָּל אָדָם זוֹכֵה לָזֶה, וּבְכָל פֶּעַם נִדְמָה לְהָאָדָם שֶׁאֵין לוֹ דְּבוּרִים וְאֵין לוֹ שׁוּם הִתְעוֹרְרוֹת כְּלָל, עַל-יְדֵי-זֶה הוּא מִתְרַשֵּׁל לְגַמְרֵי גַם מִתְפַּלֵּה וְתַחֲנוּנִים. עַל-כֵּן צָרִיכִין לִידַע זֹאת הַיָּטֵב, כִּי גַם זֶה הוּא בְּחִינַת 'דוּחַק אֶת הַשְּׁעָה'^(א). כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ שְׁלֵמוֹת הַדְּבוּרִים הַנִּזְכָּרִים כִּי אִם עַל-יְדֵי הַשְּׁתִיקָה וְהִיחּוּל שְׁקָדָם הַדְּבוּר. כִּי צָרִיכִין תְּחִלָּה לְדַם וּלְשִׁתֵּק רַק לְהִמָּתִין וּלְהִתְנַעֵנַע וּלְכַסֵּף וּלְהַשְׁתַּוְּקֵק לְחֲסָדֵי ה' שֶׁיִּשְׁפִיעַ לוֹ דְּבוּרִים שְׁלָמִים. וְאַחֲר־כֵּן זוֹכֵה עַל-יְדֵי-זֶה בְּעֲצֻמוֹ לְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ בְּהִתְעוֹרְרוֹת גָּדוֹל כְּכֹל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ, שֶׁזֶה בְּחִינַת ח"ש מ"ל בְּחִינַת עֵתִים חֲשׂוֹת עֵתִים מְמַלְלוֹת חֵיוֹת אֵשׁ מְמַלְלוֹת כְּנ"ל (שם, הַלְכוֹת גִּזְלָה הַלְכָה ה').

וְעַיִן בְּסֵפֶר "עֲלִים לְתַרּוּפָה" (מִכְתָּב קס"ב), שֶׁכָּתַב שֵׁם בְּזֶה הַלְשׁוֹן: שֶׁצָּרִיךְ כָּל אֶחָד לִילֵךְ בְּזֶה לְהִתְחִיל בְּכָל פֶּעַם לְקַיֵּם עֲנִיָּן בְּחִינַת חֲשָׁמ"ל הַנִּזְכָּר, דִּהְיֵנוּ לְהִתְחִיל לְשִׁתֵּק וּלְחַרֵּשׁ לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ בְּתַשׁוּקָה גְּדוֹלָה אֲלֵיו יִתְבַּרֵּךְ וּבְרַחֲמָנוֹת גְּדוֹל עַל עֲצֻמוֹ שֶׁנִּתְרַחֲקָתִי כָּל כּוֹ, עַד שֶׁאֵינִי יוֹדֵעַ כְּלָל מֵהֵיכֵן לְהִתְחִיל לְדַבֵּר בְּבְחִינַת: "כִּי אֵין מְלָה בְּלִשׁוֹנִי הֵן ה' יוֹדֵעַת כְּלָה נְאֻלְמָתִי לֹא אֶפְתַּח פִּי" וְכוּ'^(ב), כִּי כְּבָר נִדְמָה לִי שֶׁהִתְחַלַּתִּי כְּמָה פְּעָמִים וְעַדִּין אֲנִי רְחוּק כָּל כּוֹ, כְּאֲשֶׁר יוֹדֵעַ כָּל אֶחָד בְּנַפְשׁוֹ וְהַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ מְלֹא רַחֲמִים רַבִּים תְּמִיד. וְעַל-פִּי-רַב יְחוּס עָלֶיךָ וַיִּפְתַּח פֶּה לְאֵלִים כְּמוֹךָ מִמֶּשׁ. מִמֶּשׁ כְּמוֹ אֵלִים הַפּוֹתַח לְדַבֵּר וְכְמוֹ שֶׁדְּבַרְנוּ עַל פְּסוּק "בוֹרֵא נִיב שְׁפָתַיִם"^(ג) (עַן לְעִיל אוֹת ע"ז), שֶׁהַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ בּוֹרֵא מִמֶּשׁ מִחֲדָשׁ נִיב שְׁפָתַיִם, שֶׁנוֹכַח לְפָרֵשׁ שִׁיחָתָנוּ בְּעֵצֶם הַהִתְרַחֲקוֹת אֵיךְ שֶׁהוּא אֶפְלוֹ אִם הָיָה כֵּן אֲלֵפִים פְּעָמִים כִּי לְגַדְלָתוֹ אֵין חֶקֶר. וּבְפֶרֶט כִּי בְּאֵמֶת אָנוּ מְאֻמִּינִים וּמְעַט יְכוּלִים לְרֹאוֹת וּלְהִבִּין שֶׁאֵף-עַל-פִּי-כֵן אֵיךְ

(א) בְּרִכּוֹת סד. עַרְבוּכִין יג. (ב) תְּהִלִּים קלט. ד. (ג) שְׁעִיָּה נו, יט.

שְׁהוּא בּוֹדְאֵי לֹא נֶאֱבָד שׁוּם דְּבוּר וְשׁוּם צְעָקָה אֶפְלוּ מִשְׂאוּל תַּחֲתִיּוֹת מִמֶּשׁ, בְּנִשְׁמַע מִפִּי אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ כִּמְהַ פְּעָמִים וְאָנוּ צְרִיכִין לְהֶאֱמִין בְּזֶה בְּאִמוּנָה שְׁלֵמָה.

בְּפָרֵט כִּי כָּל אֶחָד יִכּוֹל לְהִבִּין בְּעֵצְמוֹ שֶׁאֵם לֹא הִיָּה מִתְחִזֵּק בְּאֵלוּ הַצְּעָקוֹת וְהַפְּסוּפִים מוֹבִים וְכוּ' בּוֹדְאֵי הִיָּה גְרוּעַ יוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּלִי שְׁעוֹר, כִּי אֵין קִיץ לְהַתְּנָרוֹת הַבַּעַל דְּבַר שְׁרוּצָה לְהֶאֱבִיד וְלַעֲקֹר אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם, בְּאִשֶּׁר כָּבֵר שָׁקְעוּ כִּמְהַ נְפִשׁוֹת עַל-יְדֵי-זֶה. וְהַעֲקֹר עַל-יְדֵי שְׁלֵא הַתְּחִזְקוּ בְּכָל הַנְּ"ל. וּבְרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁחִמַּל עָלֵינוּ בְּדוֹר הַיְּתוֹם הַזֶּה וּבְדוֹר הַחֲדָשׁ הַזֶּה, עַל אֵלוּ הַדּוֹרוֹת נֶאֱמַר בְּיוֹתֵר^(ד): "וַתִּרְדּוּ פְּלָאִים וְאֵין עוֹזֵר לָהֶם", שֶׁנֶּאֱמַר עַל דּוֹרוֹת הַלָּלוּ מִהַנְּלוֹת הַמֵּר הַזֶּה, בְּאִשֶּׁר אָנוּ רוֹאִים וּמְבִינִים מִרְחוֹק מַה שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּעוֹלָם אֶת הַמַּעֲשֶׂה הַרְעָה הַנַּעֲשֶׂה תַּחַת הַשָּׁמַשׁ, לוֹלֵא הַשֵּׁם שֶׁהִיָּה לָנוּ וְשָׁלַח לָנוּ אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ אוֹר חֲדָשׁ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב כְּזֶה, שֶׁעָשָׂה וְעוֹשֶׂה עִמָּנוּ מַה שֶׁעוֹשֶׂה וּמְחַזְּקֵנוּ בְּרַחֲמָיו בְּשִׁבְעָה מְשִׁיבֵי טַעַם כְּאֵלֶּה. עַל-כֵּן עָלֵינוּ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד וְלִילָךְ בְּאַרְחוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים לְהַתְּחִיל בְּכָל עֵת מִחֲדָשׁ לְקַיֵּם בְּכָל הַנְּ"ל, וְגָדוֹל הַשֵּׁם וְלִגְדָּלְתוֹ אֵין חֶקֶר וְהַבֵּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה (שׁו"ת ש"ס):

צה

עֶקֶר כַּח מְלָכוֹת דְּקַדְשָׁה שֶׁהוּא בְּחִינַת מְלָכוֹת מְשִׁיחַ הוּא עַל-יְדֵי הַדְּבוּר בְּבְחִינַת מְלָכוֹת פֶּה. כִּי הַמְּלָךְ מְנַהֵיג כָּל מְלָכוֹתָיו רַק עַל-יְדֵי הַדְּבוּר וְכָל נִצְחוֹן שֶׁל הַמְּלָכוֹת דְּקַדְשָׁה שֶׁהוּא מְלָכוֹת מְשִׁיחַ הוּא עַל-יְדֵי הַדְּבוּר. וְזֶה בְּחִינַת כָּל סֵפֶר תְּהִלִּים שֶׁיְסוּד דְּוֹד הַמְּלָךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁהוּא שָׂרֵשׁ מְלָכוֹת מְשִׁיחַ וְהִיָּה לוֹחֵם מְלַחְמוֹת הַשֵּׁם כָּל יָמָיו

(ד) אֵיכָה א. ט.

בְּנִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחַנִיּוֹת וְנִצַּח בָּלֶם עַל־יַדֵּי הַדְּבוּר פָּה, דִּהְיִנוּ עַל־יַדֵּי רַבּוּי תְּפִלוֹת וְתַחֲנוּנִים וְשִׁירוֹת וְתַשְׁבְּחוֹת בְּלִי שְׁעוֹר עַד שֶׁכָּלֵל בָּלֶם בְּרוּחַ קָדְשׁוֹ בְּסֵפֶר תְּהִלִּים הַקָּדוֹשׁ וְעַל־בֵּן זָכָה בְּאַמֶּת לְמַלְכוּת נִצְחִי שֶׁהוּא מַלְכוּת מְשִׁיחַ. וְעַל־בֵּן בְּרַב מְזֻמּוֹרֵי תְּהִלִּים מִתְחִיל בָּהֶם לְמַנְצַחַת. וּפְרָשׁ רַש"י⁽⁷⁾, שֶׁעָשָׂה הַמְּזֻמּוֹר בְּשִׁבִיל הַלְוִיִּים שִׁיאֲמָרוּהוּ שֶׁהֵם מְנַצְּחִים בְּשִׁיר וְכו'. וְכֵן פְּרוּשׁוֹ גַם עַל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּפִשְׁטוֹת, כְּמִזְהִיר וְאוֹמֵר לְכָל מִי שְׂרוּצָה לְכַנֵּס לְלֶחֶם מַלְחָמוֹת הַשָּׁם, שֶׁכָּל אָדָם מְכַרַח בָּזָה כִּי רַק בְּשִׁבִיל זֶה נִבְרָא, וְרוּצָה לְנִצַּח הַמַּלְחָמָה בְּשִׁלְמוֹת, יֹאמֵר מְזֻמּוֹר זֶה אוֹ מְזֻמּוֹר זֶה בְּפֶה מְלֵא, וְהִבֵּן הַיֵּטֵב.

וְכִמּוֹ בֵּן הוּא לְעֵנִין הַתְּבוּדָדוֹת שֶׁהוּא גַם בֵּן בְּחִינַת אֲמִירַת תְּהִלִּים בְּמִבְּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר⁽⁸⁾, כִּי עַל־יַדֵּי הַדְּבוּרִים הַקָּדוֹשִׁים יִנְצַח הַכֹּל בְּיָדָיו. גַּם דּוֹד אָמַר לְמַנְצַחַת עַל עֲצָמוֹ כְּמִנְשֵׂא וּמְחֹזֵק עֲצָמוֹ וְאוֹמֵר: "לְמַנְצַחַת מְזֻמּוֹר לְדוֹד" – הֵינּוּ לְדוֹד שֶׁמְנַצַּח כָּל הַמַּלְחָמוֹת עַל־יַדֵּי דְבוּרוֹ, אוֹמֵר עֲתָה זֶה הַמְּזֻמּוֹר. וְכֵן צָרִיךְ כָּל אָדָם אֲפִלּוֹ בְּמִדְרַגְתּוֹ הַשְּׁפֵלָה לִידַע וּלְהֶאֱמִין שֶׁבְּיָדָיו הוּא מְנַצַּח הַרְבֵּה עַל־יַדֵּי כָּל דְבוּר וְדְבוּר שֶׁל שִׂיחָה וְהַתְּבוּדָדוֹת וְכו' שֶׁאוֹמֵר, כִּי זֶהוּ נִצְחוֹן נִצְחִי שֶׁנִּשְׁאָר לְעוֹלָמִי עַד וּלְנִצַּח נִצְחִים. וְאִם יִהְיֶה חֹזֵק בָּזָה שֶׁעַד שֶׁתֵּצֵא נִפְשׁוֹ מִמֶּשׁ יַעֲסֹק בָּזָה יִהְיֶה אֵיךְ שִׂיחָה וְיַעֲבֹר עָלָיו מָה בְּיָדָיו יִנְצַח הַמַּלְחָמָה בְּחִסְדּוֹ הַגָּדוֹל. וְכִמּוֹ שֶׁבְּמַלְחָמָה גְּשָׁמִית הָעֵקֶר הוּא חֹזֵק הַלֵּב שֶׁל אֲנָשִׁי הַחִיל שֶׁלֹּא יֵאָבְדוּ לְבָבָם, וַיֵּשׁ עַל זֶה כְּמָה לְמוֹדִים לְחֹזֵק לֵב אֲנָשִׁי הַצָּבָא הַיּוֹצֵאִים בְּמַלְחָמָה, כְּמוֹ בֵּן הוּא מִמֶּשׁ בְּעֵנִין זֶה גַם בֵּן שֶׁצָּרִיכִין לְחֹזֵק אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל עֵת מְאֹד וְלִידַע וּלְהֶאֱמִין וּלְהַזְכִּיר זֹאת בְּעֲצָמוֹ גַם בֵּן בְּפֶה מְלֵא, שֶׁאֵיךְ שֶׁהוּא יֵשׁ כַּח גָּדוֹל מְאֹד לְהַדְּבוּר לְנִצַּחַת כָּל הַמַּלְחָמוֹת דְּקָדְשָׁה. שְׁזֶה בְּחִינַת לְמַנְצַחַת שֶׁמְזַכֵּר בְּכָל פַּעַם. כִּי צָרִיכִין

(7) בְּמְזֻמּוֹר ד. (8) לְקוּטִי מוֹהַר"ן ח"א, סִימָן קנו.

לחזק את עצמו הרבה בשרוּצה לעסֵק בתפלה ושיחה ודבור בינו לבין קונו ולהאמין שבּודאי ינצח על־ידי־זה אם יהיה חזק לעסֵק בְּזוּה כֵּל יָמָיו בְּנִ"ל. ואיך שיהיה אִפְלוּ אם לא יזכה לנצח המלחמה בשלמות חס ושלום, אִף־על־פּי־כֵן בְּכֵר נצח הרבה על־ידי הדבורים הקדושים בעצמם שדבר ובקש מהשם יתברך להתקרב אליו, כי כל מה שעושים בשביל נצחון דקדושה זה נשאר לעולם אִפְלוּ אם לא זכה חס ושלום, לומר פעלתו בשלמות, כי לית רעותא טבא דאתאביד^(ז), בפרט דבורים וקולות של תפלה שזוה יקר מן הכל (לקוטי הלכות, הלכות ברכת הראיה, הלכה ה').

צו

הדבור־פה יש לו כח גדול מאוד כמו שאנו רואים במה שתקנו לנו חכמינו זכרונם לברכה^(ח), שמי שחלם לו חלום לא טוב יטיבנו באפי תלתא דלימרי לה חלמא טבא תזית כמה פעמים, ובזה רואים נפלאות תקיפות הדבור, שאִף־על־פי שבאמת חלם לו חלום רע אִף־על־פּי־כֵן על־ידי שהמיטיבים לו בפיהם חלמא טבא תזית כמה פעמים, בזה יש להם כח שיהיה החלום באמת טוב ולהפך מרע לטובה. נמצא שרואים בזה כמה גדול כחו של הדבור הקדוש, כי הדבור יש לו כח גדול מאוד להפך את האדם עצמו גם כן מרע לטוב, כי עקר נצחון למלחמה הוא על־ידי הדבור שהוא עקר הכלי זין של ישראל, כי אין כחנו אלא בפה^(ט) וכנ"ל, וזה עקר הכלי זין של משיח (כמו שמבאר בלקוטי א' סימן ב') ושֵׁל כֵּל הַצְּדִיקִי אֵמֶת שְׁכָל כְּלִי זִינָם הוּא רַק על־ידי תפלה והדבור הקדוש.

וכן עקר בטול השכחה ולזכות לזכרון דקדושה לאדבקא מחשבתה בעלמא דאתי בכללות ובפרטיות בשלמות הוא רק על־ידי

(ז) זהר שמות קנ: (ח) ברכות נה: (ט) עין במדבר רבה כ-ד.

הַדְּבֹר, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה⁽¹⁾: זְכוֹר בְּפֶה. וְכִמוֹ שֶׁרֹאִין בְּחוּשׁ גַּם בְּעֵינַי לַמּוֹד הַפְּשוּט שֶׁעַל־יְדֵי שְׁחֹזֵר מִשְׁנַתּוֹ הַרְבֵּה פְּעָמִים בְּפֶה מְלֵא עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֵר לַמּוֹדוֹ תָּמִיד.

וְכֵן הוּא גַם כֵּן לְעֵינַי זְכוֹרָן בְּעֵלְמָא דְאֵתֵי הַנְּ"ל, שֶׁעַקֵּר הָעֵצָה לְזוֹבוֹת לְזֶה הוּא לְחֹזֵר הַזְּכוֹרָן הַזֶּה בְּדְבֹר פִּיּוֹ לְהִיּוֹת רְגִיל בְּכֹל יוֹם לְדַבֵּר בְּפֶה מְלֵא מֵעֵינַי הַזְּכוֹרָן הַזֶּה, מֵהַ יְהִיָּה הַתְּכֵלִית מְמַנֵּי לְעוֹלָם הַבָּא מֵהַ יְהִיָּה סוֹפִי, וְכִי בְּאֵתֵי הַנֶּה לְקַבֵּעַ עֲצָמֵי חַס וְשָׁלוֹם, בְּזֶה הָעוֹלָם, הֲלֵא הַכֹּל יוֹדְעִים שֶׁאֵין שׁוֹם קְבִיעוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם הָעוֹבֵר וְהָרֵץ וְהַפּוֹרֵחַ מְאֹד וְלֵא בְּאֵתֵי הַנֶּה כִּי אִם לְהַכִּין עֲצָמֵי לְעֵלְמָא דְאֵתֵי וְכוּ', וְעַל־כֵּן צְרִיכִין לְלַמֵּד הַרְבֵּה סְפָרֵי מוֹסֵר הַבְּנוּיִים עַל יְסוּדוֹת אֲמוּנָתָנוּ הַקְּדוּשָׁה, כִּי הַסְּפָרֵי מוֹסֵר הַקְּדוּשִׁים מְזַכְּרִין הַיֵּטֵב אֶת תְּכֵלִית עוֹלָם הַבָּא וְכֵן צְרִיכִין לְהַתְּבוֹדֵד הַרְבֵּה בְּכֹל יוֹם וּלְדַבֵּר עִם עֲצָמוֹ בְּפֶה מְלֵא מִתְּכֵלִית עוֹלָם הַבָּא בְּנְ"ל, כִּי הַדְּבֹר יֵשׁ לוֹ כַּח גְּדוֹל לְהַזְכִּיר אֶת הָאָדָם וְזֶה בְּחִינַת כִּי מֵדֵי דְבָרֵי בּוֹ זְכוֹר אֲזַכְּרֶנּוּ עוֹד⁽²⁾ (שם):

צז

מִבְּאֵר בְּדְבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה⁽¹⁾, שֶׁהַפְּלִיגוֹ מְאֹד בְּמַעֲלַת קֶרֶבֶן מִנְחָה שֶׁהִיא קֶרֶבֶן הָעֵנִי שֶׁאֵף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהִבִּיא פֶּר וְאִיל וְכַבֵּשׁ וְכוּ', אֵף־עַל־פִּי־כֵן מְצָא לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תְּקֵנָה שֶׁיְבִיא עֲשִׂירִית הָאֵיפָה קֶמַח שֶׁהִיא חֲבִיבָה מְאֹד בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי נֶאֱמַר בָּהּ⁽²⁾: "וְנִפְּשׁ כִּי תִקְרִיב קֶרֶבֶן מִנְחָה", לְרַמּוֹ שֶׁמַּעֲלָה עָלָיו הַכֶּתוּב כָּאֵלוֹ הַקְּרִיב נִפְשׁוֹ. וּבְמִדְרַשׁ רַבָּה⁽³⁾ אָמְרוּ לְעֵינַי מַעֲלַת קֶרֶבֶן מִנְחָה, וְלֵא עוֹד אֵלֵא שֶׁכֹּל הַקְּרִבָּנוֹת אֵינָם בָּאִים הַצֵּיִם וְזֶה בָּאָה הַצֵּיָה מִחֲצִיתָהּ בְּבִקְרָה וּמִחֲצִיתָהּ בְּעֶרְבֵי, וְלֵא עוֹד אֵלֵא מִי שֶׁמְקָרִיב אוֹתָהּ מַעֲלָה עָלָיו הַכֶּתוּב כָּאֵלוֹ מְקָרִיב מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ וְכוּ', עֵינַי שָׁם.

(1) מגלה יח. (ב) ירמיה לא. כ. (ל) מנחות קד: וקהלת רבה ד-יא. (מ) ויקרא ב. א. (נ) ויקרא רבה ח-ד.

גם אמרו במדרש רבה לך-לך^(ט): כל הקרבנות גלה הקדוש-ברוך-הוא לאברהם אבינו עגלה משלשת ועז משלש ותור וגזל שהם בחינת פרים וכו' ועופות חויץ מעשירית האיפה, ויש מאן דאמר שם שגלה לו גם קרבן עשירית האיפה רק ברמז. וכל זה מרמז לענין תפלת העני המבאר בזהר הקדוש (פרשת בלק דף קצ"ה), שהיא יקרה מאד בעיני השם יתברך עין שם. כי עקר הקרבן עתה הוא תפלה כי על-ידי-זה עקר התשובה בחינת "קחו עמכם דברים ושובו אל ה'"^(ט) ואמרו רבותינו זכרונם לברכה^(ט): אינו מבקש מכם אלא דברים. כי צריך האדם לדעת כשמרגיש עניותו ושפלותו בגשמיות וברוחניות אפלו כשלא יוכל להתפלל ולפרש שיחתו לפניו יתברך בשלמות כראוי, אף-על-פי-כן כשיתגבר להתפלל ולשוח לפניו יתברך איך שיוכל מתוך מרירות דמרירות עניותו וגלותו בגשמיות ורוחניות אפלו בבחינת: "תפלה לעני כי יעטף ולפני ה' ישפך שיחו"^(ט), כמו השופך מים, בבחינת: "שפכי כמים לבך"^(ט), אפלו אם נדמה לו, שהוא בלי שכל וכלי פונה הראוי, אף-על-פי-כן את כל אשר עם לבבו שופך שיחו לפניו יתברך, וגם אם התפלה הזאת בעצמה מערבת בפסלת ובמחשבות מקלקלות הרבה, שבודאי אינה ראויה לעלות חס ושלו, אף-על-פי-כן רבים רחמיו יתברך כל כך, שאפלו איך שהוא מאחר שמתגבר להתפלל מתוך מרירות דמרירות עניותו ונדלותו הקדוש-ברוך-הוא מרחם עליו ומקבלה, ולא עוד אלא שתפלה זאת דוקא מגיע תקונה עד אין קץ מסוף העולם ועד סופו, כי תפלה בזאת דוקא יקרה מאד אצל השם יתברך והוא סוד שאי אפשר להשיג כלל עד היכן מגיעים רחמיו יתברך, כל זמן שאין האדם מיאש עצמו מהצעקה והתפלה.

(ט) סימן מג-יד. (ע) הושע יד, ג. (פ) שמות רבה לח-ד. (צ) תהלים קב, ה (ק) איכה ב, יט.

וְכָל הַנְּאֻלָּה הָאֲחֵרוֹנָה תְּלוּיָהּ בְּזֶה כִּי בְּזֶה תְּלוּיָהּ עֵקֶר תִּקּוּן הַתְּשׁוּבָה לְבָלִי לִיֵּאשׁ עֲצָמוֹ אֶפְלוּ בְּדָלִי דְלִי דְלוּת וְכוּ', וְעַל־כֵּן זֶה הַסּוּד לֹא נִתְּנָה אֶפְלוּ לְאֲבָרָהֶם אֲבִינוּ רַק בְּרָמֹז, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְגַלוּת זֶה הַסּוּד בְּפִרוּשׁ עַד הֵיכֵן רַחֲמֵיו וְרַבּוּי סְלִיחָתוֹ מִגִּיעַ שׁוּבָה בְּחִינַת: "וְאֵל אֱלֹקֵינוּ כִּי יִרְבֶּה לְסִלַּח"^(ה) שְׁדָרְשׁוּ בְּמִדְרַשׁ וַיִּקְרָא^(ט): זֶה עֲשִׂירִית הָאֵיפָה, הֵינּוּ כַּנֶּ"ל רַק כָּל אֶחָד צָרִיף לְהַבִּין בְּעֲצָמוֹ שְׂיָחוּם עַל עֲצָמוֹ וְאֵל יִתְיַאֲשׁ עֲצָמוֹ מִן הַרְחָמִים לְעוֹלָם כִּי "חֲסָדֵי ה' לֹא תִמְנֹו וְלֹא כָלוּ רַחֲמָיו". וְעַצֵּם הַחֲסֵד הַזֶּה מִתְּנָהּ בְּכָל דּוֹר וְדוֹר עַל־יְדֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁמְמַשִּׁיכִים בְּחִינַת הַתְּנוּצָצוֹת מְשִׁיחַ, שְׁעוֹשָׂה עֲצָמוֹ תְּמִיד עָנִי וְאֲבִיוֹן בְּחִינַת: "וְאֲנִי עָנִי וְאֲבִיוֹן"^(ה) שְׁאָמַר דָּוִד, בְּחִינַת 'עָנִי וְרוֹכֵב עַל הַחֲמוֹר'^(ט), וְהוּא עוֹסֵק לְתַקֵּן וּלְהוֹשִׁיעַ לְכָל הָעָנִיִּים בְּבְחִינַת: "יָחוּם עַל דָּל וְאֲבִיוֹן" וְכוּ'^(ב), וְהֵם מְרַמְזִים לָנוּ יִקְרָת הַ"תְּפִלָּה לְעָנִי כִּי יַעֲטֶף" בְּצַרְתּוֹ, אֶפְלוּ אִם תְּפִלַּת הָעָנִי הַזֹּאת אֵינָה בְּשִׁלְמוֹת עַד הֵיכֵן מִגִּיעַ תְּקוּנָהּ. וְזֶה בְּחִינַת קָרְבַּן מִנְחָה שֶׁבָּאָה חֲצִיָּה (הֵינּוּ תְּפִלַּת הָעָנִי שְׂאִינָה בְּשִׁלְמוֹת וּמְעַרְבֶת בְּמַחְשָׁבוֹת מְקַלְקָלוֹת הַרְבֵּה אַף־עַל־פִּי־כֵן הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְקַבְּלָהּ כַּנֶּ"ל) וְיָמֵי שֶׁמְקַרִּיב אוֹתָהּ מַעֲלָה עָלָיו הַפְּתוּב כְּאֵלוֹ מְקַרִּיב מִסּוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ, הֵינּוּ כַּנֶּ"ל (שֵׁם, הַלְכוֹת תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, הַלְכָה ז):

צח

עֵקֶר שְׁמִירַת הַזְּכָרוֹן, הֵינּוּ לְזַכֵּר הַיֵּטֵב אֶת אֱלֹקוֹתוֹ וְאֲדָנוֹתוֹ יִתְפָּרֵף וְלֹא יִשְׁכַּח אוֹתוֹ לְעוֹלָם הוּא עַל־יְדֵי דְבוּרִים קְדוּשִׁים, כִּי הַדְּבוּרִים הֵם כְּלִים לְקַבֵּל עַל יָדָם הַתְּנוּצָצוֹת אוֹר אֵין סוּף יִתְפָּרֵף, וְכָל מֶה שֶׁמְרַבֶּה לְדַבֵּר בְּיוֹתֵר דְבוּרִים קְדוּשִׁים הוּא מְמַשִּׁיף הַתְּנָלוֹת אֱלֹקוֹתוֹ יוֹתֵר וְזוֹכֶה לְזַכֵּר אוֹתוֹ יִתְפָּרֵף בְּיוֹתֵר. וְעַל־כֵּן צָרִיכִין לְדַבֵּר דְבוּרִים הַרְבֵּה בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וְאֵל יַחֲרֹשׁ וְאֵל יִשְׁקֹט וְאֵל יִתֵּן דְּמֵי לוֹ,

(ה) יִשְׁעִיָּה נְבוּ, ז. (ש) וַיִּקְרָא רַבָּה ג-ג. (ת) תְּהִלִּים מ, יח; ע, ו. (א) זְכָרְיָה ט, ט. וְעַיִן סִנְהֶדְרִין צח. (ב) תְּהִלִּים עב, יג.

כִּי צְרִיכִים דְּבוּרִים קְדוּשִׁים הַרְבֵּה מְאֹד כְּדֵי שְׂיִזְכֶּה לְקַבֵּל הָאֹר הַגָּדוֹל
וְהַגּוֹרָא הַזֶּה שֶׁל הַתְּנוּצָצוֹת אֱלֹקוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְקַשְׂרוֹ הַיָּטִב בְּמִחוּ וּלְבוֹ
וְלֹא יִשְׁכַּח אוֹתוֹ לְעוֹלָם (שָׁם, הַלְכוֹת תַּפְּלוֹת עֲרַבִית, הַלְכָה ד.)

צט

מְבַאֵר (בְּלִקוּטֵי א' סִימָן רל"ז): עֵקֶר הַתְּחַבְּרוֹת שְׁנֵי דְבָרִים שֶׁהֵם כְּמוֹ שְׁנֵי
הַפְּכִים הוּא עַל-יְדֵי נְגוּן, וְזֶה בְּחִינַת מַה שְׂאֵמְרָה לְאֵה
כְּשֶׁנּוֹלָד לוֹי שֶׁהוּא בְּחִינַת סְטָרָא דְּנִגְנוּנָא. הַפֶּעַם יִלְוֶה אִישִׁי אֵלָי^(ג). וְזֶה
סוּד מַה שְׁמַנְגְנִים בְּכָלִי זָמַר עַל חֲתָנָה עֵינֵן שָׁם. וְעַל-כֵּן עֵקֶר הַחֲבִיר
וְהַדְּבָקוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא מְרוֹמֵם וְנִשְׁגָּב מְאֹד מִזֶּה הָעוֹלָם הַשְּׁפָל
וְהַנְּשָׁמִי וְהַנְּמוּד מְאֹד אֶפְלוּ לְמִי שֶׁחָטָא וְנִתְרַחַק מְאֹד מֵאֲבִיו שְׁבַשְׁמִים,
הוּא רַק עַל-יְדֵי סֶפֶר תְּהִלִּים שֶׁיְסוּד דְּוֹד הַמְּלֶךְ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, שְׂאֵמְרוּ
רְבוּתֵינוּ, וְזָכוּנָם לְבִרְכָה^(ד), שְׁפָלוּל מִכָּל הַעֲשָׂרָה מִיְנֵי נְגִינָה. וְכֵן רוֹאִים
בְּחוּשׁ שְׂאֵפְלוּ הָאָדָם הַרְחוֹק מְאֹד מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמְנַח בְּדִיוֹטָא
הַתְּחַתּוּנָה מְאֹד, עַל-פִּי-רַב עַל-יְדֵי נְגוּן שְׁמַנְגְנִין וְכֹנְנָתוֹ לְשָׁמִים נִתְעוֹרֵר
לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמְזַכֵּיר אֶת עֲצָמוֹ הֵיכָן הוּא בְּעוֹלָם, כִּי עַל-יְדֵי נְגִינָה עֵקֶר
הַתְּחַבְּרוֹת שְׁנֵי דְבָרִים שֶׁהֵם כְּמוֹ שְׁנֵי הַפְּכִים כְּנ"ל. כֵּן עַל-יְדֵי אֲמִירַת
תְּהִלִּים שְׁפָלוּל מִכָּל הַעֲשָׂרָה מִיְנֵי נְגִינָה בּוֹדָאֵי יְכוּלִים לְהַתְּדַבֵּק
וּלְהַתְּחַבֵּר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִכָּל מְקוֹם שֶׁהוּא כְּנ"ל. וְזֶה גַם כֵּן בְּחִינַת
פְּסוּקֵי דְזִמְרָה שֶׁהֵם בְּחִינַת נְגִינָה שְׂאוּמְרִים קִדְּם קְרִיאַת-שְׁמַע וְתַפְּלָה,
כִּי עַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לְדַבֵּק עֲצָמוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּשַׁעַת קְרִיאַת-שְׁמַע
וְתַפְּלָה שְׂאוּ עֵקֶר הַדְּבָקוֹת בְּיָדוּעַ^(ה) (שָׁם, הַלְכוֹת נְשִׂאֵת כְּפִים הַלְכָה ה.)

(ג) בְּרֵאשִׁית כֵּט, לֹד. (ד) ב"ב יד. (ה) עֵינֵן לְקוּטֵי מוֹהֲרָן ח"ב, סִימָן פד.

ק

לְבִאוּרָה קָשָׁה, מֵאַחַר שֶׁבִּאֲמַת כָּל הַיְסוּרִים וְהַחֲסָרוֹנוֹת שֶׁיֵּשׁ
 לְהָאָדָם הַכֹּל הוּא לְטוֹבָתוֹ אוֹ לְזָכוֹתוֹ עַל יָדָם לְחַיִּים נְצֻחִים
 אוֹ כְּדֵי שֶׁיִּנְצַל עַל-יְדֵי-זֶה מְצָרוֹת יוֹתֵר גְּדוֹלוֹת כִּידוּעַ⁽¹⁾. וְכִמוֹ שֶׁאָמְרוּ
 רַבּוֹתֵינוּ וְזָכוּנוֹם לְבִרְכָה⁽²⁾, שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לֹמַר כָּל מָה דֶּעֱבַד רַחֲמֵנָא
 לְטַב עֲבַד, אִם בֵּן לְמָה הִזְהִירוֹ אוֹתֵנוּ חֲכָמֵינוּ וְזָכוּנוֹם לְבִרְכָה, לְהִתְפַּלֵּל
 עַל צָרָתוֹ וְחֲסָרוֹנוֹתָיו אִךְ בְּאֲמַת אַף-עַל-פִּי-כֵן הָאָדָם צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל
 עַל כָּל חֲסָרוֹנוֹתָיו. כִּי קֹדֶם שֶׁמִּתְפַּלֵּל הָאָדָם בְּנֹדָאֵי הוּא טוֹבָה גְּדוֹלָה
 כָּל מָה שֶׁבָּא עַל הָאָדָם וְאַפְלוּ יְסוּרִים חֵם וְשָׁלוֹם, כִּי אֵין לוֹ עֲדִין כְּלִים
 וְצַנּוּרוֹת לְקַבֵּל עַל יָדָם שֶׁפַּע הַחֶסֶד, וְאִם יֵרַד הַחֶסֶד קֹדֶם תְּקוּנֵי הַכְּלִים
 יִהְיוּ בְּבַחֲיַנֵּת רַבּוּי הַשְּׂמֵן הַגּוֹרֵם כְּבוֹי הַנֵּר⁽³⁾, וְאִזּוֹ הַחֶסֶד נִתְהַפֵּךְ לְדִין
 קָשָׁה חֵם וְשָׁלוֹם, וְיֻכַּל לָבוֹא לוֹ עַל-יְדֵי-זֶה הַזֶּקֶק וְהַפֶּסֶד חֵם וְשָׁלוֹם,
 מִמְּקוֹם אַחֵר. וְעַל-כֵּן כָּל זְמַן שֶׁאֵין הָאָדָם מִתְפַּלֵּל עַל חֲסָרוֹנוֹתָיו אִזּוֹ הֵם
 לוֹ לְטוֹבָה גְּדוֹלָה. אֲבָל עַל-יְדֵי הַתְּפִלָּה מִמְּתִיק הַדִּינִים וּמְתַקֵּן כְּלִים
 וְצַנּוּרוֹת לְקַבֵּל עַל יָדָם שֶׁפַּע הַחֶסֶד כִּי עַקֵּר תְּקוּנֵי הַכְּלִים הוּא עַל-יְדֵי
 תְּפִלָּה (עֵין פְּנִים) וְאִזּוֹ דִּיקָא אַחֵר שֶׁהִתְפַּלֵּל כְּרָאוּי תְּבוּאָה לוֹ הַשְּׁפַע בְּנֵי חַיִּי
 וּמְזוּנֵי וּבְרִיאוֹת הַגּוֹף בְּאֵין מַחֲסוֹר דְּבָר רַק לְטוֹבָה וְלְבִרְכָה, בְּאִפְּן
 שֶׁלֹּא יִזְיק לוֹ הַשְּׁפַע כָּלֵל מֵאַחֵר שֶׁכָּבֵר נִתְקַנּוּ עַל-יְדֵי הַתְּפִלָּה כְּלִים
 וְצַנּוּרוֹת לְקַבֵּל עַל יָדָם שֶׁפַּע הַחֶסֶד (שֵׁם, הַלְבוּת מִילָה הַלְבָּח ה'):

קא

(סֵפֶר הַמִּדּוֹת מְאֻדּוּגְנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנּוּ הַקְּדוֹשׁ מוֹהַר"ן, זְכָר צְדִיק וְקְדוֹשׁ
 לְבִרְכָה, (אוֹת יְשׁוּעָה סִימָן ג'): עַל-יְדֵי הַתְּבוּדָדוֹת בָּא יְשׁוּעָה וְעֵין שָׁם
 גַּם אוֹת הַתְּבוּדָדוֹת הַשִּׁיחָה שֶׁאָדָם מְשִׁיחַ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, הַשִּׁיחָה הַזֹּאת

(1) לְקוּשֵׁי מוֹהַר"ן ח"א, סִימָן סה-ג. (2) בְּרִכּוֹת ס: (ח) צִדָּה לְדָרְךָ, יב.

נַעֲשֶׂה אַחֲרֵיכֶם גְּאֻלָּה וַיִּשׁוּעָה לְבָנָיו. (וַעֲיִן) (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, סֵדֶר וַיִּצְאָ, פָּרָשָׁה ע),
שְׁכַתְּבָ שָׁם עַל תְּפִלָּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, אִם יִהְיֶה אֲלֵקִים
עִמָּדֵי וְכוּ', נָטַל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שִׁיחָתָן שֶׁל אָבוֹת וַעֲשָׂאן מִפְתַּח
לְגֻאֲלָתָן שֶׁל בָּנִים).

קב

מבאר בְּלִקוּטֵי מוֹהַר"ן (חֵלֶק א' סִימָן רט"ו): דַּע, שֵׁישׁ עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּתֵי
דִינִין (עֵין אֲדָרָא רַבָּא נָשָׂא דָף קל"ו וּבְאֲדָרָא זִמְנָא דָף רצ"ג) וּבְכַנְגָד כָּל בֵּית-דִין
וּבֵית-דִין יֵשׁ פְּדִיּוֹן מִיָּחָד לְהִמָּתִיק הַדִּין שֵׁישׁ שָׁם. עַל-כֵּן לְפַעְמִים אֵינּוּ
מוֹעִיל הַפְּדִיּוֹן שְׁעוֹשִׂין, כִּי לֹא כָּל אֶחָד וְאֶחָד יוֹדֵעַ כָּל הָעֲשָׂרִים
וְאַרְבָּעָה פְּדִיּוֹנוֹת וְאִפְלוּ אִם יוֹדֵעַ אוֹתָם אֵינּוּ עוֹשֶׂה כָּלָם, וְעַל-כֵּן
כִּשְׂאֵינוּ עוֹשֶׂה הַפְּדִיּוֹן הַמִּיָּחָד לְאוֹתוֹ הַדִּין עַל-יְדֵי-זֶה אֵינּוּ מוֹעִיל. אֲךָ
דַּע, שֵׁישׁ פְּדִיּוֹן אֶחָד שְׁכוֹלֵל כָּל הָעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּתֵי דִינִים וַיְכוּל
לְהִמָּתִיק כָּל הָעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּתֵי דִינִים וְלִזֶּה הַפְּדִיּוֹן צָרִיךְ עֵת רְצוֹן,
בְּחִינַת הַתְּגַלּוֹת מִצַּח הַרְצוֹן כְּמוֹ בְּשַׁבַּת בְּמִנְחָה בְּחִינַת: "וְאֲנִי תְּפִלָּתִי
וְכוּ' עֵת רְצוֹן" וְכוּ' (ט). אֲךָ אִפְלוּ הַצַּדִּיקִים לֹא כָּל אֶחָד יוֹדֵעַ זֶה הַפְּדִיּוֹן.
וְלֹא נִמְצָא כִּי אִם חָד בְּדָרָא שְׂיַדַּע זֶה הַפְּדִיּוֹן. וּפְעָמִים אִפְלוּ כִּשְׂזֶה
הַצַּדִּיק עוֹשֶׂה פְּדִיּוֹן אַף-עַל-פִּי-כֵן אֵינּוּ מוֹעִיל. וְזֶה מִחֻמַּת כִּי גַם לְמַעַלָּה
תְּאֵבִים מְאֹד לְפְדִיּוֹן כְּזֶה. כִּי לֹא בְּכָל פֶּעַם בָּא לָהֶם מְלֻמָּטָה פְּדִיּוֹן כְּזֶה
שִׁיּוּבֵל לְהִמָּתִיק כָּל הָעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּתֵי דִינִים בְּבֵת אַחַת. וְעַל-כֵּן
כִּשְׂבָּא לָהֶם זֹאת הַהִמָּתְקָה הֵם מְשַׁתְּמָשִׂים עִמָּה לְצַרְךָ דְּבַר אַחֵר, דְּהֵינּוּ
שְׁעַל-יְדֵי-זֶה הַפְּדִיּוֹן וְהַהִמָּתְקָה נַעֲשִׂין גָּרִים. כִּי כָּל זְמַן שֵׁישׁ עֶבְרִים
בְּעוֹלָם חָרוֹן אַף בְּעוֹלָם (ו). וּכְשִׁמְמָתִיקִין הַדִּין וְהַחֲרוֹן אַף נִמְתַּק הָעֶבְרִים
וְנַעֲשִׂין גָּרִים.

(ט) תהלים סט, יד. (י) ספרי, ראה, יג-יד.

וְזֶה הָיָה עֲבוּדַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, כָּל יְמֵי חַיָּיו וְגַם לְאַחַר מוֹתוֹ. כִּי הִשְׁתַּדַּל לְקָרֵב הָעֶרְב־רֵב בְּדֵי לַעֲשׂוֹת גְּרִים, וְגַם בְּמוֹתוֹ נִקְבַּר מוֹל בֵּית פְּעוֹר^(ב) בְּדֵי לְהַמְתִּיק הָעֲבוֹ"ם, בְּדֵי שְׂיֵהָיו נַעֲשִׂין גְּרִים וְעַל־כֵּן נִסְתַּלַּק בְּשֵׁבֶת בְּמִנְחָה שְׂאֵז הוּא עֵת רְצוֹן, בְּדֵי לְהַמְתִּיק כָּל הָעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּתֵי דִינִים בְּנִ"ל בְּדֵי לַעֲשׂוֹת גְּרִים, כִּי כָּל עֲבוּדַת מֹשֶׁה לְהַמְתִּיק הַחֲרוֹן אַף שֶׁל הָעֲבוֹ"ם לְרְצוֹן. וְעַל־כֵּן מְסַפֵּר "מֹשֶׁה" הוּא מְמַצֵּעַ בֵּין מְסַפֵּר "שְׂמֹד" לְמְסַפֵּר "רְצוֹן" כִּי הוּא עוֹמֵד תָּמִיד לְהַמְתִּיק הַשְּׂמֹד לְהַפְכָה לְרְצוֹן בְּנִ"ל וְכוּ'. וְעַיִן גַּם בְּלִקוּטֵי א' (סִימָן י') מוּבָא שָׁם, כִּי "מֹשֶׁה" גִּימַטְרִיא "חֲרוֹן אַף" וּמוּבָן גַּם כֵּן עַל־פִּי מֵאֲמָר זֶה.

וּמְבֹאֵר בְּ"לִקוּטֵי הַלְכוֹת" (הַלְכוֹת בְּרַכַּת הַשַּׁחַר הַלְכָה ה' אוֹת כ"ב) עַל־פִּי מֵאֲמָר זֶה גִּדְּל יִקְרַת הַהֲתַבּוּדוֹת, שְׁעַל־יְדֵי שְׂטוּעֵן הָאָדָם וּמְשִׁיחַ וְשׂוֹפֵךְ אֶת לְבוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ וּמְגַלָּה דַּעְתּוֹ וְרְצוֹנוֹ, שְׂרוּצָה מְאֹד לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ רַק מֵה יַעֲשֶׂה, הַשְּׂאוֹר שְׁבַעֲסָה מְעַבֵּב כְּמֵאֲמָר הַתַּנָּא^(ב): 'גָּלוּי וְדוּעַ לְפָנֶיךָ שְׂרַצוֹנֵנוּ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ וּמִי מְעַבֵּב, הַשְּׂאוֹר שְׁבַעֲסָה מְעַבֵּב וּמִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ שְׂיִזְכָּה לְבַטֵּל וּלְהַכְנִיעַ אֶת הַיַּצֵּר הָרַע שֶׁהוּא הַשְּׂאוֹר שְׁבַעֲסָה, עַל־יְדֵי־זֶה מוּסַיֵף כַּח וְאִמְזֵן לְהַצְדִּיק הָאֲמֵת שְׁעוֹסֵק תָּמִיד עַל־יְדֵי הַפְּדִיּוֹן הָעֲלִיּוֹן הַנִּ"ל שְׂנַמְשֵׁךְ מִמִּצַּח הָרְצוֹן הָעֲלִיּוֹן, לְהַמְתִּיק הַחֲרוֹן אַף שְׁעַל־יְדֵי־זֶה מְקָרֵב הַרְחוּקִים שְׂיִשׁוּבוּ בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה וּמַעֲלָה אוֹתָם מִשְּׂמֹד לְרְצוֹן, וְעַל־יְדֵי הַשִּׁיחָה בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ הַנִּ"ל הָאָדָם זוֹכָה לְהַתְחַזְּקוֹת הָרְצוֹן וּמִמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ גַּם כֵּן הָאֲרַת מִצַּח הָרְצוֹן הַנִּ"ל לְבַטֵּל מֵאֲתוֹ הַשְּׂאוֹר שְׁבַעֲסָה הַנִּ"ל וְאִם יִהְיֶה חֹזֵק בְּזֶה מְאֹד אֵז בּוֹדָאי סוּף כָּל סוּף יִתְקַן הַכֹּל עַל־יְדֵי כַח הַצְדִּיק הַגָּדוֹל שְׁעוֹסֵק בְּפְדִיּוֹן הָעֲלִיּוֹן הַכּוֹלֵל הַנִּ"ל הֵן בְּתֵיּוֹ וְהֵן לְאַחַר מוֹתוֹ כִּי שָׁם נִתְתַקַּן הַכֹּל.

(ב) דְּבָרִים לַד', ו' (ל) בְּרַכּוֹת יז.

וְעַיִן שָׁם עוֹד (אות ס"ה), אֲשֶׁר עַל-בֵּן חֲלִילָה לְהַמְבִּיא הַפְּדִיּוֹן לְהַרְהֵר אַחֲרֵי הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל הַעוֹשֶׂה הַפְּדִיּוֹן הָעֲלִיּוֹן הַכּוֹלָל הַנִּלְאָה אֶף שְׂעָדִין לֹא הִגִּיעַ אֵלָיו יְשׁוּעָתוֹ כִּי בְּנֹדָאֵי הוּא לֹא לְטוֹבָה נִפְלְאָה כִּי נַעֲשֶׂה בְּעַלֵּי תְּשׁוּבָה כַּנִּלְ, וְזֶה צָרִיךְ כָּל אָדָם כִּי זֶה עֵקֶר הַיְשׁוּעָה וְהַרְחָמִים לְזָכוֹת לְשׁוֹב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ וּלְהַנְצִיל מֵעוֹנוֹת. וְגַם הֵלֵא בְּאַמַּת צָרִיךְ כָּל אָדָם לִישׁוּעוֹת רַבּוֹת מְאֹד וּבְנֹדָאֵי בְּהַמְתָּקָה הַגָּדוֹלָה הַזֹּאת שֶׁיְהִיוּ נַעֲשִׂים עַל יְדֵה בְּעַלֵּי תְּשׁוּבָה כְּלוּלִים כָּל הַיְשׁוּעוֹת בְּנִשְׁמִיּוֹת וְרוּחַנִיּוֹת. כִּי כָּל הַצָּרוֹת חֵם וְשָׁלוֹם, הֵם מִהַסְתָּרֵת פְּנִים מִבְּחִינַת חֵרוֹן אֶף הַנִּלְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב⁽²⁾: "הֵלֵא עַל כִּי אֵין אֱלֹהֵי בְּקֶרְבִּי", שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲבוּדָה זְרָה וְחֵרוֹן אֶף "מִצְאוֹנֵי הָרְעוֹת הָאֵלֶּה". וְעַל-יְדֵי הַפְּדִיּוֹן הַנִּלְ נִמְתַּק הַכֹּל וּמִמִּילָא יְהִיו נִמְשָׁכִין עַל-יְדֵי-זֶה בְּהַמְשָׁךְ הַזְּמַן כָּל הַיְשׁוּעוֹת שֶׁהוּא צָרִיךְ לָהֶם בְּכָל מִינֵי הַרְחָבוֹת וְשִׁלְמוֹת לְנִצָּחַ, אֶךְ שְׂצָרִיכִים לְהַתְמַהֲמַה, וְהַמְאָמִין לֹא יַחוּשׁ.

וְזֶה "יַחַל יִשְׂרָאֵל אֵל ה' כִּי עִם ה' הַחֶסֶד"⁽³⁾, הֵינּוּ שְׁבִנְדָאֵי יַעֲשֶׂה חֶסֶד אֶךְ "וְהִרְבָּה עִמּוֹ פְּדוּת", הֵינּוּ שֵׁשׁ עִמּוֹ הִרְבָּה פְּדוּת וַיְשׁוּעוֹת שְׂצָרִיךְ לְהוֹשִׁיעַ אֶת הָאָדָם עַל-בֵּן אֵי אֶפְשָׁר לְמַלְאֵת לוֹ חֶסְרוֹנוֹ מִיַּד וְצָרִיךְ רַק לְיַחַל וּלְהַמְתִּין לִישׁוּעַת הַשֵּׁם, עַד שֶׁיִּפְדֶּה אוֹתוֹ מִהַצָּרָה הַיּוֹתֵר גְּדוֹלָה וְאַחֲרֵי-כֵן יוֹשִׁיעוּ גַם בְּזֶה. וְהַעֲקָר מִה שֶׁהוּא יִתְבָּרֵךְ פּוֹדֶה אֶת יִשְׂרָאֵל מִכָּל עוֹנוֹתֵם עַל-יְדֵי הַפְּדִיּוֹן הָעֲלִיּוֹן הַנִּלְ וְזֶה בְּחִינַת: "וְהוּא יִפְדֶּה אֶת יִשְׂרָאֵל מִכָּל עוֹנוֹתָיו", שֶׁזֶה בְּחִינַת עֲשִׂית גָּרִים שְׂעַל-יְדֵי הַפְּדִיּוֹן הָעֲלִיּוֹן הַנִּלְ (וְזֶה גַם בֵּן בְּחִינַת וְהִרְבָּה עִמּוֹ פְּדוּת וְהֵינּוּ הַפְּדִיּוֹן הַגָּדוֹל הַנִּלְ שְׁכוּלָלֵת כָּל הַפְּדִיּוֹנוֹת שֶׁל כָּל הָעֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַת בְּתֵי דִינִים). וְעַל-בֵּן צָרִיכִין לְהַמְתִּין וּלְיַחַל לַה' וְכָל מַה שֶׁיִּתְחַזַּק יוֹתֵר לְקוֹוֹת

(2) דְּבָרִים לֹא, יו. (3) תְּהִלִּים קמא, ג.

לֵה' וּלְבַל לְדַחַק אֶת הַשָּׁעָה תִּתְקַרֵּב יְשׁוּעָתוֹ יוֹתֵר כִּי עַל-יְדֵי הַקּוּוֵי וְהַבְּטָחוֹן בְּעֲצָמוֹ תִּצְמַח יְשׁוּעָתוֹ בְּקִרְוֹב וְכוּ', וְעֵינַי שָׁם עוֹד.

וּמִמִּילָא מוּבָן שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְהִרְבוֹת בְּשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוּנוֹ הַנְּ"ל כְּדֵי לְהוֹסִיף כּוֹחַ וְאִמְ"ץ לְהַצְדִּיק הָאֵמֶת שְׁעוֹסֵק בְּזֶה הַפְּדִיוֹן הָעֲלִיּוֹן הַכּוֹלֵל הַנְּ"ל שְׁעַל יָדוֹ נִמְתַּק וְנִתְתַּקֵּן הַכּל כַּנְּ"ל. וְנִרְאֶה לְעֵנִיּוֹת דַּעַת הַמַּעֲתִיק שֶׁמִּכָּל זֶה מוּבָן שֶׁרֵשׁ הַדְּבָרִים מֵהַשְׁבָּאתִי לְעִיל אוֹת הַקָּדָם מִ"סֵּפֶר הַמִּדּוֹת", שֶׁהַשִּׂיחָה שָׁאָדָם מְשִׁיחַ בֵּינוֹ לְבֵין קוּנוֹ נַעֲשֶׂה אַחֲרֵי-כֵן גְּאֻלָּה וַיְשׁוּעָה לְבָנָיו, כִּי בּוֹדָאי יִכּוֹל לְזַכּוֹת עַל-יְדֵי-זֶה שֶׁתְּבוֹא יְשׁוּעָתוֹ בְּהַמְשִׁךְ הַזְּמַן גַּם אֵלָיו בְּעֲצָמוֹ כַּנְּ"ל, אֲךֵּ אֵף אִם לֹא יִזְכֶּה לְזֶה בְּעֲצָמוֹ בּוֹדָאי תְּבוֹא עַל-יְדֵי-זֶה הַגְּאֻלָּה וְהַיְשׁוּעָה לְבָנָיו.

אָמַר הַמַּעֲתִיק: רְאִיתִי לְחֵבֵר סוּף הַסֵּפֶר בְּתַחֲלָתוֹ וּלְהַעֲתִיק תְּמִצִּית הַדְּבָרִים הַיּוֹצֵאִים מִהַדְּרוֹשׁ הַנִּפְלֵא מִסֵּפֶר "לְקוּטֵי הַלְכוֹת" (אֵרַח חַיִּים הַלְכוֹת רֵאשׁ תֵּדֵשׁ הַלְכָה ה') שֶׁנִּתְּסַדַּר עַל הַמַּאֲמָר "תְּהִלִּים מְסֻגָּל לְתִשְׁבּוּחַ" בְּלְקוּטֵי תַנְיִנָא (סִימָן ע"ג) שֶׁנַּעֲתַק בְּתַחֲלַת הַסֵּפֶר הַזֶּה (אוֹת א) וְעַל הַמַּאֲמָר "הַתְּבוּדוֹת הוּא מַעֲלָה עֲלִיוֹנָה מְאֹד" בְּלְקוּטֵי תַנְיִנָא (סִימָן כ"ה) שֶׁנַּעֲתַק בְּהַסֵּפֶר הַזֶּה (אוֹת ב'), שֶׁמְדַבֵּר בּוֹ הַרְבֵּה מִגְּדֵל מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַקְּשׁוֹ שֶׁיִּקְרְבוּ לְעַבּוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַגְדֵּל הַעֲנִין לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת וְזֶה הוּא תַכּוֹן דְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים בְּהַלְכָה הַנְּ"ל.

א

עַל-כֵּי הַמַּאֲמָרִים הָאֵלֶּה הַנְּ"ל יִתְבָּאֵר עֲנִין רֵאש־הַשָּׁנָה וַיּוֹם-הַפְּפוּרִים וְסִכּוֹת וְאַרְבָּעָה מִיָּנִים וְהוֹשַׁעְנָא רַבָּא וְשְׁמִינֵי עֲצַרְת וְכוּ' כִּי כָּל עַבּוֹדָתָנוּ בְּיָמֵי הָאֵלֶּה שְׁמֵרֵאש־הַשָּׁנָה עַד שְׁמִינֵי עֲצַרְת הַכּל בְּשִׁבִיל הַמְּלָכוֹת דְּקַדְשָׁה לְבִנְיָנָהּ פְּרָצוּף שָׁלֵם וְלִיחָדָה עִם זַעִיר אֲנַפִּין כַּמְבָּאֵר בַּפְּנוֹת^(ט), הֵינּוּ שְׁכָל כּוֹנְנָנוּ בְּיָמֵי הָאֵלֶּה לְבִנְיָנָה אֶת הַתְּפִלָּה לְהַקִּים אוֹתָהּ מִנְּפִילְתָּהּ כִּי עָכְשׁוּ הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא בְּחִינַת מְלָכוֹת דְּוֹד נְפִלָּה מְאֹד כַּמַּאֲמָר רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנוֹם לְבָרְכָה^(ט): "כֶּרֶם זֹלֶת לְבָנֵי

(ט) שַׁעַר הַכּוֹנְנוֹת ר"ה, דְּרוֹשׁ א. (ע) בְּרַכּוֹת ה.

אָדָם" (ב), אֵלוֹ דְבָרִים הָעוֹמְדִים בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם וּבְנֵי אָדָם מְזוֹלְזָלִים בָּהֶם וּמֵאֵי נִיחוּ תִּפְלָה. וְזֶה עֵקֶר כָּל עֲבוֹדָתָנוּ בַּיָּמִים הַלְלוּ לְהַקִּים אֶת הַתִּפְלָה בְּחִינַת מַלְכוּת וּלְבַנוֹתָהּ בְּנֵין שְׁלָם.

וְהִנֵּה יֵשׁ שְׁנֵי בְּחִינּוֹת תִּפְלוֹת: יֵשׁ תִּפְלָה שֶׁהִיא לְמַטָּה מִהַתּוֹרָה וְהִיא מְפִילָה לְהַתּוֹרָה וְיֵשׁ תִּפְלָה שֶׁהִיא בְּחִינָה אַחַת עִם הַתּוֹרָה מִמַּשׁ וְגַם הִיא גְבוּהָה מִהַתּוֹרָה, הֵינּוּ כִּי יֵשׁ תִּפְלָה שְׂמֵת־פְּלִין עַל צָרְכֵינוּ, דְּהֵינּוּ עַל פְּרִנְסָה וּבְנִים וְחַיִּים וְרִפּוּאָה וְכוּ' וְזֹאת הַתִּפְלָה נִקְרָאת חַיִּי שְׁעָה וְהִיא לְמַטָּה מִהַתּוֹרָה וּמְפִילָה אֵלֶיהָ. כִּי בּוֹדָאֵי מִי שְׂמֵת־פְּלִין עַל צָרְכֵינוּ גּוֹפוֹ וְאֵינּוּ מִתְכַּוֵּן בְּלָל בְּשִׁבִיל הַתּוֹרָה רַק הוּא מִתְפַּלֵּל שְׂיִתֵּן לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּנֵי חַיִּי וּמְזוּנֵי וְכוּ' לְהַנְּאֹתוֹ וּלְצַרְדָּה גּוֹפוֹ, זֹאת הַתִּפְלָה בּוֹדָאֵי אֵין לָהּ שְׁלֵמוֹת בְּלָל. כִּי מִי שְׂאֵינּוּ מְסַתְּבֵל עַל הַתְּכַלִּית הָאַחֲרוֹן הָאֲמִתִּי לְמָה לוֹ חַיִּים, וּמָה הַנְּחַת רוּחַ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְפַּלְתּוֹ שְׂמֵת־פְּלִין שְׂיִתֵּן לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ פְּרִנְסָה וּמְמוֹן בְּשִׁבִיל לְמַלְאֵת תְּאוֹת בְּטָנוֹ, וְיִכּוֹל לְהִיּוֹת שְׂיִהְיֶה בְּבְחִינַת עֶשֶׂר שְׂמוֹר לְבַעְזָיו לְרַעְתּוֹ (ג), וְעַל כֵּן עַל תִּפְלוֹת כְּאֵלוֹ קוֹרָא תַּגְּר בְּזִהַר הַקְּדוּשׁ (ד) 'צוֹחִין כְּבָלְבֵין הֵב לָן חַיִּי הֵב לָן מְזוּנֵי וְכוּ' (אֲמַר הַמַּעֲתִיק: בְּזֶה יְכוּלִין אָנוּ לְפָרֵשׁ כַּפְּשׁוּטוֹ מִה שְׂאֲמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה, (מִסְכַּת יוֹמָא י"א): וְדַבְּרַת בָּם, וְלֹא בַתִּפְלָה, הֵינּוּ עַל תִּפְלוֹת כְּאֵלֶּה, עֵינֵן שָׁם בְּפִרוּשׁ רִש"י וְתוֹסְפוֹת). כִּי אֵין לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נְחַת מִתְפַּלְתּוֹ שֶׁהִיא בְּשִׁבִיל צָרְכֵינוּ הַגּוֹף כִּי אִם בְּשִׁזְזָה הַמְּתַפַּלֵּל מִתְכַּוֵּן בַּתִּפְלָתּוֹ בְּשִׁבִיל קִיוֵם הַתּוֹרָה שְׂיִהְיֶה לוֹ בְּנֵי חַיִּי מְזוּנֵי, כְּדֵי שְׂיִזְכֶּה לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְקַיֵּם תּוֹרָתוֹ וּמְצוּוֹתָיו בְּאֲמִתּוֹ. וְאִם כּוֹנֵתוֹ בְּאֲמִתּוֹ בְּשִׁבִיל זֶה בּוֹדָאֵי יֵשׁ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נְחַת רוּחַ מִתְפַּלְתּוֹ זֹאת. רַק אַף־עַל־פִּי־כֵן תִּפְלָה כּוֹזֶת הִיא לְמַטָּה מִהַתּוֹרָה וּמְפִילָה אֵלֶיהָ. כִּי הִלֵּא הָעֵקֶר הוּא הַתּוֹרָה רַק הוּא מִתְפַּלֵּל עַל

(ב) תהלים יב, ט. (ג) קהלת ה, יב. (ד) תלמוד בבלי, מסכת סנהדרין, דף קכב.

צָרְכֵי הַגּוּף בְּכָרֵי שְׂיוּכַל לְקַיֵּם עַל־יְדֵי־זֶה אֶת הַתּוֹרָה, וְעַל־כֵּן תִּפְּלֶה בְּזֹאת הַיָּא טְפִלָּה לְהַתּוֹרָה וּלְמַטָּה מִמֶּנּוּ.

וְעַל הַמַּאֲרִיךְ בְּתִפְּלָה בְּזֹאת אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְכְרוֹנָם לְבָרְכָה^(ז): 'מִנִּיחִין חַיֵּי עוֹלָם וְעוֹסְקִין בְּחַיֵּי שְׁעָה'. כִּי הֲלֹא אִף־עַל־פִּי־כֵן לָעַת עֵתָה הַתִּפְּלָה זֹאת הִיא בְּשִׁבִיל צָרְכֵי הַגּוּף שְׂוָה חַיֵּי שְׁעָה, רַק שְׁצָרִיכִין אוֹתָהּ בְּשִׁבִיל הַתּוֹרָה שֶׁהִיא חַיֵּי עוֹלָם. עַל־כֵּן בּוֹדְאֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה בְּעֲצָמָה בּוֹדְאֵי גְדוֹל מִתִּפְּלָה בְּזֹאת, וְתִפְּלָה בְּזֹאת צָרִיךְ שְׁמִירָה גְדוֹלָה שְׁלֹא יִתְאַחֲזוּ בָּהּ הַחִיצוֹנִים, הֵינּוּ כִּי מֵאַחַר שְׁמִתְפַּלֵּל עַל צָרְכֵי הַגּוּף רַק שְׁפִנְתוּ בְּשִׁבִיל הַתּוֹרָה. עַל־כֵּן בְּקַל תּוּכַל הַסְּטָרָא אַחֲרָא לְהַתְאַחֲזוּ בּוֹ וּלְהַטּוֹת כּוֹנְתוֹ בְּשִׁבִיל צָרְכֵי הַגּוּף בְּעֲצָמוֹ. וְעַל־כֵּן בְּשִׁתִּפְּלָה שֶׁהִיא בְּחִינַת מַלְכוּת הִיא בְּבְחִינָה זֹאת, זֶה בְּחִינַת מַה שְׁמִבְּאָר בְּכּוֹנְתוֹ^(ח), שְׁהַמְלָכוּת דְּבוּקָה בְּכִיכּוֹל עִם זְעִיר אַנְפִּין אַחֲזוּר בְּאַחֲזוּר כְּדֵי שְׁלֹא יִינָקוּ מִמֶּנָּה הַחִיצוֹנִים, כִּי בְּחִינַת זְעִיר אַנְפִּין הוּא בְּחִינַת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה כְּמוֹכֵן בְּכּוֹנְתוֹ קְרִיאַת הַתּוֹרָה וּבְשִׁאָר מְקוֹמוֹת. הֵינּוּ כִּי אִזּוֹ אִין לְהַמְלָכוּת שֶׁהִיא בְּחִינַת הַתִּפְּלָה פְּרָצוּף בְּפָנָי עֲצָמָה רַק הִיא דְּבוּקָה עִם הַתּוֹרָה שֶׁהִיא בְּחִינַת זְעִיר אַנְפִּין וּבְלֹא הַתּוֹרָה אִין לָהּ עֲנִין וַחֲשִׁיבוֹת כָּלֵל כְּנִ"ל וְגַם צָרִיכָה שְׁמִירָה, שְׁלֹא יִתְאַחֲזוּ בָּהּ הַחִיצוֹנִים כְּנִ"ל.

אַבְל עֵקֶר שְׁלֵמוֹת בְּגִין הַתִּפְּלָה הִיא בְּשִׁאָדָם מִתְפַּלֵּל רַק עַל צָרְכֵי נְשִׁמַתוֹ לְבַד, דְּהֵינּוּ שְׁכַל תִּפְּלוּתוֹ לְזוֹכוֹת לִירְאַת הַשֵּׁם וְלַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ וְלְזוֹכוֹת לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה שְׁלֵמוֹד כִּי לֹא הַמְדָרֵשׁ הוּא הָעֵקֶר אֲלֹא הַמַּעֲשֵׂה^(ט). וְתִפְּלָה בְּזֹאת אֵינָה טְפִלָּה לְלִמּוּד הַתּוֹרָה אֲדַרְבָּא, הִיא עֵקֶר קִיּוֹם הַתּוֹרָה מֵאַחַר שְׁמִבְּקֵשׁ רַק לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה שְׂוָה עֵקֶר שְׁלֵמוֹת הַתּוֹרָה. וְזֹאת הַתִּפְּלָה הִיא שְׂוָה לְהַתּוֹרָה וּגְבוּהָה

(ז) שְׁבַת י. (ש) עֵין בְּאוֹצְרוֹת חַיִּים, שְׁעַר הַנְּקוּדִים פ"ו. (ח) אֲבוֹת א. יז.

מִמְנָה כְּבִיכּוּל, כִּי הִלֵּא הָעֶקֶר הַכּוֹנֵה בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הִיא כְּדֵי לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה וְזֶה כָּל כּוֹנֵתוֹ בְּתַפְלָתוֹ, שֶׁמִּבְקֵשׁ רַק לִירְאָה אֶת הַשֵּׁם וּלְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם^(א): "אַחַת שְׂאֵלְתִי מֵאֵת ה'" וכו'. נִמְצָא שֶׁהַתּוֹרָה וְהַתַּפְלָה שְׂנִיָּהֵם שְׂוִים בְּקוּמָתָם וְאִף גַּם הַתַּפְלָה גְּבוּהָה יוֹתֵר בְּבַחֲיִנַת אִשְׁת חֵיל עֲטָרַת בַּעֲלָהּ^(ב), וּבְבַחֲיִנַת: "רֵאשִׁית חֲכָמָה יִרְאֵת ה'", דִּהְיִנו תַּפְלָה כּוֹזֵאת שֶׁהִיא בְּחִינַת: "אִשָּׁה יִרְאֵת ה'"^(ג) הִיא רֵאשִׁית וּלְמַעַלָּה מֵהַחֲכָמָה שֶׁהִיא הַתּוֹרָה, כִּי עַל יְדֵהּ זוֹכִין לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה שְׁזֶה הָעֶקֶר.

וְזֶה בְּחִינַת כָּל כּוֹנֵת הַנְּסִירָה שֶׁאֲנִי עוֹסְקִים בְּרֵאשִׁי-הַשָּׁנָה לְהַמְתִּיק הַדִּינִים וּלְבַטֵּל אַחֲזִיזוֹת הַחִיצוֹנִים, שֶׁיִּנְיָקְתָם מִתַּקְּף הַדִּינִים חֵם וְשָׁלוֹם, כְּדֵי לְנַסֵּר אֶת הַמְּלָכוֹת שֶׁלֹּא תִהְיֶה בְּבַחֲיִנַת אַחֲזוֹר בְּאַחֲזוֹר, רַק שֶׁתִּהְיֶה פְּרִצוּף שָׁלוֹם בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וְתִתְיַחַד בְּבַחֲיִנַת פְּנִים בְּפָנִים כְּמִבְּאֵר בְּכַתְּבֵי הָאֵר"י זְכוֹרָנוּ לְבִרְכָה^(ד), הֵינּוּ בְּנֵי שֶׁאֲנִי עוֹסְקִין אֲזִי לְהַמְשִׁיךְ שְׁלָמוֹת תַּקּוּן הַתַּפְלָה בְּעוֹלָם שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יִהְיֶה עֶקֶר תַּפְלָתוֹ רַק עַל הִירְאָה לִירְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנְּכַבֵּד וְהַנּוֹרָא וּלְקַיֵּם מִצְוֹתָיו בְּשְׁלָמוֹת, וְעַל כֵּן מִתְחִילִין בְּרֵאשִׁי-הַשָּׁנָה וּבְכֵן תֵּן פְּתִיךְ וְכוּ' שְׁזֶה עֶקֶר שְׁלָמוֹת הַתַּפְלָה כְּנ"ל.

ב

וְהִנֵּה רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה הוּא רֵאשׁוֹן לְעֲשֶׂר־יְמֵי-תְשׁוּבָה וְאֲזִי צְרִיכִין לְהַמְשִׁיךְ הַדְרָךְ שֶׁל תְּשׁוּבָה בְּעוֹלָם, שֶׁיִּזְכּוּ כָּל בְּאֵי עוֹלָם לְשׁוֹב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ. וְזֶה מִמְשִׁיכִין עַל-יְדֵי שֶׁעוֹסְקִין לְבָנוֹת קוּמַת הַתַּפְלָה בְּשְׁלָמוֹת, דִּהְיִנו שְׂנִיָּהֵם לְהַרְבּוֹת בְּהַתְּבוּדוֹת לְהַתְּפַלֵּל תָּמִיד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ שְׂנִיָּהֵם לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה כְּנ"ל. שְׁזֶה עֶקֶר שְׁלָמוֹת הַתַּפְלָה שֶׁהוּא

(א) תהלים כו, ד. (ב) משלי יב, ד. (ג) תהלים קיא, י. (ד) שער הכוונות ר"ה, דרוש א ו-ג.

לַעֲשׂוֹת מִהַתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת, הֵינּוּ לְהַתְּפַלֵּל עַל קִיּוֹם הַתּוֹרָה כִּי דִיְקָא
עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְתִשׁוּבָה, כִּי עַל-יְדֵי תְּפִלָּה יְכוּלִין לַפְּעַל הַכֹּל, כִּי
אַף-עַל-פִּי שֶׁהוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא וּכְבָר נִתְּפַס בְּתַאוּתָיו הָרַעוֹת עַד שֶׁנִּדְמָה
לוֹ שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְצֵאת מִשָּׁם, אַף-עַל-פִּי כֵן הַדְּבוּר בְּיָדוֹ וְאִם יִרְבֶּה
לְדַבֵּר דְּבוּרֵי תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים וְיִתְּפַלֵּל הַרְבֵּה לְהִשָּׁם יִתְּבַרֵךְ שְׂיִזְכֶּה
לְשׁוּב וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה שְׂזֶה בְּחִינַת שְׁעוֹשִׂים מִהַתּוֹרוֹת
תְּפִלוֹת שְׁכָל תְּפִלוֹתָיו הֵם עַל קִיּוֹם הַתּוֹרָה בְּוֹדָאֵי יַעֲזֹר רַחֲמֵי הַשֵּׁם
יִתְּבַרֵךְ עָלָיו עַד שְׂיִפְתַּח לוֹ הַשֵּׁם יִתְּבַרֵךְ שְׂעָרֵי תִשׁוּבָה וְיִזְכֶּה סוּף כָּל
סוּף לְשׁוּב אֶל הַשֵּׁם יִתְּבַרֵךְ וְיִרְחַמְהוּ. וְעַל-כֵּן מְבֹאֵר בְּהַתּוֹרָה הַגִּזְלִי
(בְּסִימָן א) שְׂאֲמִירַת תְּהִלִּים מְסַגֵּל לְתִשׁוּבָה. כִּי כָל סֵפֶר תְּהִלִּים נִתְּיַסַּד רַק
עַל דְּרָךְ זֶה וְכִמוֹ שְׂאֲמַר דָּוִד בְּעַצְמוֹ⁽⁷⁾: "אַחַת שְׂאֵלְתִי מֵאֵת ה' וְכוּ'
לְחַזוֹת בְּנַעַם ה'", וְכָתִיב⁽⁸⁾: "הוֹרַנִי הַשֵּׁם דְּרָכָךְ אֲחִלֶּךְ בְּאֲמַתְךָ" וְכִיּוֹצֵא
בְּזֶה הַרְבֵּה פְּסוּקִים. וְאֶפְלוּ כָּל הַתְּפִלוֹת שֶׁהַתְּפַלֵּל לְהַנְצִיל מִשׁוֹנְאָיו, כָּל
כּוֹנְתוֹ לְהַנְצִיל מִשׁוֹנְאֵי הַנְּפֶשׁ שֶׁהֵם הַיָּצֵר הָרַע וְחִילוֹתָיו כִּי כָּל הָאוֹיְבִים
וְהַשׁוֹנְאִים נִמְשָׁךְ גַּם בֶּן מֵהֵם.

הַכֹּלֵל שְׁכָל כּוֹנְת דָּוִד הַמְּלֶךְ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, בְּסֵפֶר תְּהִלִּים הוּא לְבַקֵּשׁ
מִהַשֵּׁם יִתְּבַרֵךְ שְׂנִזְכֶּה לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה וּלְהַנְצִיל מִכָּל הַשׁוֹנְאִים
וְהַמוֹנְעִים וְהַמְּעַכְּבִים מִלְּעַבֵּד אֶת הַשֵּׁם יִתְּבַרֵךְ בְּגִשְׂמִיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת כִּי
כָּל סֵפֶר תְּהִלִּים הוּא מִהַתְּבוּדָה שֶׁל דָּוִד הַמְּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם. וְעַל-כֵּן
הֵם הַמְּשִׁיחַ סִפְרֵי תְּהִלִּים כְּנֶגֶד הַמְּשִׁיחַ הַמְּשִׁי תּוֹרָה, הֵינּוּ שְׁעֹשֶׂה
מִתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת שְׂזֶה עֵקֶר שְׁלֵמוֹת הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא בְּעַצְמָהּ בְּחִינַת דָּוִד
כְּמוֹ שְׂכָתוּב⁽⁹⁾: "וְאֲנִי תְּפִלָּה". וְעַל-כֵּן עֵקֶר הַתְּעוֹרְרוֹת הַתִּשׁוּבָה הִיא
עַל-יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים כִּי עֵקֶר הַתִּשׁוּבָה זוֹכִין עַל-יְדֵי שְׁעוֹשִׂין מִתּוֹרוֹת
תְּפִלוֹת שְׂזֶהוּ בְּחִינַת תְּהִלִּים כְּנִ"ל.

(7) תְּהִלִּים כו, ד. (8) שִׁם פו, יא. (9) שִׁם קט, ד.

אָבֵל דֶּרֶךְ זֶה לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת צְרִיכִין לְהַמְשִׁיךְ מִמָּקוֹם גְּבוּהָ
מְאֹד מִבְּחִינַת חֲדוּשֵׁי תּוֹרָה הַנִּמְשָׁכִין מֵאוֹרֵיתָא דְעֵתִיקָא
סְתִימָאָה. כִּי כְמוֹ שֶׁהֲרֹפֵא הַמְּמַחֵה כְּשֶׁרוֹצֵה לְרַפְּאוֹת אֵיזָה חוֹלָאֵת
שְׁבֹאֲדָם, אֵי אֶפְשָׁר לִידַע בְּשִׁלְמוֹת מַהוּת הַחוֹלָאֵת כִּי אִם כְּשֶׁבָקִי הֵיטֵב
בְּחֻכְמַת הַנְּתוּחַ וְיִודַע כָּל פְּרִטֵי קוֹמַת הָאָדָם וְתִכּוּנַת כָּל אֵיבָרָיו וְגִידָיו
וְעוֹרָקָיו בְּשִׁלְמוֹת וְאִיךְ כָּל הָאֵיבָרִים הַפְּנִימִיִּים וְהַחֲצוֹנָיִים עָרוּכִים
וּמְסֻדְרִין זֶה אֶצֶל זֶה וְתִכּוּנַת פְּרָקֵיהֶם וְקִשְׁרֵיהֶם וְחִבּוּרֵיהֶם אִיךְ כָּל
אֵיבָר וְעֶצֶם וְכוּ' מְקֻשָּׁר וּמְחַבֵּר זֶה בְּזֶה וְזֶה בְּזֶה עַל־יְדֵי קִשְׁרֵי הַגִּידִים
וְהָעוֹרָקִים וְכוּ', וְאִיךְ הַדָּמִים רָצִים בָּהֶם. וְשָׂאֵר כָּל תִּכּוּנַת הַגּוּף
הַכְּלוּלִים בְּחֻכְמַת הַנְּתוּחַ. וְאִזּוֹ דְּוָקָא כְּשֶׁהֲרֹפֵא בָקִי בְּכָל זֶה הֵיטֵב אִזּוֹ
יְכוּל לִכְנֹס לְהִבִּין מַהוּת הַחוֹלָאֵת וְלַעֲסֹק בְּרַפּוּאָתוֹ. כְּמוֹ כֵּן צְדִיקֵי הַדּוֹר
הָאֲמִתִּיִּים הָעוֹסְקִים בְּרַפּוּאֵת חֲלֵי נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל אֵי אֶפְשָׁר לָהֶם לַעֲסֹק
בְּרַפּוּאָתָם, כִּי אִם כְּשִׁיּוֹדְעִים בְּשִׁלְמוֹת מַהוּת חֲלֵי הַנֶּפֶשׁ וְזֶה עַל־יְדֵי
שִׁיּוֹדְעִים בְּחִינַת תִּכּוּנַת קוֹמַת הָאָדָם הָעֲלִיּוֹן שֶׁהוּא בְּחִינַת תִּכּוּנַת
קוֹמַת הַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרְאָת אָדָם. כִּי הַתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת קוֹמַת הָאָדָם שֶׁהִם
רַמ"ח [מֵאֲתִים אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה] מְצֻוֹת עֲשֵׂה וּשְׁס"ה [שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים
וְחָמֵשׁ] מְצֻוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁהִם כְּנֶגֶד רַמ"ח אֵיבָרִים וּשְׁס"ה גִּידִים
שְׁבִקוּמַת אָדָם וְכִמוֹ שֶׁהָאֵיבָרִים וְהַגִּידִים שְׁבֹאֲדָם עָרוּכִים וּמְסֻדְרִים
וּמְקֻשָּׁרִים זֶה בְּזֶה כְּנ"ל, כְּמוֹ כֵּן צְרִיכִין לִידַע בְּבְחִינַת קוֹמַת הַתּוֹרָה
סֵדֶר הַקִּשְׁרֵי וְהַחֲבוּר שֶׁל כָּל רַמ"ח מְצֻוֹת עֲשֵׂה וּשְׁס"ה מְצֻוֹת לֹא
תַעֲשֶׂה, וְכָל הַמְצֻוֹת דֶּרֶבֶנָּן הַכְּלוּלִים בָּהֶם לִידַע הֵיטֵב אִיךְ הֵם עָרוּכִים
וּמְסֻדְרִים וּמְקֻשָּׁרִים זֶה בְּזֶה וְזֶה בְּזֶה, וְאִזּוֹ יְכוּלִים לִידַע סִגְלַת כָּל מְצֻוָּה
וּמְצֻוָּה וּמְדָה וּמְדָה לְאֵיזָה רַפּוּאָה הִיא מְסֻגְלַת בְּיוֹתֵר וְאִיךְ לְרַפְּאוֹת
חֲלֵי הַנֶּפֶשׁ.

וְאִזּוֹ דוֹקָא בְּשִׂמְשִׁיכִין חֲדוּשֵׁי תוֹרָה כְּאֵלוֹ שְׂיֹדְעִים עַל יָדָם בְּחִינַת תְּכוּנַת קוּמַת הַתּוֹרָה כַּנ"ל, אִזּוֹ יְכוּלִין לְהַמְשִׁיךְ הַדְרָךְ הַקְדוּשָׁה לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת, הֵינּוּ שְׂנוּכְלֵי לְשַׁפֵּךְ לְבָנּוּ כַּמִּים נִכְחַ פְּנֵי הַשֵּׁם לְקַיֵּם מִצְוָה זֹאת בְּכַדֵּי שְׂנוּכָה עַל-יְדֵי-זֶה לְמַדָּה טוֹבָה זֹאת וְעַל-יְדֵי-זֶה נִזְכָּה לָבוֹא לְתַקּוֹן דְּבַר זֶה וּלְמַדְרַגָּה זֹאת. כִּמּוֹ לְמַשָּׁל כְּשֶׁאֶחָד רוֹצֵה לְבַקֵּשׁ מִהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ שְׂיֹכָה לְקַיֵּם מִצְוֹת צִיצִית בְּשִׁלְמוֹת, אִם אֵינּוּ יוֹדֵעַ סְגֻלַּת הַצִּיצִית אֵיזֶה מְדָה יִזְכָּה לְשַׁבֵּר עַל-יְדֵי צִיצִית וּלְאֵיזֶה מַעֲלָה יִזְכָּה עַל יְדֵה וְכו', אִזּוֹ בּוֹדָאי אֵינּוּ יְכוּלֵי לְבַקֵּשׁ לְהַאֲרִיךְ בַּתְּפִלָּה עַד שְׂשִׁבְרָה לְבוֹ, עַד שְׂשִׁעוֹרֵר רַחֲמֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, כִּי אֵינּוּ יְכוּלֵי לְבַקֵּשׁ רַק רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם וּפְנֵי לְקַיֵּם מִצְוֹת צִיצִית בְּשִׁלְמוֹת אַף-עַל-פִּי שְׂבוֹדָאי גַּם זֶה טוֹב מְאֹד, אֲשֶׁרֵי שְׂיֵאֲחֹזוּ בָּהּ לְבַקֵּשׁ עַל כָּל מִצְוָה מִהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ אַף-עַל-פִּי-כֵן עֲדִין אֵינּוּ זוֹכָה לַעֲשׂוֹת תְּפִלָּתוֹ רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים שֶׁהוּא זֶה שְׂזוּכָה לְחַדֵּשׁ בָּהּ דְּבַר.

אָבֵל עֵקֶר הַתְּפִלָּה הַשְּׁלֵמָה שְׂעוֹשִׂין מִתּוֹרָה הוּא מִחֲדוּשֵׁי אוֹרֵי-תֵּא שְׂזוּכִין לִידַע עַל יָדָם סְגֻלַּת הַמִּצְוֹת. כִּמּוֹ בְּמַשָּׁל הַצִּיצִית שְׂזוּכְרָנוּ. כְּשִׂיֹדַע הָאָדָם שְׂצִיצִית מְסַגֵּל לְשַׁבֵּר תַּאֲוֹת נְאוּף וְלִזְכוֹת עַל-יְדֵי-זֶה לַעֲצַת הַצַּדִּיקִים וְלְאֲמוּנָה שְׁלֵמָה וְלַתְּפִלָּה וְלְאֲרִיץ יִשְׂרָאֵל וְלַעֲשׂוֹת נְסִים וְכו' כִּמּוֹ שְׂמִבְּאֵר בְּסִפֵּר "לְקוּמֵי מוֹהֲרֵי" (פִּינּוֹ ז'), הִנֵּה עַל-פִּי דְרָךְ זֶה בּוֹדָאי יְכוּלֵי לְסַדֵּר תְּפִלוֹת רַבּוֹת בְּאֲרִיכוֹת נְפִלָּא עַל מִצְוֹת צִיצִית. כִּי כָּל אֶחָד כְּפִי מַה שְׂיֹדַע בְּנַפְשׁוֹ כִּמְהָ הוּא רְחוּק מִתַּקּוֹן הַבְּרִית וְכָל מַה שְׂעוֹבֵר עָלָיו בְּעִנְיָן זֶה בְּכָל פַּעַם כִּמְהָ וְכִמְהָ הוּא צָרִיךְ לְהַפְצִיר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ שְׂיֹשִׁיעוֹ לְקַיֵּם מִצְוֹת צִיצִית בְּתַקּוּנָה כְּדֵי לְהַנְצִיל מִתַּאֲוֹת נְאוּף, שֶׁהִיא הָעוֹמְדַת עָלָיו בְּכָל יוֹם לְכַלּוֹתוֹ חֵם וְשָׁלוֹם, לְהַרְחִיקוֹ מִחֵי חַחִים. וְכֵן כְּשִׂיִּזְכֹּר כִּמְהָ הוּא רְחוּק מִמְּאֲמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהוּא יְסוּד כָּל הַתּוֹרָה בְּלָהּ וְכו' וְכֵן כִּמְהָ הוּא רְחוּק מִתְּפִלָּה וְכו' וְכֵן

כַּמָּה וְכַמָּה עֲצוֹת רְעוֹת שֶׁל הַמְּהַפְּכִים הָאֵמֶת וְכוּ' מִתְּנַבְּרִים עָלָיו וְכַמָּה יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים הוּא צָרִיךְ לְזָכוֹת לְעֲצוֹת אֲמִתּוּת שֶׁהֵם עֲצוֹת צְדִיקִים. הֵן עַל כָּל אֵלֶּה בְּנֹדְאֵי יוֹכֵל לְשַׁפֵּךְ שִׂיחוֹ בְּתַפְלֹתוֹ שְׂיַעֲשֶׂה מִתּוֹרָה זֹאת הַמְּדַבֶּרֶת מִסְּגֻלַּת מְצוֹת צִיצִית לְפָרֵשׁ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ עַל-יָדָיִךְ-זֶה. וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה בְּשָׂאֵר מְצוּוֹת הַתּוֹרָה.

וְחִדּוּשֵׁי תּוֹרָה כְּאֵלוֹ נִמְשָׁכִין מִבְּחִינַת אֲוִרִיתָא דְעֵתִיקָא סְתִימָאָה שֶׁהִיא בְּחִינַת שְׂרֵשׁ הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה. וְשֵׁם שְׂרֵשׁ שֶׁל הַשְּׁלֵשׁ עֲשָׂרָה מִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרָשֶׁת בָּהֶם שֶׁהֵם כָּלֵל כָּל הַחִדּוּשֵׁי תּוֹרָה שֶׁמְמַשִּׁיכִים הַצְּדִיקִים וְשֵׁם גַּם שְׂרֵשׁ שֶׁל הַשְּׁלֵשׁ עֲשָׂרָה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים שֶׁהֵם כָּלֵל שְׂרֵשׁ כָּל סֵדֵר הַתַּפְּלָה שֶׁהִיא רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים, וְעַל כֵּן עַל-יָדֵי הַצְּדִיקֵי אֵמֶת שֶׁמְמַשִּׁיכִים חִדּוּשֵׁי תּוֹרָתָם מִשֵּׁם עַל-יָדֵי-זֶה מְמַשִּׁיכִין זֶה הַדְּרָךְ לְעֲשׂוֹת מִחִדּוּשֵׁי תּוֹרָתָם תַּפְּלוֹת שְׂזָה עֵקֶר שְׁלֵמוֹת הַתַּפְּלָה וְעַל-יָדֵי-זֶה זוֹכֵה לְתַשׁוּבָה כַּנִּ"ל. וּבְשֶׁבִיל זֶה תּוֹקְעִין שׁוֹפָר בְּרֵאשִׁי-הַשָּׁנָה. כִּי עַל-יָדֵי הַשׁוֹפָר מְמַשִּׁיכִין חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה כְּאֵלוֹ, שְׁנֵיזָכָה עַל יָדָם לְהַקִּים אֶת הַתַּפְּלָה לְעֲשׂוֹת מִתּוֹרוֹת תַּפְּלוֹת שְׂעַל-יָדֵי-זֶה עֵקֶר הַתַּשׁוּבָה, כִּי הַתּוֹרָה נִתְּנָה בְּקוֹל שׁוֹפָר⁽⁷⁾, וְגַם שׁוֹפָר הוּא בְּחִינַת יְרָאָה בְּחִינַת תַּפְּלָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב⁽⁸⁾: "יְרָאֵת הַיָּם הִיא תִתְהַלָּל", וּבְשֶׁבִיל זֶה נִתְּנָה הַתּוֹרָה בְּקוֹל שׁוֹפָר לְהוֹרוֹת שְׂעֵקֶר שְׁלֵמוֹת הַתּוֹרָה הִיא כְּשׁוֹזָכָה לְעֲשׂוֹת מִהַתּוֹרָה תַּפְּלָה שֶׁהִיא בְּחִינַת יְרָאָה שְׁנֵיזָכָה עַל-יָדֵי הַשׁוֹפָר כַּנִּ"ל.

וְהִנֵּה יָדוּעַ כְּשֶׁרוֹצִים לְעֲלוֹת מִדְּרָגָא לְדְרָגָא צָרִיכִין לְסַלֵּק הַמַּחִין שְׁמַקְדָּם, כְּמוֹ שֶׁמְצִינּוּ בְּנִמְרָא⁽⁹⁾: רַבִּי זִירָא כִּד הָוִי סָלַק לְאַרְצֵי-יִשְׂרָאֵל הָוִה מִתְּעַנָּה כְּדִי לְשַׁכַּח הַתּוֹרָה שֶׁל חוּץ-לְאַרְצֵי וְלִזְכוֹת לְקַבֵּל הַמַּחִין שֶׁל אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְזֶה בְּחִינַת הַמְּבַאֵר בְּכַתְּבֵי הָאֶרֶץ וְכוּ' וְכוּ'.

(7) שְׁמוֹת יט, טז. (8) מְשַׁלֵּי לֵא, ל. (9) בְּבֵא מְצִיעָא פּה.

לְבָרְכָה^(ב) מִהַשָּׁנָה וְהַדּוֹר מֵיטָא דְאִפִּיל עַל זְעִיר אַנְפִּין^(ג), שֶׁהוּא הַתּוֹרָה כַּנִּל, וְאַחֲרֵיכֵן נִתְעוֹרַר עַל־יְדֵי הַשּׁוֹפֵר שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִנְסְרַת וּנְבִינִית הַמְּלָכוֹת כִּי בְּרֵאשֵׁי־הַשָּׁנָה שֶׁצָּרִיכִין לְזָכוֹת לְתִשׁוּבָה עַל־יְדֵי שְׁנֵיזָבָה לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת וְדָרָךְ זֶה צָרִיכִין לְהַמְשִׁיךְ מִמְּקוֹם גְּבוּהָ מְאֹד מִבְּחִינַת חֲדוּשֵׁי אוֹרִיתָא דְעֵתִיקָא סְתִימָאָה כַּנִּל, עַל־כֵּן מִפִּיל עַל־יְדֵי זְעִיר אַנְפִּין דּוֹר מֵיטָא וְשָׁנָה שֶׁהוּא בְּחִינַת הַסְּתַלְקוֹת הַמַּחֲזִין שֶׁמִּקְדָּם כְּדֵי לְזָכוֹת לְמַחֲזִין גְּבוּהִים בְּיוֹתֵר עַל־יְדֵי הַשּׁוֹפֵר, דִּהְיִינוּ לְהַמְשִׁיךְ חֲדוּשֵׁי תּוֹרָה הַנִּל מִבְּחִינַת עֵתִיק כְּדֵי שְׁנֵיזָבָה עַל יָדָם לְבָנוֹת קוֹמַת הַמְּלָכוֹת שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתְּפִלָּה לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה עָקַר דְּרָךְ הַתִּשׁוּבָה בְּעוֹלָם שֶׁצָּרִיכִין לְהַמְשִׁיךְ עֵתָה בְּרֵאשֵׁי־הַשָּׁנָה כַּנִּל.

וְגַם כִּי לּוֹחֹת הַרְּאִשׁוֹנוֹת נִשְׁתַּבְּרוּ עַל־יְדֵי חֲטָא הָעֵגֶל וְאָז עָלָה מִשָּׁה לְרַצּוֹת אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאָז גִּילָה לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרָשֶׁת בָּהֶם. הֵינּוּ שְׁנֵיזָבָה לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁעַל־יְדֵי שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים שֶׁמִּמְשִׁיכִין מִשְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הַתּוֹרָה, דִּהְיִינוּ שֶׁעוֹשִׂין מִתּוֹרָה תְּפִלָּה, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְהַכְנִים קִיּוֹם הַתּוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל לְהַשִּׁיבָם כָּלָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה כַּנִּל. וְעַל־כֵּן בְּרֵאשֵׁי־הַשָּׁנָה, שֶׁהוּא יוֹם רֵאשׁוֹן לַעֲשֶׂר־יְמֵי־תִשׁוּבָה, שְׁנֵיזָבָה בְּיוֹם כְּפוּרִים שֶׁהֵם עֲשָׂרָה יָמִים הָאֲחֵרוֹנִים מֵאַרְבָּעִים יוֹם הָאֲחֵרוֹנִים שֶׁבָּהֶם נִתְרַצָּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְמִשָּׁה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבָרְכָה^(ב), תּוֹקְעִין אָז בַּשּׁוֹפֵר שֶׁהוּא גַם כֵּן לְהַמְשִׁיךְ תִּקּוֹן הַנִּל לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת כַּנִּל.

(ב) שַׁעַר הַכּוֹנֵנוֹת ר"ה, דְּרוֹשׁ א ו-ג. (ל) מִהַשָּׁנָה וְהַדּוֹר מֵיטָא דְאִפִּיל עַל זְעִיר אַנְפִּין (מ) מִדְּרַשׁ תְּנַחֲוּמָא, תְּשׂא, לא.

וְזֶה בְּחִינַת מַלְכוּת זְכוּנוֹת שׁוֹפְרוֹת שְׂאוֹמְרִים בְּתַפְלַת מוֹסֵף שֶׁל רֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה שֵׁשׁ בָּהֶם הִרְבָּה פְּסוּקִים מִתּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים. הֵינּוּ שְׁעוֹשִׂים אִזּוּ מִפְּסוּקֵי תַנ"ךְ תַּפְלָה שְׁזֶה בְּחִינַת שְׁעוֹשִׂין מִתּוֹרָה תַּפְלָה. וְעַל-כֵּן אוֹמְרִים אוֹתָם בְּתַפְלַת מוֹסֵף וְגַם עִקַּר תְּקִיעַת שׁוֹפָר הוּא בְּמוֹסֵף. כִּי כָּל עֲגִיזַת תַּפְלַת מוֹסֵף נִתְיַסַּד עַל דְּבַר זֶה שְׁעוֹשִׂין מִתּוֹרוֹת תַּפְלוֹת. הֵינּוּ כִּי מִחֲמַת שְׂאִין אָנוּ יְכוּלִים לְהִקְרִיב הַקְּרָבָנוֹת בְּפֶעַל שְׂאֵנוּ צְרִיכִים לְהִקְרִיב עַל-כֵּן אָנוּ מִתְּפַלְלִים לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ שִׁיבְנָה בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ וְנִקְרִיב לְפָנָיִךְ אֶת קְרָבָנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ בְּמִצְוָה עֲלֵינוּ בְּהַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, שְׁזֶה בְּחִינַת שְׁעוֹשִׂין מִתּוֹרָה תַּפְלָה, הֵינּוּ מִהַמִּצְוָה שֶׁל הַקְּרִבַת קָרְבַּן מוֹסֵף שְׂאִין אָנוּ זוֹכִין עִתָּה לְקִימָה עוֹשִׂין מִזֶּה תַּפְלָה. וּבְזֶה אָנוּ מְמַשִּׁיכִין הַדֶּרֶךְ לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרוֹת תַּפְלוֹת, דִּהְיָנוּ שָׂכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁהוּא רְחוּק מִקְיוּם אִיזָה מִצְוָה הֵן מִצְוֹת עֲשֵׂה הֵן מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה צְרִיךְ לְהַתְּפַלֵּל לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ שִׁיזְכֶּה לְקִימָה.

וּכְמוֹ שֶׁעַל-יְדֵי שְׂאֵנוּ מִתְּפַלְלִים שְׂנִזְכֶּה לְהִקְרִיב הַקְּרָבַן מוֹסֵף עַל-יְדֵי-זֶה נִזְכֶּה סוֹף כָּל סוֹף לְשׁוּב לְאַרְצֵנוּ וּלְהִקְרִיב שָׁם קְרָבָנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ בְּפֶעַל מַמְשֵׁ. וְלַעֲת עִתָּה זֹאת הַתַּפְלָה בְּעִצְמָה נְחַשְׁבֶּת בְּמִקוּם קָרְבַּן. כְּמוֹ כֵּן הוּא לְעֲגִיזַת הַדֶּרֶךְ הַנ"ל לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרוֹת תַּפְלוֹת, עַל-יְדֵי-זֶה נִזְכֶּה סוֹף כָּל סוֹף בְּוַדָּאִי לְשׁוּב לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ בְּשִׁלְמוֹת, וְגַם כָּל זְמַן שְׂאִין אָנוּ זוֹכִים עֲדִין לְגֵאֲלַת הַנֶּפֶשׁ בְּשִׁלְמוֹת אֶף-עַל-כֵּן הַתַּפְלָה בְּעִצְמָה שְׂאֵנוּ מִתְּפַלְלִים עַל קִיוּם הַתּוֹרָה גַּם זֶה חָשׁוּב וּמְקַבֵּל אֲצֵל הֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ מְאֹד וְנַחֲשֵׁב כְּאִלוּ עָשִׂינוּ מַה שֶּׁמָטַל עֲלֵינוּ וְעַל-כֵּן עִקַּר מִצְוֹת תְּקִיעַת שׁוֹפָר שֶׁהוּא לְהַמְשִׁיךְ הַדֶּרֶךְ הַזֶּה לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרוֹת תַּפְלוֹת כַּנ"ל הוּא בְּשַׁעַת תַּפְלַת מוֹסֵף:

וְעַל־כֵּן בְּכָל יוֹם שָׁיֵשׁ בּוֹ תוֹסֶפֶת קִדְשָׁה בְּשַׁבַּת וְרֵאש־חֹדֶשׁ וַיּוֹסֶה טוֹב וְרֵאש־הַשָּׁנָה וַיּוֹסֶה כְּפֹר מִתְּפִלָּיִם מוֹסֵף, כִּי כָּל הַיָּמִים הָאֵלּוּ הֵם יָמֵי תְּשׁוּבָה, וְשַׁבַּת הוּא בְּחִינַת מַעֲיִן עוֹלָם הַבָּא שְׂאֵז יִהְיֶה יוֹם שְׂכָלוֹ שַׁבַּת יוֹם שְׂכָלוֹ תְּשׁוּבָה כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, (לקוטי א' סימן י"א) וְשַׁבַּת הוּא בְּחִינַת וְשַׁבַּת עַד הַשֵּׁם אֱלֹקֵינוּ^(א), וְכֵן כָּל הַיָּמִים טוֹבִים הֵם יָמֵי דִין, כְּמוֹ שְׂאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל^(ב): בְּפֶסַח גְּדוֹנִין עַל הַתְּבוּאָה בַּעֲצֵרֶת גְּדוֹנִין וְכוּ' בְּחַג גְּדוֹנִין וְכוּ' וַיְמִי דִין הֵם יָמֵי תְּשׁוּבָה כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה: (לקוטי א' סימן ל')^(ב). וְרֵאש־חֹדֶשׁ הוּא שְׂרֵשׁ הַתְּשׁוּבָה כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, (לקוטי א' סימן י"ג)^(ג), שְׂמֹנֶה שְׂאָמַר הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא הֵבִיאוּ עָלַי כַּפָּרָה עַל שְׂמַעְטַתִּי אֶת הַיָּרַח^(ד), מִזֶּה נִשְׁתַּלְּשַׁל תְּשׁוּבָה בְּכָל הַנְּבִרָאִים בְּרֵאשׁ חֹדֶשׁ. וְרֵאש־הַשָּׁנָה וַיּוֹסֶה כְּפֹרִים הֵם בְּנֵדָאֵי יָמֵי תְּשׁוּבָה. וְעַקֵּר הַמְּשַׁכֵּת דְּרָדָה הַתְּשׁוּבָה הוּא עַל־יְדֵי שְׂעוֹשֵׁין מִתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת שְׁזָה בְּחִינַת תְּפִלַּת מוֹסֵף כַּנ"ל, וְעַל־כֵּן בְּכָל הַיָּמִים הָאֵלֶּה מִתְּפִלָּיִן תְּפִלַּת מוֹסֵף.

ד

וְזֶה בְּחִינַת רֵאשׁ חֹדֶשׁ. וְעַקֵּר תְּקוּנָה שֶׁל רֵאש־חֹדֶשׁ הוּא לְמַלְאוֹת פְּגִימַת הַלְּבָנָה, שְׂיִהְיוּ שְׁנֵיהֶם שְׂוִים בְּקוּמַתָּם בְּחִינַת וְהָיָה אֹר הַלְּבָנָה כְּאֹר הַחֶמֶה^(ה). וְזֶה זִכְוִין עַל־יְדֵי שְׂעוֹשֵׁין מִתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת, הַיְנוּ שְׂמַתְּפִלָּיִן רַק עַל קִיּוֹם הַתּוֹרָה וְעַל־יְדֵי־זֶה נִכְלָלִין תּוֹרָה וְתְּפִלָּה בְּיַחַד שְׂהֵם בְּחִינַת מִשְׁהָ וְדוֹד בְּחִינַת חֶמֶה וְלְבָנָה בְּיַדוּעַ^(ו), וְשְׁנֵיהֶם שְׂוִים בְּקוּמַתָּם וְשְׁנֵיהֶם מְשַׁתְּמָשִׁים בְּכֶתֶר אֶחָד, כִּי תְּכִלִּית שְׁנֵיהֶם אֶחָד הוּא, כִּי תְּכִלִּית תּוֹרָה תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים^(ז) וְזֶה תְּכִלִּית הַתְּפִלָּה מֵאַחַר

(א) סעיף ג. (ב) דברים ל. ב. (ג) ראש השנה טז. (ד) סעיף ו. ובסימן קלח. (ה) סעיף ט. (ו) שבועות ט. (ז) ישעיה ל. כו. (ח) עין בזהר ח"ג, דף קפא: משה שמשא; ושם דף רטב. וזה דוד לאתתקנא בסמכא רביעאה דרתיכה (סוד מלכות לבנה). (ת) ברכות יז.

שָׁכַל תִּפְלְתוּ הִיא לְזִכּוֹת לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה לְבוֹא לְיַדֵּי מַעֲשֵׂה שְׁזָהוּ
הַעֲקָר וְהַתְּכַלִּית.

וְעַל-כֵּן נִקְבַּע רֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה בְּרֵאשֵׁי חֹדֶשׁ כִּי זֶה בְּחִינַת כְּלָלִיּוֹת חֲמָה
וּלְבָנָה יָחַד. כִּי הַשָּׁנִים נִמְנָיִם לַחֲמָה וְהַחֲדָשִׁים נִמְנָיִם לְלְבָנָה
כְּמוֹבֵא⁽⁸⁾, כִּי אִזּוּ בְּרֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה שֶׁהוּא רֵאשׁוֹן לְעֵשְׂרֵת-יָמֵי-תְּשׁוּבָה
שֶׁאֲנִי מֵתְחִילִין בְּהַתְּעוֹרְרוֹת לְתְּשׁוּבָה עַל-יַדֵּי שְׁעוֹסְקִים לְהַקִּים קוֹמַת
הַתְּפִלָּה לְעֵשׂוֹת מִהַתּוֹרָה תְּפִלָּה, עַל-כֵּן אִזּוּ נִכְלָל חֲמָה וּלְבָנָה יָחַד כִּי
שְׁנֵיהֶם שְׂוִים, כִּי כָּל זֶה זוֹכִין עַל-יַדֵּי שְׁעוֹשִׂים מִהַתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת כְּנ"ל.

וְהִנֵּה כְּבָר מְבֹאָר⁽²⁾ שְׁזָה בְּחִינַת חֲמִשָּׁה סְפָרֵי תְּהִלִּים כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה
חֲמִשֵּׁי תּוֹרָה שֶׁעָקָר הַתְּעוֹרְרוֹת לְתְּשׁוּבָה הוּא עַל-יַדֵּי-זֶה.
וּמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה הַנ"ל (פְּסִימָן א) כִּי הָאֲרָבָעִים וְתִשְׁעָה שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה הֵם
בְּחִינַת אֲרָבָעִים וְתִשְׁעָה אוֹתִיּוֹת שֵׁשׁ בְּשִׁמּוֹת שְׁנַיִם-עָשָׂר שְׁבַטֵי יִהוּ, עֵינַן
שֵׁם וְזֶה בְּחִינַת שְׁנַיִם-עָשָׂר רֵאשֵׁי חֹדָשִׁים כְּנֶגֶד שְׁנַיִם-עָשָׂר שְׁבַטֵי יִהוּ.
כִּי הַכֹּל אֶחָד כִּי שָׂרֵשׁ הַתְּשׁוּבָה הוּא רֵאשֵׁי חֹדֶשׁ כְּנ"ל. כִּי רֵאשֵׁי חֹדֶשׁ
הוּא בְּחִינַת מַלְכוּת דָּוִד, הֵינּוּ בְּחִינַת תְּהִלִּים שֶׁיִּסְדַּר דָּוִד, שְׁזוֹכִין עַל יְדוֹ
לְתְּשׁוּבָה וְעַל-כֵּן הֵם שְׁנַיִם-עָשָׂר רֵאשֵׁי חֹדָשִׁים כְּנֶגֶד שְׁנַיִם-עָשָׂר
שְׁבַטִים שֵׁשׁ בָּהֶם אֲרָבָעִים וְתִשְׁעָה אוֹתִיּוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת אֲרָבָעִים
וְתִשְׁעָה שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה, שְׁזוֹכִין לְבוֹא אֲלֵיהֶם עַל-יַדֵּי תְּהִלִּים שֶׁהוּא
בְּחִינַת דָּוִד, שָׁכַל זֶה הוּא בְּחִינַת רֵאשֵׁי-חֹדֶשׁ כְּנ"ל.

וְזֶה: שְׁבַטֵי יִהוּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם הַשֵּׁם⁽³⁾ – לְהוֹדוֹת דִּיקָא,
בְּחִינַת תְּהִלִּים שֶׁהוּא בְּחִינַת הוֹדוֹת וְהִלָּל לְהַשֵּׁם יְתִבְרַךְ שָׁכַל זֶה
הוּא בְּחִינַת רֵאשֵׁי-חֹדֶשׁ כְּנ"ל. וְעָקָר זֶה הַתְּקוּן שֶׁל רֵאשֵׁי-חֹדֶשׁ בְּחִינַת
תְּהִלִּים וְאוֹתִיּוֹת שְׁבַטֵי יִהוּ נַעֲשֶׂה בְּרֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה שֶׁנִּקְבַּע בְּרֵאשֵׁי חֹדֶשׁ

(א) עֵינַן זֶהר בְּרֵאשִׁית רֵלוֹ: (ב) בְּפָנִים הַחֲלִכָה אוֹת ז. (ג) תְּהִלִּים קַבֵּב, ד.

כַּנְ"ל וְזֶה שְׁמִסְמִיךְ "כִּי שָׁמָּה יָשְׁבוּ כִסְאוֹת לְמִשְׁפָּט", הֵינּוּ בְּחִינַת רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה שָׂאוּ יוֹשְׁבֵי כִסְאוֹת לְמִשְׁפָּט וְאִזְ צְרִיכִין לְעִסֵּק בְּתַקּוּן זֶה וְזֶה: "כִּסְאוֹת לְבֵית דֹּד", שֶׁהַתַּקּוּן שֶׁל רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה נִתְּתַקֵּן עַל-יְדֵי בְּחִינַת מַלְכוּת דֹּד, הֵינּוּ עַל-יְדֵי תְהִלִּים וְעַל-כֵּן עוֹסְקִים אִזְ כָּל יִשְׂרָאֵל בְּאַמִּירַת תְּהִלִּים כַּמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה הַנִּלְ, כִּי עֵקֶר הַתַּקּוּן שֶׁל רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה וְעֵשְׂרֵת יָמֵי תְשׁוּבָה לְהִקְיָם אֶת הַתַּפְּלָה וְלְזָכוֹת לְתְשׁוּבָה וְזֶה זוֹכִין עַל-יְדֵי תְהִלִּים שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתְּבוּדָה וְלַעֲשׂוֹת מִהַתּוֹרוֹת תַּפְּלוֹת כַּנְ"ל.

ה

וְזֶה בְּחִינַת יוֹם כַּפּוּר שָׂאוּ נִכְנָס הַכֹּהֵן גָּדוֹל לְפָנָי וּלְפָנִים שְׁשָׁם עוֹמֵד הָאָרוֹן וְהַלּוּחֹת שֶׁהֵם הַתּוֹרָה בְּשֵׁרֶשֶׁהּ. וְשָׁם גַּם עֵקֶר מְקוֹם עֲלִית הַתַּפְּלָה בְּשֵׁרֶשֶׁהּ כִּי הַתַּפְּלוֹת עוֹלִין דְּרָךְ שָׁם כִּידוּעַ^(ד). וְשָׁם בְּקִדְשֵׁי קִדְשִׁים עֵקֶר תַּכְלִית שְׁלֵמוֹת הַקִּדְשָׁה, כִּי זֶה עֵקֶר שְׁלֵמוֹת הַקִּדְשָׁה כְּשֶׁנִּכְלָלִין תּוֹרָה וְתַפְּלָה בְּיַחַד שֶׁזֶה זוֹכִין עַל-יְדֵי שְׁעוֹשִׁין מִתּוֹרוֹת תַּפְּלוֹת כַּנְ"ל, וְעַל-כֵּן שָׁם בְּמְקוֹם הָאָרוֹן שָׁם הוּא תַכְלִית הַיַּחֲוֹד כִּידוּעַ^(ד) כִּי שָׁם מִתְיַחֲדִין תּוֹרָה וְתַפְּלָה בְּיַחֲוָדָא שְׁלֵמִים וְעַל-כֵּן מִמְּשִׁיךְ הַכֹּהֵן גָּדוֹל מְשָׁם זֶה הַשֶּׁכֶל הָעֲלִיּוֹן לַעֲשׂוֹת מִהַתּוֹרוֹת תַּפְּלוֹת, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה עֵקֶר הַתְּשׁוּבָה וְעֵקֶר הַסְּלִיחָה וְהַמְּחִילָה וְעַל-כֵּן בְּיוֹם-הַכַּפּוּרִים נִתְּנוּ הַלּוּחֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת, וְאִזְ נִתְּרָצָה הַשֵּׁם יִתְּבַרַךְ לְמִשָּׁה וְנִתְּקַבְּלָה תַּפְּלָתוֹ, וְאָמַר לוֹ: "סְלַחְתִּי כְּדָבָרֶיךָ"^(ד), כִּי אִזְ נִתְּחַבֵּר וְנִתְּיַחַד הַתּוֹרָה וְהַתַּפְּלָה יַחַד, כִּי זוֹכִין לְהַמְּשִׁיךְ אִזְ הַתַּקּוּן לַעֲשׂוֹת מִהַתּוֹרוֹת תַּפְּלוֹת שְׁעַל-יְדֵי-זֶה נִתְּתַקֵּן הַכָּל כַּנְ"ל.

(ד) עֵין בְּרִכּוֹת פ"ד, מִשְׁנֵה ה. (ה) עֵין יוֹמָא נד: (ו) בְּמִדְבַר יד, ב.

וְזֶה בְּחִינַת הַיּוֹדֵי שֶׁל יוֹם כַּפּוּרִים שְׁפוּרְטִין בְּהוֹדוּי כָּל הַחַטָּאִים וּמִתְחַרְטִין עֲלֵיהֶם וּמְבַקְשִׁים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: "יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שְׁלֹא אֶחְטָא עוֹד", נִמְצָא שְׁעוֹשֵׁין מִהַתּוֹרָה תְּפִלָּה, דְּהֵינּוּ מִכָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה שֶׁעָבַר עֲלֵיהֶם הוּא מִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שִׁיִּצְלוּ לְהֵבֵא וַיִּמָּחַל לוֹ עַל הָעֶבֶר שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַת תְּפִלָּה שְׁעוֹשֵׁין מִהַתּוֹרָה. נִמְצָא שֶׁכָּל יוֹם שֶׁל יוֹם-הַכַּפּוּרִים עוֹסְקִים לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרָה תְּפִלָּה עַל-יְדֵי רַבּוֹי הַיּוֹדֵי שְׂאוֹמְרִים אֹז. בִּי אֹז צְרִיכִין לְכַדֵּךְ בִּי אֹז יוֹם הָאֲחֵרוֹן שֶׁל אַרְבָּעִים יוֹם אֲחֵרוֹנִים שְׂאֹז עָקַר גָּמַר הַתְּקוּן שֶׁל חַטָּא הָעֵגֹל שֶׁעָבְרוּ עַל הַתּוֹרָה, שֶׁעָקַר הַתְּקוּן עַל-יְדֵי שְׁעוֹשִׁים מִהַתּוֹרָה תְּפִלוֹת שְׁזֵה בְּחִינַת שְׁלֹשׁ-עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים שֶׁנִּתְּנָלוּ לְמוֹשֶׁה אֹז הַנִּמְשָׁכִין מִשְׁלֹשׁ-עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרָשֶׁת בָּהֶם בְּשִׁבְלֵי הַתְּקוּן כַּנ"ל (וְעַל-כֵּן מִתְפַּלְּלִים בְּיוֹם-הַכַּפּוּרִים חֲמִשׁ תְּפִלוֹת כַּנֶּגֶד חֲמִשָּׁה חֲמִשֵׁי תּוֹרָה, שְׁזֵה בְּחִינַת חֲמִשָּׁה סְפָרֵי תְּהִלִּים כַּנֶּגֶד חֲמִשָּׁה חֲמִשֵׁי תּוֹרָה כַּנ"ל).

וְעַל-כֵּן אוֹמְרִים בְּסוֹף תְּפִלַּת נְעִילָה שְׁבַע פְּעָמִים "ה' הוּא הָאֱלֹהִים", הֵינּוּ שְׁה' וְאֱלֹקִים שֶׁהֵם בְּחִינַת זְעִיר אֲנָפִין וּמִלְּכוּת בְּחִינַת תּוֹרָה וְתְּפִלָּה כִּידוּע⁽¹⁾, כְּלָה חָד, הֵינּוּ כַּנ"ל וְעַל-כֵּן אוֹמְרִין זֹאת שְׁבַע פְּעָמִים. זֶה בְּחִינַת הַתְּפִלָּה בְּחִינַת: "שְׁבַע בְּיוֹם הַלְּלֵתִיךָ"⁽⁷⁾ וְכֵן הַתּוֹרָה הוּא בְּחִינַת שְׁבַע, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב⁽⁸⁾: "חֲצִבָּה עֲמוּדֶיהָ שְׁבַע" וְזֶה: "שְׁבַע בְּיוֹם הַלְּלֵתִיךָ" עַל מִשְׁפָּטֵי צְדָקָה שֶׁהוּא הַתּוֹרָה, בִּי הַתְּפִלָּה שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׁבַע בְּיוֹם הַלְּלֵתִיךָ נַעֲשֶׂה מִהַתּוֹרָה שֶׁהוּא בְּחִינַת מִשְׁפָּטֵי צְדָקָה וְזֶה בְּחִינַת מְזַקֵּק שְׁבַע⁽⁹⁾, שְׁבַע פְּעָמִים שְׁבַע בְּחִינַת אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה אוֹתִיּוֹת. הַשְּׁבַטִים שֶׁהֵם בְּחִינַת תְּהִלִּים בְּחִינַת תְּפִלוֹת הַנְּעִשִׂים מִהַתּוֹרָה. וְאֹז נִתְקַיֵּם וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחֲמָה וְאוֹר הַחֲמָה יְהִיָּה שְׁבַע⁽¹⁰⁾ כַּנ"ל. (וְעַל-כֵּן מְקַדְּשִׁין

(1) עֵין מֵאוּרֵי אוֹר, מְעַרְבֶת אוֹת הַתִּיּוֹ, סִימָן טוֹ וְסִימָן מַב. (ח) תְּהִלִּים קִיט, קסד. (ט) מִשְׁלֵי ט, א. (י) תְּהִלִּים יב, ז. (כ) יִשְׁעִיָה ל, כו.

בְּמוֹצָאֵי יוֹם כַּפּוּרִים הִלְבְּנָה וּמִתְפַּלְלִים וְהָיָה אוֹר הִלְבְּנָה וְכוּ' בַּנ"ל).
 וְכֵן זֶה זוֹכֵין בְּיוֹם כַּפּוּרִים, סוּד יוֹבֵל הַגְּדוֹל שֶׁעַר הַחַמְשִׁים שָׁשׁם הוּא
 בְּחִינַת שׁוֹפֵר גְּדוֹל^(ב) שֶׁהוּא בְּחִינַת שֶׁעַר הָעֲלִיּוֹן מִחַמְשִׁים שֶׁעָרֵי בִינָה,
 שִׁישִׁיג אוֹתוֹ מְשִׁיחַ שִׁישִׁיג אוֹרֵיתָא דְעֵתִיקָא סְתִימָאָה, שְׁמָשׁם נִמְשָׁד
 זֶה הַשֶּׁבֶל הָאֵמֶת לַעֲשׂוֹת מִהַתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת כַּנ"ל, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִשׁוּבוּ
 כָּל יִשְׂרָאֵל לַהֲשִׁים יְתִבְרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד.

ו

וְזֶה בְּחִינַת סְפָה כִּי סְפָה הוּא בְּחִינַת לְהַקִּים סֶכֶת דְּדוֹד הַנוֹפֶלֶת וְלִזְכּוֹת
 לְסֶכֶת שָׁלֹם. וְעַקֵּר סֶכֶת דְּדוֹד הַנוֹפֶלֶת הוּא בְּחִינַת הַתְּפִלָּה שֶׁנִּפְלָה
 בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים, כִּי כָּל עֶסֶק דְּדוֹד הַמְּלָךְ, עָלְיוֹ הַשָּׁלוֹם, הָיָה תְּפִלָּה
 כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב^(ג): "וְאֲנִי תְּפִלָּה", הֵינּוּ לְהַקִּים אֶת הַתְּפִלָּה מִנְפִילָתָהּ. כִּי
 עֲבָשׁוּ הַתְּפִלָּה הִיא בְּחִינַת: "כָּרָם זֵלַת לְבַנֵּי אָדָם"^(ד) 'אלו דְּבָרִים
 הָעוֹמְדִים בְּרָמוֹ שֶׁל עוֹלָם וּמֵאֵי גִיהוּ, תְּפִלָּה'^(ה) (הֵינּוּ בְּחִינַת אֵלוֹ
 הַתְּפִלוֹת הָעוֹשִׂים מִהַתּוֹרוֹת שֶׁנַּעֲשֶׂה מֵהֶם שֶׁעֲשׂוּעִים גְּדוֹלִים לְמַעַלָּה,
 כְּמִבְּאֵר שָׁם (בְּלִקוּטֵי תַנְיִנָא סִימָן כ"ח) וּבְנֵי אָדָם מְזוֹלְזָלִים בָּהֶם, וְעַל־כֵּן הַתְּפִלָּה
 הוּא עֲבָשׁוּ בְּחִינַת סֶכֶת דְּדוֹד הַנוֹפֶלֶת וּבְסֶכֶת עוֹסְקִים לְהַקִּימָהּ וְזֶה
 בְּחִינַת שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה^(ו), עַל מַצּוֹת סְפָה, צֵא מִדִּירַת
 קִבְעַ וְשֵׁב בְּדִירַת אֶרֶץ, זֶה בְּחִינַת אֵל תַּעֲשֵׂ תְּפִלָּתְךָ קִבְעַ אֱלֹהִים רַחֲמִים
 וְתַחֲנוּנִים, וְאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה^(ז), זֶה שִׁיּוּדַע לְחַדֵּשׁ בְּהַ דְּבָר,
 וְזֶה זוֹכֵין דִּיקָא בְּשֶׁעוֹשִׂין מִתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת שָׂאזּוֹ זוֹכֵין בְּנִדְאֵי לְחַדֵּשׁ דְּבָר
 בְּתְּפִלָּתוֹ בְּכָל פַּעַם.

(וְעֵין) בְּמִכְתָּבֵי מוֹרְנוּ הַרְבֵּי רַבֵּי נִתָּן, זְכוֹר צְדִיק לְבִרְכָה, שְׁנַת תְּקַצ"ה
 רֵאשִׁי־חֲדָשׁ חֲשׁוֹן^(ח), שְׁזֶה בְּחִינַת סְפָה חֲדָשָׁה, שֶׁצְּרִיכָה הַסְּפָה

(ל) שָׁם כו, יג. (מ) תְּהִלִּים קט, ד. (נ) שָׁם יב, ט. (ס) רִש"י בְּרִכּוֹת ו. (ע) סְפָה ב. (פ) בְּרִכּוֹת כט: (צ) מִקְּטָב קנ.

לְהִיּוֹת חֲדָשָׁה דְּנֻקָּא, כִּי סִכָּה יִשְׁנָה יֵשׁ פּוֹסְלִים^(פ), וְזֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה
חֲדָשָׁה עֵינֵי שָׁם).

וְזֶה בְּחִינַת סִכָּת שְׁלָם, הֵינּוּ לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם וְיַחּוּד גָּמוּר בֵּין תּוֹרָה
לְתַפְּלָה שֶׁהֵם בְּחִינַת זְעִיר אַנְפִּין וּמַלְכוּת שְׁשָׁם עֶקֶר הַיַּחּוּד
וְהַשְׁלוֹם וְשָׁם בְּסִכָּה נִכְנָסִים כָּל הַשְּׁבָעָה רוּעִים מֵאַבְרָהָם עַד דָּוִד הַכֹּל
בְּשִׁבִיל בְּחִינַה זֹאת, כִּי הִתְחַלְלָה מִתְּפִלָּה וְהִסּוּף הוּא תְּפִלָּה, כִּי עֲבוּדַת
הָאָבוֹת הִתְחִילָה מִתְּפִלָּה כִּי עֲדִין לֹא הָיוּ שׁוֹם תּוֹרָה וְעַל־כֵּן אַבְרָהָם
תָּקַן שְׁחָרִית וְכוּ'^(ק), אֲבָל עֲדִין לֹא הָיָה בְּתַכְלִית הַשְּׁלָמוֹת מִחֻמַּת שְׁעָדִין
לֹא נִתְּנָה תּוֹרָה לַעֲשׂוֹת מִמְּנָה תְּפִלָּה. וּמִשָּׁה וְאַהֲרֹן הֵם הַתּוֹרָה וְיוֹסֵף
הוּא הַמְּבִיא אֶת הַתּוֹרָה לְבְּחִינַת דָּוִד לַעֲשׂוֹת מִמְּנָה תְּפִלָּה לְהוֹלִיד
מַעֲשִׂים טוֹבִים, כִּי יוֹסֵף הוּא בְּחִינַת הַצַּדִּיק יְסוּד עוֹלָם בְּחִינַת צַדִּיק ח"י
עַל־מִין ח"י בְּרַכָּאִין דְּצִלוֹתָא^(ר), שֶׁהוּא הַבְּחִינָה הַמְּחַבֵּר שְׁנֵיהֶם מִשָּׁה
וְדָוִד תּוֹרָה וְתְּפִלָּה לַעֲשׂוֹת מִהַתּוֹרָה תְּפִלָּה וְעַל־כֵּן מִשָּׁה יוֹסֵף דָּוִד
בְּגִימְטְרִיא תְּפִלָּה כִּי דִּיקָא שְׁלִשְׁתָּם הֵם בְּחִינַת שְׁלָמוֹת הַתְּפִלָּה. כִּי
עֶקֶר שְׁלָמוֹת הַתְּפִלָּה בְּתַכְלִית הוּא כְּשֶׁעוֹשִׂין מִתּוֹרָה תְּפִלָּה שְׁנֵיהֶם נַעֲשֶׂה
עַל־יְדֵי שְׁלִשְׁתַּיִם הַצַּדִּיקִים הָאֵלֶּה כַּנ"ל.

וְעַל־כֵּן נִסְתַּלְקוּ שְׁלִשְׁתָּם בְּשַׁעַת תַּכְלִית שְׁלָמוֹת עֲלִית הַתְּפִלָּה
שֶׁהִיא בְּשַׁבַּת בְּמִנְחָה בְּעַת רַעוּא דְרַעוּיָן^(ט), בְּבְחִינַת: "וְאַנִּי
תְּפִלְתִּי לְךָ ה' עַת רַצוֹן"^(י), שְׁאוּמְרִים אֲזוּ וְזֶה: "עֲנֵנִי בְּאֵמַת יִשְׁעֶךָ"
אֵמַת, זֶה בְּחִינַת הַתּוֹרָה בְּחִינַת תּוֹרַת אֵמַת^(כ), הֵינּוּ עַל־יְדֵי הָאֵמַת
שְׁאֲזָכָה לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרָה תְּפִלָּה, עַל־יְדֵי־זֶה בּוֹדָאֵי תַעֲנֵנִי וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה
וְזֶה עֲזִי וְזִמְרַת יָהּ^(ל). עֲזִי זֶה בְּחִינַת הַתּוֹרָה בְּחִינַת ה' עַז לְעַמּוֹ יִתְּנֵן^(מ),
וְזִמְרַת יָהּ זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה, הֵינּוּ כְּשֶׁאֲזָכָה לְדַבֵּר תּוֹרָה וְתְּפִלָּה, דְּהֵינּוּ

(ק) סִכָּה ט. וְעֵין שָׁם בְּמַפְרָשִׁים. (ר) בְּרַכּוֹת כו: (ש) עֵין לְקוּטֵי מוֹהֲר"ן ח"א. סִימָן מוּד, וּבִזְהַר בְּרֵאשִׁית רִיא. וּבְהַקְדַּמַת הַתְּקוּנִים. (ת) רַצוֹן הַרְצוּנוֹת – זֶה־ר שְׁמוֹת קְנו. (א) תְּהִלִּים סט, יד. (ב) מְלָאכִי ב, ו. (ג) יִשְׁעִיהָ יב, ב. (ד) תְּהִלִּים כט, יא.

לַעֲשׂוֹת מִהַתּוֹרָה תְּפִלָּה אֹז בּוֹדַאי וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה. וְעַל-כֵּן כָּל אֱלֹהֵי
הַשְּׁבָעָה רוּעִים שָׁהֵם בְּחִינַת שְׁלֵמוֹת הַתְּפִלָּה נִכְנָסִים בְּסִפָּה כִּי בְּסִפּוֹת
עוֹסְקִים בְּזֶה כַּנ"ל.

וְגַם אֵלּוּ הַשְּׁבָעָה רוּעִים הַנ"ל הֵם שְׂרֵשׁ הַשְּׁנַיִם-עָשָׂר שְׁבָטֵי יְהוָה, כִּי
הַשְּׁנַיִם-עָשָׂר שְׁבָטִים הֵם בְּחִינַת שְׁנַיִם-עָשָׂר גְּבוּלֵי אֶלְכָסוֹן^(ה),
בְּחִינַת שְׁתֵּי-עֶשְׂרֵה פְּשׁוּטוֹת הַנִּמְשָׁכִין מִשְּׁבַע כְּפוּלוֹת מִבְּחִינַת שְׁבָעָה
יָמֵי הַבְּנִיין בִּידוּע'^(ו), וְעַל-כֵּן יֵשׁ בְּשֵׁמוֹת הַשְּׁנַיִם-עָשָׂר שְׁבָטִים אַרְבָּעִים
וְתִשַׁע אוֹתִיּוֹת שְׁבַע פְּעָמִים שְׁבַע, כִּי שְׂרֵשׁ בְּחִינַת שְׁבָעָה רוּעִים.
וְאַרְבָּעִים וְתִשַׁע אוֹתִיּוֹת הַשְּׁבָטִים הֵם בְּחִינַת אַרְבָּעִים וְתִשַׁע יָמֵי
הַסְּפִירָה בְּחִינַת אַרְבָּעִים וְתִשַׁע שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה שָׁהֵם בְּחִינַת תְּהִלִּים
שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׁעוֹשִׁין מִתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת כַּנ"ל, וּבְסִפּוֹת עוֹסְקִין בְּזֶה וְעַל
כֵּן נִכְנָסִים לְסִפָּה כַּנ"ל, כִּי הַתְּקוּן שֶׁל אַרְבָּעִים וְתִשַׁע יָמֵי הַסְּפִירָה
שְׁעַל-יְדֵי-זֶה קִבְּלוּ הַתּוֹרָה בְּיוֹם הַחֲמִשִּׁים בְּשָׁבוּעוֹת נִפְגָּם אַחֲר־כָּךְ
עַל-יְדֵי חֲטָא הָעֶגְלָה וְאִז תּוֹר וְנִמְשָׁךְ זִהְמַת הַנְּחָשׁ שֶׁנִּפְסְקָה בְּמִתַּן תּוֹרָה
וְעַתָּה בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה עוֹסְקִין לְתַקֵּן הַתְּקוּן שֶׁל חֲטָא אָדָם הָרִאשׁוֹן
וְהַתְּקוּן נִשְׁלַם בְּיוֹם כְּפוּרִים שֶׁאִז הוּא גָּמַר מִן אַרְבָּעִים יָמִים הָאֲחֵרוֹנִים
שֶׁנִּתְנָלָה אִז הַתְּקוּן שֶׁל שְׁלֹשׁ-עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים שֶׁנִּמְשָׁכוּ
מִשְׁלֹשׁ-עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרְשֶׁת בָּהֶם שֶׁהוּא בְּחִינַת לַעֲשׂוֹת
מִתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת כַּנ"ל.

וְעַל-כֵּן אַחֲרֵי יוֹם כְּפוּרִים עוֹשִׂים שְׁבַע יָמֵי הַסִּפּוֹת וְנִכְנָסִים בְּהַסִּפָּה
הַשְּׁבָעָה רוּעִים וּבְזֶה מִמְשִׁיכִין מִחֲדָשׁ הַתְּקוּן שֶׁל שְׁבַע
שְׁבָתוֹת שֶׁל סְפִירַת הָעֶמֶר, וְאַחֲר־כָּךְ הוּא שְׁמִינִי עֲצֵרַת שֶׁהוּא כְּנֻגַד
שָׁבוּעוֹת שֶׁנִּקְרָא גַם כֵּן עֲצֵרַת וְאִז מְסִימִים גַּם כֵּן הַתּוֹרָה וְנִגְמַר אִז

(ה) הַנְּאָמְרִים בְּסִפְרֵי יְהוֹשֻׁעַ. (ו) עֵין בְּקַה"י, עֶרֶךְ י"ב פְּשׁוּטוֹת וי"ב שְׁבָטִים וי"ב גְּבוּלֵי אֶלְכָסוֹן.

התקון שהתחלנו בו מראש השנה, שהוא לתקן ולהשלים כלל בחינת התורה והתפלה על ידי שכוללים אותם יחד ועושים מתורות תפלות כנ"ל וטוב אחרית דבר מראשיתו⁽¹⁾, כי התקון של ארבעים ותשעה ימי הספירה שנגמר בשבועות נפגם כנ"ל מחמת שלא קבלנו אז רק התורה ולא נתגלה עדין התקון של שלש עשרה מדות של רחמים שהוא בחינת לעשות מתורות תפלות כנ"ל, אבל מראש השנה ויום כפור עד עתה עוסקים לעשות מתורות תפלות וזה עקר התקון כנ"ל. וזה גם כן הבחינה שהספה צריכה שתהיה צלטה מרבה מחמתה⁽²⁾. כי חמה הוא בחינת התורה וצל הוא בחינת התפלה והספה מערבת מחמה וצל, הינו מתורה ותפלה אבל הצל צריך שיהיה מרבה כי העקר היא התפלה שמתפללים על קיום התורה ותפלה כזאת הוא בחינת מעשה בחינת קיום התורה ממש, על כן העקר כי צריך שיהיה מעשיו מרבין מחמתו⁽³⁾ שזה בחינת צלטה מרבה מחמתה כנ"ל.

ז

ועל כן בהושענא רבא שאז נגמר התקון אומרים אז כל ספר תהלים כי זה עקר התקון שאנו עוסקים מראש השנה עד עתה להמשיך אמירת תהלים בעולם ולעסוק בהתבודדות ולעשות מהתורות תפלות שכל זה הוא בחינת תהלים כנ"ל.

ח

וזה בחינת הפונות של הח"י נענועים עם הלולב ומינוי. כי הם ח"י נענועים בנגד ח"י ברכאן דצלותא ומבאר בכתבי האר"י זכרוננו לברכה⁽⁴⁾, שפונת הנענועים הוא כדי להמשיך הארה מהמחין שבראש

(1) קהלת ז. ח. (ח) סכה ב. (ט) אבות ג. יז. (י) עין שער הפונות, סכות, דרוש ה. ובלקוטי מוה"ר"ן א. סימן לג.

לְתוֹךְ הַשְּׂשָׁה קְצוּוֹת, בְּדִי שִׁיְהִיָּה בַח לְהַמְחִין שְׂבִשְׂשָׁה קְצוּוֹת לְהַאֲרִיר לְתוֹךְ הַמְּלָכוֹת. הִינּוּ כִי בְּשַׁעוֹשֵׁין מִתּוֹרָה תִּפְלָה זֶה בְּחִינַת שְׂמֵאִירִין הַמְּחִין שְׂבִשְׂשָׁה קְצוּוֹת שֶׁהוּא הַתּוֹרָה לְהַמְּלָכוֹת שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתִּפְלָה וְזֶה אֶפְלוּ בְּשִׁמְתַּפְּלִל סֶתֶם לְקַיִם כָּל מְצוּהָ וּמְצוּהָ, אֲךָ תִּפְלָה כּוֹזוּ אֵינָה יְכוּלָה לְהִיּוֹת בְּבְחִינַת רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים כִּי אֵינּוּ יְכוּל לְהַאֲרִיךְ בָּהּ עֲדִין וְלִשְׁפֹּךְ לְבוֹ כַּמִּים נִכַח פְּנֵי הַשֵּׁם, עַד שִׁיעוֹרֵר רַחֲמָיו יִתְבַּרֵּךְ בְּשִׁלְמוֹת עַל-יְדֵי-זֶה, עַל-בֶּן צָרִיךְ לְהַמְּשִׁיךְ הָאֲרָה מִמְּחִין שְׂבִרֵאשׁ, הִינּוּ מִבְּחִינַת חֲדוּשֵׁי תּוֹרָה שְׂנִמְשָׁכִין מִבְּחִינַת אֲוִרִיתָא דְעֵתִיקָא סְתִימָאָה שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׂרָשֵׁי הַתּוֹרָה, וְעַל-יְדֵי-זֶה יוֹדְעִים סְגֻלַּת כָּל מְצוּהָ וּמְצוּהָ מֵהַ יְכוּלִין לְזַכּוֹת עַל יְדָהּ וְאֵז עַל-יְדֵי חֲדוּשֵׁי תּוֹרָה כָּאֵלוּ נִמְשָׁךְ בְּשִׁלְמוֹת זֶה הַדְּרָךְ לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרוֹת תִּפְלוֹת וְלִשְׁפֹּךְ לְבוֹ כַּמִּים לְפְנֵי הַשֵּׁם, שִׁיזְכָּה לְקַיִם כָּל מְצוּהָ כְּרֵאוּי כַּנ"ל בְּמָה שְׂבִבְאֲרֵנוּ בְּעֵנִין הַשׁוֹפָר^(כ) (עֵין שֵׁם).

ט

וְזוֹ בְּחִינַת הַהִקְפּוֹת שֶׁל שְׂמִחַת תּוֹרָה שְׂמִקִּיפִין עִם הַתּוֹרָה וְאוֹמְרִים אֵז תַּחֲנוּת וּבִקְשׁוֹת, אֲנֵא הַשֵּׁם הוֹשִׁיעָה נָא. לְהוֹרוֹת שֶׁהַתּוֹרָה עֲדִין בְּבְחִינַת מְקִיפִין אֶצְלָנוּ וְכָל עֶסְקֵנוּ לְבַקֵּשׁ וּלְהַתְחַנֵּן מִהַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ לְהַכְנִים הַמְּקִיף לְפָנִים, דְּהִינּוּ שַׁעוֹשִׁים מִהַתּוֹרוֹת תִּפְלוֹת שְׂקִיּוֹם הַתּוֹרָה וְהַמְּצוּוֹת שֶׁלֹּא זָכִינוּ עֲדִין בְּשִׁלְמוֹת וְהוּא בְּבְחִינַת מְקִיף אֶצְלָנוּ נִזְכָּה לְקַיִם בְּשִׁלְמוֹת, וְזֶה כָּל בְּקִשְׁתֵּינוּ אֲנֵא הַשֵּׁם הוֹשִׁיעָה נָא, וְעַל-בֶּן שְׂמִחִים אֵז מְאֹד. כִּי בְּשׂוֹזְכִין לְתִפְלוֹת שְׁלֵמוֹת כָּאֵלוּ שְׂנַעֲשִׂים מִהַתּוֹרוֹת מִשֵּׁם עֶקֶר הַשְּׂמִחָה כַּמּוֹבֵן בְּ"לְקוֹמֵי מוֹהֲרֵי"ן" (חֲלָק א' סִימָן כ"ב סְעִיף ט), שְׂנַעֲשִׂה וְנִשְׁמַע שֶׁהֵם בְּחִינַת תּוֹרָה וְתִפְלָה הֵם עֶקֶר הַשְּׂמִחָה בְּחִינַת מֵהַ שְׂדֵרֵשׁוּ חֲכָמֵינוּ זְכָרוֹנָם לְבִרְכָה^(כ), עַל הַכְּתָרִים שֶׁל נַעֲשִׂה וְנִשְׁמַע שְׂעֵתִיד הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְהַחֲזִירָם לָנוּ, עֲלֵיהֶם נֵאמַר^(כ): "וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל

(כ) לְעִיל אוֹת ה. (ל) שְׁבַת פּוֹח. (מ) יִשְׁעִיָה לְהַ, י.

ר'אשם". ועקר שְׂלֵמוֹת הַשְּׂמִיחָה הוּא עַל־יְדֵי הַיְרָאָה שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּפִלָּה בְּחִינַת וְגִילוֹ בְּרַעְדָּה^(ג) (ע"ן שם).

,

וְזֶה עֲנִין נְסוּךְ הַמַּיִם בְּחַג כִּי זֶה בְּחִינַת: "וַיִּשְׁאַבוּ מַיִם וַיִּשְׁפְּכוּ לְפָנָי ה'" הַנֶּאֱמָר בְּשִׁמוּאֵל^(ס). וּפְרַשׁ רַש"י שֶׁשְׁפָכוּ לָבָם כַּמַּיִם, הֵינּוּ בְּחִינַת שְׂלֵמוֹת הַתְּפִלָּה שֶׁנִּשְׁלַם בְּסִכּוֹת כַּנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת שְׂמִיחַת בֵּית הַשּׂוֹאֵבָה שֶׁהוּא עַל שֵׁם שְׂכֵתוֹב^(ז): "וַיִּשְׁאַבְתֶּם מַיִם בְּשִׁשּׁוֹן מִמַּעֲיָנֵי הַיְשׁוּעָה" וְתַרְגּוּמוֹ: וַתִּקְבְּלוּן אוֹלְפָן חֲדָת', הֵינּוּ בְּחִינַת הַחֲדוּשֵׁי תוֹרָה הַנ"ל הַנִּמְשָׁכִין מִבְּחִינַת עֵתִיקָא סְתִימָאָה וְהֵם בְּחִינַת מַעֲיָנֵי הַיְשׁוּעָה מִמַּשׁ בְּחִינַת נַחַל נוֹבַע מְקוֹר חֲכָמָה^(ח), כִּי נוֹבְעִים מֵהֵם עֲצוֹת וַיִּשְׁוּעוֹת נִפְלְאוֹת בְּלִי גְבוּל וְקֶץ, שִׁיכוֹלִים לְהוֹשִׁיעַ לְכָל אֶפְלוֹ יִהְיֶה מִי שִׁיְהִיָּה. וּמַחֲדוּשֵׁי תוֹרָה כְּאֵלוֹ כְּשִׁזּוֹכִים לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת עַל־יְדֵי־זֶה זּוֹכִין לְשַׁפֵּךְ לְבוֹ כַּמַּיִם לְפָנָי הַשֵּׁם, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי אֲשֶׁר יוֹדֵעַ נִגְעֵי לְבָבוֹ וּמְכַאֲבֵיו אֵיךְ הוּא רְחוּק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלֵאמֹר מִדּוֹת רְעוֹת וְתַאֲוֹת רְעוֹת וּבְלִבּוֹלִים רְעִים נִפְלַ בְּעוֹנוֹתָיו וְכָל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת, שֶׁהַכֹּל יוֹכֵל לְמַצֵּא בְּתוֹךְ תְּפִלוֹת אֵלוֹ שֶׁעוֹשֶׂה מִהַתּוֹרוֹת הָאֵלֶּה הַנ"ל וְלִפְרֹשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּגִים עַל כָּל־מַה כִּבֵּן הַמַּתְחַטֵּא לְפָנָי אָבִיו, שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַת שְׂאִיבַת מַיִם הַנ"ל וְזֶה וַיִּשְׁאַבְתֶּם מַיִם בְּשִׁשּׁוֹן. כִּי כְּשִׁזּוֹכִין לְהַמְשִׁיךְ דְּרֹךְ זֶה בְּשְׂלֵמוֹת הוּא בּוֹדֵאֵי שְׂמִיחָה שְׂאִין לָהּ קֶץ בְּחִינַת וְגִילוֹ בְּרַעְדָּה הַנ"ל בְּחִינַת וְשְׂמִיחַת עוֹלָם כַּנ"ל לְעֲנִין הַשְּׂמִיחָה שֶׁל שְׂמִיחַת תּוֹרָה וְהַהֲקָפוֹת.

(ג) תהלים ב, יא. (ד) שמואל-א-ז, ו. (ע) ישעיה יב, ג. (פ) משלי יח, ד.

וְזֶה: "עַד מָתִי תִתְחַמְּקִין הַבַּת הַשׁוֹבְבָה כִּי בָּרָא הַשֵּׁם חֲדָשָׁה בְּאֶרֶץ
 נִקְבָּה תְּסוּבָב גְּבַר"^(א), וּפְרַשׁ רַש"י הַפְּסוּק לְעִנְיַן תְּשׁוּבָה וְזֶה
 לְשׁוֹנוֹ: תִּתְחַמְּקִין תִּסְתְּרִי מִמֶּנִּי שְׂאֵת בּוֹשָׁה לְשׁוֹב אֵלַי מִפְּנֵי דְרָבְדָּר,
 הִנֵּה חֲדָשָׁה גְּבֵרָתַת בְּאֶרֶץ שְׁהַנְּקָבָה תִּחְזֹר אַחַר הַזִּכָּר לְבִקְשׁוֹ שִׁישְׁאָנָה
 לְשׁוֹן אֲסוּבָבָה בְּעִיר אֲבִקְשָׁה וְכוּ', עַד כָּאֵן לְשׁוֹן רַש"י. וְלִכְאוּרָה מָה
 עִנְיַן נִקְבָּה תְּסוּבָב גְּבַר שְׁהַנְּקָבָה תִּחְזֹר אַחַר הַזִּכָּר וְכוּ' לְעִנְיַן תְּשׁוּבָה.
 אִךְ עַל-פִּי הַנ"ל מִבְּאֵר הַיֵּטֵב, כִּי אִישׁ וְאִשָּׁה זָכָר וְנִקְבָּה שְׂרָשָׁם לְמַעַלָּה
 בְּמָקוֹם גְּבוּהָ מְאֹד שְׂכָל הַיַּחֲוּדִים הַעֲלִיּוֹנִים תְּלוּיִים בָּהֶם כַּמּוֹכֵן בְּכָל
 סְפָרֵי הַזֵּהר הַקְּדוֹשׁ וְכַתְּבֵי הָאֶרֶץ זָכְרוּנוּ לְבִרְכָה. וְהֵם בְּחִינַת הַקְּדוֹשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא וְכִנְסַת-יִשְׂרָאֵל וְהֵם בְּחִינַת תּוֹרָה שְׂבִכְתָּב וְתוֹרָה שְׂבַע-עֲלֻפָּה
 שְׂהֵם בְּחִינַת תּוֹרָה וְתַפְּלָה כִּי תַפְּלָה הוּא בְּחִינַת תּוֹרָה שְׂבַע-עֲלֻפָּה כִּי
 עֶקֶר שְׂלֵמוֹת הַתַּפְּלָה הוּא כְּשֶׁעוֹשֶׂה מִהַתּוֹרָה תַּפְּלָה וְזֶה אִי אֶפְשָׁר כִּי
 אִם עַל-יְדֵי בְּחִינַת תּוֹרָה שְׂבַע-עֲלֻפָּה שֶׁהִיא בְּחִינַת כְּלָלוּת כָּל הַחֲדוּשִׁין
 דְּאוּרִיתָא שְׂכָלָם נִמְשָׁכִים מִבְּחִינַת רוּחוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ שִׁינִיבָה לְהַתְּחַדְּשׁוֹת
 הַתּוֹרָה בְּתַכְלִית הַשְׂלֵמוֹת שֶׁהוּא בְּחִינַת אוּרִיתָא דְעַתִּיקָא סְתִימָאָה.

וְעַל-יְדֵי חֲדוּשִׁים אֵלּוּ יִהְיֶה נִמְשָׁךְ זֶה הַדְּרָךְ בְּשְׂלֵמוֹת בְּעוֹלָם לְעִשׂוֹת
 מִהַתּוֹרוֹת תַּפְּלוֹת כַּנ"ל. וְאִזּוּ לֹא נִתְּבַיֵּשׁ לְשׁוֹב לְהַשֵּׁם יִתְּבַרְךָ
 אֶפְלוּ אִם עָשִׂינוּ מַה שֶׁעָשִׂינוּ וְאֶפְלוּ אִם אֲנַחְנוּ עִכְשָׁו כְּמוֹ שְׂאָנּוּ יוֹדְעִים
 בְּעִצְמוֹנוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד, אֶף-עַל-פִּי-כֵן עַל-פִּי הַדְּרָךְ הַזֶּה לְעִשׂוֹת
 מִהַתּוֹרוֹת תַּפְּלוֹת הַנִּמְשָׁךְ עִתָּה מִבְּחִינַת הַתְּנוּצָצוֹת מְשִׁיחַ שְׂמִתְנוּצָצִין
 לְבוֹא בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ, כִּי בְּיָדָי לֹא יִתְמַהֲמָה עוֹד חַס וְשָׁלוֹם, כְּמוֹ
 שֶׁהַתְּמַהֲמָה עַד הַנְּה, עַל-פִּי דְרָךְ זֶה אָנוּ יִכּוֹלִין כְּלָנוּ אִיךְ שֶׁהוּא לְשׁוֹב
 לְהַשֵּׁם יִתְּבַרְךָ מֵאַחַר שְׂכָל תְּשׁוּבָתָנוּ וְתַקְוָתָנוּ וְתוֹחַלְתָּנוּ לְהַשֵּׁם יִתְּבַרְךָ

(א) יְרֵמְיָהּ לֵא, כב.

הוא רק על־ידי תְּפִלָּה שְׁאֵנוּ מְצַפִּים וּמְבַקְשִׁים וּמְתַחַנְּנִים מֵהַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ שְׁיָשִׁיב אוֹתָנוּ אֵלָיו וְיַעֲזֵרֵנוּ וְיִוְשִׁיעֵנוּ בְּגִבּוֹרָתוֹ הַגְּדוֹלָה וּבְחֶסֶדּוֹ הַנִּפְלְאִים לְקַיֵּם אֶת כָּל הַתּוֹרָה מֵעַתָּה. עַל־כֵּן בְּיָדָי עֵתָה אֵין לָנוּ לִפְלִי בְּדַעַתָּנוּ מְלֵה־תְּפִלָּה לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ מִחַמַּת שְׁמַעְשֵׁינוּ אֵינָם כְּהַגֵּן, כִּי הֵלֵא אֲדַרְבָּא זֶהוּ בְּעַצְמוֹ בְּקִשְׁתֵּינוּ מֵהַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ שֶׁהוּא יַעֲזֵרֵנוּ לְתַקֵּן מַעֲשֵׂינוּ וּבְזֶה אָנוּ יְכוּלִים לַעֲסֹק תָּמִיד, עַד שְׁיִרְחַם עָלֵינוּ מִן הַשָּׁמַיִם לְמַלְאוֹת בְּקִשְׁתֵּינוּ. וּבְאִמַּת מִי שֶׁהוּא חֹזֵק בְּדַרְךְ הַזֶּה לְהִרְבּוֹת בְּהַתְּבוּדוֹת וּלְעַשׂוֹת מִהַתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת וּלְהִרְבּוֹת בְּתַפְלוֹת כְּאֵלוֹ תָּמִיד, כּוֹף כָּל כּוֹף בְּיָדָי יָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ כְּאֲשֶׁר הִבְנֵתִי מִפִּי אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ.

וְזֶה שְׂצוּעַק הַנְּבִיא: "עַד מָתִי תִתְחַמְּקִין הַבַּת הַשׁוֹבְבָה", הֵינּוּ שֶׁהַנְּבִיא קוֹרָא תִּגְר וְצוּעַק וְקוֹרָא בְּקוֹל גְּדוֹל אֵים וְנוֹרָא עַל מַה שְׁאֵנוּ נוֹפְלִין בְּדַעַתָּנוּ בְּכָל פַּעַם מִלְּשׁוֹב מִחַמַּת רַבּוּי מַעֲשֵׂנוּ הָרַעִים, שֶׁהֵינּוּ שׁוֹנִים בְּאוֹלְתָנוּ פְּעָמִים אֵין מִסְפֵּר כִּידוּעַ, שֶׁרַב הַמְתַּרְחָקִים מֵהַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ שֶׁהוּא מִחַמַּת נְפִילוֹת הָאֵלֶּה מֵאַחַר שְׁרוּאִים שְׁזָה כְּמַה שְׁחַפְּצִים לָשׁוּב וּבְכָל פַּעַם נוֹפְלִים יוֹתֵר, וְהַבַּעַל דְּבַר מִתְנַגֵּרָה וּמִתְנַגֵּר עָלֵיהֶם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וּמִחַמַּת זֶה נִתְרַשְׁלוּ יְדֵיהֶם מִלְּשׁוֹב עוֹד כְּאֵלוֹ אִפְס תִּקְנֶה חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל זֶה צוּעַק הַנְּבִיא: "עַד מָתִי תִתְחַמְּקִין עַד מָתִי תִסְתַּרִי מִמֶּנּוּ שְׂאֵת בּוֹשָׁה לָשׁוּב אֵלֵי מִפְּנֵי דְרַבָּה, הֵנָּה חֲדָשָׁה נִבְרָאת בְּאַרְצָא, שֶׁהַנְּקֵבָה תִּחְזֹר אַחַר הַזְּכָרִים", הֵינּוּ שֶׁהַנְּקֵבָה הָאִשָּׁה יִרְאֵת הַשֵּׁם שֶׁהוּא בְּחֵינַת הַתְּפִלָּה רוֹדְפַת אַחַר הַתּוֹרָה שְׁזָה הִיא רַק כְּשֶׁעוֹשִׂין מִהַתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת כִּי מַה שְׁעַבְשׁוּ דְרַבּוּ שֶׁל אִישׁ לְחֹזֵר אַחַר אִשָּׁה זֶהוּ מִחַמַּת קְטָנוּתָהּ בְּמַעֲלָה, כִּי עַבְשׁוּ הַתְּפִלָּה בְּקִטְנוּת וְרַב הַתְּפִלוֹת הֵם צָרְכֵי הַגּוֹף וְאֵז אֵין לְהַתְּפִלָּה פְּתִחוֹן פֶּה לְרַדֵּף אַחַר הַתּוֹרָה וּלְתַבַּע אוֹתָהּ, כִּי

הַתַּפְּלָה שֶׁהוּא לְצַרְכֵי הַגּוֹף אֵין לָהּ שְׁלֵמוֹת כִּי אִם עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה וְכוּ' בַּנ"ל בַּתְּחִלַּת הַדְּרוֹשׁ.

וְעַל-כֵּן בְּיָדָיו אֵין זֶה דֶּרֶךְ הַטּוֹב וְהַאֲמֵת לֹמַר אֶלְמַד תּוֹרָה כְּדֵי שְׂאוּכַל לְהַתַּפְּלֵל עַל צַרְכֵי הַגּוֹף, כִּי זֶה הוּא בְּחִינַת 'אֵל תַּעֲשֶׂם קַרְדָּם לְחַתֵּךְ בָּהֶם'^(פ), כִּי עַקֵּר בְּוֵנְתוֹ עַל צַרְכֵי הַגּוֹף רַק מִחֲמַת שְׂמֵת־בֵּישׁ לְשָׂאֵל עַל צַרְכָּיו, עַל-כֵּן הוּא לֹמַד כְּדֵי שְׂיִשְׂאֵל צַרְכָּיו. וְזֶה בְּיָדָיו מְגַנֵּה מְאֹד עַל-כֵּן אֵין נֶאֱמָר בַּתַּפְּלָה כְּזוֹ שֶׁהַתַּפְּלָה תִּבְקַשׁ אֶת הַתּוֹרָה בַּנ"ל. אֲבָל הַתַּפְּלָה שְׂעוֹשִׂין מִתּוֹרוֹת שֶׁהוּא לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה, אִזּוֹ הַתַּפְּלָה נְבִינִית בְּשְׁלֵמוֹת גָּדוֹל וְאִזּוֹ בְּיָדָיו אֵינָה מִתְבַּיֶּשֶׁת הַתַּפְּלָה בְּחִינַת אִשָּׁה לְרִדְף אַחֵר בַּעֲלָהּ, שֶׁהוּא הַתּוֹרָה בְּבְחִינַת: "נִקְבָּה תְּסוּבָּב גָּבֵר" בְּחִינַת: "הַחֲזִיקוּ שְׁבַע נָשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד" וְכוּ'^(נ). כִּי תַפְּלָה שְׁלֵמָה כְּזוֹת בְּיָדָיו תּוּכַל לְרִדְף אַחֵר הַתּוֹרָה וּלְבַקֵּשׁ אוֹתָהּ לְמַד וְעַסֵּק בַּתּוֹרָה בְּשִׁבְלוֹ כְּדֵי שְׂאוּכַל לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרוֹת תַּפְּלוֹת אֵלּוּ, כִּי כָּל בְּוֵנְתִי לַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאִי, וְעַל-יְדֵי דֶּרֶךְ זֶה אֵין לָךְ לְהַתְבַּיֶּשׁ לְשׁוֹב אֵלַי תָּמִיד יִהְיֶה אִיךָ שְׂיִהְיֶה כִּי רַחֲמֵי לֹא כָּלִים וּבְכָל פַּעַם תּוּכַל לְבוֹא בַּתַּפְּלָה וְתַחַנְנֵנִים לְבַקֵּשׁנִי שְׂאֶקְרָבָךְ מֵעַתָּה.

וּבְיָדָיו יוֹעִילוּ דְבָרֶיךָ סוֹף כָּל סוֹף, כִּי דֶּרֶךְ זֶה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת גְּאֻלָּה הַאֲחֵרוֹנָה שְׂאֵין לָהּ הַפְּסֵק שֶׁהוּא בְּחִינַת מַעֲיָנִי הַיְשׁוּעָה שְׂאֵינוּ נִפְסָק לְעוֹלָם בַּנ"ל, כִּי הוּא דֶּרֶךְ שְׂדָרְכוּ בּוֹ אֲבוֹתֵינוּ מֵעוֹלָם אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב מִשָּׁה אֲהֵרֹן יוֹסֵף דָּוִד וְכָל הַצַּדִּיקִים הַקְּדוּמוֹנִים שְׂעַסְקוּ בַּתַּפְּלָה וְהַתְּבוּדוֹת הַרְבֵּה לְהַתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יְתִבְרַךְ, אִךְ בַּתְּחִלָּה לֹא הָיוּ יְכוּלִים עֲדִין לְזַכּוֹת לָזֶה בְּשְׁלֵמוֹת לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרָה תַּפְּלָה, מִחֲמַת שְׂעַדִּין לֹא הָיָה תּוֹרָה בְּעוֹלָם וְהַכְּרָחוּ לְעַסֵּק בַּתַּפְּלָה הַרְבֵּה כָּל הָאֲבוֹת עַד מִשָּׁה, שְׂזָכָה בְּרַבּוּי תַּפְּלוֹתָיו בְּחִינַת "תַּפְּלָה

(ק) אֲבוֹת ד', ה'. (ר) שְׂעִינָה ד', א.

לְמוֹשֶׁה" (ש) לְהַמְשִׁיךְ תּוֹרָה. אָבֵל עֲדִין לֹא הִגִּיעָה הָעֵת לְחֹזֵר וּלְהִכְנִים הַתּוֹרָה לְתוֹךְ הַתַּפְּלָה וּלְכַבֵּשׁ דֶּרֶךְ זֶה בְּעוֹלָם לַעֲשׂוֹת מִהַתּוֹרוֹת תַּפְּלוֹת, וְעַל־כֵּן הָיָה מָה דִּהְיָה שְׁקָלְקְלוֹ הָעֶרְב־רַב וְהַחֲטִיאוּ גַם אֶת יִשְׂרָאֵל וְכוּ', עַד שָׁבַא דְּוֹד הַמְּלֶךְ, עָלְיוֹ הַשְּׁלוֹם, שֶׁהוּא מְשָׁלִים אֶת הַשְּׁבָעָה רוּעִים וְהוּא הָיָה שָׂרֵשׁ נִשְׁמַת מְשִׁיחַ וְהוּא הַתְּחִיל לְעוֹרֵר זֶה הַדֶּרֶךְ לַעֲשׂוֹת מִהַתּוֹרוֹת תַּפְּלוֹת שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת תְּהִלִּים וְכוּ' כַּנ"ל, אָבֵל הָעֵקֶר הַגָּמֵר יִהְיֶה בִּימֵי מְשִׁיחַ שָׂאָו יִתְחַדֵּשׁ הַדֶּרֶךְ הַזֶּה לְגַמְרֵי וְעַל־יְדֵי הַדֶּרֶךְ הַזֶּה לֹא יִבּוֹשׁ וְלֹא נִפְלָם לְעוֹלָם, כִּי אֵיךְ שֶׁהוּא נָשׁוּב לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ כַּנ"ל.

וְזֶה בְּחִינַת: "תַּחַת אֶהְבְּתִי וְשִׁטְנוֹנִי וְאֲנִי תַפְּלָה" (ח), הֵינּוּ אֶהְבָּה זֶה בְּחִינַת הַתּוֹרָה בְּחִינַת תּוֹרַת הַסֵּד. וְכִמּוֹ שֶׁכָּתַב אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָה, בְּ"לְקוֹטֵי מוֹהַר"ן" (חֲלָק א' סִימָן ל"ג) עַל פְּסוּק: "יוֹמָם יִצְוֶה ה' חֲסֵדוֹ" (ט), שֶׁכָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה הֵם בְּחִינַת אֶהְבָּה וְחֲסֵד וְכוּ' עֵין שָׁם, וְזֶהוּ תַחַת אֶהְבְּתִי שֶׁכָּל מָה שֶׁאֲנִי זוֹכֶה לְבְּחִינַת אֶהְבָּה בְּחִינַת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, כָּל מָה שֶׁאֲנִי רוּצֶה לְהַתְּחִיל לַעֲסֵק בְּאִיזָה תּוֹרָה וּמִצְוָה שֶׁהֵם בְּחִינַת אֶהְבָּה – וְשִׁטְנוֹנִי, שֶׁהֵם מִתְנַגְּרִים וּמְשִׁטְנִים בִּי וְרוּצִים לְהַפִּיל אוֹתִי חֵם וְשְׁלוֹם, וְאֲנִי אֵינִי יוֹדֵעַ מָה לַעֲשׂוֹת כִּנְגַד הַתְּנַגְּרוֹת כּוֹאֵת. עַל־כֵּן "וְאֲנִי תַפְּלָה", הֵינּוּ כָּל עֵסְקִי שֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה מִהַתּוֹרָה שֶׁהוּא בְּחִינַת אֶהְבָּה אֲנִי עוֹשֶׂה מִמֶּנָּה תַפְּלָה וְעַל־יְדֵי־זֶה אֲנִי מְצַפֶּה לִישׁוּעָה עֲדִין שֶׁאֲזַכֶּה לָשׁוּב לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ בְּאַמֶּת.

וְעַתָּה תִּרְאֶה נִפְלְאוֹת מָה שֶׁמוֹכָא בּוֹהַר הַקְּדוֹשׁ (ב) שֶׁבְּסִפּוֹת הוּא בְּחִינַת נִקְבָה תְּסוּבָב גְּבַר בְּחִינַת: "וְהַחֲזִיקוּ שְׁבַע נָשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד" עֵין שָׁם, וְזֶה הוּא עֲנִין הַהִקְפּוֹת עִם הַלּוּלָב סְבִיב הַסֵּפֶר תּוֹרָה, וְאוֹמְרִים תַּפְּלוֹת וְהוֹשְׁעָנוֹת סְבִיב הַתּוֹרָה בְּבְחִינַת: "נִקְבָה תְּסוּבָב גְּבַר" הַנ"ל, הֵינּוּ שֶׁאֲנִי מִמְּשִׁיכִין הַתּוֹרָה לְתוֹךְ הַתַּפְּלָה לַעֲשׂוֹת

(ש) תהלים צ, א. (ת) תהלים קט, ד. (א) שם מב, ט. (ב) תקוני זהר, תקון יג, דף גג: ועין בסידור קול-יעקב בכונות סבות.

מהתורות תפלות, כי אז בסבות, עולה התפלה על-ידי שעוסקין אז להמשיך הדרך לעשות מתורות תפלות, שזה הוא בחינת: "נקבה תסובב גבר", בחינת: "והחזיקו שבע נשים באיש אחד" כנ"ל. וזהו: "והחזיקו שבע נשים" בחינת תפלה שהוא בחינת 'אשה יראת ה' בחינת: "שבע ביום הללתיך" וכו', וזהו שמסים הכתוב: "להמנו נאכל ושמלותינו נלבש"^(ג), כי הלחם והשמלה שהוא הפרנסה הנמשך על-ידי תפלות פשוטות של צרכי הגוף עקר הפרנסה נמשך מהתורה, כי תפלה כזאת אין לה שום כח להשפיע כי אם מה שמקבלת מהתורה שממשם כל ההשפעות וכו', אבל תפלה שעושין מהתורה זאת התפלה היא בעצמה תורה ואצלה כל ההשפעות, מאחר שכל עסקה לקיים את התורה שממשם כל ההשפעות וזה להמנו דיקא נאכל ושמלותינו נלבש.

וזה: "רק יקרא שמך עלינו אסף את הרפתנו", דהינו להעלות התפלה מהרפות ובזיונות מזילותא דגלותא מבחינת "כרם זלת" וכו' 'אלו דברים' וכו'. ותפלה כזאת היא בחינת: "אשת חיל עטרת בעלה"^(ד). בחינת: "רבות בנות עשו חיל ואת עליית על כלנה"^(ה) בחינת: "בטח בה לב בעלה"^(ו). כי יש אשה שבעלה צריך לפרנסה להביא לה כל צרכי הפרנסה והיא רק מתקנת המאכל בבשול ואפיה וכו', וזה התפלה הפשוטה של צרכי הגוף שכל השפע של התפלה מביא לה בעלה שהוא התורה רק שעקר גמר בשול השפע צריך שיהיה על-ידי התפלה כדי שתוכל לירד להעולם לפרנס את העולם. אבל יש אשת חיל שכל עשירות של בעלה וחיותו ממנה בחינת: "בטח בה לב בעלה" וזה בחינת התפלות שעושים מהתורות לקיים את התורה, שכל חיות התורה שהוא קיום התורה הוא על ידה, דהינו על-ידי התפלה וכן"ל.

(ג) ישעיה ד, א. (ד) משלי יב, ד. (ה) שם לא, כט. (ו) שם שם, יא.

וְזֶהוּ שְׁנִסְמַךְ שָׁם בְּיַרְמִיָּה אַחַר פְּסוּק "עַד מָתִי תִתְחַמְקִין" וְכוּ' "הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם ה' וְזָרַעְתִּי אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְכוּ' זָרַע אָדָם וְזָרַע בְּהֶמָּה" וּפְרַשׁ רַש"י: 'הַטּוֹבִים וְהַסְּכָלִים שֶׁבָּהֶם אֲנִי אֲזַרְעֵם כְּלֵם לְהִיּוֹת זָרַע שְׁלִי'. "זָרַע אָדָם וְזָרַע בְּהֶמָּה" תַּרְגָּם יוֹנָתָן: אֶקְמִינוּן כַּבְּנֵי אִנְשָׁא וְאֶצְלַחִינוּן כַּבְּעִירָא, שְׂאִין עֲוֹנוֹתֶיהָ נִפְקְדִין עָלֶיהָ, הִינּוּ אָדָם זֶה בְּחִינַת תּוֹרָה בְּחִינַת: "זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם"⁽¹⁾ בְּחִינַת שֵׁם מ"ה הַקְּדוּשׁ, בְּהֶמָּה זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה כִּי בְּהֶמָּה בְּגִימַטְרִיא שֵׁם ב"ן הַקְּדוּשׁ שֶׁהוּא בְּחִינַת מַלְכוּת כַּמּוּבָא⁽²⁾, כִּי עַקֵּר הַתְּפִלָּה שִׁשְׁשִׁים עֶצְמוּ בְּבְהֶמָה כְּמוֹ שְׂאִין בּוֹ שׁוּם דַּעַת לְשִׁית עֲצוֹת לְנַפְשׁוֹ, רַק יִבְקֹשׁ רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים בְּבְחִינַת: "כִּאֵיל תַּעֲרַג עַל אֲפִיקֵי מַיִם"⁽³⁾ וְכְמוֹ שֶׁכָּתוּב⁽⁴⁾: "גַּם בְּהֵמוֹת שְׂדֵה תַעֲרוּג אֵילִיד", בְּחִינַת: "כְּסוּם עֲגוּר כֵּן אֶצְפָּצַף אֶהְגֶּה בַּיּוֹנָה"⁽⁵⁾, וְעַל-יְדֵי בְּחִינַת זֹאת שֶׁיִּזְרַע אֶת יִשְׂרָאֵל זָרַע אָדָם וְזָרַע בְּהֶמָּה יַחַד, הִינּוּ שִׁיעֲשׂוּ מִתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת, עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְהַמְשִׁיךְ יְשׁוּעָה לְכֻלָּם אֲפִלּוּ לְאוֹתָם שֶׁהֵם בְּחִינַת בְּהֵמוֹת מִמַּשׁ עַל-יְדֵי מַעֲשֵׂיהֶם, כִּי עַל-יְדֵי דֶרֶךְ זֶה יִזְכּוּ גַם הֵם לְתִשׁוּבָה וְלִסְלִיחַת עֲוֹנוֹת בְּחִינַת: "אֶקְמִינוּן כַּבְּנֵי אִנְשָׁא וְאֶצְלַחִינוּן כַּבְּעִירָא שְׂאִין עֲוֹנוֹתֶיהָ נִפְקְדִין עָלֶיהָ", כִּי עַל-יְדֵי-זֶה עַקֵּר הַתְּשׁוּבָה וְסְלִיחַת עֲוֹנוֹת כִּי הוּא בְּחִינַת שְׁלֹשׁ-עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה עַקֵּר הַסְּלִיחָה וְהַתְּקוּן וְכַנ"ל וְזֶה שְׁנִסְמַךְ שָׁם: "הִנֵּה יָמִים בָּאִים וְכָרַתִּי אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל" וְכוּ' הִינּוּ כַּנ"ל, כִּי עַל-יְדֵי דֶרֶךְ זֶה נִזְכָּה לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה בְּחִינַת: "וְנָתַתִּי אֶת תּוֹרָתִי בְּקִרְבָּם וְעַל לִבָּם אֶכְתָּבָנָה"⁽⁶⁾. לֵב זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה כִּי עֲבוּדָה שְׁפִלְבּ זֶה תְּפִלָּה⁽⁷⁾, הִינּוּ שֶׁתְּהִיָּה נִכְתָּבַת הַתּוֹרָה בְּתוֹךְ הַלֵּב עַל-יְדֵי שִׁכְתָּבוֹ מִהַתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת לֵב, וְעַל-יְדֵי-זֶה נָשׁוּב אֵלָיו יִתְפָּרֵךְ בְּאַמַּת וְיִקְרַב אוֹתָנוּ בְּרַחֲמָיו בְּחִינַת: "וְהִיִּתִּי לָהֶם לְאֱלֹהִים וְהֵמָּה יִהְיוּ לִי לְעָם"⁽⁸⁾.

(1) בְּמִדְבַר יִט, יד. (ח) עֵץ חַיִּים, שַׁעַר מַח, דְּרוֹשׁ ב. (ט) תְּהִלִּים מִב, ב. (י) יוֹאֵל א, כ. (כ) יְשַׁעְיָה לַח, יד. (ל) יְרֵמְיָה לֵא, לֵא. (מ) תַּעֲנִית ב. (נ) יְרֵמְיָה לֵא, לֵג.

וְזֶה בְּחִינַת יַעֲקֹב וְלֹאֵה וְרַחֵל. רַחֵל זֶה בְּחִינַת תּוֹרָה שְׁבַע־עַלְפָּה שֶׁהִיא בְּרַחֵל לְפָנֵי גּוֹזְזִיָּה, שֶׁהַכֹּל גּוֹזְזִים וּפּוֹסְקִים מִמֶּנָּה הַלְכוֹת^(ב) כְּמוֹ שְׁמִבְאֵר בְּ"לְקוֹטֵי מוֹהַר"ן (חֵלֶק א' סִיּוֹן י"ב אוֹת א). לֹאֵה זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה בְּחִינַת: "וְעֵינַי לֹאֵה רַבּוֹת"^(ג), שֶׁהִיָּתָה בּוֹכָה שְׁלֹא תִפְּל בְּחִלְקוֹ שֶׁל עֲשׂו^(ד) בְּבְחִינַת: "בְּבִכֵי יָבֹאוּ וּבְתַחֲנוּנִים אוֹבִילֵם"^(ה). יַעֲקֹב זֶה בְּחִינַת כְּלָלִיּוֹת הַתּוֹרָה בְּחִינַת: "תּוֹרָה צְוָה לָנוּ מִשָּׁה מוֹרְשָׁה קְהֵלֶת יַעֲקֹב"^(ו), הֵינּוּ בְּחִינַת תּוֹרָה שְׁבַבְתָּב. כִּי תּוֹרָה שְׁבַבְתָּב וְתּוֹרָה שְׁבַע־עַלְפָּה הֵם בְּחִינַת אִישׁ וְאִשָּׁה בְּחִינַת יַעֲקֹב וְרַחֵל כִּידוּע'^(ז). וּכְבָר בְּאַרְנו^(ח) שֶׁעַקֵר הַתְּפִלָּה שְׁעוֹשִׂים מִתּוֹרָה הוּא עַל־יְדֵי תּוֹרָה שְׁבַע־עַלְפָּה שֶׁהִיא בְּחִינַת חֲדוּשֵׁין דְּאוֹרֵיתָא הַנְּמַשְׁכִּים מִשְׁלֹש־עֶשְׂרֵה מִדּוֹת וְכוּ', שְׁעַל־יְדֵי־זֶה דִּיקָא יוֹדְעִים לַעֲשׂוֹת מִהַתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת. וְעַל־כֵּן לֹאֵה וְרַחֵל כְּחֻדָּא חֲשִׁיבֵי כְּמוֹבָא בְּזִהַר הַקְּדוּשׁ^(ט) וּבְכַתְּבֵי הָאֲר"י זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָּה^(י). וְיַעֲקֹב שֶׁהוּא יְסוּד הַתּוֹרָה הִיָּה כָּל עֲבוּדָתוֹ בְּרַחֵל שֶׁהִיא בְּחִינַת תּוֹרָה שְׁבַע־עַלְפָּה, כִּי אֵין שְׁלֵמוֹת לַתּוֹרָה שְׁבַבְתָּב כִּלָּא תּוֹרָה שְׁבַע־עַלְפָּה. וְאִי אֶפְשָׁר לְהוֹלִיד שֵׁם עֲבוּדָה וּמַצּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים מִתּוֹרָה שְׁבַבְתָּב כִּי אִם עַל־יְדֵי תּוֹרָה שְׁבַע־עַלְפָּה, כִּי מִתּוֹרָה שְׁבַבְתָּב בְּעַצְמָה אֵין יוֹדְעִים שׁוֹם מַצּוֹה בְּשְׁלֵמוֹת כְּמִבְאֵר כָּל זֶה בְּמִקּוֹם אַחֵר^(כ). וְעַל־כֵּן הִיָּה כָּל עֲבוּדָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב בְּרַחֵל. אֲבָל בְּאַמַּת אִי אֶפְשָׁר לְזַכּוֹת לְקִיָּם הַתּוֹרָה וְהַמַּצּוֹת בְּשְׁלֵמוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת יַעֲקֹב וְרַחֵל, כִּי אִם עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים וְכַנ"ל שֶׁהֵם בְּחִינַת 'לֹאֵה' כַּנ"ל.

וּמַחֲמַת שֶׁתּוֹרָה וְתְּפִלָּה הֵם תְּלוּוִיִּים זֶה בְּזֶה שְׂאִי אֶפְשָׁר לְזַכּוֹת לַתּוֹרָה כִּי אִם עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וְאִי אֶפְשָׁר לְזַכּוֹת לַתְּפִלָּה כִּי

(ט) וְשַׁעֲיָה נג, ז. (ע) בְּרֵאשִׁית כט, יז. (פ) ב"ב קכג, (צ) יְרֵמְיָה לא, ט. (ק) דְּבָרִים לג, ד. (ר) עַץ חַיִּים, שַׁעַר לו, פָּרָק א. (ש) בְּפָנִים הַהֲלָכָה, אוֹת טו. (ת) עַץ זֵהַר וַיִּקְרָא רַמֵּד: (א) עַץ קֹדֵי, עֶרְךָ יַעֲקֹב. (ב) בְּפָנִים הַהֲלָכָה.

אם על-ידי תורה, כי צריכין ללמוד תורה כדי לידע על מה להתפלל, אבל גם לזכות ללמוד תורה צריכין תפלה. וכמו שאנו מתפללין בכל יום "והאר עינינו בתורתך ותן בלבנו בינה וכו' ללמוד וללמד" וכו' ומחמת זה אין יודעים מהיכן להתחלה.

ועל-כן אפלו יעקב אבינו, עליו השלום, לא היה יכול לעמוד על הדבר וסבר שהכרח להדבק תחלה ברחל שהיא בחינת תורה שבעל-פה, כי לכאורה נראה כך שצריכין להתחיל מעסק התורה וכו'. וגם כי רחל היא בחינת עלמא דאתגליא פמובא^(ז) הינו כי הכל רואין מעלת חדושיין דאורייתא הנמשכין מתורה שבעל-פה וחביבין בעיני כל מחמת שיש בהם חכמה ושכל גדול הנגלה לעין כל והחכמה חשובה בעיני הכל, אבל לאה היא בחינת עלמא דאתכסיא פמובא^(ח), כי חשיבות ומעלת התפלה סתום ונעלם מעיני הכל, כי תפלה הוא רק בחינת אמונה ואי אפשר להבין ענין התפלה בשום שכל כלל, ועל-כן נאמר על התפלה 'פרם זלת'^(ט) ודרשו רבותינו, זכרונם לברכה^(י), 'אלו דברים וכו' ובני אדם מזולזלין בהם'.

וזה בחינת: "ורחל היתה יפת תאר ויפת מראה ועיני לאה רבות"^(י), כי יופי הדור התורה שבעל-פה הכל רואין וחשוב בעיני הכל, והכל רצין אל המשנה, אבל "ועיני לאה רבות" שהיתה בוכה תמיד, שלא תפל בחלקו של עשו וזה רמז על כנסת ישראל על כל אחד ואחד מישראל, שצריך לבכות כל כך כמו לאה עד שהיו עיניה רבות שלא תפל בחלקו של הס"ם [הסמ"ך מ"ם] חס ושלום, שהוא שרו של עשו. אבל מעלת וחשיבות ענין זה של תפלה אין הכל רואין כי היא בחינת עלמא דאתכסיא כנ"ל ועל-כן אפלו בני אדם הכשרים אין רצין

(ג) זכר בראשית נד. (ד) שם. (ה) תהלים יב, ט. (ו) ברכות ו: (ז) בראשית כט, ז.

אחריה כל כך ואדרבא, מוזלזלין בה כנ"ל ואפלו יעקב לא היה יכול לעמוד על הדבר ועבד ברחל דיקא כנ"ל.

ולכן הארמי ברמאותו הגדולה רצה להטעות את יעקב ולהחליף לו לאה ברחל, כי לכן לא ידע כלל מעלת התפלה, כי הוא בודאי זלזל בתפלה לגמרי, ועל-כן סבר שאין בלאה שום חשיבות כלל וסבר שרמה את יעקב מאוד במה שהחליף לו לאה ברחל. אבל באמת הכל מאת השם היתה, כי מאד עמקו מחשבותיו יתברך ובאמת הכל היה לטובה גדולה כי רחל הצדקת מסרה סימניה לאחותה לאה שלא תתבייש, כי יעקב מסר הסימנים לרחל בחינת: "הציבי לך ציונים"^(ח) ודרשו רבותינו זכרונם לברכה^(ט), 'עשו סימנים לתורה שלא תשתכח ולא תתחלף שלא לגלות פנים לתורה שלא בהלכה, וכל הסימנים הם בבחינת תורה שבעל-פה שהיא בחינת רחל שישם כל המסרת והסימנים. אבל רחל שהיא בחינת תורה שבעל-פה מוסרת כל הסימנים לאחותה לאה שהיא בחינת התפלה ומלמדת אותה איך לדבר עם יעקב שהוא כלל התורה ואיך לעשות מהתורה תפלה, ואז באמת נכללין רחל ולאה יחד כי תורה שבעל-פה ותפלה שניהם בחינת אחת כנ"ל, ושניהם מתחברין עם יעקב שהוא יסוד כלל התורה. והכל כדי להוליד שנים-עשר שבטי יה, שיש בהם ארבעים ותשע אותיות, שהם כנגד ארבעים ותשעה שיערי-תשובה, שזהו בחינת תהלים, שכל זה הוא בחינת שעושים מהתורות תפלות כנ"ל. כי באמת בכל הדברים שאין יודעים מהיכן להתחלה, כמו בענין תורה ותפלה הנ"ל, צריכין להתחיל משניהם, דהינו ללמד קצת היום ולעסק בתפלה קצת היום ואז אף-על-פי שבתחלה עדין אינו יודע היטב סדר תפלה ואיך לעשות מתורה תפלה, אף-על-פי-כן השם

(ח) רמיה לא, כא. (ט) ערוכין נד.

יִתְבָּרַךְ מֵרַחֵם עָלָיו וּמֵאִיר עֵינָיו וּמוֹסֵר לוֹ סִמְנֵי וְדַרְכֵי הַתּוֹרָה וּמְלַמֵּד אוֹתוֹ לְפִי בְּחִינַתוֹ אֵיךְ לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרָה תְּפִלָּה, וְאַחֲר־כֵּן עַל-יְדֵי הַתְּפִלָּה יוֹדֵעַ לְהַשִּׁיג אֶת הַתּוֹרָה יוֹתֵר וּבֵן בְּכָל פַּעַם שֶׁכָּל אֶחָד מִחֲזִיק אֶת חֲבֵרוֹ הַתְּפִלָּה אֶת הַתּוֹרָה וְהַתּוֹרָה אֶת הַתְּפִלָּה, וְזֶהוּ סוּד מֵה שֶׁבִּתְחִלָּה רָחֵל שֶׁהִיא הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל-פֶּה מוֹסְרֶת סִמְנֵיהָ לְלֵאָה שֶׁהִיא הַתְּפִלָּה בְּנ"ל.

וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁאֵיִתָּא בְּדַבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ וְזָרוּנָם לְבִרְכָה⁽¹⁾, שֶׁרָחֵל בְּעֶצְמָה שֶׁכְּבָה תַּחַת הַמַּטָּה וְדַבְּרָה הַסִּמְנִים עִם יַעֲקֹב בְּעַת שֶׁנִּזְדוּג עִם לֵאָה כִּדְרֵי שְׁלֵא תַתְּבִישׁ לֵאָה וְאֵיִתָּא בְּכַתְבֵי הָאֲר"י וְזָרוּנוֹ לְבִרְכָה⁽²⁾, סוּד גָּדוֹל וְנוֹרָא עַל זֶה, שֶׁכֵּן הַדָּבָר בְּסוּד הַיַּחֲוּדִים הָעֲלִיוֹנִים, שֶׁבְּעַת שֶׁמִּזְדוּג הָאֹר הַנִּקְרָא יַעֲקֹב עִם הָאֹר הַנִּקְרָא בְּחִינַת לֵאָה אִזּוּ בְּחִינַת רָחֵל תַּחַת הַמַּטָּה וְכוּ', עֵינֵי שָׁם בְּעֵינֵי חַיִּים וְעַל-פִּי דַרְכָנוּ הַנ"ל מְכוּן הַיֵּטֵב הַסוּד הַזֶּה לְעַנְיַן תְּפִלָּה הַנ"ל (כַּיְדוּעַ בַּכּוֹנֹת, שֶׁכָּל הַיַּחֲוּדִים הָעֲלִיוֹנִים נַעֲשִׂין כְּפִי עֲבוּדַת הַתַּחֲתוֹנִים וּבַכְּרֵט עַל-יְדֵי תְּפִלָּה שֶׁהוּא עֶקֶר שְׁלֵמוֹת הַיַּחֲוּד), הֵינּוּ כִּי בְּעַת שֶׁאִישׁ יִשְׂרָאֵלִי נִכְנָס לְהַתְּפַלֵּל תְּפִלָּתוֹ וְשִׁיחָתוֹ לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּזְכֶּה לְהַתְּקַרֵּב אֵלָיו וּלְקַיֵּם תּוֹרָתוֹ וּמִצְוֹתָיו וְרוּצָה לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרָה תְּפִלָּה, אֲבָל עַדִּין אֵין מְלָה בְּלִשׁוֹנוֹ לְדַבֵּר כִּי עַדִּין אֵינּוּ יוֹדֵעַ דַּרְכֵי וְסִמְנֵי הַתּוֹרָה וְאֵינּוּ יוֹדֵעַ אֵיךְ לְהַתְּפַלֵּל וּלְדַבֵּר וְלִשְׁיחַ, אִזּוּ בְּחִינַת רָחֵל שֶׁהִיא בְּחִינַת תּוֹרָה שֶׁבְּעַל-פֶּה בְּחִינַת חֲדוּשֵׁין דְּאוֹרֵיתָא מַעֲתִיקָא סְתִימָאָה שֶׁמֵּהֵם נִמְשָׁכִין הַדַּרְכִּים לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת בְּנ"ל, אִזּוּ הִיא בְּעֶצְמָה מְרַחֶמֶת עַל אִישׁ יִשְׂרָאֵלִי הַזֶּה הַמְתַּפְּלֵל שֶׁהוּא בְּחִינַת 'לֵאָה' בְּנ"ל וּמוֹסְרֶת לוֹ הַסִּמְנִים וְהַדַּרְכִּים שֶׁל הַתּוֹרָה וּמְדַבְּרַת בְּעֶצְמָה עִם דוֹרָה בְּחִינַת 'יַעֲקֹב' בְּחִינַת כָּלֵל שֶׁרֵשׁ

(1) פתיחתא דאיכה רבה, כד. (ב) עין בלקוטי תורה, פ' בי-תצא, בטעמי המצות.

הַתּוֹרָה בְּיָד שְׂיוּכָל לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרָה תִּפְלָה בְּיָד שְׂיוֹדוֹגוּ תּוֹרָה וְתִפְלָה יַחַד בְּיָד שְׂיוֹלִידוּ מַעֲשִׂים טוֹבִים.

וְזֶה בְּחִינַת הַדְּבוּרִים הַנִּשְׁפָּעִים לְאָדָם בְּעֵת שֶׁנִּכְנָס לְהַתְּבוּדָה וּלְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁבְּתַחֲלָה אֵינוֹ יוֹדֵעַ שׁוֹם דְּבוּר לְדָבָר, וְכִשְׁהוּא חֹזֵק בְּדַעְתּוֹ וּמְכַרִּיחַ עֲצָמוֹ אַף־עַל־פִּי־כֵן לְדָבָר, אֲזִי עַל־פִּי־רַב בָּאִים לוֹ דְּבוּרִים שְׂלֵא עָלוּ עַל דַּעְתּוֹ שְׂיִדְבֵּר אוֹתָם. וְאֵלוּ הַדְּבוּרִים נִשְׁלָחִים לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם וְנִמְשָׁכִין מִבְּחִינַת הַנִּלְוֵל. וְעַל־כֵּן עֵקֶר הַהוֹלָדָה עַל־יְדֵי לְאֵה שְׂיִלְדָה שְׂשָׂה שְׂבָטִים. בִּי עֵקֶר תּוֹלְדוֹתֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים שֶׁהֵם מַעֲשִׂים טוֹבִים^(ב) הֵם עַל־יְדֵי הַתִּפְלָה שֶׁהִיא בְּחִינַת לְאֵה עֲלָמָא דְאַתְכַּסְיָא^(ג) בְּנִל, וְגַם כָּל הַהוֹלָדָה שֶׁל רַחֵל הִיְתָה רַק בְּזִכּוֹת שְׂמֶסְרָה סִימְנִיָה לְאַחוֹתָהּ, כְּמוֹ שְׂדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל^(ד) עַל פְּסוּק וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רַחֵל^(ה), הֵינּוּ שְׂכָל הוֹלְדוֹת הַצַּדִּיקִים שְׂמוֹלִידִין מַעֲשִׂים טוֹבִים עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה שְׂזַהּוּ הָעֵקֶר בִּי לֹא הַמְדָרְשׁ הוּא הָעֵקֶר אֲלָא הַמַּעֲשִׂה^(ו), עֵקֶר הַהוֹלָדָה הוּא רַק עַל־יְדֵי שְׂמוֹסְרִים הַסִּימְנִים לְלֵאָה שֶׁהוּא הַתִּפְלָה, הֵינּוּ עַל־יְדֵי שְׂגָם כָּל לְמוֹד תּוֹרָתָם הוּא בְּשִׁבִיל לְזִכּוֹת לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרָתָם תִּפְלוֹת בְּנִל. בִּי כָּל הַצַּדִּיקִים לֹא זָכוּ לְמַדְרַגְתָּם בְּעַבְדוֹת הַשֵּׁם בִּי אִם עַל־יְדֵי הַתְּבוּדוֹת וְתִפְלוֹת וְכוּ' כַּמְבָאָר בְּשִׁיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת.

וְעַל־כֵּן זָכָה יַעֲקֹב שְׂגָם הַשְּׂפָחוֹת נִכְלָלוּ בְּקַדְשָׁהּ, בִּי שְׂפָחָה גִימְטְרִיא מְשֻׁנָּה עִם הַכּוֹלָלִים כַּמּוֹבָא בְּכַתְּבֵי הָאֲר"י זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָה^(ז), וְכִשְׂאִין לוֹמְדִין כְּרֵאוֹי לְשֹׁמֵר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם רַק לְהַתִּיָּהֵר וּלְקַנְטֵר, אֲזִי נֶאֱמַר^(ח) וְשִׂפְחָה בִּי תִירֵשׁ גְּבִרְתָּהּ. אֲבָל עַל־יְדֵי לְמוֹד שְׂשָׂה סְדְרֵי מְשֻׁנָּה כְּרֵאוֹי מְבַרְרִין הַטּוֹב מִן הָרַע עַל־יְדֵי שְׂמְבַרְרִין הַמֵּתֵר מִן הָאֲסוּר וְכוּ'^(ט) וְאֲזִי בְּחִינַת הַשְּׂפָחָה נִכְלָלָת בְּקַדְשָׁהּ תַּחַת יַד גְּבִרְתָּהּ, כְּמוֹ שֶׁהִיָּה

(ל) רש"י פרשת נח, ו, ט. (מ) זֶהר בְּרֵאשִׁית קַנְד. (נ) בְּרֵאשִׁית רַבָּה עַג-ד. (ס) בְּרֵאשִׁית ל, כב. (ע) אָבוֹת א, יז. (פ) עֵין הַקְּדָמַת הַרְח"ו עַל שַׁעַר הַהַקְּדָמוֹת. (צ) מִשְׁלֵי ל, כג. (ק) מְכִילָתָא בְּשַׁלַּח ג.

בְּקָרִיעַת יָם סוּף רָאֵתָה שְׂפָחָה עַל הַיָּם וְכוּ' וְאִי אֶפְשָׁר לְהוֹלִיד מִן הַתּוֹרָה הוֹלְדָה דִּקְדָּשָׁה כִּי אִם כְּשִׁמְכֻנִיעֵין הַסְטֵרָא-אַחֲרָא עַד שְׁנִכְלָלָת הַשְׂפָּחָה בְּקְדָשָׁה. וְזֶה סוּד הָאֲבוֹת שְׁנֵשְׂאוּ שְׂפָחוֹת. אֲבָל אֲבָרְהָם אָף-עַל-פִּי שֶׁהִכְנִיעַ בְּחִינַת שְׂפָחָה בִּישָׂא עַל-יַדֵּי שְׂמֻסְרָה לֹו שָׂרָה אֵת שְׂפָחָתָהּ וְזָכָה אַחֲרֵי-כֵן לְהוֹלִיד בְּקְדָשָׁה אֵת יִצְחָק אָף-עַל-פִּי-כֵן עֲדִין לֹא נִתְהַפְּכָה מֵרַע לְטוֹב לְגַמְרִי, וְעַל-כֵּן גּוֹף הַהוֹלְדָה שֶׁל הַשְׂפָּחָה הָיָה הוֹלְדָה דְסְטֵרָא-אַחֲרָא שֶׁהוּא יִשְׁמַעֲאֵל.

אֲבָל יַעֲקֹב אָבִינוּ עַל-יַדֵּי שְׁזָכָה לְשִׁנְיָהֶם לְרַחֵל וּלְלֵאָה וּשְׁנִיָּהֶם נִכְלָלוּ יַחַד שְׁזָהוּ בְּחִינַת שְׁעוּשִׁין מִהַתּוֹרָה תְּפִלָּה, שְׁעַל-יַדֵּי-זֶה עֵקֶר הַהִכְנָעָה שֶׁל הַשְׂפָּחָה בִּישָׂא לְגַמְרִי עַד שְׁנִתְהַפְּכָה מֵרַע לְטוֹב גְּמוּר, כִּי עֵקֶר הַכְנָעַת הַסְטֵרָא-אַחֲרָא בְּשִׁלְמוֹת הוּא עַל-יַדֵּי תְּפִלָּה שְׁעוּשִׁין מִהַתּוֹרוֹת, שְׁעַל-יַדֵּי-זֶה וְכוּ' כָּל הַצְּדִיקִים לְמִדְרַגְתָּם כַּנ"ל. עַל-כֵּן זָכָה יַעֲקֹב לִישָׂא אֵת הַשְׂפָּחוֹת בְּקְדָשָׁה גְּמוּרָה עַד שְׁזָכָה לְהוֹלִיד גַּם מֵהֶם הוֹלְדוֹת קְדוּשׁוֹת וְנוֹרָאוֹת שֶׁהֵם שְׁבִטֵי יָהּ. כִּי מִתּוֹרָה בְּפָנֵי עֲצָמָה יִשׁ לְפַעֲמִים יִנִּיקָה לְהַסְטֵרָא-אַחֲרָא חֵם וְשִׁלּוּם, שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׂפָחָה בִּישָׂא שְׂמֻכְנִים בְּדַעְתּוֹ לְלַמֵּד שְׁלֵא לְשִׁמְרָה כַּנ"ל וְאִזּוּ הוּא בְּחִינַת: "וְשִׂפָּחָה כִּי תִירֵשׁ גְּבִירְתָּהּ" שֶׁהוּא בְּחִינַת 'מִשְׁנָה' וְכַמְרָמוֹ בַּתְּקוּנִים^(ר), וְכֵן מִתְּפִלָּה בְּפָנֵי עֲצָמָה תוֹכֵל הַסְטֵרָא-אַחֲרָא לְהִתְאַחֵז שְׂמֻכְנִים בְּדַעְתּוֹ לְהִתְפַּלֵּל לְצַרְדָּה גּוֹפּוֹ לְבַד וְכַנ"ל, אֲבָל כְּשִׁנְכָלָל תּוֹרָה וְתְּפִלָּה יַחַד וְכָל תְּפִלָּתוֹ שְׂיָקִים אֵת הַתּוֹרָה בְּדִי שְׂיַדַע לַעֲשׂוֹת תְּפִלוֹת מִהַתּוֹרָה שְׂיִזְכָּה לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקִיּוֹם, אִזּוּ נִכְלָל תּוֹרָה וְתְּפִלָּה בְּתַכְלִית הַיַּחּוּד וְאִזּוּ 'יִתְפַּרְדּוּ כָּל פּוֹעֲלֵי אֲוֵן' וְאִין לְהַסְטֵרָא-אַחֲרָא שׁוּם יִנִּיקָה אֲדַרְבָּא, הָרַע נִתְהַפְּדָה לְטוֹב וְהַשְׂפָּחוֹת נִכְלָלִין בְּקְדָשָׁה. שְׁזָה בְּחִינַת יַעֲקֹב, שְׁעַל-יַדֵּי-זֶה שְׁזָכָה לְלֵאָה וּלְרַחֵל שֶׁהֵם בְּחִינַת תּוֹרָה וְתְּפִלָּה בְּיַחַד עַל-יַדֵּי-זֶה זָכָה לְהוֹלִיד

(ר) תְּקוּנָה סו, דף צח:

גַּם מִהַשְׁפָּחוֹת שְׂבִיטֵי יְהוָה, כַּנִּזְכָּר וְעַל־יְדֵי־זֶה עָקַר הַתְּשׁוּבָה וְעָקַר הַסְּלִיחָה שֶׁל רֵאשִׁי־הַשָּׁנָה וְיוֹם־הַכַּפּוּרִים שָׂאוּ עוֹנוֹת נִתְהַפְּכִין לְזִכּוֹת וְכַנִּזְכָּר.

יג

וְזֶה בְּחִינַת יוֹם־טוֹב שְׂאִסּוּרֵין בּוֹ כֹּל הַמְּלָאכּוֹת כְּמוֹ בְּשַׁבַּת לְבַד אֲכַל נֶפֶשׁ שְׂמֹתָר בְּיוֹם־טוֹב. כִּי עָקַר הַתְּכָלִית שֶׁבְּשִׁבִיל זֶה נִבְרָא כֹּל אָדָם הוּא תוֹרָה וְתַפְּלָה כִּי זֶה עָקַר הַקִּיּוּם וְהַחַיּוּת וְהַתְּכָלִית שֶׁל כֹּל אָדָם אֲשֶׁר בְּשִׁבִילוֹ נִבְרָאוּ כֹּל הָעוֹלָמוֹת וְהַכֹּל בְּשִׁבִיל הַתְּכָלִית הַזֶּה, שִׁיזוּכָה לְעַסֵּק כֹּל יָמָיו בְּתוֹרָה וְתַפְּלָה וְיִלְךְ מִדְּרָגָא לְדְרָגָא עַד מִדְּרָגָה עֲלִיּוֹנָה שִׁישׁ בְּתוֹרָה וְתַפְּלָה. וְאִם הָיָה אָדָם זוֹכֵה לְזֶה בְּשִׁלְמוֹת, אָז הָיוּ מִתְבַּטְּלִים כֹּל הַיְגִיעוֹת וְהַטְּרָחוֹת שֶׁל כֹּל הָעַסְקִים וְהַמְּלָאכּוֹת הַכְּלוּלִים בְּשִׁלְשִׁים וְתִשַׁע מְלָאכּוֹת כִּי כֹּל יְגִיעוֹת הַמְּלָאכּוֹת שֶׁבְּשִׁבִיל הַפְּרָנְסָה הַכֹּל נִתְהוּוּ מִחֲטָא אָדָם הָרֵאשׁוֹן שֶׁפָּגַם בְּתוֹרָה וְתַפְּלָה. כִּי הַמְצָוָה שֶׁנִּצְטַוָּה שְׁלֹא לֵאכֹל מֵעֵץ הַדַּעַת הָיָה בְּחִינַת תוֹרָה כִּי בְּזֶה הָיָה כְּלוּל הַתוֹרָה בְּיָדוּעַ^(ש). וְגַם הָיָה צָרִיךְ לְהַתְּפַלֵּל אִם בְּכַדִּי לְהַשְׁלִים תְּקוּן הַבְּרִיאָה בְּשִׁלְמוֹת וְכִמוֹ שֶׁפִּרְשׁ רַש"י עַל פְּסוּק וְאָדָם אֵינִן וְכוּ'^(ח): כְּשֶׁבָא אָדָם וְהַתְּפַלֵּל עַל הַנְּשָׁמִים יִרְדּוּ וְצָמְחוּ, עֵינֵי שָׁם. וְהוּא אֲכַל מֵעֵץ־הַדַּעַת וּבְזֶה פָּגַם בְּבְחִינַת תוֹרָה וְגַם לֹא הָיָה יָכוֹל עוֹד לְהַתְּפַלֵּל תַּפְּלָתוֹ, שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְהַתְּפַלֵּל בְּשִׁבִיל תְּקוּן הָעוֹלָמוֹת וְעַל־יְדֵי־זֶה נִגְזַר יְגִיעַת הַפְּרָנְסָה וְשִׁלְשִׁים וְתִשַׁע מְלָאכּוֹת בְּחִינַת בְּעַצְבוֹן תֹּאכְלֶנָּה וְכוּ'^(ט).

וְעַל־כֵּן גַּם עָבְשׁוּ כֹּל אָדָם בְּפִי מַה שִׁזוּכָה לְעַסֵּק בְּתוֹרָה וְתַפְּלָה בְּשִׁלְמוֹת יוֹתֵר כְּמוֹ כֵּן זוֹכֵה לְבַטֵּל מֵעַצְמוֹ זְהֻמַּת הַנְּחָשׁ שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁךְ טְרִדַת הַמְּלָאכּוֹת, וְזוֹכֵה שֶׁתְּהִיָּה מְלָאכּוֹתוֹ נַעֲשִׂית עַל־יְדֵי אֲחֵרִים, כְּמוֹ שֶׁיְהִיָּה לְעֵתִיד בְּזִמְן שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל יַעֲסֻקוּ רַק בְּתוֹרָה

(ש) עֵינֵי לְקוּטֵי תוֹרָה פֶּר' בְּרֵאשִׁית עַד"כ וְיִשְׁלַחְהוּ וְכוּ' מִגֵּן עֵדֶן. (ת) בְּרֵאשִׁית ב', ה'. (א) שָׁם שָׁם, יז.

וּתְפִלָּה, בְּתִיב^(ב): "וְעָמְדוּ זָרִים וְרַעוּ צֹאנֵכֶם" וכו'. כִּי זֶה כָּלֵל גָּדוֹל שֶׁכָּל קִיּוּם הָעוֹלָם וְכָל הַהִשְׁפָּעוֹת אֵינָם נִמְשָׁכִים כִּי אִם עַל־יְדֵי תּוֹרָה וּתְפִלָּה. כִּי עֵקֶר בְּרִיאַת הָעוֹלָם הָיָה עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב^(ג): "וַאֲהִיָּה אֶצְלוֹ אָמוֹן". וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ וְכָרוֹנָם לְבָרְכָה^(ד): "אֵל תִּקְרִי אָמוֹן אֶלֶּא אָמוֹן. וְגַם עֲכָשׁוּ כָּל קִיּוּם הָעוֹלָם וְכָל חֲדוּשׁ מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית שֶׁבְּכָל יוֹם הַכֹּל הוּא רַק עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה. אַךְ כָּל הַחַיּוֹת וְהַהִשְׁפָּעוֹת הַנִּמְשָׁכִין עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה אֵינן נִגְמָר צִיּוּרָם בְּשִׁלְמוֹת וְאֵינן יוֹרְדִים לְהָעוֹלָם, כִּי אִם עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה כִּי הַתְּפִלָּה הִיא עֵקֶר הַכְּלִי שֶׁעַל יְדֵיהָ נִגְמָר צִיּוּר הַשְּׁפָע לְטוֹב וְנִמְשָׁךְ לְתוֹךְ הָעוֹלָם. וְעַל־כֵּן כָּל אֶחָד בְּפִי מִה שְׁזוֹכָה לְעַסֵּק בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וְהָעֵקֶר לַעֲשׂוֹת מִהַתּוֹרָה תְּפִלָּה כַּנִּל, כְּמוֹ כֵּן זוֹכָה עַל־יְדֵי־זֶה לְהַמְשִׁיךְ כָּל הַהִשְׁפָּעוֹת וְהַבְּרָכוֹת וּלְבַטֵּל מִמֶּנּוּ יְגִיעַת וְטַרְדַּת הַמְּלָאכּוֹת כַּנִּל.

וְזֶהוּ הַחֲלוּק שְׁבִין שַׁבָּת וַיּוֹם־טוֹב, שְׁבִיּוֹם־טוֹב מִתָּר מְלָאכָת אֶכֶל נֶפֶשׁ וּבְשַׁבָּת גַּם זֶה אָסוּר כִּי שַׁבָּת הוּא בְּחִינַת עֲלְמָא דְאֵתִי שְׂאֵז יִתְבַּטֵּל הַכֹּל וְלֹא יִשְׂאֵר רַק תּוֹרָה וּתְפִלָּה שְׂיִזְבוּ הַצַּדִּיקִים לְעֵתִיד, עַל כֵּן אֵז בְּשַׁבָּת מִתְבַּטְּלִין כָּל הַשְּׁלֵשִׁים וְתִשַׁע מְלָאכּוֹת לְגַמְרִי, כִּי מִתְקַיֵּם הָעוֹלָם רַק עַל־יְדֵי תּוֹרָה וּתְפִלָּה, שֶׁנִּמְשָׁךְ קִדְשָׁתָם אֵז מִהַקְדָּשָׁה שֶׁל לְעֵתִיד וְנִשְׁלָמִין וְעוֹלִין אֵז בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה וְהַשְּׁלֵמוֹת, וְעַל־כֵּן שַׁבָּת הֵגֵן גַּם עַל אָדָם הָרֵאשׁוֹן כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל^(ה). אֲבָל הַיָּמִים טוֹבִים הֵם זָכָר לִיצִיאַת מִצְרַיִם שֶׁהוּא הַגְּאֻלָּה הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁהָיָה עַל־יְדֵי מוֹשֶׁה, שֶׁזָּכִינוּ עַל יְדֵיהָ לְקַבֵּלַת הַתּוֹרָה אֲבָל בְּחִינַת עֲלִיַת הַתְּפִלָּה בְּשִׁלְמוֹת לֹא נִתְבָּרַר אֵז עַדִּין עַד שֶׁיָּבֹא מָשִׁיחַ שֶׁעַל יְדֵיו תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה הָאַחֲרוֹנָה. כִּי בְּכָל־יְמֵי הָעוֹלָם גְּאֻלָּה רֵאשׁוֹנָה וְאַחֲרוֹנָה הֵם בְּחִינַת מוֹשֶׁה וְדוֹד שְׂזָה בְּחִינַת תּוֹרָה וּתְפִלָּה. עַל־כֵּן בְּיוֹם־טוֹב מִתְרִין עַדִּין מְלָאכָת אֶכֶל נֶפֶשׁ,

(ב) וְשַׁעֲיָה ס"א, ה. (ג) מִשְׁלִי ח. ל. (ד) בְּרֵאשִׁית רַבָּה א-ב. (ה) זֶהר שְׁמוֹת קַלַח.

הִינּוּ בְּחִינַת הַמְּלָאכּוֹת שֶׁהֵם סְמוּכִים לְאֲכִילַת הָאָדָם שְׂזֵה בְּחִינַת גִּמְרָא צִיּוּר הַשֹּׁפֵעַ לְהַחְיֹת הָאָדָם שְׂזֵה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה כַּנִּל. כִּי הַמְּלָאכּוֹת שֶׁהֵם רְחוּקִים עֲדִין מֵאֲכֹל נֶפֶשׁ הֵם בְּחִינַת הַתְּהוּוֹת וְהַמְּשַׁכֵּת הַשֹּׁפֵעַ הַנַּעֲשֶׂה עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה כַּנִּל.

וְעַל־כֵּן בִּימֵי הַחַל שָׂאוּ יֵשׁ אַחִיזָה לְהַחְיִצוֹנִים וְצָרִיכִים יִגִּיעַ גְּדוּלָה לְבָרֵר וּלְהַעֲלוֹת אֶת הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה, עַל־כֵּן יֵשׁ אִזּוּ יִגִּיעַת כָּל הַשְּׁלֵשִׁים וְתִשַׁע מְלָאכּוֹת שִׁשׁ־לְטִין בִּימֵי הַחַל, מַחְמַת שָׂאוּ אִין שְׁלֵמוֹת לְהַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה וְצָרִיכִין יִגִּיעַ לְבָרֵר לְבַטֵּל מֵהֶם אַחִיזַת הַחִיצוֹנִים. וְכֹל זְמַן שִׁישׁ בְּרוּר צָרִיכִין מְלָאכּוֹת בִּידוּעַ⁽¹⁾. וּבְשִׁבְתַּת מַחְמַת קְדֻשַׁת עֲצוּמוֹ שֶׁל יוֹם נִתְּבַטְּלִין אַחִיזַת הַחִיצוֹנִים לְגַמְרֵי וְעוֹלִים הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה בְּשְׁלֵמוֹת גְּדוּל, עַל־כֵּן אִזּוּ בְּטִלִין כָּל הַמְּלָאכּוֹת. אֲבָל בְּיוֹם־טוֹב אִין נִמְשַׁכֵּת הַקְּדֻשָּׁה מֵעֲצוּמוֹ שֶׁל יוֹם כִּי אִם בְּבְחִינַת עֲלִיּוֹת הַתּוֹרָה שְׂזֵה־כֵּן אִזּוּ לְקַבֵּל אַחַר הַגְּאֻלָּה רֵאשׁוֹנָה, אֲבָל הַתְּפִלָּה עֲדִין לֹא נִתְּבַרֵר בְּשְׁלֵמוֹת וְעַל־כֵּן דָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבָרְכָה⁽²⁾, שֶׁבִּנְיָ אָדָם מְזוֹלְזִין בָּהּ כִּי שְׁלֵמוֹת עֲלִיּוֹת הַתְּפִלָּה יִהְיֶה רַק לְעֵתִיד עַל־יְדֵי מְשִׁיחַ כַּנִּל.

נִמְצָא שְׁנַיִם בְּיוֹם־טוֹב אַף־עַל־פִּי שִׁישׁ לָנוּ כַּח אִזּוּ לְהַעֲלוֹת גַּם הַתְּפִלָּה בְּשְׁלֵמוֹת יוֹתֵר וּבְעֲלִיָּה יִתְרָה מַחְמַת תּוֹסֵפוֹת קְדֻשַׁת יוֹם־טוֹב, אֲבָל עֲדִין אֵינָה מִתְּבַרֵרַת וְעוֹלָה בְּשְׁלֵמוֹת כְּמוֹ בְּשִׁבְתַּת, עַל־כֵּן יֵשׁ אִזּוּ עֲדִין מְלָאכּוֹת אֲכֹל נֶפֶשׁ שֶׁהֵם הַמְּלָאכּוֹת שֶׁל גִּמְרָא צִיּוּר הַשֹּׁפֵעַ שְׂנַמְשָׁךְ עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, שֶׁהַתְּפִלָּה צָרִיכָה בְּרוּר עֲדִין כַּנִּל. וּבְאַמַּת מַחְמַת שֶׁהַתְּפִלָּה אֵינָה בְּשְׁלֵמוֹת עַל־כֵּן גַּם הַתּוֹרָה אֵינָה בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת, וְעַל־כֵּן בִּימֵי הַחַל יֵשׁ אַחִיזָה לְהַחְיִצוֹנִים גַּם בְּהַתּוֹרָה וְצָרִיכִין יִגִּיעַ לְבָרֵר כַּנִּל. וְכִמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבָרְכָה⁽³⁾: לֹא זָכָה – נַעֲשֶׂה לוֹ סֵם מוֹת, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, כִּי תּוֹרָה וְתְּפִלָּה, שְׂנִיָּהֶם תְּלוּוִים זֶה

(1) עֵין סְדוּר הַר"י קַאפִּיל, שַׁעַר מִקְרָאֵי קְדֻשָּׁה. (2) רַש"י בְּרַכּוֹת ו: (ח) יוֹמָא עַב:

בְּזוֹה רַק אֶף-עַל-פִּי-כֵן אֵין נוֹגַע הַפָּנִים כָּל כֶּד בְּהַתּוֹרָה כְּמוֹ בְּהַתּפְּלָה וְאֵין בְּנֵי אָדָם מְזַלְזְלִין בָּהּ כָּל כֶּד, וְעַל-כֵּן בְּיוֹם-טוֹב שְׂיִישׁ בּוֹ תּוֹסְפוֹת קִדְשָׁה מְרַבָּה עַל-כֵּן בְּהַתּוֹרָה אֵין נוֹגַע אִזּוֹ שׁוֹם חֶסְרוֹן וּפָנִים כִּי אִם בְּהַתּפְּלָה וְעַל-כֵּן אִסּוּרִים בּוֹ כָּל הַמְּלָאכוֹת חוּץ מֵאֲכָל נֶפֶשׁ כַּנִּ"ל.

וְזוֹה שְׁמִבְּאֵר בְּכַתְּבִים^(ט), שְׁבִשְׁבַת מְקַבְּלִין תּוֹסְפֹת אֹר גְּדוֹל בְּיֹתֵר בְּתוֹךְ לְבוּשִׁין, אֲבָל בְּיוֹם-טוֹב תּוֹסְפֹת הָאֹר הוּא קָטָן מִשְׁבַּת אֲבָל הוּא בְּלֹא לְבוּשִׁין וְכָל זֶה מִחֻמַּת הַנִּ"ל, כִּי בְּשַׁבַּת נִשְׁלָם גַּם עַלִּית הַתּפְּלָה וְעַל-יְדֵי הַתּפְּלָה יְכוּלִין לְקַבֵּל כָּל הָאוּרוֹת הַגְּדוֹלִים וְהַנּוֹרָאִים בְּתוֹךְ לְבוּשִׁין, שְׁנַעֲשִׂין וְנִגְמְרִים עַל-יְדֵי הַתּפְּלָה שֶׁהוּא בְּחִינַת אֱמוּנָה כִּי שַׁבַּת נִקְרְאת כְּלָה עַל שֵׁם שְׁכָלוּלָה מֵהַכֹּל כַּמּוּבָא^(י). כִּי אֱמוּנָה וְתּפְּלָה שֶׁהוּא בְּחִינַת קִדְשַׁת שַׁבַּת כְּלוּל מִכָּל הָאוּרוֹת שְׁבַע-עוֹלָם, כִּי כָּל הָאוּרוֹת שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל עַל-יְדֵי שׁוֹם דַּעַת יְכוּלִין לְקַבֵּל עַל-יְדֵי אֱמוּנָה בְּחִינַת תּפְּלָה שֶׁהוּא בְּחִינַת שַׁבַּת כַּנִּ"ל. אֲבָל בְּיוֹם-טוֹב שְׁתּוֹסְפֹת קִדְשַׁת עֲצוּמוֹ שֶׁל יוֹם הוּא רַק בְּבְחִינַת תּוֹרָה, עַל-כֵּן אֵין מְקַבְּלִין אִזּוֹ אֹר גְּבוּהָ כָּל כֶּד וְהוּא בְּלֹא לְבוּשִׁין כִּי עַקֵּר הַלְּבוּשִׁין וְהַכְּלִים נִגְמְרִים עַל-יְדֵי הַתּפְּלָה וְכַנִּ"ל.

וְהַנִּיחַ עַקֵּר עַלִּיּוֹת הַתּפְּלָה הוּא רַק כְּשֶׁעוֹשִׂין מִתּוֹרָה תּפְּלָה וְזוֹה שְׁקוֹרִין בְּתוֹרָה בְּשַׁעַת הַתּפְּלָה, וְעַל-כֵּן בְּכָל יוֹם שְׂיִישׁ בּוֹ תּוֹסְפֹת קִדְשָׁה בְּיֹתֵר שְׂאִזּוֹ עוֹלָה הַתּפְּלָה בְּעַלְיָה גְּדוֹלָה בְּיֹתֵר עַל-כֵּן קוֹרִים בּוֹ קְרוּאִים בְּיֹתֵר עַד שְׁבִשְׁבַת שְׂאִזּוֹ עַקֵּר שְׁלֵמוֹת עַלִּיּוֹת הַתּפְּלָה כַּנִּ"ל עַל-כֵּן קוֹרִין בּוֹ שְׁבַעַת גְּבֵרֵי שְׁהֵם כְּנִגְדַּת הַשְּׁבַעַת רוּעִים, שְׁעַל יָדָם עוֹלִים הַתּוֹרָה וְהַתּפְּלָה בְּשְׁלֵמוֹת כַּנִּ"ל וְזוֹה שְׂאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה^(י), הַטַּעַם שֶׁל הַקּוֹרָאִים בְּתוֹרָה מִשׁוּם כְּטוֹל מְלָאכָה, שְׁבְּיוֹם שְׂיִישׁ בּוֹ אִסּוּר עֲשִׂית מְלָאכָה בְּיֹתֵר קוֹרְאִין בְּתוֹרָה מְסַפֵּר גְּבֵרֵי בְּיֹתֵר, הֵינּוּ כַּנִּ"ל, כִּי

(ט) עֵין בְּאֵרִיכוֹת בְּסִדּוּר הַר"י קַאפִּיל, שַׁעֲרֵי מִקְרָאֵי קִדְשׁ. (י) עֵין זֹהַר בְּרֵאשִׁית רַסְה. וּבְשִׁמּוֹת צַב. (כ) מְגִלָּה כֹּא. וְשֵׁם בְּרֵשִׁי.

אסור מלאכה בשבת ויום-טוב הוא כפי עליות התפלה בשלמות וכמו כן לפי עליות התפלה הם מספר העולים לתורה גם כן, כי תורה ותפלה הם תלויים זה בזה וביום שאין עליות התפלה בשלמות ועל-כן יש בו עדין אחיזת החיצונים עד שצריכין עדין לעשות מלאכות כנ"ל גם התורה אין לה שלמות כל כך, אך בשבת קדש שאז עולה התורה והתפלה בתכלית השלמות על-כן כל המלאכות בטלות בו לגמרי וקוראין בו שבעה גברי כנ"ל.

יד

וזה: "האזינו השמים וכו' יערף כמטר לקחי" וכו' ^(ב), שבודאי יפגסו דברי באזניהם וכעין שפרש רש"י שם לענינו והטעם, כי שם ה' אקרא כי אקרא ואתפלל בשם ה' ואעשה מהתורות תפלות ועל-ידי זה בודאי יערף כמטר לקחי תול בטל אמרתי" ויפגסו דברי בלבבכם בטל וכמטר ותזכו לקיים את התורה, כי עקר קיום התורה הוא על-ידי זה שעושין מהתורות תפלות וכנ"ל. כי כל שירת האזינו נאמרה כדי לזכות באחרית הימים לקיים את התורה, כמו שכתוב שם בענין: אנכי הסתר אסתיר פני וכו' וענתה השירה הזאת לפניו לעד כי לא תשכח מפני זרעו ^(ג). כי שירת האזינו זה בחינת תפלה שהיא בחינת שירה וזמרה בחינת עשרה מיני נגינה, שבהם יסוד דוד המלך, עליו השלום, ספר תהלים הינו שעל-ידי השירה הזאת כלל משה רבנו עליו השלום את כלל התורה בתוך בחינת שירה שהיא בחינת תפלה ועל-ידי זה האיר לנו הארה זאת לזכות לעשות מהתורות תפלות שעל-ידי זה עקר קיום התורה באחרית הימים בחינת וענתה השירה הזאת וכו' כי לא תשכח מפני זרעו וכו' כנ"ל.

(ל) דברים לב, ב. (מ) שם לא, כא.

וְזֶה: "בַּיָּמִים הַהֵמָּה לֹא יֵאמְרוּ עוֹד אֲרוֹן בְּרִית ה' וְכוּ' בָּעֵת הַזֶּה יִקְרְאוּ לִירוּשָׁלַיִם כַּסֵּא ה' וְכוּ' וְלֹא יִלְכוּ עוֹד אַחֲרֵי שְׁרָרוֹת לְבָם הָרָע"⁽¹⁾. ירושלים הוא יְרָאָה שְׁלָם⁽²⁾, בְּחִינַת תְּפִלָּה כַּנ"ל, כִּי שָׁם הֵבִיתָ הַמִּקְדָּשׁ בֵּיתוֹ בֵּית תְּפִלָּה⁽³⁾, הֵינּוּ שֶׁעָקַר שְׁלֵמוֹת הַתּוֹרָה יִהְיֶה כְּשֶׁתָּבוֹא לְתוֹךְ בְּחִינַת יְרוּשָׁלַיִם דְּהֵינּוּ לְתוֹךְ הַתְּפִלָּה שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְשֹׁמֵר וְלַעֲשׂוֹת וְלִקְיָם כִּי לֹא הַמְדָּרֵשׁ הוּא הָעָקָר אֲלֵא הַמַּעֲשֵׂה⁽⁴⁾. וְזֶה: "קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֵל ה'"⁽⁵⁾ – דְּבָרִים דִּיקָא, כִּי בּוֹדָאֵי קָשָׁה מְאֹד לְזָכוֹת לְתִשׁוּבָה כִּי מֵאַחַר שָׁנָם קָדָם שֶׁחָטָא וְנִתְלַכְּדוּ בְּעוֹנוֹת וְנִלְכְּדוּ בְּמַצּוּדוֹת הַיֵּצֵר הָרָע לֹא הָיָה לוֹ כֹּחַ לְעִמּוֹד כְּנִגְדּוֹ, מְכַל שִׁבְן אֵיךְ יָכוֹל לְעִמּוֹד כְּנִגְדּוֹ אַחֲרֵי-כֵן כְּשֶׁכָּבַר נִתְפַּס בְּמָה שֶׁנִּתְפַּס, עַל-כֵּן עָקַר הַתִּשׁוּבָה עַל-יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים שֶׁהִיא בְּחִינַת הַתְּבוּדוֹת, וְהָעָקָר כְּשֶׁעוֹשִׂין מִתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת כַּנ"ל שָׂאוּ יָכוֹל לְדַבֵּר בְּפִיו עַל כָּל פְּנִים וְלִבְקֶשׁ מִהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה עַל כָּל מַצּוּה וּמַצּוּה שֶׁיִּזְכָּה לְקִיָּמָה וְלִשׁוּב אֵלָיו וּבְפֶרֶט עַל כָּל הַדְּבָרִים שֶׁכָּבַר עָבַר עֲלֵיהֶם, וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְתִשׁוּבָה בּוֹדָאֵי בְּבְחִינַת קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֵל הַשֵּׁם כַּנ"ל.

וְזֶה בְּחִינַת "רְאֵשִׁית חֲכָמָה יִרְאֵת ה'"⁽⁶⁾, הֵינּוּ שֶׁצָּרִיכִין לְהַקְדִּים יִרְאֵת חָטָאוֹ לְחֲכָמָתוֹ כִּי תְּכַלִּית תּוֹרָה תִּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים⁽⁷⁾, אֵיךְ בְּמָה יִזְכָּה לְזֶה, עַל זֶה סִיִּם "תְּהַלְּתוּ עוֹמְדָת לְעַד" הֵינּוּ עַל-יְדֵי תְּהִלִּים שֶׁהוּא בְּחִינַת שֶׁעוֹשִׂים מִתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת יִזְכָּה לְזֶה וְזֶה: "שֶׁכֵּל טוֹב לְכָל עֲשִׂיהֶם", כִּי זֶה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת שֶׁכֵּל הָעֲלִיּוֹן מִבְּחִינַת אוֹרֵי-תֵּא דְּעֵתִיקָא סְתִימָאָה שֶׁהִיא בְּחִינַת שֶׁכֵּל טוֹב, כִּי בּוֹדָאֵי הִיא שֶׁכֵּל טוֹב וְנִפְלָא לְהַמְשִׁיךְ קִיּוֹם הַתּוֹרָה עַל-יְדֵי בְּחִינַת: "תְּהַלְּתוּ עוֹמְדָת לְעַד", שֶׁהִיא בְּחִינַת תְּהִלִּים לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת וְזֶה: "תְּהַלְּתוּ עוֹמְדָת לְעַד" כִּי

(1) יְרִמְיָה ג', יז. (2) בְּרֵאשִׁית רַבָּה נ"ג. (3) וּמִלְשׁוֹן הַכְּתוּב יִשְׁעִיָּה נ"ז, ז. (4) אֲבוֹת א', יז. (5) הוֹשֵׁעַ יד, ג. (6) תְּהִלִּים קיא, י. (7) בְּרֵכּוֹת יד.

זאת הבחינה עומדת לעד, כי על-ידי-זוה תהיה הנאלה האחרונה שתהיה נאלה שלמה לעד ולנצח. כי אי אפשר לקלקל זאת הבחינה לעולם בחינת: "וכרתי להם וכו' לא כפרית" וכו' (ש) וזו בחינת: "והיה יום אחד יודע לה' לא יום ולא לילה" (ח), כי תפלה בזאת הוא למעלה מהזמן כי היא לא יום שהוא תורה ולא לילה שהוא תפלה כי היא כלולה משניהם, ואז יתקיים מה שכתוב אחריו והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד:

חֶזֶק חֶזֶק וְנִתְחַזַּק

תָּם וְנִשְׁלַם שְׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם

